

RĪGA

Rīgas valstspilsētas pašvaldības Pilsētas attīstības departaments

Rīgas valstspilsētas ģimenes dārziņu un Lucavsālas
attīstības un pārvaldes koncepcijas izstrāde

RD PAD 2023/11

KPMG Baltics SIA

2024.gada aprīlis

Gala ziņojums

Izmantotie apzīmējumi un saīsinājumi

Termini	
Augļu un ogu dārzi	Dārzs vai zemes platība augļu koku un ogu audzēšanai ¹
Augstās dobes	Dārzkopības forma, kurā augsne ir pacelta virs zemes līmeņa ²
Dārzu lietotāji	PD apakšnomnieki, kas nomā vai saņem PD teritoriju lietošanā ar aktu no biedrības, kas apsaimnieko teritoriju, jo tādā situācijā “nomnieks” ir biedrība, kas slēdz līgumu ar pašvaldību
Ielu dārzkopība	Jeb <i>Street gardening</i> ir dārzkopība, kad iedzīvotāji stāda puķes gar ielām, pie kokiem, satiksmes salu zaļajās zonās
Izglītojošie dārzi	Dārzi, kuru galvenā funkcija ir nodrošināt vidi izpētei un zināšanu apmaiņai par augkopību, pārtikas audzēšanu un dabas procesiem ³
Jumta un balkona dārzkopība	Augu audzēšana uz jumtiem vai balkoniem
Jumta organizācija	Vairāku atsevišķu organizāciju kopējā vadošā organizācija ⁴ (pārsvarā nevalstiska bezpeļņas organizācija). Ārvalstu piemēros tās var būt sauktas par <i>nacionālām federācijām vai asociācijām</i>
Kopienas dārzi	Jeb <i>Community gardens</i> ir kolektīvi veidoti un uzturēti dārzi un zaļās zonas, kurus izmanto vietējās kopienas un sabiedrības pārstāvji ⁵
Konteineru dārzkopība	Konteineru dārzkopība ir augu audzēšana konteineros, piemēram, podos, nevis zemē ⁶
Meža dārzi	Jeb <i>Forest gardening</i> ir speciāli izstrādāta agronomiskā sistēma, kuras pamatā ir koki, krūmi un daudzgadīgie augi ⁷
Mikrodārzkopība	Intensīva dažādu dārzeņu un sakņu, kā arī garšaugu audzēšana mazās vietās, piemēram, balkonos, pagalmos un uz jumtiem ⁸
Partizānu dārzi	Jeb <i>Guerrilla gardening</i> ir kustība, ar mērķi veicināt pārmaiņas esošajā sistēmā. Šī dārzkopība tiek realizēta teritorijās, kuras tās lietotājiem nav juridiskas tiesības izmantot – pamestos, neaprūpētos privātīpašumos, gar ielām, pamestās rūpnīcu teritorijās ⁹

¹ Orchard definitions [\[URL\]](#)

² Better Homes & Gardens Vegetable, Fruit & Herb Gardening - Better Homes & Gardens [\[URL\]](#)

³ Small Agriculture|School Gardens [\[URL\]](#)

⁴ Jumta organizācija | Tēzauris [\[URL\]](#)

⁵ American Community Gardening Association [\[URL\]](#)

⁶ Container Gardening | Celebrate Urban Birds [\[URL\]](#)

⁷ Forest Gardening – The Agroforestry Research Trust [\[URL\]](#)

⁸ Urban and per-urban horticulture [\[URL\]](#)

⁹ What Is Guerrilla Gardening? [\[URL\]](#)

Permakultūra	Ētisks un praktisks ietvars ekoloģiskam un ilgtspējīgam dzīvesveidam, lai apzināti plānotu un radītu efektīvas, daudzveidīgas, stabilas un reģenerējošas sistēmas ¹⁰
Pilsētvides dārzi	Pilsētvides dārzi jeb <i>Allotment gardens</i> ir pilsētu pašvaldību nodrošinātas teritorijas, kas iznomātas uz noteiktu termiņu (turpmāk pētījumā šis termins tiks izmantots, aizvietojojam terminus “ģimenes dārziņi, mazdārziņi, sakņu dārzi”)
Terapeitiskie dārzi	Mērķtiecīgi veidots augu ¹¹ dārzs, lai veicinātu mijiedarbību ar dabas dziednieciskajiem elementiem
Urbānā dārzkopība/urbānie dārzi	Augu un pārtikas kultivēšanas prakse pilsētās ¹² (iekļaujot gan pilsētvides dārzus, gan jumta, balkona, privātmāju, kopienu u.c. terminu sarakstā minētos dārzkopības veidus, ja tie tiek praktiski realizēti pilsētas teritorijā)
Vertikālā dārzkopība	Augu audzēšana uz vertikālām struktūrām, piemēram, sienām, žogiem vai speciāli izveidotām konstrukcijām ¹³
Zaļā telpa	Visa pilsētas zeme, kas klāta ar jebkāda veida veģetāciju. Termins attiecas uz veģetāciju privātās un publiskās teritorijās neatkarīgi no izmēra un funkcijas, un var ietvert arī nelielas ūdenstilpes, piemēram, dīķus, ezerus vai strautus (“zilā infrastruktūra”) ¹⁴
Zemnieku saimniecības dārzi	Mazāka mēroga lauksaimniecība pilsētā ¹⁵
Saīsinājumi	
ANO	Apvienoto Nāciju Organizācija
CA	Centrālā administrācija
ES	Eiropas Savienība
KPMG, Izpildītājs	SIA “KPMG Baltics SIA”
MAB	Mežaparka attīstības biedrība
PD	Pilsētvides dārzi
RAIC	Rīgas Apkaimju iedzīvotāju centrs
RTP	Rīgas teritorijas plānojums
RVP	Rīgas Valsts pilsētas pašvaldība
RVP ĀMD	Rīgas Valstspilsētas pašvaldības Ārtelpas un mobilitātes departaments
RVP IKSD	Rīgas Valstspilsētas pašvaldības Izglītības, kultūras un sporta departaments
RVP ĪD	Rīgas Valstspilsētas pašvaldības Īpašuma departaments
RVP LD	Rīgas Valstspilsētas pašvaldības Labklājības departaments
RVP MVD	Rīgas Valstspilsētas pašvaldības Mājokļu un vides departaments

¹⁰ VIEDĀ SAIMNIEKOŠANA - Permakultūra - viedā un ilgtspējīgā saimniekošana [\[URL\]](#)

¹¹ About Therapeutic Gardens [\[URL\]](#)

¹² Urban Gardening: A Beginners Guide [\[URL\]](#)

¹³ Horticulture|Landscaping | Vertical Gardening [\[URL\]](#)

¹⁴ Urban green spaces: a brief for action | WHO [\[URL\]](#)

¹⁵ Market gardening | EIP-AGRI [\[URL\]](#)

RVP PAD, Pasūtītājs	Rīgas Valstspilsētas pašvaldības Pilsētas attīstības departaments
RVPP	Rīgas Valstspilsētas pašvaldības policija
ST	Sabiedriskais transports
TIAN	Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi

Satura rādītājs

Izmantotie apzīmējumi un saīsinājumi	1
Satura rādītājs	4
Ievads	6
Kopsavilkums	7
Izstrādes metodoloģija	9
1. Esošās situācijas izvērtējums	11
1.1 Literatūras un citu informācijas avotu analīze	11
1.1.1 Dārzu nozīme pilsētā un dārzkopības popularizēšanas metodes	11
1.1.2 Pastāvošie urbānās dārzkopības veidi un labās prakses piemēri Eiropā un Latvijā	16
1.1.3 Pilsētvides dārzu pārvaldības un finansēšanas modeļi	31
1.1.4 Pastāvošie urbānās dārzkopības veidi, labās un sliktās prakses piemēri Rīgas pilsētā	49
1.2 Vispārējā informācija par Rīgas valstspilsētas PD	56
1.2.1 PD loma Rīgas valstspilsētas attīstības plānošanas dokumentos	56
1.2.2 Pilsētvides dārzu teritoriju vispārējais statistiskais raksturojums	64
1.2.3 Padziļināti pētāmo teritoriju vispārējs raksturojums	68
1.3 Situācijas izvērtējums padziļināti pētītajās PD teritorijās	69
1.3.1 Teritorijas klasifikācija	72
1.3.2 Iedzīvotāju blīvums	74
1.3.3 Ainavas raksturs un sasaiste ar apkartējām teritorijām	76
1.3.4 Estētiskā kvalitāte	79
1.3.5 Augu kvalitāte	81
1.3.6 Sasniedzamība ar sabiedrisko transportu	84
1.3.7 Mobilitātes tīklojums	86
1.3.8 Inženierinfrastruktūras pieejamība	88
1.4 Pārvaldības izvērtējums Rīgas PD	90
1.4.1 PD pārvaldībā iesaistīto pušu atbildības un veikuma (funkciju un uzdevumu) novērtējums	90
1.4.2 Biedrību devums Rīgas PD pārvaldībā salīdzinājumā ar individuālo nomnieku apsaimniekoto PD stāvokli	101

2.	Priekšlikumi PD vides kvalitātes un pārvaldības uzlabošanai	103
2.1	Principi ainaviskas pārejas uzlabošanai no publiskās ārtelpas uz individuālajiem PD	103
2.2	Pakalpojumu grozs PD teritorijām	106
2.3	Vides kvalitātes un pašpietiekamības veicināšana	109
2.4	Dārziņu estētiskās kvalitātes un funkcionalitātes uzlabošana	112
2.5	Nomas līguma uzlabošanas priekšlikumi PD estētikas un pēctecīgas attīstības veicināšanai	115
2.6	Rīgas valstspilsētas pašvaldības un valsts normatīvā regulējuma izmaiņas	120
2.7	Attīstības scenāriji PD turpmākajai attīstībai	121
2.7.1	Attīstības scenāriju detalizēts apraksts	121
2.7.2	Attīstības scenāriju ietekme uz PD	129
2.8	Piedāvātais pārvaldības modelis	135
3.	Koncepcijas galvenie stratēģiskie uzstādījumi	143
4.	Rīcības plāns	146
4.1	Sagatavošanās periods (2024 - 2027)	146
4.2	Pārejas periods (2028 - 2030)	147
4.3	Aktīvais periods (2031 - 2035)	149
	Pielikumi	151
	Pielikums Nr.1 Izmantotās literatūras un dokumentu saraksts	151
	Pielikums Nr.2 PD nomnieku un biedrību interviju pārskats	151
	Pielikums Nr.3 PD nomnieku un biedrību interviju kopsavilkumi	151
	Pielikums Nr.4 PD teritoriju profili	151
	Pielikums Nr. 5 PD fotofiksācija	151
	Pielikums Nr. 6 Darbnīcas par Rīgas PD attīstību kopsavilkums	151
	Pielikums Nr. 7 Darbnīcas par Lucavsālas vīziju kopsavilkums	151
	Pielikums Nr.8 Vispārējās vadlīnijas	151
	Pielikums Nr. 9 Rīcības plāns	151
	Pielikums Nr. 10 Lucavsālas attīstības vīzija	151
	Pielikums Nr. 11 Funkciju izvērtējums	152

Ievads

Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam ietver mērķi veidot pilsētu, kas ir ērta, droša un patīkama tās iedzīvotājiem, nodrošinot sabalansētu dzīves vides kvalitāti, kas atbilst dažādu iedzīvotāju grupu vajadzībām un iespējām. Šī mērķa sasniegšanai tiek plānotas dažādas aktivitātes, kas ietver ne tikai infrastruktūras uzlabošanu, bet arī sociālās un kultūras dzīves veicināšanu. Rīgas attīstības programmā 2022.-2027. gadam izvirzīta prioritāte "Dzīves kvalitāti veicinoša pilsētvide" ar plānu līdz 2027. gadam palielināt to iedzīvotāju un pilsētas viesu skaitu, kuri aktīvi izmanto pilsētvidi, pārvēršot publisko ārtelpu par daudzfunkcionālu norises vietu sabiedriskām aktivitātēm.

Ģimenes dārziņi (turpmāk pētījuma tekstā tiks izmantots termins pilsētvides dārzi jeb PD), kā norādīts RTP, tiek skatīti kā svarīgi atpūtas un dārzkopības elementi, kas var būt gan kā pagaidu, gan kā pastāvīga teritorijas izmantošanas forma. RTP pašlaik nosaka, ka pastāvīgai teritorijas izmantošanas formai kā PD obligāti nepieciešams izstrādāt lokālplānojumu, kas nodrošinātu ne tikai estētisku un funkcionālu dizainu, bet arī ilgtspējīgu attīstību un apsaimniekošanu. Tomēr lokālplānojuma izstrāde ir resursietilpīgs process un ir svarīgi jau šobrīd definēt PD attīstības nosacījumus, apsaimniekošanas modeli un turpmākās rīcības, kas palīdzētu uzlabot situāciju PD teritorijās.

Modernās urbānās dārzkopības prakses paplašināšanās piedāvā jaunas iespējas PD veidu dažādošanai un to funkciju integrācijai pilsētvides kontekstā. PD, kopienu dārzi, permakultūras dārzi un cita veida dārzi veicina ne tikai bioloģisko daudzveidību un pārtikas neatkarību, bet arī sociālo saikni un kopienu stiprināšanu. Šī pieeja atbalsta Eiropas Jaunā *Bauhaus* konceptu, kas uzsver dizaina, ilgtspējības un sociālās iekļaušanas svarīgumu, un dod impulsu sabiedrības līdzdalībai un apkaimju attīstībai. Turklāt PD var kļūt par vietu, kur tiek praktizēts ilgtspējīgs dzīvesveids, veicinot iedzīvotāju labklājību un veselību, kā arī uzlabojot pilsētas kopējo vides kvalitāti.

Šis ziņojums izstrādāts, pamatojoties uz 2023. gada 11. oktobrī noslēgto līgumu starp RVP PAD un KPMG, lai veiktu "pilsētas ģimenes dārziņu un Lucavsalas attīstības un pārvaldes koncepcijas izstrādi". Pasūtītājam ir tiesības rīkoties ar šo ziņojumu atbilstoši ar Izpildītāju noslēgtajā līgumā noteiktajam. Ja trešās personas izvēlas paļauties uz šo ziņojumu, Izpildītājs neuzņemas nekādas saistības vai atbildību pret tām.

PD un Lucavsalas attīstības un pārvaldes koncepcijas izstrādāta, balstoties uz esošās situācijas izvērtējumu un pamatojoties uz RVP struktūrvienību sniegto informāciju, publiski pieejamo informāciju un ārējo iesaistīto pušu sniegto informāciju. Darbs veikts saskaņā ar iepirkuma tehnisko specifikāciju un RVP PAD atbildīgo pārstāvju norādījumiem.

Kopsavilkums

Paplašinoties PD un urbānās dārzkopības nozīmei mūsdienu pilsētās, kā arī Rīgas pašvaldības PD pārvaldības sistēmas nepilnību dēļ, ir nepieciešamība izstrādāt priekšlikumus PD attīstības scenārijiem un pārvaldības modelim, kā arī nepieciešamajām rīcībām, kas risinātu pašvaldības PD teritorijās identificētos problēmjautājumus un veidotu konstruktīvu dialogu ar šo teritoriju lietotājiem.

PD nozīme un funkcijas ir iedalāmas trīs aspektos (ekosistēmu dimensija, pilsētas telpas dimensija un sociālā un kultūras telpas dimensija), norādot uz PD spēju veicināt ilgtspējīgu pilsētvides attīstību, iedzīvotāju labsajūtu un bioloģisko daudzveidību. Tomēr Latvijā un Rīgā šai nozīmei piešķirta neskaidra un nenoteikta loma, norādot uz nepieciešamību pēc skaidrāk definēta stratēģiskā redzējuma pilsētvides attīstības veicināšanai.

Nemot vērā Eiropas valstu pieredzi, secināts, ka veiksmīga PD integrācija pilsētu teritorijā ir iespējama, tomēr tam nepieciešama divu priekšnosacījumu vienlaicīga īstenošana – **atbilstošas administratīvās reformas un pārraudzības stiprināšana, kā arī telpisku un pilsētbūvniecisku risinājumu piemērošana PD teritorijām, tiecoties tās iekļaut publiski pieejamajās dabas un apstādījumu teritorijās.**

Starptautiskie pētījumi liecina, ka visbiežāk pilsētās sastopami tādi dārzkopības veidi kā PD, kopienas dārzi, partizānu dārzi, augļu un ogu dārzi, meža dārzi, izglītojošie dārzi, terapeitiskie dārzi un zemnieku saimniecības. Tajos sastopamas dažādas dārzkopības formas, t.sk. konteineru dārzkopība (Rīgā visbiežāk sastopama kopienas dārzos un PD, kuri atrodas applūstošās teritorijās), augstās dobes, jumta un balkona dārzi un vertikālā dārzkopība.

Balstoties uz KPMG ekspertu komandas analīzi, secināts, ka katras padziļināti pētītās PD teritorijas situācija ir atšķirīga, esošās situācijas izvērtējumā atklājot gan izcilas un labi apsaimniekotas PD teritorijas, gan arī tādas, kurās novērojama degradācija un būtiski infrastruktūras trūkumi. Tomēr kopumā **izplatītākie izaicinājumi Rīgā ir saistīti ar PD saistošā regulējuma neskaidrību, samērā īsajiem nomas līgumu termiņiem, inženierinfrastruktūras trūkumiem, kā arī nepietiekamu PD estētisko kvalitāti un integrāti pilsētvidē.**

Šajā ziņojumā, balstoties uz apkopoto informāciju un tās analīzi, tiek izteikti priekšlikumi par PD vides uzlabošanu un pārvaldību, tostarp ciešāku integrāciju ar pilsētvidi caur sakārtotiem ceļiem, pievedceļu un apkārtējo teritoriju labiekārtošanu, apgaismojuma un drošības uzlabošanu, kā arī informācijas nodrošināšanu par PD. Ir svarīgi veicināt skaidrāku atbildības jomu noteikšanu starp pašvaldības struktūrvienībām un PD dārzkopju biedrībām un individuālajiem nomniekiem, izstrādājot vispārējās vadlīnijas. Ieteicams veicināt atvērtu un slēgtu zonu skaidru noteikšanu PD teritorijās, paplašināt pakalpojumu klāstu, kā arī veicināt vides kvalitāti un pašpietiekamību, ieviešot dažādus ekoloģiskus un ilgtspējīgus risinājumus.

Balstoties uz esošās situācijas izvērtējumu, tika izstrādāti 4 iespējamie pārvaldības scenāriji PD vides kvalitātes un pārvaldības uzlabošanai. Scenāriju izstrādē galvenie analizētie faktori ir **centralizācijas pakāpe un dārzkopības teritorijas/veidi.** Katrs

scenārijs piedāvāja dažādas pieejas PD attīstībai un pārvaldībai, atspoguļojot centralizētas vai decentralizētas pārvaldības modeļus, kā arī dažādu dārzkopības teritoriju un veidu integrāciju. Ņemot vērā katra scenārija ietekmi uz nomas maksu, iespējām attīstīt kvalitatīvu infrastruktūru un iespēju nodrošināt efektīvu pārvaldību, tika secināts, ka **veiksmīgākie scenāriji ir S2** (PD nomnieku virzīta (decentralizēta) prioritāro teritoriju/ veidu attīstība) **un S3** (PD nomnieku virzīta (decentralizēta) visu dārzkopības teritoriju/ veidu attīstība), **KPMG rekomendē izvēlēties scenāriju S3**, kas ir visvairāk vērsts uz sabiedrības interesēm un Rīgas valstspilsētas stratēģisko mērķu sasniegšanu.

Izvērtējot esošo PD pārvaldības modeli, KPMG eksperti ir izstrādājuši jauna pārvaldības modeļa priekšlikumu, kas balstās gan uz esošās situācijas izvērtējumā identificētām vajadzībām, gan aktuālākajiem profesionāļu un starptautisko organizāciju ieteikumiem, gan ārvalstu dārzkopības prakses piemēriem. Jaunais pārvaldības modelis sekmēs veiksmīgu Rīgas valstspilsētas urbānās dārzkopības vīzijas sasniegšanu, kur **urbānās dārzkopības daudzveidīgās formas Rīgā ir ilgtermiņā kļuvušas par būtisku daļu no pilsētas zaļās infrastruktūras, nodrošinot iespēju iesaistīties to veidošanā ikvienam pilsētas iedzīvotājam**. Vīzijas sasniegšana ir paveicama 3 galvenajos posmos: 1. sagatavošanās periods (2024-2027), kura mērķis ir **stabila pamata izveidošana ilgtermiņā efektīvai un koordinētai pārvaldībai**; 2. pārejas periods (2028-2030), kura mērķis ir **institucionālā pilnveide un atbalsta instrumentu izstrāde, kas nodrošinās rīkus jauna pārvaldības modeļa ieviešanai**; 3. aktīvais periods (2030-2035), kura mērķis ir **ilgtermiņā strādājoša pārvaldības modeļa ieviešana, kas stiprina pilsētas PD teritorijas**.

Izstrādes metodoloģija

Rīgas valstspilsētas PD un Lucavsalas attīstības un pārvaldības koncepcijas izstrādes gala nodevuma izstrāde tika veikta vairākos secīgos soļos un balstījās uz šādām metodēm un informācijas avotiem:

Literatūras analīze

KPMG apkopoja un analizēja literatūras avotus, kuros ir informācija par pašvaldības PD (t.sk. Pasūtītāja identificētos literatūras avotus iepirkuma Tehniskajā specifikācijā), pētījumiem Latvijā (t.sk. dažādi diplomdarbi), kā arī ārvalstu pētījumi, kur parādās labās prakses piemēri Eiropā un pasaulē. Ziņojuma izstrādē izmantotās literatūras sarakstu skatīt pielikumu sadaļā [\(Pielikums Nr.1 Izmantotās literatūras un dokumentu saraksts\)](#).

Dokumentu satura analīze

Tika veikta PD raksturojošo, kā arī projekta mērķim atbilstošu Latvijas un pašvaldību līmeņa politikas plānošanas dokumentu, literatūras avotu un saistošo normatīvo aktu apkopošana, izpēte un analīze. Tāpat arī tika izmantoti un analizēti darba grupā izveidotie materiāli. Ziņojuma izstrādē izmantotos dokumentus skatīt pielikumu sadaļā [\(Pielikums Nr.1 Izmantotās literatūras un dokumentu saraksts\)](#).

Kvantitatīvo datu analīze

Datos balstītu secinājumu veikšanai tika izmantoti tādi kvantitatīvo datu analīzes rīki kā *Google Maps* un *Oficiālās statistikas portāls*, kā arī RVP departamentu sniegtā informācija.

Padziļinātās intervijas

Laika periodā no 2023.gada 21.novembra līdz 2023.gada 8.martam tika veiktas padziļinātās intervijas ar PD biedrību pārstāvjiem un PD teritoriju aktīvākajiem nomniekiem. Kopā intervijās piedalījās 23 cilvēki. Pārskats par notikušajām intervijām pieejams pielikumu sadaļā [\(Pielikums Nr.2 PD nomnieku un biedrību interviju pārskats\)](#) un katras intervijas kopsavilkums pieejams pielikumu sadaļā [\(Pielikums Nr.3 PD nomnieku un biedrību interviju kopsavilkumi\)](#).

Apsekojumi un fotofiksācijas

Laika periodā no 2023.gada 31.oktobra līdz 2023.gada 14. novembrim tika veikti 19 padziļināti pētāmo PD teritoriju apsekojumi (t.sk. 16 PD biedrību apsaimniekotās teritorijas), kuros piedalījās KPMG eksperti (1. attēls). Apsekojumu laikā tika iegūta informācija par PD teritoriju infrastruktūru, ainavas raksturojumu, estētisko kvalitāti, augu kvalitāti un pieejamo pakalpojumu grozu, kā arī tika veikta fotofiksācija, kuras rezultāti ir pieejami pielikumu sadaļā [\(Pielikums Nr. 5 PD fotofiksācija\)](#). Ar katra PD padziļināto profilu var iepazīties pielikumu sadaļā [\(Pielikums Nr.4 PD teritoriju profili\)](#).

1. attēls. Padziļināti pētāmās teritorijas

Dārziņu teritorijas nosaukums	Platība, ha
Ezermala S	36.00
Buļļu sala	31.23
Buļļupe 11	10.80
Hapakieši	21.62
Mežaparka attīstības biedrība	1.63
Jaunciema gatve	13.61
Nektārs	4.65
Bērzs K	2.89
Daugavkrastu dārzi	7.90
AUM	0.83
Lucavsala-3	17.10
Kazašs sēklis	12.62
Jumpravasala	18.23
Latvijas Arheoklubs	0.16
Tiruma iela	12.46
Kazdangas iela	21.05
Celtnieks 1	19.39
Rumbulas avots	15.63
Atpūta plus	2.38
Kopējā platība	250.18

Teritorijas plānotais statuss

- pastāvīga
- pagaidu

Darbnīcu organizēšana

Lai nodrošinātu, ka pētījuma rezultāti ir saskaņoti ar iesaistīto pušu pārstāvju viedokļiem, pētījuma ietvaros tika organizētas arī 2 sabiedrības līdzdalības pasākumi koprades darbnīcu veidā.

2024. gada 9. februārī tika organizēta 1. darbnīca, kurā piedalījās sabiedrības pārstāvji (PD biedrību pārstāvji, jomas eksperti un citi urbānās dārzkopības aktīvistu) ar mērķi izstrādāt Rīgas urbānās dārzkopības vīziju un diskutēt par Rīgas PD pārvaldības modeļa problēmām un priekšlikumiem normatīvo aktu vai citu instrumentu pilnveidei. Darbnīcas kopsavilkums un rezultāti pieejami pielikumu sadaļā ([Pielikums Nr. 6 Darbnīcas par Rīgas PD attīstību kopsavilkums](#)).

2024. gada 8. martā tika organizēta 2. darbnīca, kurā piedalījās Lucavsala PD biedrību pārstāvji, citi dārzkopības aktīvistu, ūdens sporta aktīvistu u.c. dalībnieki, ar mērķi izstrādāt Lucavsala telpiskās attīstības vīziju, t.sk. uzklaut sabiedrības pārstāvju vēlmes un viedokli par Lucavsala attīstību. Darbnīcas kopsavilkums un rezultāti pieejami pielikumu sadaļā ([Pielikums Nr. 7 Darbnīcas par Lucavsala attīstību kopsavilkums](#)).

1. Esošās situācijas izvērtējums

Šī nodaļa ietver būtiskāko informāciju saistībā ar PD sociālo, ekonomisko un ekoloģisko nozīmi pilsētvides attīstībā, ietverot visaptverošu dažādu literatūras un informācijas avotu, kā arī Eiropas un Latvijas PD pieredzes, dārzu nozīmes pilsētvidē, urbānās dārzkopības tendenču un PD pārvaldības modeļu izvērtējumu. Balstoties uz novērotajiem labās prakses piemēriem PD teritoriju plānošanā un veidošanā, tika izstrādāti PD teritoriju kvalitātes vērtēšanas kritēriji un veikts padziļināti pētāmo PD teritoriju esošās situācijas izvērtējums, tai skaitā aplūkojot to sasaisti ar apkārtējām teritorijām, apkaimes apdzīvojuma blīvumu, ainavas un identitātes aspektus, kā arī infrastruktūras, it īpaši sabiedriskā transporta un mobilitātes tīklojuma, pieejamību. Lai pilnvērtīgāk raksturotu padziļināti pētāmās PD teritorijas, tika apskatīts arī lietotāju profils – paradumi, motivācija un PD izmantošanas prakses –, kā arī būtiskākie pārvaldības un PD kopienu savstarpējās mijiedarbības aspekti.

1.1 Literatūras un citu informācijas avotu analīze

Pētījuma tematikai atbilstošas profesionālas literatūras un dažādu informācijas avotu analīzes mērķis ir izcelt dārzu ekoloģisko, sociālo un ekonomisko nozīmi mūsdienu pilsētvidē, kā arī identificēt efektīvākos PD pārvaldības modeļus un metodes dārzkopības popularizēšanai. KPMG eksperti, nodrošinot piedāvāto pašvaldības PD pārvaldības priekšlikumu atbilstību labākajai praksei, selektīvi analizēja populārākos urbānās dārzkopības veidus un pārvaldības modeļus, kā arī būtiskākās pilsētvides attīstības tendences un izaicinājumus, ieskaitot konstatētās kļūdas, urbānās dārzkopības kontekstā.

1.1.1 Dārzu nozīme pilsētā un dārzkopības popularizēšanas metodes

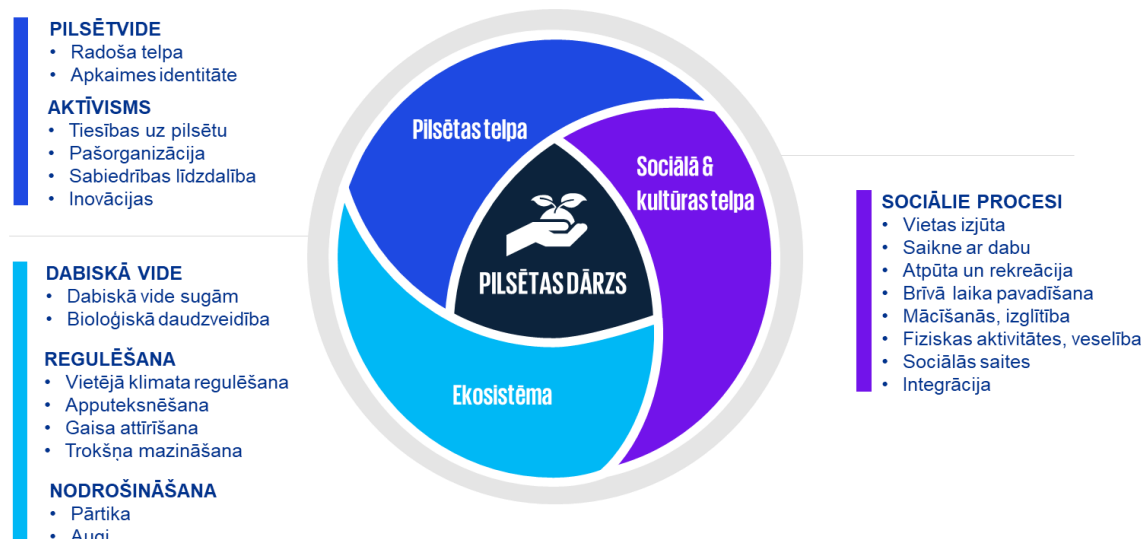
Mūsdienās PD, līdz ar parkiem, mežiem un citiem apstādījumiem, vides zinātnieki un starptautisko organizāciju eksperti uzskata par svarīgu pilsētvides zaļajās telpas sastāvdaļu. Šie dārzi ne tikai sniedz estētisku vērtību, bet arī uzlabo bioloģisko daudzveidību un klimatu, savukārt, iedzīvotājiem nodrošina rekreācijas iespējas un pašaudzētas pārtikas nodrošinājumu kompaktā pilsētvidē. Šie fakti liecina, ka PD mūsdienās spēj sniegt ne tikai vizuālo pievilcību, bet arī ir būtiska ilgtspējīgas pilsētvides attīstības un iedzīvotāju labbūtnības komponente.

KPMG eksperti, apzinot daudzveidīgās PD ekoloģiskās, pilsētvides un sociālās funkcijas, norāda, ka līdzīgi kā Eiropas valstīs, arī Latvijā ir nepieciešams aktualizēt diskusiju par šīs pilsētas telpas nozīmi un attīstību. Vācijas, Austrijas, Lielbritānijas, Somijas u.c. Eiropas valstu pieredze liecina, ka efektīvi uzturēti, mūsdienīgi plānoti un sabiedrībai pieejamāki PD veido ekoloģiski un kultūrvēsturiski vērtīgu kvalitatīvu publisko ārtelpu, kas izpilda nozīmīgu ilgtspējīgas pilsētas attīstībai noteiktos uzdevumus.

KPMG eksperti, pētot dažādus urbānajai dārzkopībai vērtīgos informācijas avotus, tai skaitā jaunākos ES pētījumus un vadlīnijas, ir identificējuši būtisku urbānās dārzkopības izplatības pieauguma tendenci Eiropas valstīs, kļūstot par būtisku komponenti (kritēriju) pilsētu apritīguma, kompaktuma un pašpietiekamības raksturošanā. Šos aspektus

visaptveroši raksturo M.S.Skudras izstrādātais PD funkciju ietvars, ko veido trīs dimensijas – ekosistēma, pilsētas telpa un sociālā un kultūras telpa (2. attēls).

2. attēls. PD funkcijas ¹⁶

Ekosistēmas dimensija ^{17 18}

Zaļā telpa ir ne tikai estētisks vai rekreatīvs pilsētvides elements, bet arī kritiski svarīga pilsētvides **bioloģiskās daudzveidības, gaisa kvalitātes, mikroklimata veidošanas, trokšņa samazināšanas, efektīvas zemes izmantošanas un ūdens regulēšanas** sastāvdaļa. PD šajā kontekstā nodrošina pilsētvides bioloģiskajai daudzveidībai svarīgo ziedu apputeksnēšanu (gan pašapputes veidā, gan vēja, putnu, bišu un citu kukaiņu ietekmē), sēkļu izplatīšanu un sugu pastāvēšanas iespējas. PD ir svarīga loma iedzīvotāju labsajūtas veicināšanā, **regulējot lielpilsētu mikroklimatu** (ēku un ceļu seguma virsmu temperatūras un pilsētas siltumsalas efekta mazināšana) **un trokšņa piesārņojumu**, kā arī veicinot neizmantotu vai degradētu teritoriju stratēģiski taktisko izmantošanu aktuāliem mērķiem (piemēram, dārzkopībai). Pilsētu pašprietiekamības un aprites ekonomikas kontekstā PD sniedz **svaigu lauksaimniecības produktu pašapgādes iespējas**, efektīvi izmantojot zemes resursus, ieviešot bezatkritumu prakses (piemēram, kompostu veidošanu) un notekūdeņu izmantošanu. PD teritorijās iespējams ieviest arī dabā balstītos risinājumus, kas mazina eroziju, izdevumus šo teritoriju uzturēšanai un katra iedzīvotāja personisko ekoloģisko pēdu, tādējādi nodrošinot būtisku ieguldījumu pilsētas ekosistēmā un ilgtspējīgā attīstībā^{16, 18}.

¹⁶ M.S.Skudra "Pilsētas dārzkopība: Biokulturālā daudzveidība un pilsētvides aktīvisms" (2019)

¹⁷ J. Duboks "Dārzi un dārzkopība Rīgā: Pilsētas zemes politikas un zaļo teritoriju attīstības iespējas" (2012)

¹⁸ A. Koroļova "Mūsdienu urbānās dārzkopības integrācijas potenciāls Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā" (2015)

Pašnodrošinājums ar pārtiku ir viens no starptautisko organizāciju (ANO, ES), vides un pilsētplānošanas ekspertu biežāk minētajiem pilsētu pašpietiekamības un apritīguma rādītājiem. KPMG ekspertu ieskatā tā ir kļuvusi par aktuālu Eiropas urbānās dārzkopības tendenci (Amsterdamas, Milānas, Londonas, Briseles, Minhenes u.c. pilsētu pieredze), ko visbiežāk nodrošina PD. Arvien svarīgāki aspekti ir veselīga (ekoloģiski droša) un pieejama (pašaudzēta un finansiāli izdevīga, tātad, iekļaujoša) pārtika pilsētvidē, nodrošinot dažādām sociālām grupām kvalitatīvu pārtiku ar mazākiem finanšu ieguldījumiem¹⁹. Šajā kontekstā, Eiropas pilsētās attīstās arī urbānie meži un fermas, veicinot ne tikai pilsētvides apzaļumošanu, bet arī zemes efektīvāku izmantošanu (taktiskā urbānisma un 15 minūšu pilsētu konceptu attīstību), iesaistot vietējās kopienas lauksaimniecības produkcijas ražošanā pašpatēriņam un arī peļņas gūšanai. Tādējādi šīs teritorijas ne tikai veicina kopienu attīstību, piedāvājot sociālus un vides ieguvumus, bet arī sniedz to lietotājiem ekonomiskas iespējas^{20 21}.

Pilsētas telpas dimensija

KPMG ekspertu ieskatā ārvalstu pilsētvides attīstības pieredze liecina, ka PD kā **radošas un līdzdalību veicinošas telpas** veido apkaimes identitāti, piedāvājot vietu dažādu kultūras pasākumu, svinību un izglītības aktivitāšu organizēšanai. Dārzkopības tradīcijām bagātāko valstu (piemēram, Austrijas, Vācijas, Itālijas, Lielbritānijas) dārzkopības teritorijas mūsdienās ir integrāla vietējās kultūras, dzīvesveida, tradīciju un vēstures daļa. Līdzīgu praksi Rīgā var novērot Lucavsalā, kur dārzkopības entuziasti vairāku gadu desmitu laikā ir veidojuši unikālu dzīvesveidu, attīstot dārzu telpu kā zaļo oāzi, kas apvieno visdažādākās sabiedrības grupas – pilsētniekus, kas gūst mieru caur dārzkopības procesu, garīguma festivālu rīkotājus, maznodrošinātās sabiedrības grupas, personas ar veselības traucējumiem u.c.²².

Kopienas veidotās urbānās dārzkopības formas ir svarīga vietrades izpausme, kas veicina identitātes un piederības sajūtu, **nodrošinot ieguldījumu sabiedrības saliedēšanā, attīstot pievilcīgu dzīves vidi** un, likumsakarīgi, **piesaistot teritorijai arī investīcijas un tūrismu**. Turklāt apstādījumi spēj veicināt labāku nekustamo īpašumu izmantošanu, pozitīvi ietekmējot īpašumu tirgu, apdzīvojumu, teritoriju kompakto attīstību (zaļā komponente ir 15 minūšu pilsētas “sirds”), kā arī vietējo ekonomiku. Pilsētas dārzkopība **saīsina pārtikas ķēdes** transportēšanas izmaksas, mazinot finansiālo slogu gan patērētājiem, gan pilsētas infrastruktūrai.

KPMG eksperti, pētot daudzveidīgo Eiropas urbānās dārzkopības pieredzi, ir secinājuši, ka Eiropas pilsētu dārzi ir kļuvuši par **stabilu demokrātisku platformu pilsētniekiem** ikviena cilvēka tiesību īstenošanā, ļaujot viņiem iesaistīties lēmumu pieņemšanā par PD teritoriju izmantošanu un pilsētvides attīstību. Līdz ar to, PD ir tipiskas **demokrātiju veicinošas teritorijas**, kur tiek izkopta izpratne par sabiedrībai svarīgām vērtībām un attīstības vajadzībām. Šis aktivitāšu kopums ietver tiesības līdzdarboties pilsētas veidošanā un uzturēšanā alternatīvā veidā,

¹⁹ A. Romančuka “Izglītība ilgtspējīgai attīstībai: Kopienas dārzu piemērs” (2021)

²⁰ N. Poļanska “Eko tirgus Lucavsalā” (2016)

²¹ Ā. Skredele “Pilsētas ģimenes dārziņu plānošana un apsaimniekošana” (2016)

Tstenojot "tiesības uz pilsētu"^{22 2322}. KPMG eksperti, pētot dārzu lietotāju profilus, ir secinājuši ka PD teritoriju pieejamība īpaši svarīga ir daudzstāvu māju (Rīgas valstspilsētai tipisku mājokļu), kā arī mazturīgiem iedzīvotājiem, kuriem citas alternatīvas baudīt dabu ir ierobežotas. Papildus būtiski uzsvērt, ka interviju dalībnieki paši ir atzinuši, ka aktīva darbošanās PD teritoriju apsaimniekošanas jautājumu risināšanā ir veicinājusi šo cilvēku aktīvāku līdzdarbību arī citu jautājumu risināšanā, piemēram, dzīvojamās mājas sakārtošanā.

Sociālā un kultūras telpa

Mūsdienās pilsētu zaļās telpas un dārzkopības teritorijas ir holistisku aktivitāšu zonas, nodrošinot to lietotājiem daudzpusīgas iespējas – **rekreāciju, tradīciju uzturēšanu un mācīšanos, saiknes ar dabu uzturēšanu, kā arī dārzkopības zināšanu apguvi**^{24 25 26}. Turklāt urbānās dārzkopības tradīcijām bagātāko valstu (Austrijas, Vācijas, Itālijas) pieredze uzsvēr PD sociālo funkciju, **sniedzot iekļaujošu vidi un kvalitatīvas laika pavadīšanas iespējas sociāli neaizsargātākajiem sabiedrības slāņiem** (mazturīgajiem, daudz bērnu ģimenēm, pensionāriem u.c.). Šādās teritorijās tiek veidota un nostiprināta izpratne par dabu, fizisku darbu, jēgpilni pavadītu laiku, pacietību, kā arī pārtiku un tās audzēšanas procesiem. PD teritorijas ir būtiska iespēja pilsētniekiem apgūt dārzkopības iemaņas, kā arī zināšanas par ekosistēmām, dabas cikliem un ilgtspējīgāku pārtikas ražošanu.

PD kalpo kā atpūtas vieta, ļaujot dažādu slāņu cilvēkiem uzturēt ilgtermiņā ciešākas sociālas saites. Tās veicina neformālu **sociālo mijiedarbību, uzlabojot dzīves kvalitāti un stiprinot kopienas solidaritāti**. Šāda mijiedarbība var samazināt noziedzības līmeni un vandālismu (piemēram, Austrijas un Vācijas pieredze), jo sociālās saites starp kaimiņiem, veido drošāku un atbildīgāku kopienas vidi. PD un kopienu dārzi ir arī platformas sociālās mijiedarbības veidošanai, kultūras un sociālās saskarsmes veicināšanai, tādējādi stiprinot vietējo kopienas sajūtu un veicinot iedzīvotāju savstarpēju atbalstu un sadarbību^{27 28}.

Socializēšanās dārzkopības ietvaros var veicināt dialogu starp dažādu izcelsmes un sociālās piederības cilvēkiem. Dažviet Eiropā (piemēram, Austrijā un Nīderlandē) urbānā dārzkopība ir **iekļauta sociālās integrācijas stratēģijās**, veidojot starptautiski veidotus dārzus ar mērķi veicināt sadarbību un sapratni starp dažādām kultūrām. Tādējādi šīs teritorijas kļūst par vietām, kur veidot un stiprināt starptautiskas saites, veicinot dažādības un līdzaspastāvēšanas vērtības²⁷. PD arī veicina zināšanu nodošanu nākamajām paaudzēm. Vecāka gada gājuma cilvēki

²² *Bastards of Utopia* [URL]

²³ M.S.Skudra "Pilsētas dārzkopība: Biokulturālā daudzveidība un pilsētvides aktīvisms" (2019)

²⁴ *Thesis report - School garden education in Amsterdam* [URL]

²⁵ M.S.Skudra "Pilsētas dārzkopība: Biokulturālā daudzveidība un pilsētvides aktīvisms" (2019)

²⁶ A. Koroļova "Mūsdienu urbānās dārzkopības integrācijas potenciāls Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā" (2015)

²⁷ Glover, T. 2003. *Community garden movement*. In Christensen, K. & Levinson, D. (eds.), *Encyclopedia of community*. Thousand Oaks, Sage Publications, 264 – 366.

²⁸ J. Duboks "Dārzi un dārzkopība Rīgā: Pilsētas zemes politikas un zaļo teritoriju attīstības iespējas" (2012)

var dalīties ar savām zināšanām par dabu un dārzkopību, kas palīdz saglabāt tradicionālās metodes, vērtības, paudžu solidaritāti un veicina jauniešu izglītību.

Kopienu dārzkopība (piemēram, Vācijas, ASV, Somijas pieredzē) ir ekonomiski efektīvs veids arī **sociālās (piemēram, bezpajumtniecības un maznodrošinātības) spriedzes un kriminogēnas vides mazināšanai** – iekļaujoša dārzkopības koprade (piemēram, Minhenes un Vīnes pieredze) arī veicina sociālo kohēziju un sabiedrisko drošību. Visi minētie aspekti sumējoties sniedz nozīmīgu ieguldījumu pilsētas sociāli ekonomiskajā stabilitātē²².

PD ir būtiska nozīme iedzīvotāju **fiziskās veselības uzturēšanā**, piedāvājot aktīvās un pasīvās rekreācijas vietu fiziskām aktivitātēm un svaiga gaisa elpošanai. Papildus tam, informācijas avotos ir uzsvērtā pilsētas zaļo zonu nozīme cilvēku **garīgās un psihoemocionālās veselības uzturēšanā**, pozitīvi ietekmējot cilvēka garastāvokli un palīdzot samazināt stresu. PD piedāvā veselības veicināšanas iespējas tiem, kas nevar bieži izbraukt dabā (piemēram, strādājošajiem, mazturīgajiem vai cilvēkiem ar invaliditāti), nodrošinot alternatīvu vidi atpūtai un relaksācijai pilsētas iekšienē²⁹.

Metodes dārzkopības popularizēšanai caur pašvaldības instrumentiem²⁹

Balstoties uz literatūras un citu informācijas avotu analīzi, tika identificēti šādas metodes dārzkopības popularizēšanai pilsētā:

- **Dārzkopju mācību organizēšana**, kuru ietvaros tiktu apskatītas ilgtspējīgas dārzkopības metodes un kopumā informācija par dārzu ierīkošanu un apsaimniekošanu. Ņemot vērā pārskatu par urbāno dārzkopību Eiropā (sadaļa 1.1.2.)³⁰, KPMG eksperti secina, ka iespēja mācīties ir viens no veiksmes faktoriem, lai dārzkopībā iesaistītu vairāk jauniešu. Piemēram, Grieķijas Sikes pilsētas pašvaldība kopš 2021. gada nodrošina mācības dārzu nomniekiem ar nosacījumu – ziedot 10% no saviem izaudzētiem dārzeniem pārtikas pakām trūcīgajiem pašvaldības iedzīvotājiem. Papildus, arī Latvijā ir piemērs šādai iniciatīvai – bērnu un jauniešu izglītošanā skolās, nostiprinot urbānās dārzkopības pozitīvo tēlu, izmantojot Pasaules Dabas Fonda finansēto programmu “Ielaid skolā dabu” (norisinās jau trešo gadu), kuras ietvaros izglītības iestādes bija aicinātas pieteikt idejas grantu konkursam (skolas var pieteikt idejas, lai saņemtu līdz 1 400 EUR lielu finansējumu savas idejas īstenošanai)³¹.
- **Publisku pasākumu organizēšana PD popularizēšanai sabiedrībā**, kā arī pieredzes apmaiņai, aicinot tajos piedalīties dārzkopības jomas ekspertus un entuziastus. Balstoties uz pārskatu par urbāno dārzkopību Eiropā, viena no būtiskākajām atšķirībām starp pašvaldības pārvaldītiem un privāti pārvaldītiem dārziem ir saistīta ar to, ka privātās iniciatīvas kopumā vairāk iesaista savu kopienu dažādos pasākumos, kā arī sniedz profesionālu atbalstu (īpaši iesācējiem)³².

²⁹ A. Skredele “Pilsētas ģimenes dārziņu plānošana un apsaimniekošana” (2016)

³⁰ *Handbook to Urban Gardening, Urban gardening project* [\[URL\]](#)

³¹ Pasaules Dabas Fonds izsludina grantu konkursu “Ielaid skolā dabu” | WWF Latvia [\[URL\]](#)

³² *Handbook to urban gardening* [\[URL\]](#)

- **Dārzu pieejamības uzlabošana un pamesto PD sakārtošana.** Šī metode ietver arī potenciālo teritoriju apzināšanu, kur būtu iespējams ierīkot dažādas urbānās dārzkopības formas. Viens no ārvalstu labās prakses piemēriem ir Bulgārijas galvaspilsētas Sofijas pašvaldības kapitālsabiedrība *Sofiaplan*³³ izstrādātā potenciālo urbānās dārzkopības teritoriju digitālā karte, lai atbalstītu pilsētas dārzkopības iniciatīvas un lēmumu pieņemšanu. Kā pozitīvu piemēru var minēt arī Liepājas piemēru, kur pašvaldība ir izveidojusi un publicējusi pārskatāmu karti, kur ir iezīmēta **pieejamā teritorija jaunu PD veidošanai**³⁴.

1.1.2 Pastāvošie urbānās dārzkopības veidi un labās prakses piemēri Eiropā un Latvijā

KPMG eksperti veiktās analīzes rezultātā secina, ka mūsdienu Eiropā turpinās iepriekšējos gadsimtos iesāktā PD tradīcija³⁵. Mainīgo sociāli ekonomisko un politisko faktoru iespaidā līdz ar tradicionālajām zemes apstrādāšanas praksēm ir attīstījušies vairāki citi urbānās dārzkopības veidi – mainās dārzu formas, teritoriju platības un funkcijas, ietekmējot vietējo PD pārvaldību, normatīvo regulējumu, plānošanu, kā arī iedzīvotāju motivāciju, rīcību un vērtību sistēmu. Eiropā joprojām visbiežāk sastopami ir PD un kopienas dārzi. Arvien biežāk blīvi apdzīvotās pilsētās ar vietējās sabiedrības iniciatīvu tiek pieņemta nelegāla zemes gabalu apstrādāšana vai taktiskā urbānisma metode, attīstot partizānu dārzkopību un mikrodārzkopību – pārtikas ražošanu uz balkoniem un palodzēm, jumtiem, pamestos asfaltētos laukumos (piemēram, *Tegal* lidostas piemērs Berlīnē, Vācijā) un degradētās teritorijās, kā arī dārzkopība pie skolām (kā to uzsver 15 minūšu pilsētvides veidošanas koncepts), slimnīcām, iestādēm, u.c. neizmantotās vietās.

Pilsētvides dārzi (*allotment gardens*)

PD, kas Latvijā pazīstami arī kā "ģimenes dārziņi", "mazdārziņi" vai "sakņu dārziņi", ir dārzkopības entuziastiem uz noteiktu termiņu iznomātas pilsētu pašvaldību īpašumā un privātīpašumā esošās teritorijas. Šie dārzi līdz šim ir bijuši visizplatītākais urbānās dārzkopības veids – visbiežāk tie ir 200 m² līdz 600m² platībā, ar nelielu sezonāla rakstura dārza māju (lapeni) instrumentu glabāšanai. Tie parasti atrodas dārzkopības entuziastu dzīvesvietas tuvumā un ir ērti / ātri sasniedzami, tādējādi atspoguļojot mūsdienu pilsētplānošanas un dizaina tendences – radīt rekreatīvu vidi, pārtikas pašnodrošinājuma iespējas, saglabāt bioloģisko daudzveidību, mikroklimatu un optimālu skābekļa daudzumu kompaktā, vidēji blīvi apbūvētā pilsētvidē^{36,39}.

PD daudzfunkcionalitāte (holistika) pilsētu ekosistēmā mūsdienās risina ar pilsētas dzīvesveidu, vides izaicinājumiem, tai skaitā ar ANO un ES rekomendēto zaļo infrastruktūru, un ekonomiku saistītas problēmas, kur svarīgākie aspekti ir sabiedrības

³³ *Digital map of city areas suitable for urban agriculture | Interreg Europe - Sharing solutions for better policy* [URL]

³⁴ Mazdārziņi Liepājā [URL]

³⁵ Promocijas darbs: Urbānās lauksaimniecības koncepts, potenciāls un attīstības perspektīvas Latvijā [URL]

³⁶ *Urban Allotment Gardens in European Cities - Future, Challenges and Lessons Learned*

veselība, labklājība, sociālā iekļaušanās un vides kvalitāte sinerģijā ar cilvēku vajadzību, ekosistēmu pakalpojumu un cirkulārās plūsmas pārvaldību³⁷.

3. Attēls. Eiropas piemērs. Pilsētvides dārzi Stokholmā ³⁸

Attēlā ir pilsētvides dārzu piemērs no Stokholmas, kas parāda tipisko pilsētvides dārzu izskatu Eiropā, kā arī iezīmē kā labās prakses piemēru.

Kopienas dārzi (*community gardens*) ^{39 40}

Kopienas dārzi ir augšupejošas (*bottom-up*) iniciatīvas rezultātā kolektīvi veidoti, uzturēti un koplietoti dārzi un zaļās zonas. To uzturēšana lielākoties balstās uz brīvprātīgās iesaistīšanās principiem. Šī dārzkopības tipoloģija ir populāra daudzviet Eiropā, taču Latvijā vēl ir relatīvi maz izplatīta. Tajā uzsvars ir ne tikai uz izaudzētās pārtikas apjomu, bet galvenokārt uz komunikāciju / sadarbību starp kopienas dārzkopības entuziastiem. Tā ir vide, kurā iespējams iesaistīties gan ar iepriekšēju pieredzi audzēšanā, gan bez priekšzināšanām. Vienam no otra mācoties, visi kopienas dalībnieki var realizēt savas dārzkopības ieceres.

4. Attēls. Siguldas kopienas dārzs "AUDZ" ⁴¹

Šī dārza iecere ir attīstīta uz dizaineres Noras Gavares 2019. gadā radītā maģistra darba projekta Latvijas Mākslas akadēmijā pamata Zaļās Villās kvartālā. Dārza koncepta pamatā ir atvērtības un līdzdarbības principi, aktīvi iesaistot dažādas sabiedrības grupas un paaudzes. Šie principi tiek saglabāti un stiprināti arī kopienas dārza turpmākajā attīstībā ⁴².

Lai nodrošinātu dārzkopībai nepieciešamo kvalitatīvu vidi, projekta laikā plānots atjaunot, uzlabot vai no jauna izveidot dažādus integrētus infrastruktūras elementus, tostarp augstās koka dobes, siltumnīcu,

³⁷ *The Role of Allotment Gardens for Connecting Nature and People* [URL]

³⁸ *Tantolunden Park: immersion in the heart of Stockholm's allotment gardens* [URL]

³⁹ A. Koroļova "Mūsdienu urbānās dārzkopības integrācijas potenciāls Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā" (2015)

⁴⁰ *Urban Gardening in European Cities Motives for Urban Community Gardening Using Examples of Birmingham City (UK)* [URL]

⁴¹ Siguldas kopienas dārzs "AUDZ" [URL]

komposta novietni un ūdensapgādes sistēmu. Šie darbi ir uzticēti "Darbnīcu parks" meistariem, kuri eksperimentē ar ilgtspējīgiem un videi draudzīgiem dizaina risinājumiem⁴².

Kopienas dārza "AUDZ" attīstības projektu līdzfinansē Siguldas novada pašvaldība un biedrība "Radītava Zaļā villa". Šis projekts ir spilgts piemērs tam, kā ar pašvaldības un dažādu sociālo slāņu un paaudžu kopradi, var izveidot ilgtspējīgu vides risinājumu ilgtspējīga dzīvesveida un vides izglītības veicināšanai⁴².

5. Attēls. Cēsu kopienas dārzs "JUME"⁴³

Dārzs "Jume" tika izveidots 2021. gada pavasarī Ruckas muižā, konstruējot to kā atbildi uz COVID-19 pandēmijas izraisītajām pārmaiņām mācīšanās procesos un plašākiem 21. gadsimta izaicinājumiem. "Jume" kalpo ne tikai kā estētisks un ekoloģisks stūrītis, bet arī kā kritiska platforma, atspoguļojot aktuālas globālas problēmas, piemēram, klimata pārmaiņas, pārtikas drošību, augšņu veselību un manuālo prasmju izzušanu⁴³.

Projektā tiek īstenoti inovatīvi permakultūras principi, lai radītu, uzkrātu un dalītos ar zināšanām, kas saistītas ar ģeogrāfiju, dizainu un vides filozofiju. Šī teritorija, kā mācību klase, ir paredzēta ne tikai zināšanu apguvei, bet arī kā platforma, kur vietējās kopienas var spēcīnāties, rosinot pārmaiņas un risinot lokālās problēmas, skatot tās globālo kopsakarību kontekstā. "Jume" simbolizē permakultūras un ilgtspējīgas attīstības principu praktisku piemērošanu, radot telpu, kas ir gan mācību, gan eksperimentāla dabas laboratorija, kurā kopiena var mācīties un augt kopā⁴³.

6. Attēls. Liepājas kopienas dārzs "Radi Vidi Pats"⁴⁴

Biedrības "Radi Vidi Pats" radītais kopienas dārzs Liepājā ir vieta, kur pilsētnieki var satikties, kopīgi darboties un gūt prieku augu audzēšanā. Šī iniciatīva sākās kā daļa no projekta "Radi Liepāju Pats", ar mērķi iesaistīt liepājniekus kvalitatīvu un demokrātisku dzīves apstākļu veidošanā. Dārzs, kas atrodas Kuģinieku ielā 6 blakus Juliannas pagalmam, ir izveidojies kā izglītojošs centrs, kurā notiek dažādas aktivitātes un nodarbības. Tajā tiek audzēti dažādi augi koka kastēs un augstajās dobēs, ievērojot permakultūras principus. Biedrība "Radi

⁴² Sigulda aizrauj [\[URL\]](#)

⁴³ Cēsu Pluriversitāte nominēta Jaunā Eiropas «Bauhaus» balvai [\[URL\]](#)

⁴⁴ Kā kopienas dārzs iederas Liepājas pilsētvidē [\[URL\]](#)

Vidi Pats" plāno veicināt šādu dārzu izveidi arī citos Liepājas mikrorajonos⁴⁴.

Šie piemēri apliecina, ka dārzu loma mūsdienu pilsētvidē attīsta ne tikai vides ilgtspēju, bet arī sociālo kapitālu un izglītību. Tādējādi Latvijas pilsētu kopienas dārzi ir spilgti piemēri tam, kā dārzkopība var kalpot kā efektīvs rīks kopienas izaugsmei un pilsētas ilgtspējīgai attīstībai⁴⁴. KPMG eksperti, analizējot jaunākās ārvalstu urbānās dārzkopības tendences, secina, ka urbānā dārzkopība ir plaši izmantota platforma, kur tiek radītas iespējas vietējiem iedzīvotājiem iesaistīties un izteikt savas viedokļus, veidojot stiprāku un aktīvāku kopienas sajūtu.

Partizānu dārzi

Partizānu dārzkopība, izmantojot Eiropas valstīs jau plaši pielietoto taktiskā urbānisma principu, tiek realizēta teritorijās, kurās to lietotājiem nav juridiskas tiesības izmantot – pamestos, neaprupētos privātīpašumos, gar ielām, neizmantotos asfaltētos laukumos, pamestās rūpnīcu teritorijās, pagalmos. Partizānu dārzkopība attīstījās krīzes skartajā ASV pilsētā Ņujorkā 20. gadsimta 70. gados, laika gaitā transformējoties kopienas dārzkopībā, apstrādājot brīvās zaļās zonas un pamestas teritorijas. Plaši izplatīts partizānu dārzkopības veids ir ielu dārzkopība (*street gardening*), kur iedzīvotāji stāda puķes gar ielām, pie kokiem un daudzstāvu māju pagalmos, kā arī izvieto puķu podus ikvienā (parasti šaurā) vietā, kur plašāki dārzi vai apstādījumi nav iespējami⁴⁵. Latvijā šāda veida dārzkopība ir visbiežāk novērojama tieši daudzdzīvokļu māju pagalmos, kur iedzīvotāji ierīko dobes. 2011. gadā platforma DiPaDu organizēja partizānu dārzkopības radošo darbnīcu un lekciju ar mērķi iepazīstināt dalībniekus ar pilsoniskās pretestības ideju un kopīgi izveidot augu sēkļu bumbas, lai pēc tam tās atrastu zaļošanai un ziedēšanai piemērotu vietu pilsētas vidē⁴⁶.

7. Attēls. Eiropas piemērs. Partizānu dārzkopība Briselē^{45,46}

Lai gan mūsdienās pilsētu dārzkopība tiek uztverta pašsaprotami, un ainavu dizaineri bieži izmanto to kombinācijā ar pagalmu priekšdārziem formālā ainavu veidošanā, tomēr daudzās valstīs tiesību akti interpretē patvaļīgu stādījumu ierīkošanu pilsētā kā nelikumīgu publiskās vai privātās telpas privatizāciju. Turklāt šī prakse izaicina pilsētu estētisko kārtību. Piemēram, Čehijā, var tikt piemērots vairāk nekā 500 EUR sods, ja "partizāns" ir pārkāpis fitosanitārās normas un stādījis kādu bīstamu invazīvu augu. Īpaši smagos gadījumos var tikt uzsākta krimināllieta, piemēram, kad pieauguša koka saknes ir bojājušas komunikācijas infrastruktūru⁴⁵.

⁴⁵ *Green Anarchists: Guerrilla Gardening - Encourage or Ban?* [\[URL\]](#)

⁴⁶ Partizānu dārzkopība [\[URL\]](#)

8. Attēls. Partizānu dārzs Rēzeknē ⁴⁷

9. Attēls. Partizānu dārzs Liepājā ⁴⁸

Vērtējot Rēzeknes un Liepājas partizānu dārzkopības piemērus, secināts, ka iedzīvotājiem ir vajadzība un pašsaprotama interese iekārtot dārzus savu bieži maz izmantoto vai neefektīvi izmantoto dzīvojamo māju pagalmos, ar mērķi tos padarīt košākus, patīkamākus un jēgpilni izmantotus.

Izglītojošie dārzi

Izglītojošie dārzi ir vēl viena nozīmīga dārzkopības forma, kas nodrošina vidi izpētei un zināšanu apmaiņai. Tas notiek tiešā sasaistē ar dažādām izglītības un pētniecības institūcijām, kā arī nevalstiskajām organizācijām, kas nodarbojas ar kultūraugu selekciju. Šāds izpētes un mācību punkts var darboties arī kā lokālais ideju inkubators, kurā ikviens zemnieks un dārzkopis var iesaistīties un vērsties pēc padoma. Šādas funkcijas ieviešana rada iespēju pētīt bioloģisko daudzveidību, iepazīstināt ar to plašāku sabiedrību, kā arī veicināt un popularizēt pārtikas audzēšanu pilsētā. Izglītības un mācību centri var dibināt kontaktus arī bērnudārziem, skolām, augstskolām un citām izglītības iestādēm, piedāvājot atvērta tipa mācību saturu, kur mācību iestādēm ir iespēja organizēt arī pašiem savas lekcijas un nodarbības ⁴⁹. Piemēram, šo principu kopš 2021. gada izmanto Francijas galvaspilsētā Parīzē, īstenojot 15 minūšu pilsētas attīstības stratēģiju, kur koncepta (katras “15 minūšu mikro teritorijas”) centrā ir vietējā, dārzu un zaļās teritorijas ieskaitā, skola, paplašinot izziņas telpu bērniem un pieaugušajiem.

⁴⁷ Kaimiņi pie daudzdzīvokļu nama Latgalē radījuši krāšņuma oāzi | LSM [\[URL\]](#)

⁴⁸ Vairākos Liepājas namu pagalmos iedzīvotāji paši iekopj puķudobes [\[URL\]](#)

⁴⁹ Educational Gardens [\[URL\]](#)

10. Attēls. Eiropas piemērs. Izglītojošie dārzi, Valdorfa skola ⁵⁰

Viens no izcilākajiem ārvalstu izglītojošo dārzu piemēriem ir Valdorfa (*Waldorf*) skolas, kuru izveide Eiropā sākās pirms aptuveni simts gadiem. Šīs skolas īpaši akcentē lauksaimniecības, dārzkopības un praktisko mākslu kritisko nozīmi bērnu mācību programmās. Ņemot vērā urbanizāciju, dzīves veida izmaiņas, ko ietekmē mūsdienu tehnoloģijas, veicinot pieaugošu un bērnu nošķirtību no dabas, šāda veida skolas ir paplašinājušas dārzkopības mācību programmu, iekļaujot to bērnudārza, pamatskolas un vidusskolas mācību programmās. Lai gan projekti un mācību saturs ir specifisks katram skolas dārzam (piemēram, vienā dārzā varētu iespējama vistu olu savākšana, bet citā –

pasaku mājiņu būvēšana ēnainā vietā), tiek ņemti vērā gan attīstības, gan praktiskie aspekti⁵⁰.

Latvijā Pasaules Dabas Fonda izsludinātā grantu konkursa “Ielaid skolā dabu” ietvaros 2022./2023. mācību gadā atbalstu bioloģiskās daudzveidības attīstībai skolu teritorijās saņēma septiņas Latvijas skolas ⁵¹.

11. Attēls. Ozolnieku vidusskola «Ielaid skolā dabu» ⁵²

Viena no septiņām skolām, kas iesaistījās Pasaules Dabas Fonda konkursā, bija Ozolnieku vidusskola, piesakot savu projektu “**Augsto dobju izveidošana garšaugu un ārstniecības tēju audzēšanai**”. Rezultātā skolas teritorijās tika uzstādītas sešas augstās dobis garšaugu (bazilika, ziemas sīpolu, pētersīļu, selerijas, timiāna, estragona, rozmarīna, majorāna, lavandas, u.c. garšaugu) un tēju ārstniecības augu audzēšanai.

⁵⁰ *Waldorf School Gardens* [\[URL\]](#)

⁵¹ «Ielaid skolā dabu» [\[URL\]](#);

⁵² Grantu konkurss „Ielaid skolā dabu” – Ozolnieku vidusskola [\[URL\]](#)

12. Attēls. Stāķu pamatskola «Ielaid skolā dabu»⁵³

Līdzīgu projektu pieteica arī Stāķu pamatskola, kur katra klase Stāķu pamatskolas iekšpagalmā sagatavoja savas ārstniecības augu un garšaugu kastes **vertikālajam dārzam**. Realizējot vertikālo dārzu izveides projektu, Stāķu pamatskolas skolēniem ir iespēja apgūt augu audzēšanas iemaņas – sēklu iesēšanu vai stādiņa dēstīšanu, rūpēšanos par augiem, augu novērošanu augšanas procesā, kā arī gatavo augu novākšanu un izmantošanu uzturā.

Šī pieeja izglītībā ne tikai palīdz skolēniem attīstīt praktiskas prasmes un dziļāku izpratni par dabas procesiem, bet arī veicina radošu domāšanu un kompleksu problēmu risināšanas spējas, kā arī attīsta ilgtspējīgus dzīves paradumus un domāšanu.

Terapeitiskie dārzi

Terapeitiskie dārzi ir vieta, kur darbošanās dārzā palīdz uzlabot motoriku, psihisko veselību un atveseļošanos. Tie atšķiras no ārstnieciskajiem dārziem, kuros audzē ārstniecības augus. Terapeitiskie dārzi nodrošina dabas klātbūtni, kas palīdz mentālajos procesos un veicina fizisko labsajūtu. Šādi dārzi ne tikai nodrošina dabas tuvumu, bet arī sakārto prātu, kas, savukārt, veicina ķermeņa labsajūtu. Terapeitiskie dārzi ir speciāli izstrādāti, lai atbilstu dažādām veselības aprūpes, rehabilitācijas un citu terapeitisko iestāžu vajadzībām. Šo dārzu koncepta pamatā ir veicināt cilvēka un dabas dziedinošo elementu mijiedarbību, un tie var ietvert dažādus apakštipus (piemēram, dziedinošos dārzus, rehabilitācijas dārzus un atjaunojošos dārzus). Terapeitiskie dārzi bieži tiek projektēti sadarbībā ar hortikulturālajiem terapeitiem, lai izveidotu skaistas vietas, kas piemērotas cilvēkiem ar dažādām spējām⁵⁴.

⁵³ Stāķu pamatskolā ielaid skolā dabu – Gulbenes novads [\[URL\]](#)

⁵⁴ *About Therapeutic Gardens* [\[URL\]](#)

13. Attēls. Eiropas piemērs. Terapeitiskie dārzi Lielbritānijā “Horatio’s Garden”⁵⁵

Horatio's Garden ir labdarības iniciatīva, kuras mērķis ir izveidot pieejamus dārzus Nacionālā veselības dienesta (*National Health Service*) mugurkaula traumu centros visā Apvienotajā Karalistē. Šie dārzi nodrošina telpas terapijai, rehabilitācijai un sociālajām aktivitātēm. Dizaina ekspertu vadībā šie dārzi tiek veidoti, iesaistot attiecīgās veselības problēmas risināšanā ieinteresētās personas, un šie dārzi ir pieejami visu gadu. Iniciatīvu atbalstošās labdarības organizācijas izmanto komandas vadītu pieeju, tostarp galveno dārznieku un brīvprātīgos, lai uzturētu šos dārzus un veicinātu terapeitiskās un radošās programmas pacientiem un viņu

ģimenēm⁵⁵.

14. Attēls. Latvijas piemērs. Kalna svētību kopienas dārzs rehabilitācijai ap Bruknas muižu⁵⁶

Senajiem dziedniecisko augu dārziem atbilstoši stādījumi ir izveidoti Kalna svētību kopienā ap Bruknas muižu. Tie veidoti pēc renesanses laika Itālijas klosteru ģeometrisko dārzu parauga, regulārā rakstā muižas ēkas dārza pusē. Perimetrā ap ģeometrisko dārzu ir rožu, dienliliju un skujeņu rindas, starp stādījumiem iekārtotas pergolas un lielā zvana statīvs. Kopienas pamatā ir garīguma un darba terapijas princips, tādēļ viss tiek ierīkots un uzturēts pašu spēkiem. Renesanses dārzā, kā tam tradicionāli jābūt, skaistās, regulāros rakstos iekoptās dobēs aug arī sakņaugi un garšaugi. Dārzu ieskauj nesen iestādīts dzīvžogs, kas ar laiku pilnībā

noslēgs dārza teritoriju. Plānots izveidot arī labirintu meditatīvai staigāšanai. Šajā vietā tiek novērtēta apkārtējās vides un dabas spēku nozīme atkarību ārstēšanā. Bruknas muižas dārzs ir atvērts apmeklētājiem muižā notiekošo svētku un pasākumu laikā⁵⁷.

⁵⁵ *Horatio's Garden* [\[URL\]](#)

⁵⁶ Bruknas muižas Renesanses dārzs - Bruknas muiža [\[URL\]](#)

⁵⁷ Sajūtu un rehabilitācijas dārzi Latvijā [\[URL\]](#)

15. Attēls. Latvijas piemērs. Dvēseles veldzes dārzs Dienvidkurzemes novadā ⁵⁸

Kā rehabilitācijas dārzs tiek veidots arī Dvēseles veldzes dārzs Dienvidkurzemes novadā. To apsaimnieko Liepājas neredzīgo biedrība gan pašu spēkiem, gan ar Lauku atbalsta dienesta finansiālu palīdzību. Šeit viss pielāgots cilvēkiem ar redzes traucējumiem – stādījumi paceltās dobēs, ūdenstilpne iemalota, viss labi sataustāms un sajūtams. Neredzīgiem un vājredzīgiem cilvēkiem vadošās ir citas maņas – tauste, oža un dzirde, un tām dārzā arī pievērsta lielāka uzmanība. Ap topošo baseinu izveidotas augstās dobes ar aromātiskiem un interesantiem augiem. Pie tām var piebraukt arī cilvēki ratiņkrēslos un veikt nepieciešamās darbības augu uzturēšanai. Mežā ved iemalota, ar dažādiem

materiāliem – oļiem, šķeldu, čiekuriem, mizām, smiltīm – noklāta sajūtu taka staigāšanai basām kājām ⁵⁹.

Zemnieku saimniecības dārzi

16. Attēls. Latvijas piemērs. Zemnieku saimniecība “Stučī” Tukumā ⁶⁰

Šajā tipoloģijā ietilpst lauksaimniecības zemes ar platību no 1 līdz 2 hektāriem, kur individuāls zemnieks vai zemnieku ģimene nomā zemi no pilsētas un apstrādā to, apgādājot ar pārtiku paši sevi un izaudzējot pietiekoši daudz, lai to pārdotu tuvākās apkāmes iedzīvotājiem un nopelnītu arī iztikai. Atvēlot lauksaimniecībai zemi piepilsētā un pilsētas teritorijā par adekvātu nomas maksu, var panākt to, ka patērētājam pilsētā ir pieejami lokāli audzēti produkti. Papildus tam, ir svarīgi minēt arī ārvalstīs (piemēram, Austrijā lielo pilsētu robežās vai tuvumā) plaši izplatītos **komercdārzus**, kas galvenokārt orientējas uz pārtikas ražošanu pārdošanai patērētāju tuvumā, nodrošinot veselīgas pārtikas un

citas lauksaimniecības produkcijas un stādu pieejamību īsās piegādes ķēdes ⁶¹. Šajā kategorijā ietilpst **kokaudzētavas, stādaudzētavas, bioloģiskās saimniecības, augļu dārzi un sakņu dārzi, kas koncentrējas uz dārzu produkcijas audzēšanu**. Turklāt jāņem vērā arī biedrības vai apvienības, kas sadarbojas gan produkcijas ražošanas procesā, gan tās realizēšanā jeb pārdošanā. KPMG pētnieku ieskatā šie dažādie urbānās lauksaimniecības veidi piedzīvo renesansi, kopā veidojot pilsētas

⁵⁸ Dvēseles veldzes dārzs [\[URL\]](#)

⁵⁹ Sajūtu un rehabilitācijas dārzi Latvijā [\[URL\]](#)

⁶⁰ Zemnieku saimniecība „Stučī” - Apskates saimniecības [\[URL\]](#)

⁶¹ *Inspirational ideas: Market gardening | EIP-AGRI* [\[URL\]](#)

lauksaimniecības mozaīku un nodrošinot gan vietējo patērētāju pieprasījumu apmierināšanu, gan arī atbalstot noturīgu pilsētas attīstību⁶⁰.

Nemot vērā urbānās dārzkopības attīstības un pilsētu pašpietiekamības vajadzības, zemnieku saimniecības dārzu tipoloģija ir prioritāri mērķēta uz kopienu vajadzībām – tas ir plaši izmantots ārvalstīs (piemēram, Nīderlande, Austrija), kur arvien vairāk zemnieku sāk izmantot kopīgu tehniku, darbarīkus, kā arī telpas noliktavām un atpūtai. Arī šī iemesla dēļ šāda tipoloģija varētu būt īpaši pievilcīga jaunajiem zemniekiem (vai lauksaimniecības nozares jaunajiem profesionāļiem), kas, uzsākot saimniekošanu, var iztikt bez lieliem ieguldījumiem. Zemi uz noteiktu termiņu nomā no pašvaldības, nomas tiesības var piešķirt konkursa kārtībā⁶².

Rīgā ir reģistrētas daudzas zemnieku saimniecības, taču KPMG pētnieki pētījuma laikā neidentificēja nevienu zemnieku saimniecību, kur teritorija tiktu nomāta no pašvaldības.

Augļu un ogu dārzi

17. Attēls. Augļu dārzs⁶³

Augļu un ogu dārzu tipoloģija atspoguļo modernu pilsētvides attīstības pieeju, apvienojot publiskus apstādījumus ar produktīvu zemes apsaimniekošanu pilsētvides kontekstā. Šie urbānie dārzi daudzās ārvalstu pilsētās kļūst par sava veida hibrīdu starp atpūtas zonām un lauksaimniecības teritorijām. Viens no galvenajiem šīs tipoloģijas mērķiem ir ražot pietiekamu augļu un ogu daudzumu, lai tas kļūtu finansiāli izdevīgs dārza saimniekiem⁶⁴.

Apsaimniekošanas ziņā šie dārzi piedāvā elastību. Tās var būt pašvaldības pārvaldītas teritorijas (lai gan augļu dārzi parasti netiek stādīti pilsētas apstādījumos⁶⁵) vai arī zemes gabali, ko iznomā zemniekiem, lai tie varētu izveidot un uzturēt augļu dārzus. Piemēram, Lucavsālas PD īpašniekiem, kā to praktizē līdzīgas ārvalstu kopienas, var piedāvāt iespēju pārdot savu ābolu un citu augļu ražu, kas citādi varētu palikt neizmantota.

Mūsdienu pilsētās, risinot aktuālās vides kvalitātes problēmas, tiek veidoti jauni holistiski parki (arī urbānie meži vai meža dārzi), apvienojot dažādus vietējam klimatam atbilstošus stādījumus, tai skaitā augļu kokus un zālājus, lai radītu publiskas zaļās zonas pilsētnieku atpūtai un rekreācijai. Publiski nepieejamus vai ierobežotas pieejamības

⁶² KPMG ekspertu viedoklis

⁶³ *Urban Gardening – Center for Urban Agriculture* [URL]

⁶⁴ A. Skredele "Pilsētas ģimenes dārziņu plānošana un apsaimniekošana" (2016)

⁶⁵ M.S. Skudra "PILSĒTAS DĀRZKOPĪBA: BOKULTURĀLĀ DAUDZVEIDĪBA UN PILSĒTVIDES AKTĪVISMUS"

dārzus apsaimnieko zemnieki, kur līdzīgi mazajām zemnieku saimniecībām, tiek nodrošināta produktīva saimniekošana primāri pašlietošanai⁶³.

Meža dārzi

Meža dārzi piedāvā pieeju produktīvai saimniekošanai, balstoties uz permakultūras⁶⁶ principiem. Šīs saimniekošanas formas galvenā iezīme ir tās spēja imitēt dabas procesus, nodrošinot sistēmu, kas, kad to pareizi iekārto, prasa lietotājiem minimālu uzturēšanu. Šādi dārzi var būt publiski pieejami un funkcionēt līdzīgi kā parki, piedāvājot gan atpūtas, gan izglītojošas iespējas apmeklētājiem⁶⁷.

Meža dārzos (piemēram, Nīderlandes pilsētā Nīmegenā, kura ir pirmā meža dārzu iniciatīvas ieviešēja Nīderlandē) aug dažādi vietējam klimatam piemēroti stādījumi, tostarp augļu koki, kas ir brīvi pieejami apmeklētājiem, vienlaikus veicinot izpratni par pārtikas dažādību, pārtikas vērtību un dabas procesiem⁶⁷. KPMG eksperti uzskata, ka Rīgā šādus dārzus varētu prioritāri attīstīt, piemēram, izmantojot nekoptos un pamestos PD, vai arī teritorijās, kuras netiek apsaimniekotas un tajās jau aug nekopti augļu koki un ogulāji, kā arī citi augi. Šāda pieeja ļautu saglabāt un stiprināt teritorijas bioloģisko daudzveidību, mazināt klimata pārmaiņu ietekmi (sausumu vai, tieši pretēji, strauju mitruma palielināšanos nokrišņu rezultātā).

18. Attēls. Meža dārzs “The Edible Woodland Garden” Skotijā⁶⁸

Findhorn Hinterland Trust (FHT) veidotais dārzs Edible Woodland Garden ir maza projekta teritorija, kurā degradēts meža nogabals ir pārveidots, lai tajā ražotu pārtikas produktus gan cilvēkiem, gan savvaļas dzīvniekiem. Šīs dārzkopības metodes pamatā ir meža ekosistēmas imitēšana, sākot ar augsnes uzlabošanu un turpinot ar piemērotu augu izmantošanu, lai nodrošinātu barības vielu, organisko vielu un mitruma noturību. Projekts piedāvā informāciju un iedvesmu, lai izpētītu tādas pieejas lietderību citās teritorijās un ilgtermiņā arī plašākā mērogā⁶⁹.

Konceptuāli meža dārzu attīstības mērķi un stratēģijas ietver⁶⁷:

- Izglītojošo funkciju: Pilsētas meža dārzos pilsētniekiem ir iespēja iepazīt dažādas augļu, dārzeņu, ogu, sēņu, ārstniecības augu un koku sugas. Tas veicina izpratni par pārtikas dažādību un esošo zināšanu nostiprināšanu.

⁶⁶ Permakultūra ir ētisks un praktisks ietvars ekoloģiskam un ilgtspējīgam dzīvesveidam, lai apzināti plānotu un radītu efektīvas, daudzveidīgas, stabilas un reģenerējošas sistēmas. [\[URL\]](#)

⁶⁷ *Community Forest Gardens: Case Studies Throughout the United States – ATTRA – Sustainable Agriculture* [\[URL\]](#)

⁶⁸ *4 Incredible Food Forests Across 4 Continents* [\[URL\]](#)

⁶⁹ *Edible Woodland Garden* [\[URL\]](#)

- Permakultūras speciālistu iesaistīšanos: Piesaistot šos speciālistus teritorijas tīrīšanas un attīstības darbos, var saglabāt un pat uzlabot jau tagad sastopamo augu dažādību. Papildus jau esošajiem augiem var ieviest jaunus, veidojot pašpietiekamu ekosistēmu, kas prasa minimālu cilvēka iejaukšanos.
- Teritorijas platību: Meža dārzu platības var būt ļoti atšķirīgas (ārvalstu praksē 4 līdz 17 hektāri), nodrošinot pietiekami plašu teritoriju šāda veida dārzu attīstībai.

KPMG eksperti ir secinājuši, ka meža dārzos ļoti bieži tiek izmantoti permakultūras dārzu elementi. **Permakultūras dārzi** ir ilgtspējīgas dārzkopības metode, kas apvieno vairākus principus un prakses, tostarp veicina augu dažādību, vietējo ekosistēmu izpratni un atjaunojamu resursu izmantošanu. Šāda veida dārzi bieži vien ietver citu dārzkopības formu un tipoloģiju elementus, piemēram, turpmāk šajā nodaļā apskatītās dārzkopības formas, kā augstās dobes un vertikālās dārzkopības elementus, izmantojot “daudzstāvu” audzēšanas metodes ⁷⁰.

Tradicionālā dārzkopība

19. Attēls. Tradicionālā dārzkopība Apvienotajā Karalistē ⁷¹

Tradicionālā dārzkopība ietver augu stādīšanu horizontālās dobēs, kas tiek izveidotas zemē, sagatavojot augsni ar dažādiem augsnes apstrādes un mēslošanas paņēmieniem. Pilsētvidē tradicionālā dārzkopība visbiežāk tiek praktiski realizēta dārza dobēs privātmāju pagalmos vai PD, kā arī atsevišķos kopienu dārzos ⁷².

Konteineru dārzkopība

Konteineru dārzkopība ir elastīga, taktiskajā urbānismā praktizēta pieeja augu audzēšanai, kas īpaši piemērota maziem laukumiem un pārvietošanai, pieļauj augu audzēšanu podos, kurus ērti var pārnēsāt starp dažādām ārtelpām un siltumnīcām, ziemas dārziem vai oranžērijām. Tā ir metode, lai pārvaldītu augu izvietojumu, reaģējot uz sezonālām izmaiņām vai teritoriju zaļo zonu nepietiekamību, un saglabātu salu, pārmērīgu mitrumu vai sausumu nepanesošus augus. Par konteineriem var kalpot gan speciāli tam paredzēt konteineri, gan dažādi otrreizēji izmantojamie materiāli, piemēram, plastmasas kastes un koka paletes, ko var tipiski novērot ārvalstīs un arī Latvijā praktizētajā dārzkopībā ⁷³.

⁷⁰ Permaculture gardening – a guide to an organic garden [\[URL\]](#)

⁷¹ *Allotments: how get the best from your plot* / RHS Gardening [\[URL\]](#)

⁷² Dārzkopības ekspertu viedoklis

⁷³ A. Koroļova “Mūsdienu urbānās dārzkopības integrācijas potenciāls Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā” (2015)

20. Attēls. Konteineru dārzkopība Prinzessinnengarten Berlīnē⁷³

Viens no izcilākajām konteineru dārzkopības piemēriem ir *Prinzessinnengarten*. Šis projekts tika sākts 2009. gadā, izmantojot neapbūvētu un neizmantotu zemesgabalu blīvi apbūvētā pilsētas daļā, kurā, līdzīgi kā Rīgas valstspilsētas centra apkaimēs, bija maz zaļumu un bija novērojamas dažādas sociālās problēmas. *Prinzessinnengarten* šobrīd audzē ap 500 dažādu dārzenļu un garšaugu veidu, tai kļūstot par vietu, kur cilvēki var pavadīt savu brīvo laiku. Šis projekts ievērojami ir uzlabojis apkaimes iedzīvotāju dzīves un pilsētas vides kvalitāti⁷⁴. Konteineru dārzkopība ir izplatīta prakse arī citās Eiropas pilsētās,

piemēram, Brēmenē (Vācijā), Vīnē (Austrijā) un Barselonā (Spānijā), un tā pilsētplānošanas ekspertu (piemēram, J.Gēla) un starptautisko organizāciju ieskatā ir izcila metode, kā pilsētu iedzīvotājiem nodrošināt piekļuvi svaigiem augļiem un dārzeņiem, vienlaikus uzlabojot pilsētas vidi un klimatu.

Augstās dobēs

Dārzi augstajās dobēs ir vēl viens aizvien populārāks urbānās dārzkopības veids. Šīs dobēs var veidot jebkurā izmērā – augstumā, platumā un garumā –, pielāgojot tās konkrētu lietotāju vajadzībām un vēlmēm. Visbiežāk augsti paceltas dobēs tiek veidotas no koka dēļiem, taču var tikt izmantoti arī citi materiāli, piemēram, metāls vai akmens, kas var kalpot kā dobju sienas^{75 76}. Šo dārzkopības metodi savā projektā ir izmantojusi arī Ozolnieku vidusskola “Ielaid skolā dabu” programmas ietvaros.

21. Attēls. Augstās dobēs⁷⁷

Augsto dobju augstums parasti nepārsniedz vienu metru, taču kopumā augstās dobēs var tikt iekārtotas atbilstoši katra lietotāja vajadzībām. Dažas augstās dobēs ir vēl vairāk paceltas virs zemes, izmantojot blokus vai ķieģeļus, lai tās būtu vieglāk pieejamas cilvēkiem ar īpašām vajadzībām⁷⁸.

Šajās dobēs var audzēt plašu augu klāstu – no dārzeņiem un garšaugiem līdz pat ziediem un dekoratīvajiem augiem. Tās ir īpaši noderīgas pilsētu iedzīvotājiem, kur dārzu platība ir ierobežota,

⁷⁴ *Prinzessinnengarten kollektiv Berlin* [URL]

⁷⁵ A. Koroļova “Mūsdienu urbānās dārzkopības integrācijas potenciāls Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā” (2015)

⁷⁶ *Karls Garten » Der Garten* [URL]

⁷⁷ *Raised Beds / Design Your Shape & Size* [URL];

⁷⁸ *Raised Beds vs. In-Ground Gardens | UGA Cooperative Extension* [URL]

ļaujot efektīvi izmantot pieejamo zemi estētiskas un zaļas vides veidošanai⁷⁵.

Augstās dobes piedāvā vairākas priekšrocības, tostarp⁷⁸:

- Efektīva teritorijas pārvaldība: Augstās dobes nodrošina pārvaldāmu veidu, kā intensīvi audzēt augus mazā platībā.
- Augsnes blīvēšanās un augu bojājumu novēršana: Viena no lielākajām augsto dobjū priekšrocībām ir augu aizsardzība pret nomīdīšanu.
- Garāka veģetācijas (audzēšanas) sezona: augsne augstajās dobes pavasarī ātrāk sasilst un veicina ātrāku ūdens noteci, ļaujot ilgāku audzēšanas sezonu un labākus augšanas apstākļus.
- Mazāk nezāļu un apkopes: Vienreiz stabilizējusies, augsne dobēs gandrīz nenosēžas, tāpēc sezonāla augsnes apstrāde ir minimāla. Nodrošinot regulāru augsto dobjū kopšanu, mazinās nezāļu izplatību.
- Labāka drenāža: Labi sagatavotas augstās dobes nodrošina labāku augsnes drenāžu salīdzinājumā ar zemē ierīkotiem dārziem. Tomēr ir nepieciešama rūpīga augsnes sagatavošana, lai karstajos vasaras mēnešos tiktu nodrošināts optimāls augsnes mitrums.
- Viegla augsnes uzlabošana: Augstās dobes ļauj audzēt augus arī tādās vietās, kur citādi tas nebūtu iespējams.
- Materiālu saglabāšana vai atkārtota lietošana: Koncentrējot dārza platību, ūdens, mēslojuma, mulčas un augsnes uzlabojumu pārvaldība ir kontrolētāka, samazinot izšķērdēšanu.
- Iekļaujoša vide cilvēkiem ar īpašām vajadzībām vai funkcionāliem traucējumiem: Atbilstoša augstuma augstās dobes uzlabo piekļuvi ar ratiņkrēsliem vai cilvēkiem ar kustību traucējumiem.

Jumta un balkona dārzkopība

Jumta un sabiedrisko un dzīvojamo ēku ārtelpu (balkonu, lodžiju un terašu) dārzi, ir nozīmīgs un ārvalstīs plaši izplatīts pilsētas zaļināšanas elements, kas veicina siltuma salas efekta mazināšanu un gaisa kvalitātes uzlabošanu blīvi apbūvētās teritorijās. Šādu dārzu ierīkošana ir sarežģīts process, kur nepieciešamas speciālas zināšanas (tai skaitā, būvniecības likumdošanas izmaiņas), piemēroti līdzekļi un īpašs substrāts augu veselības un telpas integritātes saglabāšanai⁷⁹.

⁷⁹ ASLA Headquarters Green Roof | Landscape Performance Series [\[URL\]](#)

22. Attēls. Jumta dārzkopība ⁸⁰

Jumta dārzu izveidošanas praktiskie ieguvumi ⁸¹:

- Līdzsvaro temperatūru – vasarā pazeminot un ziemā neļaujot siltumam caur jumtu izstarot atmosfērā, īpaši jumta istabās;
- Būtiski samazina nokrišņu ūdens daudzumu laukumos ap māju, ja ir vaļējā ūdens novadīšanas sistēma;
- Uzlabo ainavas kvalitāti, organiski iekļaujot ēkas apkārtējā dabiskajā vidē;
- Rada „zaļās oāzes” pilsētvidē, kur citādi apstādījumi un koki nav iespējami;
- Veicina ilgtspējīgu būvniecību, piemēram, jaunu konceptu jumta materiāliem.

23. Attēls. Balkona dārzi ⁸²

Tā saucamā balkonu dārzkopība ir dārzkopības prakse, ko daudzdzīvokļu ēku iedzīvotāji, kuriem visbiežāk nav citu dārzkopības alternatīvu, praktizē uz balkoniem un lodžijām, audzējot dekoratīvus augus, dārzeņus, zaļumus un pat nelielus augļu kokus. Šīs metodes popularitāte pēdējos gados ir ievērojami pieaugusi, jo cilvēki atklāj tās daudzos ieguvumus. Pie tam, šis koncepts ir iedvesmojis arī pilsētplānotājus un arhitektus, radot arvien vairāk dzīvojamo māju projektus ar jau apzaļumotām individuālām ārtelpām, tai skaitā koplietošanas jumta dārziem. Balkonu dārzi ne tikai uzlabo dzīves telpu estētiku un sniedz atpūtas vietu, bet arī veicina labāku

gaisa kvalitāti, nodrošina piekļuvi svaigiem produktiem un piedāvā jēgpilnu fizisku aktivitāti, kas uzlabo garīgo un fizisko veselību. Tie ir nozīmīgi iedzīvotāju labsajūtai un pilsētas ekoloģijai, veicinot bioloģisko daudzveidību un palīdzot pārvaldīt lietus ūdeni, kā arī regulējot temperatūru pilsētas vidē ⁸².

Vertikālā dārzkopība

Vertikālā dārzkopība ir inovatīva un funkcionāla pieeja, kas īpaši piemērota urbānajām teritorijām ar ierobežotu zemes platību (t.sk. balkoniem, lodžijām un terasēm). Šī metode ietver augu audzēšanu uz / pie vertikālām struktūrām, piemēram, sienām, žogiem vai speciāli izveidotām konstrukcijām. Dažās Eiropas pilsētās (piemēram, Vīnē, Milānā, Freiburgā, Romā, kura ir viena no mūsdienu apzaļumotākajām galvaspilsētām) ar vertikālās dārzkopības struktūru tiek veidotas pat veselās ēku un citu būvju sienas,

⁸⁰ 10 roof gardens from Dezeen's Pinterest boards that each provide an oasis [\[URL\]](#)

⁸¹ Jumta dārzi Alejas projekti [\[URL\]](#)

⁸² Why you need a balcony garden | UNSW Newsroom [\[URL\]](#)

savukārt citviet tās integrē nelielās platībās^{83 84}. Šo dārzkopības metodi savā projektā izmantoja arī Stāķu pamatskola "Ielaid skolā dabu" programmas ietvaros.

24. Attēls. Vertikālā dārzkopība⁸⁵

Vertikālā dārzkopība var uzlabot pilsētas estētiku, sniedzot ievērojamu vizuālo pievilcību. Papildus estētiskajām priekšrocībām vertikālie dārzi var arī samazināt trokšņa līmeni un gaisa piesārņojumu, kā to izmanto Vācijas kājāmgājējiem draudzīgās Freiburgas Voban eko-ciema konceptā, nodrošinot veselīgāku un patīkamāku vidi pilsētniekiem⁸⁶. Šādi dārzi vidēji prasa mazāk augsnes un ūdens nekā tradicionālie dārzi, tomēr tiem ir nepieciešams īsāks laika periods starp laistīšanas reizēm un ūdens daudzums ir atkarīgs no augiem, kas tiek audzēti. Tāpēc šāda tipa dārzēm ir nepieciešama regulāra kopšana⁸⁷. Vertikālā dārzkopība nodrošina elastīgu un inovatīvu

risinājumu zaļumu ieviešanai pilsētvidē, vienlaikus veicinot ilgtspējīgu un ekoloģiski atbildīgu dzīvesveidu⁸⁶.

1.1.3 Pilsētvides dārzu pārvaldības un finansēšanas modeļi

Šīs nodaļas mērķis ir analizēt dažādas PD pārvaldības un finansēšanas pieejas, kas ir savstarpēji salīdzināmas, kā arī piemērojamas Rīgas valstspilsētas situācijai. KPMG ekspertu ieskatā, ņemot vērā jomas profesionāļu un lietotāju viedokļus, kā arī ilgtspējīgas pilsētvides attīstības mērķu analīzi, pārdomāta PD pārvaldība ir būtisks aspekts šo mērķu sasniegšanā. Ir nepieciešams nodrošināt precīzus, kā arī pārskatāmus un ilgākā termiņā prognozējamus pārvaldības nosacījumus un efektīvu resursu izmantošanas modeļus. KPMG eksperti, balstoties pētītajās ārvalstu prakses atziņās, uzskata, ka PD pārvaldības nodošana jeb deleģēšana PD biedrībām var veicināt labāko urbānās dārzkopības praksi ieviešanu, ilgtspējīgu attīstību un lielāku kopienas iesaistīšanos teritoriju apsaimniekošanā. Līdz ar to, šajā nodaļā tiks apskatīti ārvalstu labās prakses piemēri, kā arī iespējamās problēmsituācijas, fiksētās kļūdas un gūtās mācības, lai izprastu, kādas pārvaldības stratēģijas ir visefektīvākās un kā tās var tikt pielāgotas Rīgas kontekstam.

⁸³ A. Koroļova "Mūsdienu urbānās dārzkopības integrācijas potenciāls Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā" (2015)

⁸⁴ *Karls Garten* » *Der Garten* [\[URL\]](#)

⁸⁵ *VIRID Vertical Gardens & Greenhouse* [\[URL\]](#)

⁸⁶ A. Koroļova "Mūsdienu urbānās dārzkopības integrācijas potenciāls Rīgas vēsturiskajā centrā un tā aizsardzības zonā" (2015)

⁸⁷ *Gardening Positive* [\[URL\]](#)

Pārvaldības modeļu administratīvie un telpiskie risinājumi liecina par vismaz trīs būtiskākajiem labās prakses elementiem, kas būtu ieviešami arī Rīgā^{88 89 90}:

- Institūcijas izveidošana pastāvīgai PD teritoriju uzraudzībai un PD teritoriju biedrību darbības koordinēšanai (piemēram, sabiedrības veidota jumta organizācija, kas veidota ar augšupvērstu iniciatīvu);
- Integrētas pilsētas dārzkopības un vides politikas izstrāde, iesaistot institūcijas un izveidojot saistošas vadlīnijas PD lietošanai. Ņemot vērā Vācijas, Austrijas un Apvienotās Karalistes pieredzi, šādi principi ir vēlami ieviešanai arī nacionālā līmenī, lai veidotu vienotu izpratni par urbāno dārzkopību.
- PD teritoriju izmantošana sociālās un ekoloģiskās labklājības veicināšanai, rehabilitācijai un apkaimju vides uzlabošanai visā pilsētas teritorijā.

Pārdomāta un skaidra pārvaldība PD ilgtspējīgā attīstībā ir būtiska, jo tiek nodrošināta strukturēta pieeja, kas sekmē stabilitāti, ilgtermiņa plānošanu un resursu efektīvu izmantošanu. Skaidri definēti noteikumi un līgumi mazina pārpratumus un konfliktus, savukārt PD biedrību pārvaldība nodrošina lielāku iesaistīšanos un atbildības sajūtu kopienas dalībniekiem.

Ņemot vērā Eiropas pieredzi, KPMG eksperti secina, ka veiksmīga PD integrācija pilsētas struktūrā ir iespējama, tomēr tam nepieciešama divu priekšnosacījumu vienlaicīga īstenošana – **atbilstošas administratīvās reformas un kontroles ieviešana**, kā arī **specifisku telpisku risinājumu piemērošana PD teritorijām, tiecoties tās iekļaut publiskajā dabas teritorijā**. Arī Rīgas valstspilsētas gadījumā PD integrācijai pilsētas telpiskajā struktūrā nepieciešami šie divi priekšnosacījumi – politiska griba un integrētu telpisko risinājumu vadlīnijas, ko iespējams daļēji pārņemt no Eiropas valstu pieredzes un pielāgot vietējām prasībām.

1.1.3.1 Administratīvie risinājumi

Lai izstrādātu piemērotāko pārvaldības modeli Rīgas PD teritorijām, tika apskatīti ekspertu ieskatā 3 veiksmīgākās PD pārvaldības prakses Eiropā – Vācijā, Lielbritānijā un Polijā. Pārvaldības salīdzinājumam un atbildību strukturēšanai tika izmantota

⁸⁸ A. Skredele "Pilsētas ģimenes dārziņu plānošana un apsaimniekošana" (2016)

⁸⁹ J. Duboks "Dārzi un dārzkopība Rīgā: Pilsētas zemes politikas un zaļo teritoriju attīstības iespējas" (2012)

⁹⁰ L. Līdaka "Ģimenes dārziņu teritorijas mūsdienu pilsētās" (2012)

Pasaules Bankas ekspertu metodika funkciju izvērtēšanai. Funkciju skaidrojums no izmantotās metodikas ir pielāgots PD pārvaldības jautājumiem ⁹¹:

Funkcijas	Skaidrojums par funkciju piemēriem
Politikas funkcijas	Pilsētvides dārzu stratēģijas izstrāde, normatīvo aktu izstrāde, finanšu resursu piešķiršana/ sadale.
Regulējošās funkcijas	Noteikumu, vadlīniju izstrāde par pilsētvides dārzu izmantošanas nosacījumiem.
Koordinācijas funkcijas	Darba grupu organizēšana, interešu pārstāvniecība darba grupās, komisijās, sabiedrības līdzdalības organizēšana par pilsētvides dārzu jautājumiem.
Pārraudzības funkcijas	Darbības izpildījuma kontrole (līgumu, normatīvo aktu, noteikumu izpildes pārbaude) pilsētvides dārzos.
Pakalpojumu funkcijas	Teritorijas nodrošināšana nomai, teritorijas apsaimniekošana noteiktam mērķim – pilsētvides dārzi.
Atbalsta funkcijas	Informācijas sistēmu nodrošināšana, infrastruktūras uzturēšana un attīstība, mācību nodrošināšana pilsētvides dārzu ērtākai un pareizākai izmantošanai.

Vācijas PD pārvaldības modelis

- 1. Politikas un regulējošās funkcijas.** Vācijas pārvaldības modelis ir balstīts uz lejupvērstu (*top-down*) pieeju, kur politikas un regulējošā funkcija ir pilnībā atspoguļota **Federālā likumā par PD (*Bundeskleingartengesetz, 1983*)**. Likumā ir precīzas atrunas par PD definīciju, galvenajiem noteikumiem to lietošanai (t.sk. par ēkas vai lapenes būvniecības platību), kā arī PD biedrību likumīgo statusu un nomnieku atbildību ⁹².
- 2. Regulējošās un pārraudzības funkcijas.** Balstoties uz šo likumu, **pašvaldības veido «noteikumus»**, kuros ir noteiktas specifiskākas prasības attiecībā uz PD lietošanu, t.sk. pieļaujамie būvniecības materiāli, stādījumi, žogu augstums u.c. Viens no piemēriem ir Ķelnes pilsētas pašvaldība, kur noteikumi tika izstrādāti sadarbībā ar pilsētas līmeņa PD asociāciju ⁹³.
- 3. Koordinācijas, pārraudzības un atbalsta funkcijas.** Vācijā ir 1921. gadā izveidota nacionāla līmeņa nevalstiska jumta organizācija *Bundesverband Deutscher*

⁹¹ Ministru kabineta 2000. gada 21. novembra protokola izraksts Nr. 55 "Funkciju un institucionālās sistēmas analīzes veikšanas metodika". [\[URL\]](#)

⁹² *Bundeskleingartengesetz, 1983* [\[URL\]](#)

⁹³ *Garden Rules – Schrebergarten* [\[URL\]](#)

*Gartenfreund*⁹⁴ (BDG), kuras loma ietver **atbalstošas politikas lobēšanu, dārznieku interešu aizsardzību un to vajadzību un problēmu risināšanu publiskajā diskursā un likumdošanā, kā arī dārzkopības popularizēšanu sabiedrībā**. Šī jumta organizācija darbojas arī Eiropas bezpeļņas nacionālo PD un atpūtas dārzu federāciju savienībā (*Fédération Internationale des Jardins Familiaux*⁹⁵). Organizācija ietver ~20 nacionāla līmeņa federācijas un 13 tūkst. PD asociācijas. BDG regulāri organizē kursus par videi draudzīgu dārzkopību, stādīšanas tehnikām un juridiskajiem jautājumiem.

4. Nacionālās federācijas parasti ir pilsētas vai reģiona līmeņa biedrības, kas apvieno sevī mazākas PD teritoriju biedrības, kas pārsvarā **pilda koordinācijas funkcijas ar pārraudzības funkciju elementiem**. Lai gan pārsvarā noteikumus izstrādā pašvaldības, biedrības mēdz veidot **informatīvos, apkopjošos materiālus par sava reģiona aktuālajiem regulējumiem**, skaidrojot tos vienkāršākā valodā.
5. **Pārraudzības un pakalpojumu funkcijas**. PD teritoriju asociācijas jeb biedrības, **atbild par ikdienas darbu vadību, nomnieku koordinēšanu, līgumu administrēšanu un noteikumu ievērošanu**.
6. **Zemes īpašumtiesības**. lielākoties PD teritorijas pieder Vācijas pilsētu pašvaldībām⁹⁶, tomēr ir sastopami gadījumi, kad PD teritorija ir nomāta no privātā īpašnieka (piemēram, Hannoverē 70% PD teritoriju ir pašvaldības īpašumā, bet pārējie pieder privātiem īpašniekiem⁹⁷).
7. **PD teritoriju atvērtība**. Ziemeļreinas-Vestfālenes federālajā zemē PD teritorijas ir pieejamas gan nomniekiem, gan ārējiem lietotājiem, un PD koplietošanas zonas ir pieejamas ikvienam. Dārza celiņi bieži kalpo kā saīsinājums/ceļš cauri dārzam un savienojas ar apkārtnes maģistrālēm⁹⁸. Papildus, Ķelnes PD noteikumos ir noteikts, ka dienas laikā ārējam PD teritorijas nožogojumam ir jābūt atvērtam, lai tas neierobežotu kustību⁹⁹. Tas ir attiecināms tikai uz teritoriju kopumā un katra nomnieka zemes gabals gan nav pieejams ārējiem lietotājiem.

Lielbritānijas PD pārvaldības modelis

1. **Politikas un regulējošās funkcijas**. Valsts līmeņa likums (*Allotments Act, 1950*) izriet no dokumenta, kas tika izveidots 1908. gadā (*Small Holdings and Allotments Act, 1908*), konsolidējot iepriekš esošos tiesību aktus un nosakot visu turpmāko tiesību aktu pamatu. Likums nosaka PD definīciju, atbildīgās iestādes un pārraudzības aspektus. Vietējās pašvaldības (galvenokārt sauktas par padomēm) ir atbildīgas par PD nodrošināšanu atbilstoši pieprasījumam, sadarbojoties ar iedzīvotājiem (ņemot vērā viņu viedokli), jo dažādos gadījumos pašvaldībām ir tiesības iegādāties jaunu zemi PD izveidei vai pat atsavināt īpašumus¹⁰⁰.

⁹⁴ Germany - Fédération Internationale [URL]

⁹⁵ Fédération Internationale [URL]

⁹⁶ German Allotment Gardens [URL]

⁹⁷ Urban Allotment Gardens / Germany [URL]

⁹⁸ How are allotment gardens managed? A comparative study of usage and development in contemporary urban space in Germany and Poland [URL]

⁹⁹ Garden Rules Cologne [URL]

¹⁰⁰ Allotments law: a summary [URL]

2. **Koordinācijas, pārraudzības un atbalsta funkcijas.** Jumta organizācija “*The National Allotment Society*”¹⁰¹ (NAS) ir izveidota 1930. gadā un, lai gan tā nepārstāv visas Lielbritānijas reģionu asociācijas (lielākoties šajā jumta organizācijā ir pārstāvji no Anglijas un Velsas), tā ir daļa no Eiropas bezpeļņas nacionālo PD un atpūtas dārzu federāciju savienības. NAS nodrošina savus biedrus ar informāciju un juridiskām konsultācijām, kas aptver PD tiesību aktus un vides jautājumus. Organizācija arī aktīvi sadarbojas ar valsts un vietējā līmeņa valdībām, citām organizācijām un zemes īpašniekiem, veicot atbalstošas politikas lobēšanu un nodrošinot savu pārstāvniecību interešu grupās, t.sk. sekojot līdzi, lai pastāvīgi noteiktās PD vietas netiek pārdotas vai attīstītas.
3. **Regulējošās, koordinācijas un pārraudzības funkcijas.** Pašvaldību pienākumi, balstoties uz noslēgto līgumu ar asociāciju, var ietvert valsts civiltiesiskās atbildības apdrošināšanu, drošības nodrošināšanu teritorijā, ūdens un elektrības nodrošināšanu teritorijai, bet ne katram zemes gabalam, kā arī gada budžeta un nomas maksas apstiprināšanu, atsevišķos gadījumos ieskaitot atbalsta dotāciju¹⁰².
4. **Pārraudzības un pakalpojumu funkcijas.** PD biedrībām ir dažādi pienākumi un tās galvenokārt ir atkarīgi no vadības modeļa, taču vispārīgi tās var būt atbildīgas par nomas līgumu administrēšanu ar privātpersonām, videi draudzīgas dārzkopības prakses veicināšanu, grāmatvedības uzskaiti, teritorijas ikdienas uzturēšanu un izmaksu segšanu¹⁰².
5. Nomnieks var izteikt vēlmi nomāt PD gan caur pilsētas mājaslapu, gan tiešā veidā sazinoties ar asociācijām.
6. **Zemes īpašumtiesības.** Lielākoties teritorijas tiek nomātas no pilsētu pašvaldībām, tomēr vairākos avotos ir informācija arī par iespēju nomāt PD teritoriju no privātā īpašnieka¹⁰³. Ir gadījumi, kad PD pieder, piemēram, Lielbritānijas baznīcām (īpaši Anglijā)¹⁰⁴.

Polijas PD pārvaldības modelis

1. **Politikas un regulējošās funkcijas.** Polijas valsts līmeņa likums par PD (*Ustawa o rodzinnych ogrodach działkowych*¹⁰⁵), kura jaunākā redakcija tika pieņemta 2013. gadā (tomēr pirmie likumi atrodami vēl 1944. gadā¹⁰⁶), nosaka visaptverošus nosacījumus PD veidošanai, darbībai, kā arī ir raksturo nomnieku tiesības un pienākumus, asociāciju darbību un valsts iestāžu lomu PD atbalstīšanā un regulēšanā.
2. **Pakalpojumu funkcijas.** Balstoties uz likumu¹⁰⁵, valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību pienākumos ietilpst piemērotu apstākļu nodrošināšana PD attīstībai, kā arī pašvaldībām ir tiesības saņemt dotācijas no valsts budžeta, tādām mērķim, kas atbilst likumā noteiktā mērķa (piemēram, 3. pantā aprakstīto PD mērķu) īstenošanai.

¹⁰¹ *Great Britain - Fédération Internationale* [\[URL\]](#)

¹⁰² *Allotment Associations and their role in management of sites, NAS* [\[URL\]](#)

¹⁰³ *The National Allotment Society – National Society of Allotment and Leisure Gardeners Ltd* [\[URL\]](#)

¹⁰⁴ *Allotment History - A Brief History of Allotments in the UK* [\[URL\]](#)

¹⁰⁵ *Ustawa z dnia 13 grudnia 2013 r. o rodzinnych ogrodach działkowych* [\[URL\]](#)

¹⁰⁶ *One hundred years of allotment gardens in Poland* [\[URL\]](#)

3. **Regulējošās, koordinācijas un atbalsta funkcijas.** Polijas jumta organizācija *Polski Związek Działkowców*¹⁰⁷ (PZD) ir minēta valsts līmeņa likumā, kur tā ir noteikta kā galvenā PD pārstāvniecības institūcija Polijā, kas pārstāv nomniekus dažādos pārvaldības līmeņos un publiskajā diskursā. Tā pārstāv PD nomnieku un asociāciju intereses un tiesības politikas veidošanas procesā¹⁰⁵.
4. **Pārraudzības un pakalpojumu funkcijas.** Polijā būtiska loma tiek piešķirta arī biedrībām (par PD biedrību tiek uzskatītas tikai tās organizācijas, kuras dibinātas saskaņā ar valsts likumu par biedrībām, ar mērķi izveidot un apsaimniekot PD¹⁰⁸), kuras administrē un pārvalda savu PD teritoriju. Tām ir arī tiesības veidot savus noteikumus un citas PD apsaimniekošanas vadlīnijas. Likumā ir atrunāts, ka biedrības ir atbildīgas par pārraudzību, lai PD tiek izmantoti saskaņā ar likumu, kā arī par infrastruktūras un aprīkojuma uzturēšanu.
5. **Zemes īpašumtiesības.** Pētījumā netika identificēts būtisks privāto teritoriju izmantošanas īpatsvars PD vajadzībām Polijā, lielākoties teritorijas pieder tikai pilsētu pašvaldībām.
6. **PD teritoriju atvērtība.** Lielākoties Polijā nav izplatīta atvērto zonu prakse, tomēr pašvaldības aktīvi veicina šādu zonu veidošanos caur attīstības programmām un nosakot jaunas PD teritorijas. Piemēram, pašvaldības finansējums tiek piešķirts teritorijām, kur tiek nodrošinātas atvērtās zonas, veicinot, ka PD teritorijas nav slēgtas, pārējiem iedzīvotājiem nepieejamas zemes vienības, kas vienlaikus ir arī "atrautas" no pilsētas atpūtas zonu sistēmas¹⁰⁹. Ieteicams, ka PD teritorijām jābūt līdzsvaroti pieejamām gan individuāliem lietotājiem, gan plašākai sabiedrībai, piemēram, izvietojot atpūtas zonas un bērnu rotaļu laukumus PD teritoriju malās¹¹⁰.

---

¹⁰⁷ *Polski Związek Działkowców* - Strona główna [\[URL\]](#)

¹⁰⁸ *Ustawa z dnia 13 grudnia 2013 r. o rodzinnych ogrodach działkowych* [\[URL\]](#)

¹⁰⁹ Duś, E 2011, 'Miejsce i rola ogrodów działkowych w przestrzeni miejskiej' [*Meaning of Allotment Gardens in the urban space*], *Geographia. Studia et Dissertationes*, vol 33 (2011), pp. 79-100.

¹¹⁰ *Allotment gardening in Poland – new practices and changes in recreational space* [\[URL\]](#)

1. Tabula. Pārskats par ārvalstu praksi saistībā ar jumta organizācijām ¹¹¹

	Austrija	Vācija	Dānija	Somija	Zviedrija	Vidēji
Maksa jumta organizācijai, gadā, EUR	5,66	11,9	28	33	~24	~20,5
Struktūra	5 federācijas, 390 asociācijas, 40 126 biedri	1 centrālā federācija, 20 federatīvās asociācijas, 330 reģionālās, 15 000 vietējās biedrības, 1 milj. nomnieku	1 centrālā federācija, 22 pašvaldības, 410 biedrības, 40 000 biedri	1 nacionālā federācija, 32 vietējās biedrības	16 reģionu asociācijas, 230 biedrības, 24 100 biedri	N/A
Pārvaldība	Brīvprātīgais darbs un algoti darbinieki no centrālās federācijas	Brīvprātīgais darbs un daži algoti darbinieki	Brīvprātīgie, lielākajās biedrībās valdes locekļiem ir atļdzība daži tūkst. EUR	Brīvprātīgais darbs, viens pusslodzes darbinieks	Brīvprātīgais darbs un algoti darbinieki	N/A

Pieejamā informācija par PD jumta organizāciju darbību Eiropas valstīs liecina, ka tās ir bezpeļņas nevalstiskās organizācijas, kas vēsturiski veidotas ar valsts normatīvo regulējumu vai iedzīvotāju pašorganizēšanās ceļā. Jumta organizācijas apvieno mazākas reģionāla vai vietēja līmeņa biedrības un nodrošina tām dažāda veida atbalstu – visbiežāk tas ir juridiskais atbalsts PD nomas līgumu administrēšanai, informatīvs atbalsts par dārzkopības praksēm, pārtikas drošību, kaitēkļu apkarošanu u.c. jautājumiem organizācijas mājas lapā vai periodiskā izdevumā (žurnāla vai brošūras formā), izglītojošs atbalsts (semināru, mācību, darbnīcu formā), kā arī koordinējošs atbalsts mazāko PD biedrību interešu apkopošanai un pārstāvēšanai komunikācijā ar pašvaldības un valsts institūcijām. Ārvalstu jumta organizācijas mēdz sadarboties ar pašvaldībām un būt galvenie PD iznomātāji vietēja līmeņa biedrībām un individuāliem nomniekiem, mazinot pašvaldību iesaistes nepieciešamību pārraudzības funkciju izpildē, taču atsevišķos gadījumos šīm organizācijām arī pieder pašām savas PD teritorijas. Jumta organizāciju finansēšana galvenokārt tiek nodrošināta no ikgadējiem maksājumiem, ko veic katra atsevišķā PD nomnieks, ziedojumiem, kā arī pašvaldības vai valsts subsīdijām. Tomēr jumta organizācijām pārsvarā ir neliels algotu darbinieku skaits un to darbību lielā mērā nodrošina brīvprātīgie darbinieki. Ļoti izplatīta prakse vietēja līmeņa biedrību vidū ir realizēt dažādus sociālos projektus izglītības, sociālās iekļaušanas, personu reintegrācijas u.c. jomās, t.sk. piesaistot līdzfinansējumu no pašvaldībām.

¹¹¹ *Regroupement des fédérations européennes des jardins familiaux association sans but lucratif* [\[URL\]](#)

Finansēšanas modeļi

Valsts finansējums

- Polijā ar Nacionālā vides aizsardzības un ūdenssaimniecības fonda grantu atbalstu veikta izglītojošo taku izbūve 4 PD teritorijās, bet ar citu valsts subsīdiju atbalstu ir izveidoti arī āra trenāžieru laukumi PD teritorijās¹¹³.
- Polijā valsts PD likumā ir noteikts, ka pašvaldībām ir pienākums nodrošināt piemērotus apstākļus PD attīstībai, tādējādi tām ir tiesības saņemt dotācijas no valsts budžeta, tādām mērķim, kas atbilst likumā noteiktā mērķa (kas ir atbilstošs, piemēram, PD attīstībai vai tamlīdzīgi) īstenošanai.

Pašvaldības finansējums

- Vācijā saskaņā ar Ziemeļreinas-Vestfālenes pavalsts konstitūcijas 29. panta 3. punktu¹¹² PD ir jāsaņem atbalsts (t.sk. finansiāls) no pašvaldības. Saskaņā ar konstitūciju, piešķirtie līdzekļi tiek izmantoti jaunu PD izveidei, esošo dārzu paplašināšanai un atjaunošanai, lai tos integrētu pilsētu un reģionālajā zaļajā infrastruktūrā.
- Lielpolijas reģionā pēdējo gadu laikā ir būtiski palielinājies pašvaldību finansiālais atbalsts PD attīstībai. 2017. gadā 26 PD teritorijas saņēma subsīdijas infrastruktūras izbūvei vai modernizācijai. Pašvaldības palīdzēja izbūvēt un modernizēt PD kopienas centrus un ārējos nožogojumus, veikt renovāciju un nostiprināt PD iekšējos celiņus, kā arī modernizēt elektroapgādes tīklu¹¹³.
- Polijā, Poznaņas pilsētas 2018. gada budžetā bija paredzētas investīcijas PD teritorijās 56 000 EUR vērtībā, ar nosacījumu, ka tiks atbalstītas tās PD teritorijas, kurās būs atvērtas zonas arī plašākai sabiedrībai¹¹³.
- Programmas ilgtspējīgai lauksaimniecībai un kopienas līdzdalībai, piemēram, Briseles programma "Boeren Brussel Paysans" Beļģijā¹¹⁴ un "R-Urban" projekti Parīzes piepilsētā Francijā¹¹⁵, ir izstrādātas, lai veicinātu ilgtspējīgu lauksaimniecību un kopienas iesaistīšanos, integrējot PD pilsētvides plānošanā.
- Liepājas valstspilsētas pašvaldība savā investīciju plānā ir paredzējusi 200 000 EUR, lai veiktu degradēto PD teritoriju revitalizāciju un jaunu nomaļā pieejamu PD

¹¹² *Verfassung für das Land Nordrhein-Westfalen vom, 1950* [\[URL\]](#)

¹¹³ *How are allotment gardens managed? A comparative study of usage and development in contemporary urban space in Germany and Poland* [\[URL\]](#)

¹¹⁴ *Boeren Brussel Paysans* [\[URL\]](#)

¹¹⁵ *R-URBAN* [\[URL\]](#)

izveidošanu ¹¹⁶, savukārt Cēsu novada pašvaldība savā investīciju plānā ir paredzējusi 100 000 EUR, lai veiktu PD teritoriju labiekārtošanu ¹¹⁷.

ES fondu līdzfinansējums

- Polijas Attīstības fondu un reģionālās politikas ministrija ir realizējusi projektu “Zaļās infrastruktūras attīstība caur PD atbalstīšanu” ES fondu ieguldījumiem zaļo zonu palielināšanā un vides pasākumos, lai samazinātu troksni, gaisa piesārņojumu un aizsargātu dzīvniekus. Finansējums 50 milj. PLN apmērā (~11 milj. EUR) tika piešķirts no ES Infrastruktūras un vides programmas 2014.-2020. gadam. Projekts galvenokārt deva ieguldījumu PD platību palielināšanā un apstādījumu stāvokļa uzlabošanā, pilsētas siltuma salas efekta mazināšanā, pilsētu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un attīstībā, kā arī lietus ūdens aizturēšanā. Finansējums tika piešķirts PD biedrībām, kuras tika aicinātas pieteikties finansējumam ar saviem projektu iesniegumiem, kur viena projekta apjoms bija no 10 000 līdz pat 100 000 PLN (~2 300 – 23 000 EUR) ¹¹⁸.

Biedrību finansējums, kas iegūts no biedra naudām, ziedojumiem u.c. veidos

- Lielbritānijā 2023. gadā Velsas reģiona labdarības organizācija izsludināja *National Allotment Gardens Trust*, kura ietvaros reģistrētās PD biedrības Lielbritānijā varēja pieteikties dotācijām no 250 līdz 2 000 GBP (~ 290 līdz 2 400 EUR), lai uzlabotu un attīstītu PD teritoriju ¹¹⁹.
- Lielbritānijā labdarības organizācija *National Garden Scheme*, lai gan pārsvarā ziedo veselības organizācijām, piedāvā dotācijas kopienas dārzu projektiem. 2023. gadā viņi finansēja 86 projektus, kuru kopējā summa pārsniedza 260 000 GBP (~ 300 000 EUR) ¹²⁰.
- Lielbritānijā ir sastopamas *crowdfunding* iniciatīvas, piemēram, *Crowdfunder*, kas strādā kopīgi ar labdarības organizācijām, lai palīdzētu kopienu dārziem, pilsētu saimniecībām un citiem zaļo zonu apsaimniekotājiem. Šo grupu pārstāvji iesniedz savu projektu, norādot tā aprakstu, mērķi, ieguvumus no realizēšanas un citu saistošo informāciju. Tā rezultātā jebkurš var izlasīt informāciju un ziedot naudas līdzekļus projektam, ko vēlas atbalstīt ¹²¹. Šāda iniciatīva ir atrodamā arī Nīderlandē, kur Gentes pilsētas pašvaldība izveidoja šādu platformu 2015. gadā, lai veicinātu augšup vērstus (*bottom-up*) projektus, kas sniedz labumu savai pilsētai, tostarp apzaļumošanas iniciatīvas ¹²².
- Vācijā daļā no federālajām zemēm ar biedrībām slēgtajos līgumos ir noteikta procedūra, kuras rezultātā pašvaldība kompensē biedrības ieguldījumus pašvaldības

¹¹⁶ Liepājas valstspilsētas pašvaldības rīcības un investīciju plāns 2022. - 2027.gadam [\[URL\]](#)

¹¹⁷ Cēsu novada attīstības programma 2022.-2028.gadam [\[URL\]](#)

¹¹⁸ *PLN 50 million subsidy for development of green infrastructure of family allotment gardens - Ministry of Development Funds and Regional Policy* [\[URL\]](#)

¹¹⁹ *National Allotment Gardens Trust* [\[URL\]](#)

¹²⁰ *Community Garden Grants - National Garden Scheme* [\[URL\]](#)

¹²¹ *Social Farms & Gardens | Crowdfunder* [\[URL\]](#)

¹²² *Crowdfunding for urban greening - Ghent* [\[URL\]](#)

Īpašumā jeb PD teritorijā (ieguldījumi ir iepriekš rakstiski jāaskaņo ar pašvaldību), ja nomas līgums tiek laužts pirms tā termiņa no pašvaldības puses (piemēram, ja teritorija tiks nodota citam izmantošanas veidam un PD tiks likvidēti) ¹²³.

Nomas maksa

- Lielbritānijā biedrības biedra naudas izmaksas gadā var atšķirties, taču maksu sastāda 2 pozīcijas – biedra nauda ~30 GBP (pētījuma izstrādes brīdī ~35 EUR) apmērā gadā un, ja šī PD biedrība ir jumta organizācijas dalībnieks, tad tiek pieprasīta papildus samaksa ~3 GBP (~3,5 EUR) apmērā gadā kā jumta organizācijas biedra nauda ¹²⁴.
- Nomas maksa Vācijā ir atkarīga no biedrībām un reģiona, kurā atrodas PD teritorija, tomēr vidējā nomas maksa sastāda 0,16 līdz 0,19 EUR par m² (jāņem vērā, ka šajā summā netiek iekļautas papildus izmaksas, kuras parasti tiek atrunātas nomas līgumā). Piemēram, par 400 m² zemes gabalu, izmantojot vidējo nomas maksu 0,18 EUR apmērā, summa gadā sastāda 72 EUR ¹²⁵.
- Plašāks pārskats par citu valstu nomas un biedra naudas maksām, kā arī par PD īpašumtiesību jautājumiem, pieejams 2. tabulā.

---

¹²³ *Kleingartenpachtvertrag* [\[URL\]](#)

¹²⁴ *Membership Fees and Rents - St Mary's Allotment Association* [\[URL\]](#)

¹²⁵ *Kleingarten pachten* [\[URL\]](#)

2. Tabula. Pārskats par ārvalstu praksi nomas maksas noteikšanā ¹²⁶

	Austrija	Vācija	Dānija	Somija	Zviedrija	Vidēji
Vidējā PD nomas maksa gadā, EUR/m²	1,02	0,17	0,53	0,90	0,65	0,65
Dārzu īpašumtiesības	75% pašvaldības 17% privātie 8% jumta organizācijas	73% pašvaldības 23% privātie	67% pašvaldības 15% valsts 10% privāti 8% biedrību	95% pašvaldības 5% privāti	90% pašvaldības 7% privātie 3% valsts	N/A

Var secināt, ka apskatītajās valstīs vidējā nomas maksa ir 0,65 EUR/m² gadā. Ir novērojams, ka PD teritorijas lielākoties pieder pilsētu pašvaldībām, tomēr visās valstīs ir arī PD uz privātas zemes, kā arī dažos gadījumos uz valstij vai biedrībām piederošās zemes. Pieejamā informācija par šo valstu nomas maksas noteikšanas politiku liecina, ka valsts vai pašvaldības līmenī ar normatīvo regulējumu tiek definēts, ka nomas maksai jābūt samērīgai pret iedzīvotāju maksātspēju, tomēr tai iespēju robežās jānosedz ar PD teritoriju saistītās administrācijas, apsaimniekošanas u.c. pakalpojumu izmaksas. Piemēram, Austrijā, Somijā, Zviedrijā un Dānijā, kur nomas maksa ir salīdzinoši lielāka, vairāk nekā 80% individuālo PD ir pieejama elektrība, dzeramais ūdens un kanalizācija, savukārt Vācijā, kur elektrība, dzeramais ūdens un kanalizācija ir pieejami tikai kopienas centrālajā daļā, nomas maksa ir salīdzinoši mazāka. Nomas maksa Vīnē, Austrijā, var atšķirties atkarībā no tādiem faktoriem kā zemes gabala lielums, atrašanās vieta, nodrošinātās ērtības un PD pārvaldošās biedrības iekšējie noteikumi. Vidējā gada nomas maksa Vīnē parasti svārstās no 200 EUR līdz 400 EUR gadā.

¹²⁶ Regroupement des fédérations européennes des jardins familiaux association sans but lucratif [\[URL\]](#)

3. Tabula. Ārvalstu PD pārvaldības modeļu pārskats

Funkcija	Valsts likums			Pašvaldības			Valsts jumta organizācija			Reģionu/ pilsētu biedrības			Biedrības		
															
Politikas	X	X	X												
Regulējošā	X	X	X	X	X				X						
Koordinācijas					X		X	X	X		X	X			
Pārraudzības				X	X		X	X		X	X	X	X	X	X
Pakalpojumu						X				X			X	X	X
Atbalsta							X	X	X						

Politikas funkcijas visos trīs modeļos ir noteiktas valsts līmenī, attiecīgajā likumā. **Regulējošās funkcijas** pārsvarā tiek daļēji raksturotas valsts likumā (nosakot galvenos vispārīgos noteikumus), uz kuru bāzes pašvaldības izstrādā precīzus noteikumus un prasības, atbilstoši pašvaldības specifikai. **Koordinācijas funkcijas** pārsvarā uzņemas jumta organizācija (ar izņēmumu Lielbritānijas modelī) un arī reģionu/ pilsētu līmeņa biedrības. **Pārraudzības funkcijas** ir gan pašvaldību, gan biedrību kompetencē (pašvaldības tiek identificētas formalitātes dēļ, jo lielākoties PD atrodas pašvaldības īpašumā, kas pašvaldībām ir jāpieskata, bet faktiski augstākas kapacitātes dēļ pārraudzību nodrošina jumta organizācija un dažādu līmeņu biedrības). **Pakalpojumu funkcijas** lielākoties nodrošina tikai vietēja līmeņa biedrības (ar izņēmumiem Polijas un Lielbritānijas modelī). **Atbalsta funkcijas** identificētajos avotos nodrošina tieši jumta organizācija, bet praksē arī biedrības saistībā ar ikdienas darbiem PD teritorijās.

1.1.3.2 Telpiskie un pilsētībūvnieciskie risinājumi

Telpiskie risinājumi

PD telpiskie risinājumi ir būtiski pilsētvides plānošanā, jo tie veicina PD integrāciju pilsētas teritorijās. Tie var būt integrēti pielāgoti dažādām vajadzībām un stratēģijām, atspoguļojot katras pilsētas unikālo kontekstu. Viena no pieejām ir noteikt, ka **būtiska dārza teritorijas daļa jāizmanto pārtikas audzēšanai**. Piemēram, Dortmundē, Vācijā, ir noteikts, ka **vismaz trešdaļai dārza teritorijas jābūt lietotai pārtikas audzēšanai**. Šāda pieeja veicina lokālu pārtikas ražošanu un samazina pārtikas transportēšanas nepieciešamību ¹²⁷.

Lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību un pilsētas estētiku, **var tikt izstrādāti stratēģiski plāni PD integrēšanai pilsētvidē**. Piemēram, Lisabonā, Portugālē, ir izstrādāts "Zaļās infrastruktūras plāns" un "Pilsētas PD programma" **PD veidošanai pilsētas zaļajās zonās un parkos, tādējādi būtiski palielinot zaļo zonu īpatsvaru pilsētā** ¹²⁸. Diseldorfā, Vācijā, ir izveidots PD tīkls, kas aizņem 7,5% no pilsētas zaļajām teritorijām ¹²⁹.

Lielbritānijā biedrība "OrganicLea" Londonas piepilsētā demonstrē, kā bioloģisku pārtikas audzēšanu var integrēt pilsētā, **veicinot lokālu un ilgtspējīgu pārtikas nodrošinājumu**. Tas ir piemērs tam, kā pilsētas iedzīvotāji var uzņemties aktīvu lomu pārtikas sistēmas veidošanā, veicinot ilgtspējīgu un veselīgu dzīvesveidu ¹³⁰.

Latvijā viens no veiksmīgākajiem piemēriem ir Liepājas valstspilsētas pašvaldības veiktās darbības telpisko risinājumu jomā, lai veicinātu veiksmīgāku PD teritoriju attīstību. Šīs pašvaldības attīstības plānošanas dokumentos noteikts, **kuras PD teritorijas tiek iznomātas ilgtermiņā** uz 10 gadiem un kuras – īstermiņā uz 3 gadiem (vai līdz nepieciešamībai tās izmantot pašvaldības funkciju īstenošanai ¹³¹), kā arī ir identificēta pilsētas teritorija, kas būs pieejama **jaunu PD veidošanai** ¹³². Liepājas pilsētas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos ir skaidri definētas PD teritorijas, izdalot tiem atsevišķu funkcionālo zonu un nosakot to galvenos izmantošanas nolūkus un noteikumus, kas ir jāievēro (t.sk. par apbūvi, koplietošanas infrastruktūras nodrošinājumu un nožogojumu) ¹³³.

Kopumā šie telpiskie risinājumi atspoguļo daudzpusīgu pieeju pilsētvides plānošanā, apvienojot pārtikas audzēšanu, estētiku un ilgtspējību, lai uzlabotu pilsētu dzīves kvalitāti un veiksmīgi integrētu PD pilsētas teritorijās.

¹²⁷ *Urban Allotment Gardens in European Cities - Future, Challenges and Lessons Learned. COST Action TU1201, 2013* [\[URL\]](#)

¹²⁸ *Sustainability focus: Green infrastructure connecting the city* [\[URL\]](#)

¹²⁹ *Gartenamt Düsseldorf - Landeshauptstadt Düsseldorf* [\[URL\]](#)

¹³⁰ *OrganicLea - A workers' cooperative growing food on London's edge in the Lea Valley* [\[URL\]](#)

¹³¹ *Mazdārziņu teritorijas Liepājas pilsētā* [\[URL\]](#)

¹³² *Mazdārziņi Liepājā* [\[URL\]](#)

¹³³ *Liepājas pilsētas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi* [\[URL\]](#)

Pilsētībūvnieciskie risinājumi

Nemot vērā to, ka Vācijā katra pavalsts veido savus noteikumus (balstoties uz federālo likumu par PD), tieši Vācijas pilsētībūvnieciskos risinājumus var uzskatīt par veiksmīgākajiem. Iekļaujot noteikumos noteiktas prasības attiecībā uz būvju būvēšanu, izmantotajiem materiāliem un žoga stilu, Vācijā kopējā PD estētiskā kvalitāte ir vērtējama kā ļoti laba.

25. Attēls. Tipiskākās būves Vācijas PD ¹³⁴

26. Attēls. Caurredzami, sakopti žogi Vācijas PD ¹³⁵

27. Attēls. Tipiskākās būves Lielbritānijas PD ¹³⁶

Arī Lielbritānijā reģionu līmeņos, izstrādājot vadlīnijas un noteikumus, tiek pievērsta uzmanība pilsētībūvnieciskajiem veidoliem, nosakot būvēm platības un materiālu ierobežojumus. Tie var atšķirties atkarībā no reģiona, bet kopumā noteikumi veicina vienotu PD izskatu ¹³⁷.

¹³⁴ Germany Holidays: Schrebergärten, Germany's suburban garden kingdoms [\[URL\]](#)

¹³⁵ Schrebergarten typical kleingarten community at city in Germany Stock Photo [\[URL\]](#)

¹³⁶ Allotment garden houses hi-res stock photography and images – Alamy [\[URL\]](#)

¹³⁷ Allotment tenancy agreement [\[URL\]](#)

28. Attēls. Tipiskākā būve un žogs Somijā PD ¹³⁸

Līdzīga prakse ir sastopama arī Somijā, kur Helsinku pilsētas vadlīnijās ir noteikta ne tikai atļautā būvniecības platība un ieteicamie materiāli, bet arī ieteicamās krāsas (šajās vadlīnijās krāsas tika noteiktas tieši komposta kastei) ¹³⁹.

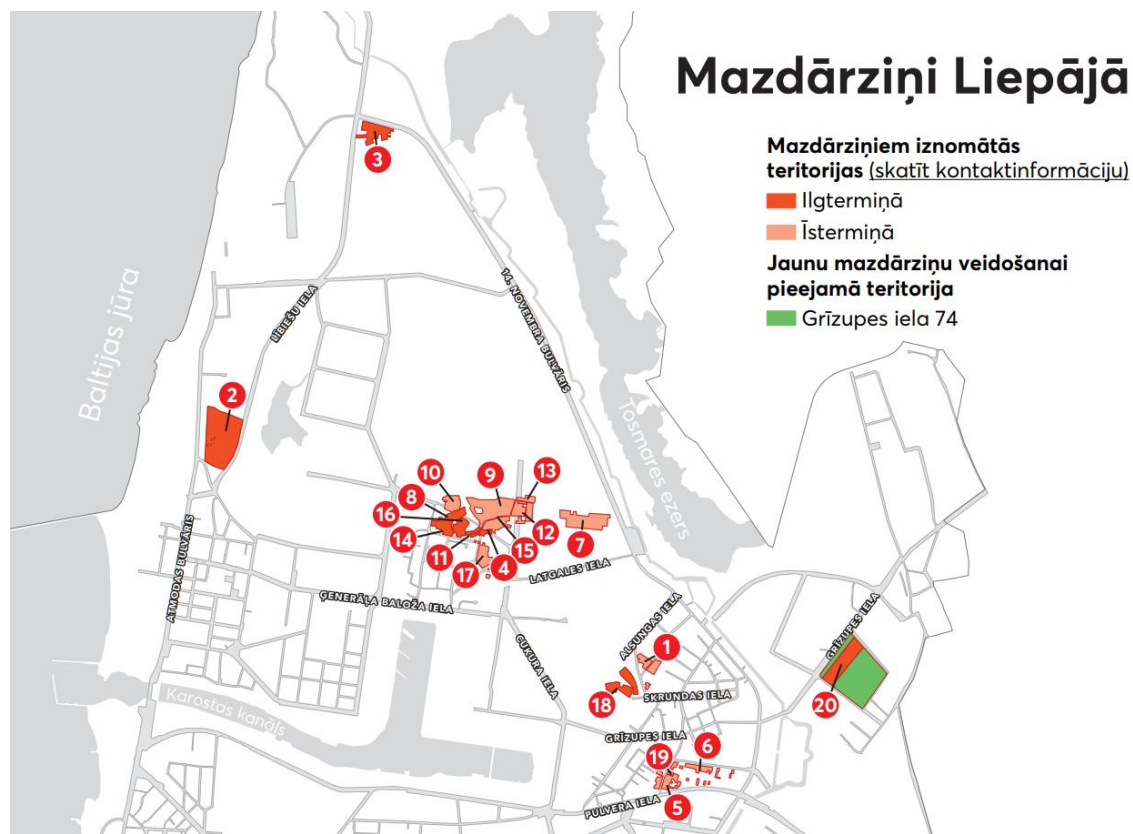
---

¹³⁸ Allotment garden houses hi-res stock photography and images – Alamy [\[URL\]](#)

¹³⁹ Palstaohje [\[URL\]](#)

Analizējot, kurās pilsētas daļās pārsvarā tiek veidotas PD teritorijas, var secināt, ka lielākoties tās tiek veidotas pilsētu perifērijā (par to liecina Liepājas, Berlīnes un Krakovas piemēri). Vienlaikus Berlīnē (PD aizņem ~3% no pilsētas teritorijas¹⁴⁰) un Krakovā (~1,5% no pilsētas teritorijas 2017.gadā¹⁴¹) PD teritorijas ir vienmērīgi izkārtotas visā pilsētā, t.sk. gandrīz katrā apkaimē.

29. Attēls. PD teritoriju kartējums Liepājā¹⁴²

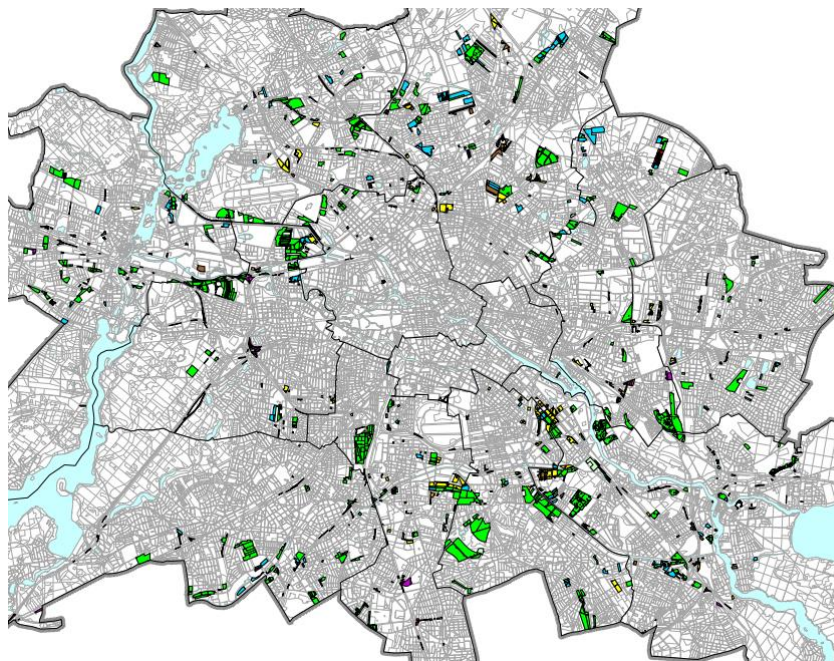

¹⁴⁰ Berlin Allotments [\[URL\]](#)

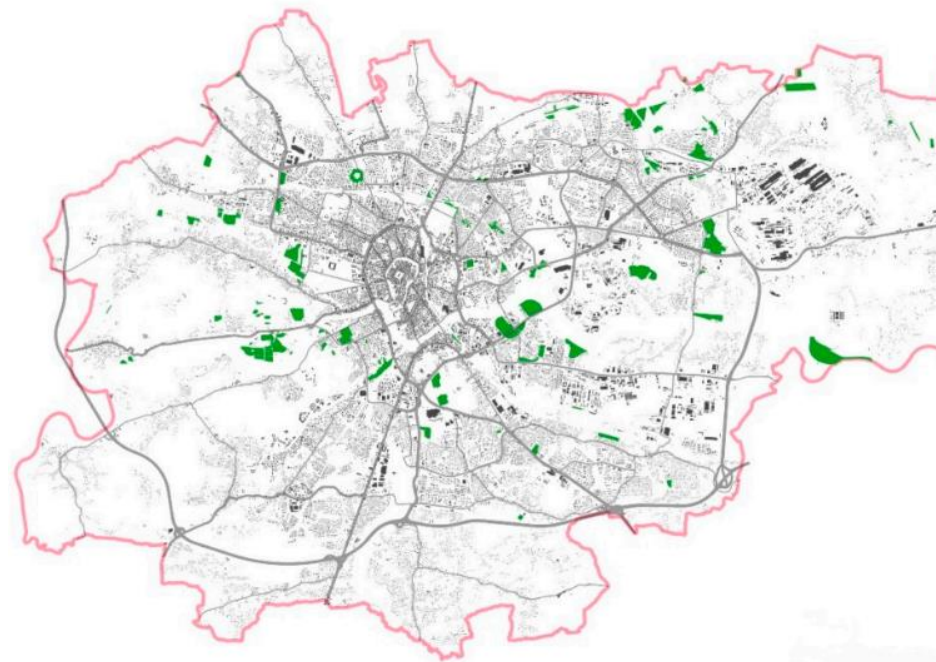
¹⁴¹ An Analysis of the Changes in the Structure of Allotment Gardens in Poland and of the Process of Regulating Legal Status [\[URL\]](#)

¹⁴² Mazdārziņi Liepājā [\[URL\]](#)

30. Attēls. PD teritoriju kartējums Berlīnē ¹⁴³

31. Attēls. PD teritoriju kartējums Krakovā ¹⁴⁴

¹⁴³ Kleingartenentwicklungsplan 2030 [\[URL\]](#)

¹⁴⁴ An Analysis of the Changes in the Structure of Allotment Gardens in Poland and of the Process of Regulating Legal Status [\[URL\]](#)

1.1.3.3 Mācības un problēmsituācijas ārvalstu piemēros

Valsts līmeņa regulējums. Polijā pirms valsts likuma (*Ustawa o rodzinnych ogrodach działkowych*) pieņemšanas 1981. gadā PD nebija “atzīti” normatīvajā regulējumā, kas izraisīja izaicinājumus saistībā ar to ilgtermiņa attīstību (gan pilsētās esošo zaļo teritoriju samazināšanās, gan ierobežota urbānās dārzkopības attīstība kopumā) un aizsardzību. Likuma ietvaros tika nodibināta valsts līmeņa jumta organizācija (PZD), kas piešķir ar PD normatīvajā regulējumā pamatotu “atzīšanu” un līdz ar to aizsardzību, jo caur to tika novērsta patvaļīga PD teritoriju izmantošanu citām funkcijām ¹⁴⁵.

Teritorijas plānojums. Vācijā Vestfālenes un Lipes reģionā sadarbība starp pašvaldību un PD lietotājiem izpaužas caur pašvaldības kopējo nostāju, ka teritorijas plānojumā PD tiek uzskatītas **par atvērtām un ikvienam pieejamām zaļajām zonām**, kuru funkcija ir primāri rekreācija un pārtikas ražošana. Tieši saskaņā ar teritorijas plānojumiem arī tiek veidoti jauni PD. PD likvidācija Vācijā būvniecības dēļ tiek veikta ļoti retos gadījumos. Taču Polijas gadījumā situācija ir pretēja – PD bieži vien nav iekļauti teritorijas plānojumos vai arī ir paredzēti citām funkcijām. Tā rezultātā tiek veidoti jauni būvniecības projekti, kuru dēļ PD ir nojaukti (lai gan pašvaldībām tādā gadījumā ir pienākums izveidot jaunus PD tajā pašā pilsētā, nomnieki uzsver, ka jaunā atrašanās vieta vairs nav viņiem sasniedzama tādā līmenī kā iepriekšējā ¹⁴⁶).

Teritorijas atvērtība un sasaiste ar apkārtējām teritorijām. Balstoties uz pētījumu, kur tika salīdzināti PD Vācijā un Polijā, tika konstatēts, ka žogu un vārtu veids tiešā veidā ietekmē teritorijas sasaisti ar apkārtējo telpu. Piemēram, Vācijā, žogi pārsvarā vai nu ir caurredzami vai tie vispār neatrodas PD teritorijās, kas tādējādi veicina šo teritoriju atvērtību un tās netiek izolētas no blakus esošajām teritorijām – PD koplietošanas zonas ir pieejamas un atvērtas ikvienam. PD celiņi bieži vien ir integrēti pilsētas transporta maršrutos. Turpretim Polijā situācija ir pretēja, žogi un vārti nav caurredzami, tie bieži vien tiek veidoti no betona vai citiem slēgtiem materiāliem, kā arī vārti tiek slēgti ar slēdzenēm, veidojot slēgtu telpu. Šādā situācijā PD teritorijas kļūst par kustības šķērslī un tās netiek pilnvērtīgi integrētas apkārtējā teritorijā ¹⁴⁷.

Būvniecības un būvmateriālu noteikumi. Vācijas likums par PD ietver galvenās prasības būvniecības noteikumiem PD teritorijās, taču katra pavalsts (vai pašvaldība) veido savus noteikumus, kuros tiek atrunātas prasības un atļautās darbības, kuras nomniekiem ir jāievēro. Tā rezultātā Vācijā (pētījums, uz ko tiek balstīts secinājums, tika veikts saistībā ar Vestfālenes un Lipes reģionu) būves PD teritorijās ir harmoniskas un estētiskas. No otras puses, Polijas tiesību aktos līdzīgu prasību par arhitektūras un būvniecības standartiem attiecībā uz būvēm (dizaina, krāsas un būvmateriālu ziņā) nav un tās tiek būvētas pēc katra nomnieka ieskatiem, kas rada nesakārtotības sajūtu un kopumā rada sliktāku vērtējumu par Polijas PD ¹⁴⁷.

¹⁴⁵ ONE HUNDRED YEARS OF ALLOTMENT GARDENS IN POLAND: Food and Foodways: Vol 12, No 4 [\[URL\]](#)

¹⁴⁶ Moskalonek et.a, Changes in the Function of Allotment Gardens in an Attractive Location Based on the Example of Tri-City in Poland (2016) [\[URL\]](#)

¹⁴⁷ How are allotment gardens managed? A comparative study of usage and development in contemporary urban space in Germany and Poland [\[URL\]](#)

1.1.4 Pastāvošie urbānās dārzkopības veidi, labās un sliktās prakses piemēri Rīgas pilsētā

PD ir nozīmīga vieta Rīgas apstādījumu struktūrā. PD Rīgā ir ekoloģiska, kultūrvēsturiska, sociāla un arī sociālekonomiska vērtība. Eiropas valstu prakse rāda, ka pilsētu attīstības procesā mainās dārzu funkcija un dārzu produkcijas ieguves funkciju nomaina pilsētas apstādījumu funkcija, kuru nodrošināšanai pilsētai nav jātērē budžeta līdzekļi¹⁴⁸.

Jāatzīmē arī Rīgas PD negatīvās iezīmes, kas ir to zemā estētiskā kvalitāte, kuru raksturo dažāda materiāla un izskata žogi un dārza mājiņas, daļa PD ir pamesti, kā rezultātā PD vide ir stipri degradēta, PD ir nedroša sociālā vide, ko rada bezpajumtnieki un klaiņojoši suņi u.c. Galvenie iemesli tam ir samērā īsais PD nomas termiņš (šobrīd slēdzot jaunus līgumus un pagarinot esošos, termiņi ir noteikti: plānotām pastāvīgām teritorijām 5 gadi, pagaidu teritorijām 3 gadi un teritorijām ar augstu kadastrālo vērtību 1 gads), viegli pieejamas un uztveramas informācijas par PD un to apsaimniekotājiem trūkums, sistemātiskas PD apsaimniekošanas kontroles trūkums un PD apsaimniekošanas saistošo noteikumu trūkums¹⁴⁸.

Visbiežāk sastopamās dārzkopības formas Rīgā ir **tradicionālā dārzkopība** un **konteineru dārzkopība**. Konteineru dārzkopība ir ieguvusi popularitāti tieši pēdējo gadu laikā, piemēram, ielas un publiskās telpas ir kļuvušas vairāk piepildītas ar koku stādījumiem lielās kastēs un puķu podos. Šāda veida zaļo zonu izveide pie āra kafejnīcām un citām atpūtas vietām ne tikai uzlabo pilsētas estētiku, bet arī veicina iedzīvotāju labklājību, radot patīkamu vidi atpūtai un vizuālu interesi.

PD piemēri Rīgā

Daugavgrīvas apkaimē. Daugavgrīvas apkaimē ir 3 biedrību pārvaldītas PD teritorijas – Ezer mala S, Buļļupe 11 un Buļļu sala.

32. Attēls. PD Buļļupē

Šajās PD teritorijās ir atzinīgi vērtējama pārvaldības pieeja, kur biedrībām ir izdevies kopīgiem spēkiem savākt līdzekļus un nostiprināt galveno ceļu, kas ved uz PD, kā arī ir redzama prakse, kur biedrības vadošie pārstāvji ir algoti darbinieki un ir izveidota arī grāmatvedības sistēma. Daļā no teritorijas ir nodrošināta apsardze un videonovērošana. Pārsvārā šajos PD ir sastopama tradicionālā un konteineru dārzkopība.

¹⁴⁸ Apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu tematiskais plānojums [\[URL\]](#)

33. Attēls. Valdes māja Buļļu salā

Lai gan Buļļupes PD teritorijās ir salīdzinoši attīstīta pārvaldība, PD teritorijās gandrīz visiem individuālajiem PD ir augsti, necaurskatāmi žogi. Lai gan teritorija ir salīdzinoši labi integrēta pilsētā (ļoti tuvu atrodas dzīvojamās daudzstāvu ēkas), tomēr augstie žogi būtiski izolē teritoriju, kas ārvalstu praksē ir nevēlama pieeja.

34. Attēls. PD Ezermala S

Biedrības pašu spēkiem uztur ceļus un nodrošina arī elektrību (kopumā teritorijā ir pieejama elektrības inženierinfrastruktūra), kā arī teritorijā ir nodrošināta vieta ūdens ņemšanai. Papildus pie pārvaldības minama grāmatvedības programma, kas sūta nomniekiem rēķinus un citus izziņas materiālus. Biedrība regulāri organizē talkas, kurās piedalās biedrības pārstāvji.

Mežaparka apkaime. Sudrabu Edžus ielā 2 atrodas Mežaparka attīstības biedrības apsaimniekotie PD.

35. Attēls. PD Mežaparkā, Sudrabu Edžus ielā 2

Šie PD ir atzinīgi vērtējami pēc vairākiem kritērijiem – labi integrēti pilsētvidē (viens no labākajiem piemēriem Rīgā par to, kā būtu jāizskatās urbānajai dārzkopībai) – tiem ir caurskatāms nožogojums apkārt teritorijai, bet iekšā – simboliski zemi žogi, kas faktiski kalpo tikai teritorijas atdalīšanai. PD ir estētiski un sakārtoti, kā arī sastopami eksotiskāki augi. Kopumā teritorijā izplatītākā dārzkopības forma ir tradicionālā dārzkopība, ar izņēmuma gadījumiem, kur tiek izmantota arī konteineru dārzkopība.

36. Attēls. PD Mežaparkā, Sudrabu Edžus ielā 2

PD atrodas tieši starp dzīvojamām mājām un tiem apkārt ir dažādi mobilitātes tīklojumi (ceļi, sabiedriskais transports), kā arī kopumā nomnieki bieži pārvietojas ar velosipēdu, izmantojot apkāmes tuvumu savai dzīvesvietai. Šajos PD priekšroku noma bieži vien dod ģimenēm, kurās ir bērni ar īpašām vajadzībām. Biedrība regulāri organizē talkas, kurās piedalās nomnieki.

Lai gan Mežaparka attīstības biedrības PD ir klasificēti kā likvidējamie PD, tomēr šī teritorija ir viennozīmīgi minama kā labās prakses piemērs Rīgas pilsētā un KPMG ekspertu ieskatā būtu saglabājama.

Salu apkaime. Salu apkaimē un Lucavsālā viens no labākajiem piemēriem ir biedrības Daugavkrastu dārzi apsaimniekotie PD.

37. Attēls. PD Daugavkrastu dārzi

Šajā teritorijā izplatītākās dārzkopības formas ir tradicionālā un konteineru dārzkopība. Teritorijā ir izvietota zīme ar Daugavkrastu dārzu norādi, kā arī PD ir izveidota numerācija. Visā teritorijā ir izvietoti taku nosaukumi, kas atvieglo kopējo pārvietošanos. Teritorijā ir arī kopīga pulcēšanās vieta (valdes dārzs), kas tiek izmantots sapulcēm un pasākumiem. Biedrība regulāri organizē talkas, kurās piedalās nomnieki.

38. Attēls. PD Daugavkrastu dārzi ziņojumu dēlis

Kopumā biedrības darbība ir vērtējama pozitīvi, jo tā ir sakārtojusi vairāk kā 40 aizaugušas dārza teritorijas, plāno ieviest biedru kartes un caurlaides, kā arī ir ieviesuši savus iekšējos noteikumus, kas nomniekiem ir jāievēro. Papildus, biedrība ir arī iesniegusi ĪD iesniegumu par ābeļdārzu izveidi.

Lai gan lielākoties šī teritorija vērtējama atzinīgi, tomēr arī šeit ir sastopami dažādā līmenī apsaimniekoti dārzi (kopumā teritorijā ir atšķirīgi žogu un būvju stili, ko biedrība vēlētos sakārtot ar vienotu vadlīniju vai noteikumu palīdzību).

Jaunciema gatves PD. Šī PD teritorija atrodas Bukultu apkaimē un pētījuma kontekstā drīzāk vērtējama kā sliktās prakses piemērs.

39. Attēls. Lielgabarīta atkritumi Jaunciema gatves PD

Šos PD neapsaimnieko biedrība, bet gan ar katru nomnieku tiek slēgts atsevišķs līgums ar pašvaldību. Teritorija ir sadalīta pašvaldības un privātajos zemesgabalos, kuri vēsturiski, sākot ar pirmās brīvvalsts periodu, ir nonākuši privātpersonu īpašumā, daļēji caur denacionalizāciju, bet daļēji saglabājoties pašvaldības īpašumā. Būtiska ir situācija, kur lielākā daļa dārzu atrodas gan pašvaldības, gan privātipašumā esošā zemē¹⁴⁹.

Ir jāatzīmē, ka ne visi privātipašnieki ir noslēguši nomas līgumus ar PD lietotājiem. Turklāt pastāv problēmas saistībā ar atkritumu apsaimniekošanu – vairāki privātipašumi ir pamesti, un to teritorijās tiek nelegāli izmesti atkritumi. Tādējādi teritorijā rodas vairāki nozīmīgi izaicinājumi, piemēram, piesārņojuma izraisīšana, nelegālās izgāztuves, vizuāli degradētas teritorijas, kuras ir manāmi pamestas vai aizaugušas, kā arī nelegāla būvniecība, kas pārsniedz atļautās platības, turklāt bieži vien izmantojot būvniecībai nepiemērotus materiālus (atkritumi, reklāmas virsraksti u.c.).

40. Attēls. Būves Jaunciema gatves PD

Teritorijā pārsvarā ir sliktas kvalitātes iekšējie celiņi (bedraini un applūduši). Kopumā būves tiek būvētas ļoti dažādā stilā un vienīgā kopējā iezīme ir vecajām mājām – spici jumti. Teritorija kopumā ir ļoti izolēta un apkāmes iedzīvotāji mērķtiecīgi izvairās no šīm teritorijām, kā arī kopumā šo PD esamību vērtē negatīvi.

¹⁴⁹ RVP ĪD sniegtā informācija

41. Attēls. Būves Jaunciema gatves PD

Jaunciema gatves PD teritorijās ir redzami arī norobežojošie žogi un dažādas zīmes (kā 41. attēlā), kas mērķtiecīgi norobežo teritoriju no apkārtējās zonas. Šajās teritorijās bieži vien notiek arī pastāvīga dzīvošana.

PD Rīgas Brīvostā

Vēsturiski šie PD tika izvietoti uz valsts zemes, kur agrāk darbojās dārzkopības biedrība. Laika gaitā, paplašinot brīvostas teritoriju, šīs zemes tika nodotas Rīgas Brīvostas pārziņā. Šobrīd šīs teritorijas ir kā pagaidu zemes lietošana līdz Brīvostas funkciju paplašināšanai. Līgumi ar nomniekiem tiek slēgti individuāli, pieprasot samaksu 0,04 EUR/m² gadā un kopumā tika noslēgti aptuveni 150 nomas līgumi, taču daļai no līgumiem netiek pagarināti nomas termiņi. Kopumā šīs teritorijas netiek vērtētas kā pienācīgi sakārtotas, vietām ir redzama degradēta vide un tā kā šie PD ir pagaidu risinājums, netiek plānots veikts ieguldījumus to attīstībā ¹⁵⁰.

Kopienu dārzi

Ārpus PD teritorijām, Rīgā izplatītākais dārzu veids ir kopienu dārzi (Augnīca, Sporta Pils dārzi, Lastādijas dārzs, kopienas dārzs Nordeķu parkā).

42. Attēls. Rīgas kopienas dārzs "Augnīca" ¹⁵¹

Kopienas dārzs "Augnīca" Rīgā, tika izveidots kā daudzfunkcionāla teritorija, kur tiek veicināta neformāla vides izglītība, vides komunikācija un vides labiekārtošana. Šis dārzs koncentrējās uz izglītojošu pasākumu organizēšanu par dabu, vides aizsardzību un pilsētas ilgtspējīgu attīstību, piedāvājot plašu tematiku, kas saistīta ar dabas un vides jautājumiem¹⁵¹. "Augnīca" pabeidzis savu aktīvo darbību 2023. gada rudenī, jo sākotnējā vienošanās par darbošanos teritorijā ir bijusi uz noteiktu laiku.

¹⁵⁰ Rīgas Brīvosta, RVP PAD

¹⁵¹ Rīgas kopienas dārzs "Augnīca" [\[URL\]](#)

Dārzā bija definētas četras galvenās zonas, no kurām divas bija daudzgadīgo augu dārzs un produktīvais dārzs. Abas šīs zonas tika veidotas, ievērojot četrus ekoloģiska dārza pamatprincipus. Šie principi ietvēra augu izvēli, kas atbilst Latvijas reģionam, dzeramā ūdens patēriņa ierobežošanu dārzā, izmantojot lietus ūdeni dārza laistīšanai, un speciālu dobju izveidi, kas ļauj augsnē ilgāk uzturēt mitrumu. Turklāt, dārzā tika nodrošināta augsnes auglība ar lokāli veidota komposta palīdzību, neizmantojot ķīmiskos mēslošanas līdzekļus, un netika lietoti pesticīdi, radot daudzveidīgu dārza ekosistēmu¹⁵¹. Šajos dārzos pārsvarā tika izmantota **konteineru dārzkopība**, jo pats dārzs ir izvietots uz cietas, asfaltētas virsmas.

43. Attēls. Sporta pils dārzi Rīgā ¹⁵²

Sporta pils dārzi bija rīdnieku veidots projekts ar mērķi atvērt un nodot pilsētnieku lietošanā pašlaik neizmantoto Sporta pils teritoriju. Teritorijas attīstības starpposmā starp 2020. un 2023. gadu šeit atradās īrei pieejami PD, kā arī ziedu pļavas dažādām kultūras un izglītības aktivitātēm¹⁵².

Projekta iecere bija veicināt Rīgas iedzīvotāju pašorganizēšanos un dalību savas pilsētas labiekārtošanā, kā arī radīt veselīgu dzīvesveidu veicinošu, izglītojošu un laikmetīgu brīvā laika pavadīšanas veidu un vietu¹⁵².

Projekta pirmajā posmā 2020. gada rudenī ar vairāk nekā 150 kopienas dalībnieku atbalstu teritorija tika sakopta un pielāgota projekta nepieciešamībām. 2021. gada pavasarī teritorija tika atvērta dārzkopības entuziastiem un apmeklētājiem un tajā bija iespējams aktīvi darboties kā vienam no kopienas dārzniekiem vai piedalīties virknē izglītības un kultūras programmas pasākumu¹⁵². Šajos dārzos pārsvarā tika izmantota **konteineru dārzkopība**, jo pats dārzs tika izvietots uz cietas, asfaltētas virsmas.

Kopš 2023. gada rudens Sporta pils dārzi turpina savu darbību mazākā mērogā. Dārzkopji ir vienojušies ar attīstītāju, ka biedrības pārstāvji var palikt daļā no teritorijas vēl 2 sezonas, kamēr būvniecība norit otrā pusē. Sporta pils dārzi pārtrauca darbību kā publiska, iedzīvotāju apmeklējumiem atvērta teritorija ar dārziem, kultūras un mākslas performancēm teritorijā, bet turpina aktivitātes izveidotās kopienas lokā ¹⁵³ ¹⁵⁴.

¹⁵² Sporta Pils Dārzi / Par projektu [\[URL\]](#)

¹⁵³ Rīgas Sporta pils dārzi varētu pārcelties uz Vidzemes tirgus teritoriju [\[URL\]](#)

¹⁵⁴ RVP PAD sniegtā informācija

44. Attēls. Kopienas dārzs Nordeķu parkā ¹⁵⁵

Pēc Izraēlas vēstniecības Latvijā iniciatīvas 2021. gadā Nordeķu parkā sadarbībā ar pašvaldības aģentūru “Rīgas dārzi un parki” tika atklāts ilgtspējīgs kopienas dārzs, ko sauc arī par Izraēlas dārzu. 2023. gadā tika noslēgta ilgtspējīgā kopienas dārza ceturtnā kārta un iestādīti šīs sezonas zaļumi, ogas, dārzeni un ziedi ¹⁵⁵.

Šajos dārzos pārsvarā tiek izmantota **konteineru dārzkopība**.

45. Attēls. Lastādijas dārzs ¹⁵⁶

Lastādijas dārzs ir pēc iedzīvotāju iniciatīvas izveidots kopienas dārzs (sociālajos medijos arī sauc par Lastādijas kvartālu), kurā tiek rīkoti arī dažādi kopienu pasākumi, kas veltīti gan dārzkopībai, gan citām tēmām ¹⁵⁷.

Šajos dārzos pārsvarā tika izmantota **konteineru dārzkopība**, jo pats dārzs tika izvietots uz cietas, asfaltētas virsmas.

¹⁵⁵ Nordeķu parks 2022 [\[URL\]](#)

¹⁵⁶ Lastādijas dārza, Sporta pils dārzu, Augnīcas un Lucavsālas mazdārziņu pieredzes stāsti par urbāno dārziņu veidošanu [\[URL\]](#)

¹⁵⁷ Kopienas dārza vakari Lastādijā [\[URL\]](#)

Izglītojošie dārzi

46. Attēls. Izglītojošie dārzi – Latvijas Arheoklubs ¹⁵⁸

Lucavsālā organizētā Latvijas Arheokluba Baltijas eksperimentālās arheoloģijas un aizvēstures tehnoloģiju vasaras skola ir vieta, kur apgūt jaunas zināšanas, lai gan ne tik ļoti saistībā ar dārzkopību. Latvijas Arheoklubs organizē lekcijas un priekšlasījumus ar demonstrējumiem, radošās darbnīcas, seno un aizvēsturisko prasmju apguves nodarbības, rīko dabai, kultūrvēsturei un arheoloģijai veltītus pārgājienus. Tādējādi šī teritorija kļūst par mācīšanās telpu, kurā var apmainīties ar zināšanām un tradīcijām¹⁵⁸.

Jumta dārzkopība

47. Attēls. Jumta dārzkopības piemērs Rīgā, Verde biroju centrā ¹⁵⁹

Jumta dārzkopība Rīgā ir populāra A klases birojos (piemēram, VERDE), kur uz jumtiem tiek veidoti dārzi, kā arī var būt pamanāma uz dzīvojamo ēku jumtiem ¹⁶⁰.

1.2 Vispārējā informācija par Rīgas valstspilsētas PD

1.2.1 PD loma Rīgas valstspilsētas attīstības plānošanas dokumentos

Rīgā, saskaņā ar ilgtspējīgas attīstības stratēģiju līdz 2030. gadam ¹⁶¹ un attīstības programmu 2022.–2027. gadam ¹⁶², tiek pievērsta uzmanība PD nozīmei pilsētvidē,

¹⁵⁸ Biedrība “Latvijas Arheoklubs” | Arheostudija [\[URL\]](#)

¹⁵⁹ VERDE office complex [\[URL\]](#)

¹⁶⁰ Zaļākie biroji Rīgā: ar jumta dārziem [\[URL\]](#)

¹⁶¹ Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam [\[URL\]](#)

¹⁶² Rīgas Attīstības programma 2022 – 2027 [\[URL\]](#)

uzsverot to potenciālu uzlabot dzīves kvalitāti un veicināt kopienas integrāciju. PD attīstību plānots veicināt, integrējot tos pilsētas zaļajā infrastruktūrā, un risinot esošās pārvaldības sistēmas nepilnības, lai veicinātu ilgtspējīgu un saistošu politiku. Arī Lucavsala tiek izmantota kā piemērs, demonstrējot potenciālu attīstīt bioloģiskās daudzveidības kvalitāti un veicināt urbāno dārzkopību.

PD nacionāla un vietēja (Rīgas valstspilsētas) līmeņa normatīvajos aktos un attīstības plānošanas dokumentos

Nacionālā līmenī Latvijā šobrīd nav vienota normatīvā akta vai plānošanas dokumenta attiecībā uz PD teritorijām, kā arī **nav vienotas PD teritorijas definīcijas**, kas atspoguļo jēdzienu dažādību spēkā esošajos plānošanas dokumentos. Tiek izmantoti vairāki termini, kā “ģimenes dārzi”, “mazdārziņi”, “sakņu dārzi”, piemēram, 22.05.2013. MK Noteikumos “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”¹⁶³, kuros “**sakņu un augļu dārzi**” ir noteikts kā teritorijas izmantošanas veids dzīvojamai apbūvei ar būvēm (dārza mājām), kas paredzētas tikai sezonas rakstura izmantošanai, tai skaitā dzīvošanai, bet “**nomas mazdārziņi**” ir noteikts kā teritorijas izmantošanas veids neapbūvētās lauksaimniecības teritorijās. RVP ĪD savā interneta vietnē izmanto terminu “**sakņu (ģimenes) dārzi**”, kas vēl vairāk paplašina terminu klāstu¹⁶⁴.

Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam

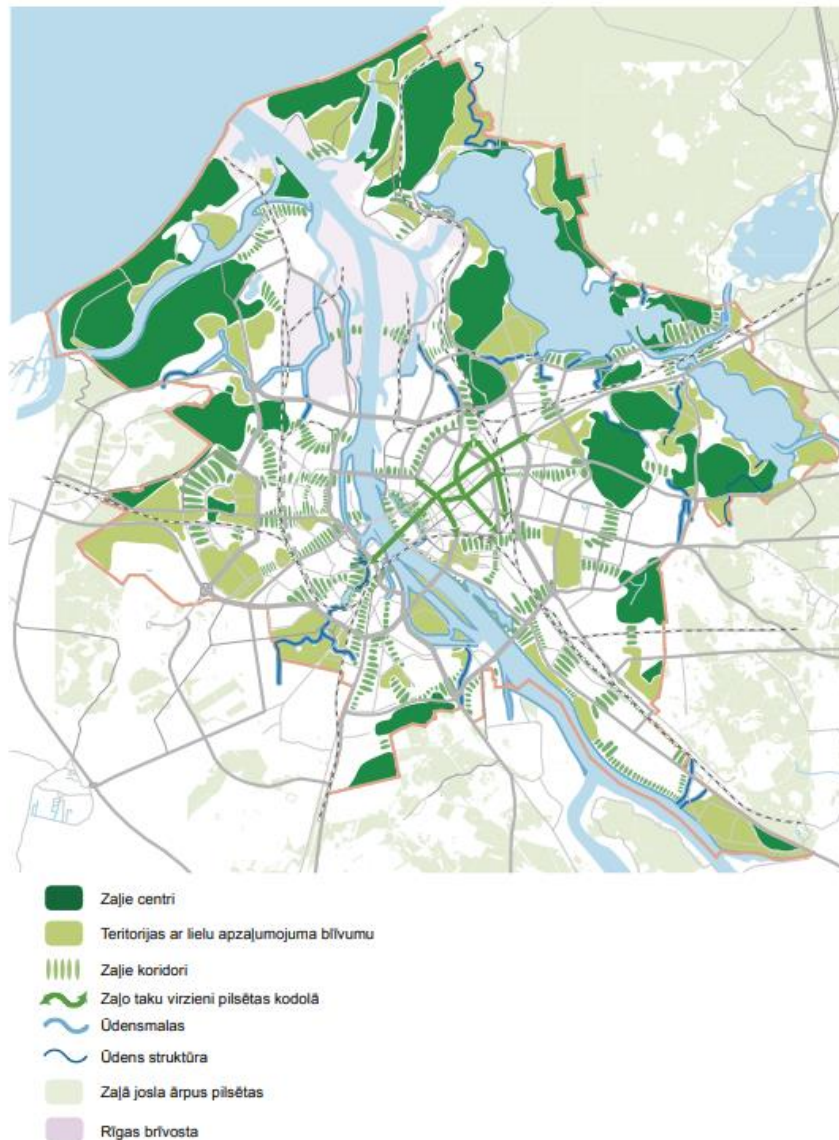
Plānošanas dokumentā telpiskās attīstības perspektīvā **ģimenes dārziņi** minēti kā daļa no dabas un apstādījumu teritorijas, kas ir “viena no nozīmīgākajām Rīgas telpiskajām struktūrām”. Pilsētas vienoto dabas un apstādījumu telpisko struktūru veido šādi elementi:

- Bioloģiskie centri;
- Urbānās vides zaļie centri;
- Zaļie koridori un takas;
- Pilsētai pieguļošā zaļā josla;
- Ūdens vienotā telpiskā struktūra.

¹⁶³ Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi [[URL](#)]

¹⁶⁴ Sakņu (ģimenes) dārzi – Rīgas valstspilsētas Īpašuma departaments [[URL](#)]

48. Attēls. Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030.gadam noteiktās dabas teritoriju attīstības vadlīnijas ¹⁶⁵

Balstoties uz Rīgas dabas teritoriju attīstības vadlīnijām, secināms, ka PD teritorijas galvenokārt atrodas teritorijās ar lielu apzaļumojuma blīvumu jeb urbānās vides zaļajos centros. Tās ir teritorijas, kas līdz ar dzīvojamo funkciju pilda kompensācijas funkciju – uzlabo pilsētas mikroklimatu, samazina gaisa un trokšņu piesārņojumu, kā arī nodrošina rekreācijas iespējas blakus esošo blīvi apbūvēto teritoriju iedzīvotājiem. Pilsētai attīstoties, svarīgi ir saglabāt šo teritoriju lomu iepriekšminēto funkciju izpildes nodrošināšanā, rūpīgi izvērtējot apbūves blīvuma palielināšanos un realizējot jaunu apbūvi tikai tad, ja paaugstina zaļo koridoru kvalitāti un drošību, integrē tajos atpūtas

¹⁶⁵ Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam [[URL](#)]

zonas, ilgtspējīgus lietusūdens sistēmas risinājumus un teritorijas automobiļu novietošanai.

Stratēģiskajās nostādnēs pilsētvides attīstībai minēts, ka **plānotas garāku nomas līgumu slēgšanas iespējas (vairāk nekā viens gads)** atbildīgākai dārzu apsaimniekošanai, “jāīsteno pasākumi PD teritorijas sakārtošanai un drošībai” un “jāsaglabā PD pilsētā kā pagaidu zemes izmantošanas veids vietās, kur pastāv teritorijas applūšanas risks vai tiem ir svarīga nozīme pilsētas kultūrvēsturiskās vides un apstādījumu un dabas teritoriju saglabāšanā”¹⁶⁶.

Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam ir noteikti, piemēram, šādi rezultatīvie rādītāji, kuru sasniegšanu veicinātu PD attīstība:

- Zaļo teritoriju īpatsvars no pilsētas kopējās teritorijas (2012.g. – 23%, jaunākā pieejamā vērtība 2019.g. – 24,4%¹⁶⁷, mērķa vērtība 2030.g. – 23% (tendence nesamazināties)).

Apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu tematiskais plānojums¹⁶⁸

Ģimenes dārziņš – teritorija, kuru izmanto dārzkopībai – sakņu, ogu u.tml. dārzu ierīkošanai ģimenes vajadzībām. Ģimenes dārziņi kā izmantošanas veids var būt:

- pagaidu ģimenes dārziņš – teritorija, kurā ierīko ģimenes dārziņu kā pagaidu izmantošanu līdz brīdim, kamēr teritorijā tiek uzsākta tajā paredzētā galvenā izmantošana vai papildizmantošana;
- pastāvīgais ģimenes dārziņš – ģimenes dārziņš, kas ir pastāvīga izmantošana teritorijas plānojuma darbības laikā;
- pagalmu ģimenes dārziņš – teritorija, kurā ierīko ģimenes dārziņu kā daļu no publiskās ārtelpas labiekārtojuma.

Rīgas attīstības programma 2022.-2027. gadam

Rīgas attīstības programmā 2022.–2027. gadam PD tiek apskatīts 2. mērķī “Dzīves kvalitāti veicinoša pilsētvide” un tā uzdevumā 2.2. “Saglabāt, pilnveidot un ilgtspējīgi apsaimniekot zaļo infrastruktūru Rīgā”¹⁶⁹. Uzdevumā ir uzsvērtā esošās zaļās infrastruktūras respektēšana, pielāgojot tai būvniecības projektus un ņemot vērā vides ekoloģiskos aspektus, pilsētvides zaļās infrastruktūras daudzveidības un daudzfunkcionalitātes veicināšanu (t.sk. lietusūdens akumulēšanai un novadīšanai, siltumsalas efekta mazināšanai, bioloģiskās daudzveidības sekmēšanai, trokšņa un gaisa piesārņojuma mazināšanai). Tiek paredzēts attīstīt PD, kā daļu no citiem zaļās infrastruktūras elementiem, kā arī vērst uzmanību uz Rīgas savvaļas vērtībām un

¹⁶⁶ Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam [\[URL\]](#)

¹⁶⁷ Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam rezultatīvie rādītāji [\[URL\]](#)

¹⁶⁸ Apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu tematiskais plānojums [\[URL\]](#)

¹⁶⁹ Rīgas Attīstības programma 2022 – 2027 [\[URL\]](#)

veicināt apbūves teritoriju ārtelpas apzaļumošanu un dabas faktoru respektēšanu teritoriju attīstībā.

Rīgas attīstības programmā 2022.-2027.gadam ir noteikti, piemēram, šādi rezultatīvie rādītāji, kuru sasniegšanu veicinātu PD attīstība:

- Pozitīvs iedzīvotāju vērtējums par dabas vides daudzumu un kvalitāti apkaimēs (2021.g. – 81%, jaunākā pieejamā vērtība 2022.g. – 81%¹⁷⁰, mērķa vērtība 2027.g. – 84%);
- Pozitīvs iedzīvotāju vērtējums par publiskās ārtelpas labiekārtojumu atpūtas vajadzībām (atpūtas vietas, parki, pludmales, krastmalas, bērnu rotaļu laukumi u.tml.) (2021.g. – 81%¹⁷⁰, mērķa vērtība 2027.g. – 88%);
- Gada laikā pašvaldības iestādīto koku skaits (dārzos, parkos, skvēros un ielu telpā) (2020.g. – 585, jaunākā pieejamā vērtība 2022.g. – 551¹⁷⁰, mērķa vērtība 2027.g. – 644).

Tomēr, izvērtējot Rīgas attīstības programmas 2022.-2027.gadam rīcības un investīciju plānu, var secināt, ka šajās sadaļās PD jautājumiem piešķirta salīdzinoši neliela loma, paredzot šādas darbības un projektus^{171 172}:

- Rīcības plāna rīcība nr. APS0964 “**Pilsētas ģimenes dārziņu un Lucavsālas attīstības un pārvaldības koncepcijas izstrāde**” ar rezultātiem: 1. Izveidota pilsētas PD un Lucavsālas attīstības un pārvaldības darba grupa, nodrošināta darba grupas norise. 2. Izstrādāts pētījums “Rīgas valstspilsētas ģimenes dārziņu un Lucavsālas attīstības un pārvaldības koncepcijas izstrāde (2024.g.)” un 3. Lucavsālas lokālplānojuma izstrāde 2025.-2027.gadā.
- Investīciju plāna projekts ID APS1132 “**Adaptīvu sabiedrībā balstītu dabas daudzveidības apsaimniekošanas risinājumu ieviešana pilsētvidē ar mērķi uzlabot savstarpējo savienotību un ekosistēmu veselību (urbanLIFECircles)**” ar paredzamajiem rezultātiem, piemēram “izstrādāts Rīgas bioloģiskās daudzveidības plāns, uzlabota bioloģiskās daudzveidības savienojamība 8 km koridoros, tostarp 100 privātos dārzos, bioloģiskās daudzveidības pilsētas demonstrācijas zonas izveide Lucavsālā, Rīgas valstspilsētas pašvaldības “GeoRīga” sistēmas pilnveidošana, lai atbalstītu uz bioloģisko daudzveidību orientētu plānošanu u.c.”

¹⁷⁰ Rīgas ilgtermiņa attīstības stratēģijas līdz 2030.gadam rezultatīvie rādītāji [\[URL\]](#)

¹⁷¹ Rīgas attīstības programma 2022.-2027.gadam | Rīcības plāns [\[URL\]](#)

¹⁷² Rīgas attīstības programma 2022.-2027.gadam | Investīciju plāns [\[URL\]](#)

Papildus padziļināti pētāmo PD teritoriju tuvumā ir identificējami vairāki mobilitātes prioritātes projekti, kas var veicināt PD teritoriju sasniedzamību ¹⁷² (4. Tabula).

4. Tabula. Padziļināti pētāmo PD teritoriju tuvumā identificējamie mobilitātes prioritātes projekti

Nr.p.k.	Projekts	PD teritorijas tuvumā
1.	Investīciju plāna projekts ID APS0400.03 "Laivu ielas un jaunas ielas izbūve Lucavsālā", kura rezultātā tiktu uzlabota Lucavsālas sasniedzamība ar privāto un sabiedrisko transportu, tomēr vienlaikus projekta realizācija paredz arī ievērojama skaita PD likvidāciju.	Lucavsāla-3, Latvijas Arheoklubs, AUM, Daugavkrastu dārzi, Jumpravsāla
2.	Investīciju plāna projekts ID APS1075 "Reģionālas un pilsētas nozīmes veloinfrastruktūras izveide Rīgā un Pierīgā virzienos Rīga–Babīte–Piņķi, Rīga–Ulbroka, Rīga–Ķekava» - kas savienotu Lucavsālu ar Ziepniekkalnu un Bišumuižu", kura rezultātā tiktu uzlabota Lucavsālas sasniedzamība ar velotransportu virzienā uz Ziepniekkalnu, Torņakalna un Bišumuižas apkaimēm, tomēr vienlaikus projekta realizācija paredz arī ievērojama skaita PD likvidāciju.	Lucavsāla-3, Latvijas Arheoklubs, AUM, Daugavkrastu dārzi, Jumpravsāla, Kazdangas iela, Tīruma iela
3.	Atklāts "Imanta–Daugavgrīva" veloceļš, kas savieno Daugavgrīvu un Imantu	Ezermala S, Buļļu sala, Buļļupe 11, Hapakieši
4.	Plānota dzelzceļa stacijas «Bolderāja (Silikātu iela)» izbūve, kas būtu teritorijai tuvākā dzelzceļa stacija (~4km) - Projekta identifikācijas numurs Nr. Nr. 6.2.1.2/21/I/001	Buļļu sala, Buļļupe 11
5.	Daugavgrīvas šosejas seguma atjaunošana vai pārbūve posmā no Podraga ielas līdz Zilajai ielai	Hapakieši
6.	Projekts «Jāņa Čakstes gatves izbūve no Valdeķu ielas līdz Ziepniekkalna ielai (1. kārtā)»	Kazdangas iela
7.	Projekts «Ēbelmuižas parka gājēju ceļiņu izbūve».	Kazdangas iela, Tīruma iela
8.	Plānots projekts «Maskavas ielas seguma atjaunošana vai pārbūve posmā no Krustpils ielas līdz Slāvu aplim»	Celtnieks 1, Rumbulas avots, Atpūta plus
9.	Projekts «Brīvības gatves seguma atjaunošana vai pārbūve posmā no Juglas ielas līdz Jaunciema pārvadam»	Nektārs

Rīgas teritorijas plānojums

Spēkā esošajā RTP tiek atzīta PD nozīme Rīgas apstādījumu struktūrā, izceļot to ekoloģisko, kultūrvēsturisko, sociālo un sociālekonomisko vērtību¹⁷³. Tiek noteikta iespēja veidot ne tikai pagaidu (teritorija, kurā ierīko PD kā pagaidu izmantošanu līdz brīdim, kamēr teritorijā tiek uzsākta tajā paredzētā galvenā izmantošana vai papildizmantošana), bet arī pastāvīgos PD (pastāvīga izmantošana teritorijas plānojuma darbības laikā). Tomēr pastāvīgo PD statusu, kuros būtu iespējama dārza māju apbūve, RTP paredz noteikti tikai pēc attiecīga lokālpilnojumā izstrādes. Tiek pieļauta arī PD ierīkošana dzīvojamo māju pagalmos kā daļa no teritorijas labiekārtojuma.

RTP raksturo arī potenciālās izmaiņas PD teritoriju izmantošanā dažādās apkaimēs, piemēram:

- **Salu apkaime** – Lucavsalas lielāko daļu aizņem PD, Lucavsalas centrālā daļa tuvāk Salu tiltam ir paredzēta intensīvai apbūvei;
- **Spilves apkaime** – plašas teritorijas Spilvē aizņem PD, ko daļēji plānots pārveidot par rūpnieciska rakstura apbūves teritorijām;
- **Šķirotava** – vairākās vietās apkaimē šobrīd atrodas PD, tomēr, ievērojot Stratēģijas nostādnes, par Šķirotavu kā vienu no prioritāri attīstāmajām Rīgas rūpnieciskajām teritorijām, RTP paredz plašu teritoriju pārveidošanu par jauktās apbūves un ražošanas teritorijām;
- **Ziepniekkalns** – Ziepniekkalna apkaimes dienvidu daļā plešas PD teritorijas, kuras daļēji plānots transformēt.

RTP TIAN attiecīgi definē PD teritorijas, kā¹⁷⁴:

- **Ģimenes dārziņš** – teritorija, kuru izmanto iedzīvotāju atpūtai un dārzkopībai: sakņu, ogu un augļu dārziņi māsaimniecību vajadzībām, košumdārzi. PD var būt:
  - **Pagaidu** – PD kā pagaidu izmantošana līdz brīdim, kad teritorijā tiek uzsākta tajā paredzētā galvenā izmantošana vai papildizmantošana. TIAN nosaka arī to, ka pagaidu PD atļauts izvietot īslaicīgas lietošanas ēku, kas paredzēta dārza inventāra novietošanai, ar maksimālo apbūves laukumu 5 m².
  - **Pastāvīgais** – PD, kas ir pastāvīgā izmantošanā visā plānojuma darbības laikā un kurā saskaņā ar šiem noteikumiem drīkst būt vienstāva nedzīvojamās ēkas ar apbūves laukumu līdz 25 m². Pirms pastāvīgo PD ierīkošanas attiecīgajai teritorijai izstrādā lokālpilnojumus. Pastāvīgo PD teritorijā atsevišķā zemes vienībā var izvietot vienstāva tirdzniecības kiosku, veikalu, sanāksmju ēku (telpas), teritorijas izmantotājiem paredzētas kopīgas dušas, tualetes u.tml. Šādas ēkas maksimālais apbūves laukums ir 60 m²,

¹⁷³ Rīgas teritorijas plānojums (2021) [\[URL\]](#)

¹⁷⁴ Rīgas Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi [\[URL\]](#)

applūstošajās teritorijās – atbilstoši Aizsargjoslu likuma prasībām. Risinājumu izstrādā PD teritorijas lokālpilnojumā ietvaros.

Pastāvīgo PD teritorijas lokālpilnojumam tiek paredzētas šādas sadaļas¹⁷⁴:

- teritorijas iedalījums PD (zemes vienību daļās);
- ielas (piebraucamie ceļi);
- atkritumu konteineru novietņu izvietojums, tostarp daļītai sadzīves atkritumu un zaļo atkritumu (bioloģiski noārdāmo atkritumu) savākšanai;
- ūdensapgādes, kanalizācijas un teritorijas apgaismojuma risinājumi;
- applūstošajās teritorijās – kanalizācijas risinājumi, kas nodrošina ūdens nepiesārņošanu applūšanas gadījumā;
- prasības nožogojumiem;
- var ietvert tipveida ēku būvprojektu risinājumus un prasības to izmantošanai apbūvē;
- prasības lokālpilnojumā īstenošanai, ietverot nosacījumu, ka ēku būvniecību atļauts uzsākt pēc ielu (piebraucamo ceļu), inženiertīklu un citas nepieciešamās infrastruktūras izbūves un ierīkošanas;
- prasības apsaimniekošanai, tostarp noteikumi atkritumu apsaimniekošanai u.tml.

PD aizliegts ierīkot piesārņotās un potenciāli piesārņotās teritorijās un īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

Iepazīstoties ar šī pētījuma izstrādes laikā spēkā esošajiem dokumentiem, secināms, ka PD Rīgas attīstības plānošanas dokumentos tiek apskatīti kā daļa no pilsētas zaļās infrastruktūras, kas kopumā veicina iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanu. Tomēr dokumentos ietvertie principi un PD definīcijas nepauž ilgtermiņa redzējumu par šo teritoriju mērķtiecīgu attīstību, jo lielākā daļa PD teritoriju ir ar pagaidu izmantošanas statusu. Iespējams, ka tas saistīts ar kopumā vairākas desmitgades pastāvošo tendenci PD teritorijas aplūkot kā potenciāli transformējamās un apbūvējamās saistībā ar dažādiem iespējamajiem privātā sektora investīciju projektiem dzīvokļu māju, biroju, ražošanas ēku u.c. objektu izveidošanai (piemēram, iepriekšējā Rīgas valstspilsētas teritorijas plānojumā no 2006.-2018.g. Lucavsalā esošie PD bija noteikti kā likvidējami vai iznomājami īstermiņā (1 gada nomas līgums)¹⁷⁵). Pašreiz spēkā esošie attīstības plānošanas dokumenti nav šo izaicinājumi risinājuši pietiekamā apmērā, jo tajos iztrūkst pietiekama analīze par PD teritoriju radīto vērtību pilsētas iedzīvotājiem un joprojām nevienai no PD teritorijām nav noteikts pastāvīgs statuss, kā arī vairākās apkaimēs ir noteikta iespējama PD teritoriju transformācija, vienlaikus neparedzot jaunu PD teritoriju veidošanu. Šie novērojumi ir pretrunā ar iepriekšējās nodaļās analizētiem labās prakses piemēriem, kur citu Eiropas un Latvijas pilsētu prakse ir noteikt PD teritorijas par pastāvīgām ilgtermiņā, neradot būtiskus apdraudējumus to statusam, kā arī veidot jaunas PD teritorijas gadījumā, ja kādas no tām tiek likvidētas.

¹⁷⁵ Rīgas valstspilsētas teritorijas plānojums 2006.-2018.g. [[URL](#)]

Papildus secinājums no attīstības plānošanas dokumentu analīzes ir saistīts ar “ģimenes dārziņu” termina lietojumu. Ārvalstu prakses izpēte liecina, ka tajās pastāv nacionāla līmeņa normatīvais akts par PD un tajā visbiežāk tiek izmantots termins “pilsētvides dārzi”, neasociējot PD teritorijas ar konkrētām sabiedrības grupām (ģimenēm). Tā kā Latvijā nav salīdzināma normatīvā akta, gan Latvijas pilsētu, gan Rīgas attīstības plānošanas dokumentos tiek lietoti dažādi termini un definīcijas - “mazdārziņš”, “sakņu dārzs”, “sakņu un augļu dārziņš”, “ģimenes dārziņš”. Rīgas valstspilsētas gadījumā piemērotākais termins būtu “pilsētvides dārzs”, jo:

- **termina “ģimenes dārziņš”** lietošana rada maldīgu priekšstatu par galveno PD lietotāju mērķa grupu – padziļinātā izpēte un intervijas ar PD biedrībām liecina, ka PD izmanto arī jaunieši, pensionāri, personas ar īpašām vajadzībām, pilsētas iedzīvotāji darbības vecumā u.c.;
- **termini “mazdārziņš”, “sakņu dārzs”, “sakņu un augļu dārzs”** ir vēsturiski lietoti nosaukumi sabiedrībā, bet tie netiek lietoti kā oficiāli termini normatīvajos aktos noteiktā kārtībā. Papildus KPMG eksperti secina, ka tie galvenokārt saistāmi ar dārziem, kurus mājsaimniecības izmanto savām vajadzībām vai tie neatrodas pilsētās. To liecina, piemēram, 22.05.2013. MK Noteikumi “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”¹⁷⁶, kuros “sakņu un augļu dārzi” ir noteikti kā teritorijas izmantošanas veids dzīvojamai apbūvei ar būvēm (dārza mājām), kas paredzētas tikai sezonas rakstura izmantošanai, tai skaitā dzīvošanai, bet “nomas mazdārziņi” ir noteikts kā teritorijas izmantošanas veids neapbūvētās lauksaimniecības teritorijās;
- **termins PD (pilsētvides dārzs) KPMG ekspertu ieskatā būtu piemērotākais šīs dārzkopības formas definējums**, jo Rīgas valstspilsētā PD pašlaik visbiežāk atrodas dabas un apstādījumu teritoriju funkcionālajā zonā, kuras mērķis ir saistīts ar rekreācijas, sporta, tūrisma, kvalitatīvas dabas un kultūrvides un līdzīgu funkciju īstenošanu dabas vai daļēji pārveidotas dabas teritorijās. Ārvalstu piemēros par PD dārziem (*allotment gardens*) dēvē pašvaldību īpašumā un privātpašumā esošas teritorijas, kas iznomātas uz noteiktu ilgāku termiņu, nodrošina iespēju pilsētniekiem iesaistīties dārzkopībā un ir daļa no pilsētas zaļās infrastruktūras (uzlabo gaisa kvalitāti, absorbē piesārņojošas vielas utt.).

1.2.2 Pilsētvides dārzu teritoriju vispārējais statistiskais raksturojums

Rīgas teritorijā kopumā ir 35 pašvaldības PD teritorijas, kas aizņem 3,2 km² platību. No Rīgas teritorijas, kas sastāda 307,2 km², pašvaldības PD teritorija aizņem 1,04 %. 2023. gadā ieņēmumi no Rīgas PD nomas sastādīja 66 125,58 EUR, bet 2022. gadā – 71 698,35 EUR¹⁷⁷.

¹⁷⁶ Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi [[URL](#)]

¹⁷⁷ RVP ID sniegtie dati

No Rīgas 58 apkaimēm, tikai 14 apkaimēs jeb 24 % atrodas PD teritorijas. Attiecīgi 44 apkaimēs jeb 76 % no Rīgas apkaimēm nav PD teritoriju¹⁷⁸. 9 no 14 apkaimēm, kurās ir PD teritorijas, ir vairāk nekā viena PD teritorija, to skaitam vienā apkaimē variējot no 2 līdz 6 PD teritorijām. Lielākais PD teritoriju skaits ir apkaimē "Salas" – 6 PD teritorijas, un apkaimēs "Šķirotava" – 4, "Dārziņi" – 4 un "Mūkupurvs" – 4 (49. Attēls).

14 (38,8 %) no 36 PD teritorijām atbilstoši RTP tiek plānotas kā pastāvīgas PD teritorijas, taču šis statuss tiktu iegūts tikai pēc lokālpilnojumā izstrādes katrai no PD teritorijām, kuru kopējā platība ir 1,92~km² (lokālpilnojumā izstrāde šādai platībai prasītu nesamērīgus resursu apjomus). Pagaidu PD teritoriju skaits ir 20 (55 %), bet viena (Mežaparka attīstības biedrība) PD teritorija tiek plānota kā likvidējama.

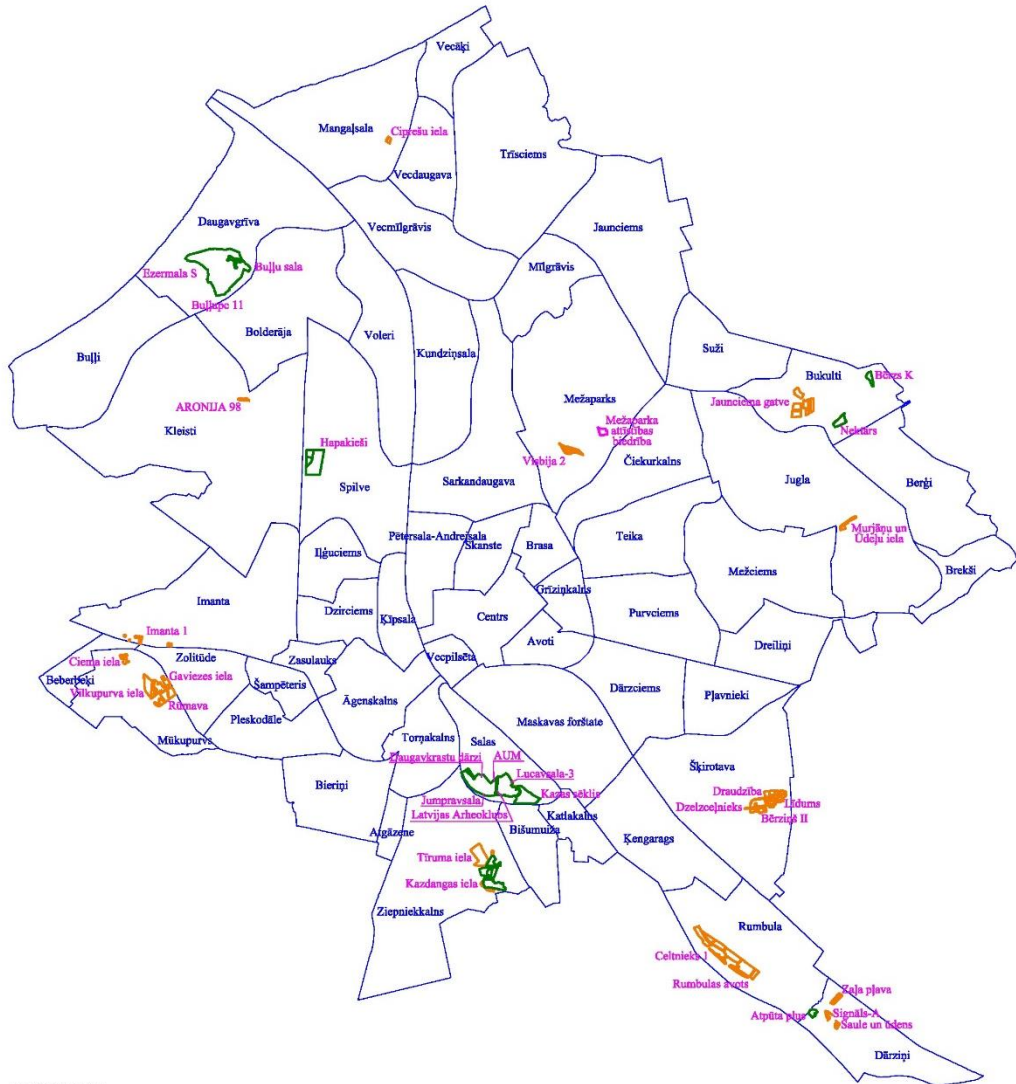
KPMG eksperti atbilstoši pētījuma darba uzdevumam padziļināti pētīja 19 PD teritorijas. No tām 15 PD teritorijas apsaimnieko biedrības, bet 4 nav izveidotas biedrības. No pārējām 17 PD teritorijām, kas ziņojumā netiek padziļināti pētītas, 11 teritorijām ir¹⁷⁹ biedrība vai kooperatīvā sabiedrība, bet sešām teritorijām biedrības nav. Tādējādi var secināt, ka 72 % no Rīgas PD teritorijām pārvalda biedrības, savukārt 28 % - nav izveidota biedrība. Kopsavilkums par PD teritorijām pieejams 5. tabulā.

---

¹⁷⁸ Rīgas apkaimes, kurās nav PD teritoriju: Āgenskalns, Atgāzene, Avoti, Beberbeķi, Berģi, Bierīni, Bišumuiža, Bolderāja, Brasa, Brekši, Buļļi, Centrs, Čiekurkalns, Dārziņi, Dzirciems, Grīziņkalns, Ilģuciems, Jaunciems, Katlakalns, Ķengarags, Ķīpsala, Kundziņsala, Maskavas forštate, Mežciems, Mīlgrāvis, Pētersala-Andrejsala, Pļavnieki, Pleskodāle, Purvciems, Šampēteris, Sarkandaugava, Skanste, Suži, Teika, Torņakalns, Trīsciems, Vecāķi, Vecdaugava, Vecmīlgrāvis, Vecpilsēta, Voleri, Zaslauks, Zolitūde

¹⁷⁹ Meklējot Lursoft datubāzē pēc PD teritorijas nosaukuma un atslēgas vārda "biedrība" vai "kooperatīvā sabiedrība", ar norādītu mērķi, kas saistīts ar dārziņu teritoriju apsaimniekošanu.

49. Attēls. PD teritoriju izvietojums Rīgā

APZĪMĒJUMI:

- plānotās pastāvīgās ģimenes dārziņu teritorijas
- pagaidu ģimenes dārziņu teritorijas
- plānotās likvidējamās dārziņu teritorijas
- dārziņu teritorijas nosaukums
- apkaimes teritorija
- Bieriņi apkaimes nosaukums

Plānā norādītas provizorisks ģimenes dārziņu teritoriju robežas uz 13.03.2023.

MĒROGS 1:90 000

5. Tabula. PD teritoriju vispārējais raksturojums – Rīgas apkaimēs, kurās ir PD teritorijas

Apkaime	PD teritoriju skaits apkaimē	PD nosaukums	Teritorijas klasifikācija	Ir izveidota biedrība	Dārzu skaits*	Lietotāju skaits*
Bukulti	3	Bērzs-K	●	●	30	30
		Jaunciema gatve	●	●	256	240
Dārziņi	4	Nektārs	●	●	186	164
		Atpūta plus	●	●	42	36
		Saule un ūdens	●	●		
		Signāls A	●	●		
Daugavgrīva	3	Zaļa pļava	●	●		
		Buļļu sala	●	●	990	924
		Buļļupe	●	●	249	246
		Ezermala S	●	●	1062	933
Imanta	1	Imanta 1	●	●		
Jugla	1	Murjāņu un ūdeļu iela	●	●		
Kleisti	1	ARONJA 98	●	●		
Mangaļsala	1	Ciprešu iela	●	●		
Mežaparks	2	Mežaparka attīstības biedrība	●	●	69	68
		Visbija 2	●	●		
Mūkupurvs	4	Ciema iela	●	●		
		Gaviezes iela	●	●		
		Rūmava	●	●		
		Vilkupurva iela	●	●		
Rumbula	2	Celtnieks 1	●	●	653	575
		Rumbulas avots	●	●	362	353
Salas	6	AUM	●	●	40	4
		Daugavkrastu dārzi	●	●	289	143
		Jumpravsaļa	●	●	438	438
		Kazas sēklis	●	●	326	216
		Latvijas arheoklubs	●	●	12	14
		Lucavsāla-3	●	●	660	268
Šķīrotava	4	Bērziņš II	●	●		
		Draudzība	●	●		
		Dzelzceļnieks	●	●		
		Līdums	●	●		
Spilve	1	Hapakieši	●	●	699	414
Ziepniekkalns	3	Kazdangas iela	●	●	49	38
		Jāņa Čakstes gatve	●	●	237	193
		Tiruma iela	●	●	246	156

Apzīmējumi teritorijas klasifikācijai:

- Plānotā pastāvīgā PD teritorija
- Pagaidu PD teritorija
- Plānotā likvidējamā PD teritorija

Apzīmējumi izveidotai biedrībai:

- PD apsaimnieko biedrība
- PD apsaimniekošanai nav izveidota biedrība

Kā redzams no kopsavilkuma tabulas, dārzu un lietotāju skaits dažādās PD teritorijās ievērojami atšķiras. Mazākie dārzi ir Lucavsalas PD "AUM", kura teritorijas 40 dārzus uztur 4 biedri, un PD "Latvijas Arheoklubs", kura 12 dārziem ir 14 lietotāju. Savukārt lielākā PD teritorija ir Daugavgrīvas PD "Ezermala S", kura 1 062 dārziem ir 933 lietotāju.

1.2.3 Padziļināti pētāmo teritoriju vispārējs raksturojums

Informācija par PD lietotāju profilu, tai skaitā vecumu, pastāvīgo dzīvesvietu, nodarbošanos, kā arī PD lietošanas nolūku un komunikācijas kanāliem tika iegūta intervijās ar PD teritorijas pārstāvošo biedrību un lietotāju pārstāvjiem. Šāda informācija ir iegūta par kopumā 16 PD teritorijām.

PD lietotāju profils

Lielākajā daļā PD teritoriju lietotāji ir dažādās vecuma grupās. Četru PD pārstāvji minēja, ka vērojama paaudžu maiņa, vecākiem nododot savus dārzus apsaimniekošanai bērniem, kā arī aktīvāk sāk ienākt jaunas ģimenes ar bērniem. Tikai četrās jeb 25% no padziļināti izpētītajām PD teritorijām lielākā daļa lietotāju ir vecāka gadagājuma cilvēki un pusmūža vecuma ļaudis. Divu PD teritoriju pārstāvji norādīja, ka lielākā vecuma grupa ir salīdzinoši jauni cilvēki: 30-40 gadīgi cilvēki ar bērniem (Kazas sēklis) un jaunieši – skolēni, studenti (Latvijas Arheoklubs).

7 no 19 PD teritoriju¹⁸⁰ gadījumā lietotāji pārsvarā nāk no apkārtējām apkaimēm (6 PD teritoriju gadījumā) vai PD apkaimes (vienā gadījumā – Rumbulas "Celtnieks 1" PD). Piecu no 19 jeb 26% gadījumā PD pārstāvji ir novērojuši, ka lietotāji nāk no dažādām Rīgas apkaimēm. Tikai trīs PD teritoriju gadījumā lietotāji drīzāk nāk no citām apkaimēm: abu Bukultu PD (Bērzs-K un Nektārs) gadījumā un Latvijas Arheokluba (Lucavsalā) gadījumā, kura izmantošana ir saistīta ar profesionālu nodarbošanos (vēstures vai antropoloģijas studijām), nevis ģeogrāfisko atrašanās vietu.

PD lietotāji lielākajā daļā PD ir pensionāri un algotā darbā nodarbinātas personas. Tikai četrus PD teritoriju gadījumā to pārstāvji ir novērojuši nodarbinātu personu pārsvaru. Izņēmums ir Lucavsalas Latvijas Arheoklubs, kura lietotāju vidū pārsvarā ir studējošie.

Galvenie PD lietošanas nolūki

8 no 19 jeb 42% padziļināti pētāmo PD teritoriju gadījumā galvenais to lietošanas nolūks ir dārzkopība. Papildus sešu PD teritoriju gadījumā – galvenokārt "dārzkopība vai atpūta". Attiecīgi 88% no PD teritorijām dārzkopība ir viens no primārajiem lietošanas nolūkiem. Izņēmums ir PD teritorija "Kazas sēklis", kam saskaņā ar PD pārstāvju viedokli galvenais lietošanas nolūks ir atpūta, lai arī dārzkopība ir minēta arī kā viens no lietošanas nolūkiem. Izteikts izņēmums ir Latvijas Arheoklubs, kam primārais lietošanas mērķis ir izziņa un studijas.

¹⁸⁰ Par Kazdangas ielas PD nav sniegta attiecīgā informācija

Komunikācijas kanāli un pulcēšanas vietas

10 no 19¹⁸¹ jeb 52% PD teritorijām saziņa lietotāju starpā notiek gan ar elektroniskiem komunikācijas kanāliem (e-pastu, sociālajiem tīkliem, telefoniski), gan personiski tiekoties (visbiežāk rīkojot sapulces). Trīs PD teritoriju gadījumā pārsvarā tiek lietoti tikai elektroniskie informācijas kanāli. Tikai divās PD teritorijās pārsvarā tiek lietoti fiziski informācijas kanāli (Nektārs un Tīruma iela). 6 PD teritoriju pārstāvji ir norādījuši, ka to izmantošanas vajadzībām ir pieejamas speciālas pulcēšanās vietas: vai nu pašu veidotas (piemēram, biedrības vajadzībām rezervēta dārza teritorijā vai biedrības telpās) vai citās telpās (piemēram, RAIC piedāvātās pašvaldības telpas tikšanās, sapulču reizēm).

1.3 Situācijas izvērtējums padziļināti pētītajās PD teritorijās

Balstoties uz Pasūtītāja norādīto nepieciešamo informāciju (t.sk. aspektiem, kuriem jāpievērš uzmanība), dārzu nozīmi un funkcijām pilsētvidē, kā arī labās prakses piemēriem Latvijā un Eiropā, tika izstrādāti kritēriji, pēc kuriem tika izvērtēta esošā situācija katrā no padziļināti pētāmajām PD teritorijām.

6. tabula. PD teritoriju esošās situācijas izvērtējuma kritēriji

Kritērijs			
1. Teritorijas klasifikācija	Teritorija ir noteikta kā pastāvīgā PD teritorija.	Teritorija ir noteikta kā plānotā pastāvīgā PD teritorija.	Teritorija ir noteikta kā pagaidu PD teritorija.
<i>Ārvalstu praksē teritorijas klasificēšana kā pastāvīgā PD teritorija nodrošina ilgtermiņa attīstību ar iespēju slēgt garākus nomas līgumus.</i>			
2. Iedzīvotāju blīvums	Vidējais iedzīvotāju blīvums teritorijas apkaimē pārsniedz 30 iedz./ha	Vidējais iedzīvotāju blīvums teritorijas apkaimē ir 15-30 iedz./ha	Vidējais iedzīvotāju blīvums teritorijas apkaimē nepārsniedz 15 iedz./ha
<i>Ārvalstu praksē un zinātniskos pētījumos novērojams, ka lielākā vērtība PD ir tajos gadījumos, ja tie atrodas blīvi apdzīvotās teritorijās pēc iespējas tuvāk lietotāju dzīvesvietai.</i>			
3. Ainavas raksturs un sasaiste ar apkārtējām teritorijām	PD ainava atbilst dabas un apstādījumu teritorijām; sakopta un integrēta pilsētvidē	PD ainava atbilst dabas un apstādījumu teritorijām; daļēji sakopta un integrēta pilsētvidē	PD teritorija ir vizuāli degradēta, tā neatbilst dabas un apstādījumu teritorijām; nav sakopta un integrēta pilsētvidē
<i>Kopējā teritorijas sakoptība, raksturs un autentiskums ietekmē arī teritorijas integritāti ar pārejo pilsētu. Vērtējot integritāti tiek pievērsta uzmanība</i>			

¹⁸¹ Par Kazdangas ielas PD nav sniegta attiecīgā informācija

Kritērijs			
	<i>sasaistei starp teritoriju un tās apkārtni (vai teritorija iekļaujas apkārtņē un nav izolēta).</i>		
4. Estētiskā kvalitāte	PD teritorija ir labi apsaimniekota, tai ir augsta estētiskā kvalitāte	PD teritorija ir daļēji apsaimniekota, tai ir vidēja estētiskā kvalitāte	PD teritorija ir vāji apsaimniekota, tai ir zema estētiskā kvalitāte
	<i>PD zemes gabalu sakoptība un augsts apsaimniekošanas līmenis rada pozitīvu tēlu par PD un veido patīkamu publisko ārtelpu, kas pozitīvi ietekmē gan lietotājus, gan plašāku sabiedrību.</i>		
5. Augu kvalitāte	Liela augu daudzveidība, nav invazīvo sugu	Vidēja augu daudzveidība	Zema augu daudzveidība, daudz invazīvo sugu
	<i>Augu daudzveidībai tika vērtēts kādas augu sugas tiek audzētas (ābeles, bumbieres, plūmes, ķirši, smiltsērķšķi, avenes, upenes, zemenes, henomeles, aronijas u.c.) un vai teritorijās ir sastopami invazīvie augi, kas samazina bioloģisko daudzveidību, rada ekonomiskus zaudējumus, kaitējumu cilvēka veselībai un pasliktina rekreācijas resursu kvalitāti.</i>		
6. Sasniedzamība ar sabiedrisko transportu	500 m tuvumā atrodas pieturas ar dažādiem ST veidiem	500 m tuvumā no teritorijas atrodas viena ST pietura	500 m tuvumā no teritorijas neatrodas neviena ST pietura
	<i>ST sasniedzamība veicina nokļūšanu uz PD teritorijām lietotājiem, kas ir pensionāri vai sociāli mazāk nodrošināti, kā arī privātā transporta izmantošanas dēļ notiek nenostiprināto PD taku izbraukāšana un kopumā pasliktinās gaisa kvalitāte pilsētā.</i>		
7. Mobilitātes tīklojums	PD teritorijai ir kvalitatīvi piebraucamie ceļi. Tajā atrodas gājēju un velo celiņi, un tiem piemēroti neatdalīti ceļi	PD teritorijai ir daļēji kvalitatīvi piebraucamie ceļi. Tajā neatrodas gājēju un velo celiņi, bet ir tiem piemēroti neatdalīti ceļi	PD teritorijai ir nekvalitatīvi piebraucamie ceļi. Tajā neatrodas gājēju un velo celiņi, kā arī tiem piemēroti neatdalīti ceļi
	<i>Labas kvalitātes iekšējie celiņi un piebraucamie ceļi nodrošina ilgtspējīgu pārvietošanos (ar kājām vai izmantojot velosipēdus), kā arī veicina integrāciju ar pārējo pilsētvidi. Labi celiņi veicina to, ka arī pārējie iedzīvotāji var iekļaut PD teritoriju savā ikdienas maršrutā.</i>		
8. Inženier-infrastruktūras pieejamība	Pieejama elektrība, apgaismojums, un ūdens pumpji	Pieejams vismaz viens no iepriekš minētajiem objektiem	Nav pieejams neviens no iepriekš minētajiem objektiem
	<i>Ārvalstu praksē PD teritorijās ir nodrošināti vismaz inženierinfrastruktūras koplietošanas punkti, lai lietotājiem veicinātu pilnvērtīgu dārzkopības pieredzi.</i>		

50. Attēls. Kopējais pārskats par situācijas izvērtējumu

1.3.1 Teritorijas klasifikācija

RTP ir svarīgākais Rīgas valstspilsētas pašvaldības attīstības plānošanas dokuments, kas nosaka konkrētās teritorijās atļautās funkcijas. Atbilstoši RTP, PD ir teritorija, kuru izmanto dārzkopībai – sakņu, ogu u.tml. dārzu ierīkošanai ģimenes vajadzībām. PD kā izmantošanas veids var būt kā **pastāvīgais** PD (pastāvīga izmantošana teritorijas plānojuma darbības laikā) un kā **pagaidu** PD (teritorija, kurā ierīko PD kā pagaidu izmantošanu līdz brīdim, kamēr teritorijā tiek uzsākta tajā paredzētā galvenā izmantošana vai papildizmantošana). Pirms pastāvīgo PD ierīkošanas attiecīgajai teritorijai izstrādā lokālpilnojamu, tādēļ šobrīd nevienai teritorijai nav pastāvīgs statuss.

51. Attēls. Vērtējumi pēc teritorijas klasifikācijas

0	Teritorija ir noteikta kā pastāvīgā PD teritorija.	NA	
14	Teritorija ir noteikta kā plānotā pastāvīgā PD teritorija.	Šīs PD teritorijas ir klasificētas kā dabas un apstādījumu teritorijas (funkcionālā zona, ko nosaka, lai nodrošinātu rekreācijas, sporta, tūrisma, kvalitatīvas dabas un kultūrvides un līdzīgu funkciju īstenošanu dabas vai daļēji pārveidotās dabas teritorijās, ietverot ar attiecīgo funkciju saistītās ēkas un inženierbūves ¹⁸²) jeb atbilstoši to faktiskajam lietojumam. Tas nozīmē, ka šajās zonās galvenais uzsvars ir uz zaļo zonu saglabāšanu un attīstību.	Šajās teritorijās tika konstatētas būves, kas ir lielākas par atļauto platību ¹⁸³ (>5 m ² kā tas ir noteikts apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu tematiskajā plānojumā, tomēr tas arī saistīts ar to, ka līgumos iepriekš tika norādīta platība 10 m ² (atbilstoši tobrīd spēkā esošajam regulējumam RTIAN neatkarīgi no dārzu statusa) ¹⁸⁴ , radot neskaidrības par atļauto platību).
5	Teritorija ir noteikta kā pagaidu PD teritorija.	4 PD teritorijas ir klasificētas kā pagaidu un 1 kā likvidējamā. Teritorijas ir klasificētas kā: <ul style="list-style-type: none"> • mazstāvu dzīvojamās apbūves teritorija (funkcionālā zona ar apbūvi, kas nepārsniedz trīs stāvus. To nosaka, lai nodrošinātu mājokļa funkciju, paredzot atbilstošu infrastruktūru) (PD teritorija Sudrabu Edžus ielā), • jauktas centra apbūves teritorijas (funkcionālā zona, ko nosaka teritorijai, kurā vēsturiski izveidojies plašs jauktas izmantošanas spektrs vai ko izmanto par pilsētas, ciema vai apkaimes centru, kā arī apbūves teritorijai, ko plānots attīstīt par šādu centru) (PD teritorija Tīruma ielā), • savrupmāju (Dzīvojamā apbūve, ko veido savrupmājas (brīvi stāvošas vai divas bloķētas individuālās dzīvojamās mājas), ietverot nepieciešamās palīgbūves un labiekārtojumu) un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas (funkcionālā zona ar apbūvi no četriem un vairāk stāviem, ko nosaka, lai nodrošinātu mājokļa funkciju, paredzot atbilstošu infrastruktūru)¹⁸⁵ (PD teritorijas Jaunciema gatvē, Celtnieks 1 un Rumbulas avots). 	

¹⁸² MK Noteikumu Nr. 240: Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi [\[URL\]](#)

¹⁸³ Atļautā būvju platība tika mainīta līdz ar jauno RTP, kas ir īstenojams no 16.03.2023., līdz tam līgumos iekļautie 10 m² bija atbilstoši spēkā esošajam regulējumam RTIAN neatkarīgi no dārzu statusa, turklāt iepriekšējā dokumentā nebija dalījuma - pastāvīgie un pagaidu, bet bija sadalījums īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa PD.

¹⁸⁴ Aktuālajos RTP Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos (TIAN) norādīts, ka PD, kas ir pastāvīgā izmantošanā visā plānojuma darbības laikā un kurā saskaņā ar šiem noteikumiem drīkst būvēt vienstāva nedzīvojamās ēkas ar apbūves laukumu līdz 25 m². [\[URL\]](#)

¹⁸⁵ MK Noteikumu Nr. 240: Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi [\[URL\]](#)

1.3.2 Iedzīvotāju blīvums

Rīgas PD situācija ir ļoti atšķirīga, vērtējot iedzīvotāju blīvumu dažādās apkaimēs. Apkaimes ar augstāko iedzīvotāju blīvumu izceļas ar ārkārtīgi atšķirīgu apkārtējo teritoriju un dārzu teritoriju integritātes līmeni. Tieši šajās teritorijās vērojama PD apsaimniekošana viszemākajā līmenī. No otras puses, ļoti liels PD piedāvājums un attiecīgi lietotāju skaits ir novērojams apkaimēs ar salīdzinoši mazāku iedzīvotāju blīvumu.

52. Attēls. Vērtējumi pēc iedzīvotāju blīvuma

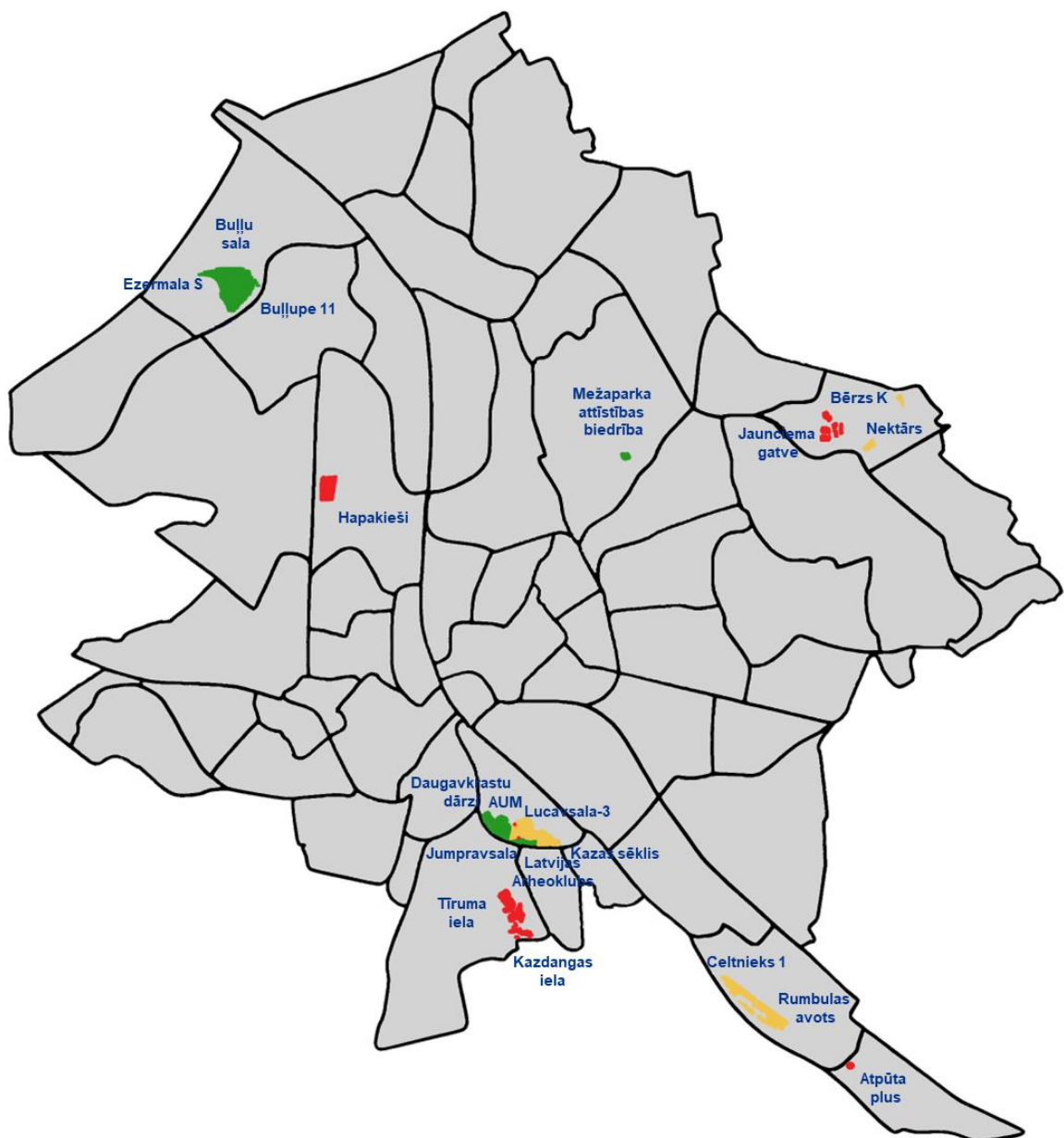

2	<p>Vidējais iedzīvotāju blīvums teritorijas apkaimē pārsniedz 30 iedz./ha</p>	<p>Tīruma un Kazdangas iela. Nomnieki šajās PD teritorijās pārsvarā nāk no tās pašas apkaimes, kur atrodas PD teritorijas – Ziepniekkalna. Salīdzinoši augsts iedzīvotāju blīvums norāda uz pilsētas daļu ar intensīvu apdzīvotību, kur PD teritorijas varētu kalpot kā svarīgas zaļās atelpas zonas iedzīvotājiem, kuri dzīvo blīvā urbanizētā vidē. Tomēr realitātē šie PD, kas atrodas salīdzinoši blīvāk apdzīvotā apkaimē, tiek apsaimniekoti viszemākajā kvalitātē – tajos un tiem blakus esošajās teritorijās (kur kādreiz ir bijuši PD) ir sastopamas nelegālas izgāztuves, nesakārtotas teritorijas, sliktas kvalitātes ceļi, bezpajumtnieki un nodegušas ēkas.</p>	<p>Lielākā daļa nomnieku ir rīdzinieki, taču daudzās PD teritorijās nomnieki nāk arī no attālām apkaimēm. Visbiežāk tiek minētas tādas apkaimes kā Imanta, Ilģuciems, Bolderāja, Rumbula, Ķengarags un Jugla. Ir svarīgi uzsvērt, ka teritorijas lielā mērā izmanto darbaspējas vecuma iedzīvotāji ar ģimenēm, kuri novērtē iespēju pavadīt laiku pie dabas, veicinot gan fizisko, gan mentālo veselību. Tāpat šīs teritorijas ir populāras arī pensionāru vidū, kuri dodas uz PD pārsvarā izmantojot sabiedrisko transportu (ST). Šīs teritorijas kalpo kā sociālais un kultūras telpa, kurā cilvēki mērķtiecīgi dodas nodarboties ar dārzkopību.</p>
3	<p>Vidējais iedzīvotāju blīvums teritorijas apkaimē ir 15-30 iedz./ha</p>	<p>Ezermalas, Buļļupe un Buļļu salas (3 biedrības) ar apkaimes iedzīvotāju blīvumu ~15-30 iedz./ha izceļas ar labi organizētu un efektīvu PD pārvaldību, kas spēj apmierināt plašāka iedzīvotāju loka vajadzības. Maksimālā PD izmantošana šajās teritorijās norāda uz augstu vietējo iedzīvotāju interesi un iesaisti šajās teritorijās, kas ir pozitīvs signāls par PD nozīmi vietējās kopienas dzīvē.</p>	
14	<p>Vidējais iedzīvotāju blīvums teritorijas apkaimē nepārsniedz 15 iedz./ha</p>	<p>Neskatoties uz zemo iedzīvotāju blīvumu vairumā no pašreizējām PD teritorijām, intervijās tika noskaidrots, ka PD teritorijas ir gandrīz pilnībā iznomātas, tātad tās ir pievilcīgas arī attālāk dzīvojošiem nomniekiem, kuriem ikdienas dzīve ir saistīta ar citām Rīgas apkaimēm vai pat ar pilsētām ārpus Rīgas. Piemēram, ir minēti nomnieki no Siguldas, Olaines, Viļāniem, Rēzeknes, Madonas, Ādažiem un Salaspils (lai gan ne visos gadījumos nomnieki arī dzīvo šajās teritorijās, jo nomas līgumā ir jānorāda deklarētā dzīves vieta, tomēr intervijās vairākkārt tika apstiprināts, ka cilvēki brauc no minētajām pilsētām uz PD Rīgā). Šī tendence atspoguļo, ka Rīgas PD teritorijas ir pievilcīgas ne tikai pilsētas iedzīvotājiem, bet arī tiem, kas dzīvo ārpus tās, akcentējot šo teritoriju nozīmi kā atpūtas un dabas tuvuma vietu tiem, kas meklē iespēju aizbēgt no ikdienas steigas.</p>	

1.3.3 Ainavas raksturs un sasaiste ar apkartējām teritorijām

Kopējā teritorijas sakoptība, raksturs un autentiskums ietekmē arī teritorijas integritāti ar pārējo pilsētu. Vērtējot integritāti tiek pievērsta uzmanība sasaistei starp teritoriju un tās apkārtni (vai teritorija iekļaujas apkārtņē un nav izolēta).

53. Attēls. Vērtējumi pēc ainavas rakstura un sasaistes ar apkartējām teritorijām

7	<p>Ainava atbilst dabas un apstādījumu teritorijām; sakopta un integrēta pilsētvidē</p>	<p>Šajās teritorijās ainavu veido ne tikai dārzi un apstādījumi, bet arī pilsētas infrastruktūras elementi. Šis kombinējums rada savdabīgu, tomēr harmonisku dabas un pilsētas sajaukumu, sniedzot īpašu estētisko un funkcionalitātes aspektu. Šīm teritorijām piemīt vietas autentiskums un daļēji arī sava identitāte (ir atšķirības no citām PD teritorijām). Šajās teritorijās ir izveidotas dažādas atpūtas vietas, kā arī individuāli veidotas vietas bērnu izklaidei. Šīs zonas nodrošina ērtas vietas atpūtai un sociālajai mijiedarbībai, kā arī ļauj ģimenēm ar bērniem baudīt brīvdienu brīžus</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jumpravsālas PD ainavas identitāti papildina atrašanās pie ūdens un gareniskais PD izkārtojums, kas rada atvērtas un plašas telpas sajūtu. Šis ainavas elements nodrošina atvērtību un brīvības izjūtu, kas būtiski atšķir šo PD no pilsētas blīvās apbūves. • Lucavsālas-3 un Daugavkrastu dārzu PD izceļas ar to vēsturisko nozīmi, būdams viens no senākajiem PD Eiropā, un tajā piemīt arī tūrisma potenciāls. Tas uzsvēr teritorijas kultūrvēsturisko un atpūtas vērtību, papildinot Rīgas ainavu ar vēsturisku un estētisku elementu. Daugavkrastu dārzu teritorijai ir nodrošināta viegla piekļuve un savienojamība ar pārējo pilsētu, padarot to par izdevīgu vietu ne tikai dārza apsaimniekotājiem, bet arī apkārtējiem iedzīvotājiem. • Citi piemēri, piemēram, MAB, izceļas ar pozitīvu zaļo ainavu, radot autentisku sajūtu, it kā būtu ārpus pilsētas. Šāda veida ainavas sniedz iespēju iedzīvotājiem atslēgties no pilsētas dzīves steigas un baudīt mierīgu un dabisku vidi. • Ezermalas, Buļļupe un Buļļu sala PD biedrībās ir sastopamas sakārtotas teritorijas, kurām par labu nāk arī ūdensmalas tuvums, kā arī pilsētvides tuvums, piemēram, sakārtotais ceļš. Šis elementu savienojums veido estētiski pievilcīgu un funkcionalitāti nodrošinošu vidi. Kopumā šīm teritorijām piemīt sava veida autentiskums, tomēr tās nevar izcelt ar īpašu identitāti vai apgalvot, ka visa teritorija ir autentiska un estētiska (ir sastopamas lielas atšķirības starp zemes gabalu apsaimniekošanu vienas teritorijas ietvaros).
5	<p>Ainava atbilst dabas un apstādījumu teritorijām; daļēji sakopta un integrēta pilsētvidē</p>	<p>PD visās apkaimēs vieno dažādi kontrasti, kas redzami PD starpā, kur daļa no PD var būt sakopti un uzturēti, bet tai pat laikā blakus var atrasties daļēji pamests vai degradēts PD. Tikai dažos PD šī ainava starp dažādiem PD ir vienā līmenī. Lai gan daudzas teritorijas ir visai</p>

		<p>sakoptas, tomēr daudzās PD teritorijās ir redzama kontrastaina pāreja no pilsētvides uz PD – sliktas kvalitātes pieguļošie ceļi, nesakopta apkārtējā teritorija un atkritumi. Dažos gadījumos cauri teritorijai iet ceļš, kuru dažkārt izmanto caurbraukšanai, tomēr ceļu kvalitāte nav tik laba, lai cilvēki izmantotu to kā ikdienas maršruta sastāvdaļu.</p>
7	<p>Teritorija vizuāli degradēta, tā neatbilst dabas un apstādījumu teritorijām; nav sakopta un integrēta pilsētvidē</p>	<p>Šajās teritorijās ir redzamas nesakārtotas, degradētas un piesārņotas teritorijas, kuras biedrība vai nomnieki nespēj sakārtot ar saviem līdzekļiem. Lai gan arī šajās teritorijās ir sastopamas sakārtotas zonas, tomēr kopējā aina ar sliktiem, bedrainiem un applūdušiem ceļiem, kā arī piesārņotām vietām (t.sk. nodegušas ēkas), kur nelegāli veidojas izgāztuves, liecina par teritorijas kopējo degradāciju. Šīs teritorijas nav autentiskas un to identitāte pārsvarā tiek asociēta ar nesakārtotu, brīžiem pat pamestu teritoriju. Teritorijas, kas atrodas tiešā PD tuvumā galvenokārt ir nekārtīgas un nenodrošina pakāpenisku pāreju starp apkārtējo vidi un PD. Šīs PD teritorijas ir ļoti izolētas, galvenie ceļi mēdz būt slēgti aiz vārtiem un kopumā caur šīm vietām netiek veikta kustība (pilsētas celiņi neiet cauri teritorijām). Interviju dalībnieki uzsver, ka šajās vietās atrodas plašas teritorijas, kas aizaugušas ar krūmiem un pasliktina kopējo ainavu. Papildus tam, applūstamība ir būtiska problēma gandrīz visos PD, tomēr mazāk koptās teritorijās šī applūstamība vēl vairāk pasliktina jau tā degradētās teritorijas.</p>

1.3.4 Estētiskā kvalitāte

PD zemes gabalu sakoptība un augsts apsaimniekošanas līmenis rada pozitīvu tēlu par PD un veido patīkamu publisko ārtelpu, kas pozitīvi ietekmē gan dārzkopjus, gan plašāku sabiedrību.

54. Attēls. Vērtējumi pēc estētiskās kvalitātes

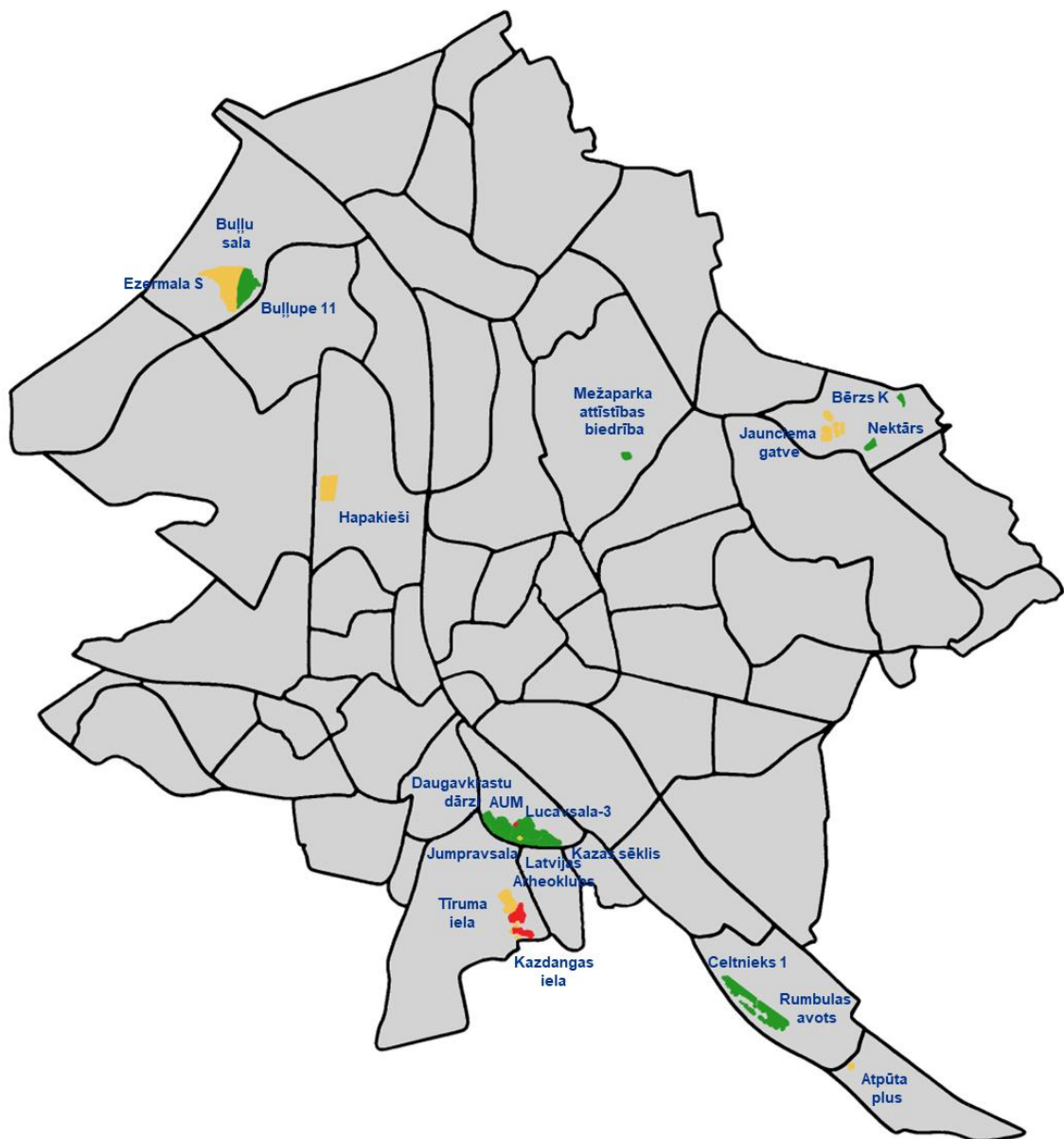

3	<p>PD izskatās apsaimniekoti, augsta estētiskā kvalitāte</p>	<p>Daugavkrastu dārzi, Jumpravstala un MAB – šīs teritorijas izceļas ar vienotu PD numerācijas stilu, kas rada kārtības sajūtu un palīdz vieglāk orientēties PD. Papildus, šajās PD teritorijās žogi ir gan atvērti/ caurredzami (kas ir laba iezīme un ārvalstīs izplatīta prakse), gan noslēgti, izmantots gan metāla, gan koka materiāls. Žogu atšķirīgums ir pieņemams, ja žogu izbūvei nav izmantoti atkritumi, riepas u.c. nepiemēroti materiāli. Dažviet uz centrālā ceļa izskatās, ka žogi ir veidoti vienotā stilā/ pēc vienas un tās pašas pieejas. Šajās teritorijās ir iespējams novērot regulāri pļautu zāli gan PD teritorijās, gan telpā starp žogu un celiņu (jāņem vērā, ka MAB paši celiņi arī ir veidoti no zālāja). Dārza mājas un siltumnīcas visās trīs teritorijās nav veidotas pēc vienota tipa – ir dažādi risinājumi, tika novērotas gan vienkāršas, gan divstāvu būves, t.sk. ar skursteni, kas norāda uz apkuri un iespēju PD atrasties arī rudens/ ziemas mēnešos (dažos gadījumos šie risinājumi arī norāda uz atļautās būvju platības pārsniegšanu). Teritorijās redzamas arī atvērtas lapenes/ nojumes, kas vairāk piemērotas siltajiem gadalaikiem.</p>
13	<p>PD izskatās daļēji apsaimniekoti, vidēja estētiskā kvalitāte</p>	<p>Šajās teritorijās nav vienoti žogu stili – daudzās no tām žogi ir veidoti no otrreizējiem materiāliem (durvīm, skapjiem utt.) kā arī dažviet žogu augšpusē izvietotas dzeloņdrāts vai dažādas ierobežojošas/ aizliedzošas norādes, kas nav vēlama pieeja. Lielākoties šajos PD ir sastopama fragmentēta PD numerācija vai arī tā vēl nav ieviesta. Līdzīgi arī telpa starp žogu un ceļu vai nu nav, vai arī nav pietiekoši sakopta, lai veidotu estētisku kvalitāti. Taču kopumā, neskatoties uz dažām nepilnībām, PD teritorijas izskatās daļēji apsaimniekotas un nav degradētas.</p>
3	<p>PD neizskatās apsaimniekots, zema estētiskā kvalitāte</p>	<p>Šajās teritorijās lielākie izaicinājumi ir praktiski jebkādas saskaņotības trūkums izbūvējot gan žogus, gan ēkas. Līdzīgi, viena no lielākajām problēmām ir atkritumi (t.sk. lielgabari), kas praktiski netiek izvesti un krājas PD teritorijās vai blakus tām. Jāatzīmē, ka šajā kategorijā 2 no 3 PD teritorijām ir bez savas biedrības, kas norāda uz biedrības svarīgo lomu PD attīstībā.</p>

1.3.5 Augu kvalitāte

Augu daudzveidībai tika vērtēts, kādas augu sugas tiek audzētas (ābeles, bumbieres, plūmes, ķirši, smiltsērķšķi, avenes, upenes, zemenes, henomeles, aronijas) un vai teritorijās ir sastopami invazīvie augi (kas samazina bioloģisko daudzveidību, rada ekonomiskus zaudējumus, kaitējumu cilvēka veselībai un pasliktina rekreācijas resursu kvalitāti).

55. Attēls. Vērtējumi pēc augu kvalitātes

<p>10</p>	<p>Liela augu daudzveidība, nav invazīvo sugu</p>	<p>Daudzviet, piemēram, Daugavkrastu dārzos un MAB, ir vērojama augu daudzveidība, kur MAB PD ir redzams arī eksotisko augu zemes gabals.</p> <p>Augu kvalitāte PD teritorijās kopumā ir vērtējama kā vidēji laba. Pozitīvi ir tas, ka daudzviet, piemēram, Kazas sēklī un Lucavsalā-3, tiek stādīti jauni augļu koki un krūmi, kas liecina par ilgtermiņa domāšanu un dārzkopības attīstību, tomēr, balstoties uz pašreizējiem nomas līguma nosacījumiem, augļu koku un krūmu stādīšana PD teritorijās nav atļauta.</p> <p>Kazas sēklī un citās teritorijās ir novērojama viena no labajās praksēs identificētajām dārzkopības formām – kastu dārzkopība – , kas ir populāra metode augu audzēšanai, jo tā ļauj labāk kontrolēt augšanas apstākļus un aizsargāt augus no lieka mitruma. Tas ir īpaši svarīgi teritorijās, kur novērojama augsnes applūšana, piemēram, Jumpravsalā un Nektārā.</p>
<p>7</p>	<p>Vidēja augu daudzveidība</p>	<p>Rudenī augu daudzveidība nav tik izteikta, šajās teritorijās dominē lieli vecie augļu koki un savvaļas augi. Daudzas teritorijas ir daļēji sakoptas, un dažās vietās augu daudzveidību ir grūti novērtēt aiz necaurredzamiem žogiem. Ir teritorijas, kur augu daudzveidība ir pietiekami plaša, taču to novērtēšanu apgrūtina dažādi faktori, piemēram, necaurredzami žogi vai mitrās teritorijas, kas nav piemērotas dažādu kultūraugu audzēšanai. Tāpat ir redzami dārzi ar plašu augu klāstu, tostarp augļu koki, ogulāji un dekoratīvie augi, taču atsevišķās vietās dārzi ir pamesti un nekopti, kas rada neestētiskas vides iespaidu.</p> <p>Augu, īpaši augļu koku, kvalitāte kopumā tiek vērtēta kā vidēja. Dažos dārzos augu kvalitatīvais stāvoklis ir vidēji labs, bet citur tas ir grūti nosakāms, jo dominē necaurredzami žogi, kas neļauj pilnībā novērtēt augu stāvokli. Dažās teritorijās augu kvalitāti negatīvi ietekmē slapjās teritorijas, kas nav ideāli piemērotas dažādu kultūraugu audzēšanai, jo 2023. gada lietainais rudens ir atstājis ievērojamu ietekmi.</p> <p>Invazīvie augi, piemēram, zeltslotiņas un sahalīnas sūrene, ir plaši sastopami daudzās teritorijās, īpaši gar piebraucamajiem ceļiem un dārzos, kas netiek kopti. Šie augi rada izaicinājumus dārzkopībā, apdraudot vietējo augu daudzveidību un veselību. Papildus šīm tendencēm ir vērojams, ka dažās teritorijās dārzos tiek izmantotas vecas riepas un plastmasas pudeles, kas nav ieteicamas bioloģiskās dārzkopības praksē, jo tās nesatrūd. Šāda pieeja var radīt vides un estētikas problēmas.</p>
<p>2</p>	<p>Zema augu daudzveidība, daudz invazīvo sugu</p>	<p>Šajās teritorijās ir novērojams nepietiekams dārzaugu sortiments. Daudzi dārzi ir aizauguši un atstāti novārtā, kas norāda uz zemu dārzkopības aktivitāti. Nepietiekama augu daudzveidība un pamestas teritorijas liecina par samazinātu interesi vai iespējām nodarboties ar dārzkopību šajā apvidū.</p>

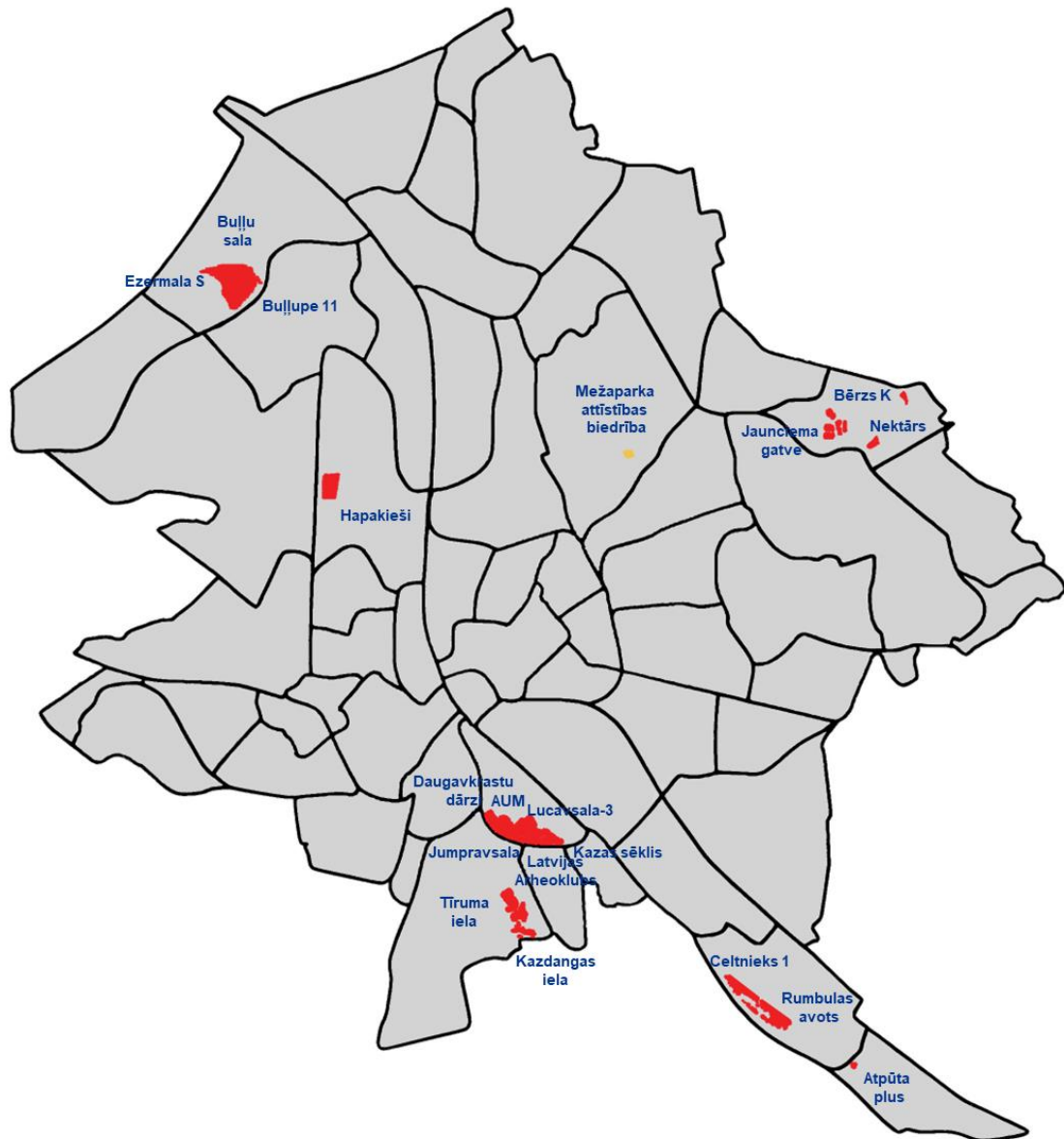
Augu, īpaši veco augļu koku, stāvoklis tiek vērtēts kā vājš. Ir gadījumi, kad, nodedzinot vecās dārza mājas, ir cietuši arī tuvumā esošie augļu koki. Tas rada papildu problēmas augu veselībai un attīstībai, kā arī liecina par nepietiekamu rūpību un apsaimniekošanas praksi.

Invazīvie augi, piemēram, zeltslotiņas, sūrenes, lupīnas un smiltsērķšķi, dominē aizlaistajā zemē, kur agrāk bijuši dārzi. Šo augu klātbūtne norāda uz ilgstošu neapsaimniekošanu un zemes degradāciju. Tāpat teritorijā ir izmesti būvgruži un atkritumi, kas pasliktina vides stāvokli un rada degradējošu ainavu. Teritorijas apkārtnē netiek kopta, kas vēl vairāk pasliktina situāciju.

1.3.6 Sasniedzamība ar sabiedrisko transportu

ST sasniedzamība veicina nokļūšanu uz PD teritorijām nomniekiem, kas ir pensionāri vai sociāli mazāk nodrošināti, kā arī privātā transporta izmantošanas dēļ notiek nenostiprināto PD taku izbraukāšana un kopumā pasliktinās gaisa kvalitāte pilsētā.

56. Attēls. Vērtējumi pēc sasniedzamības ar sabiedrisko transportu

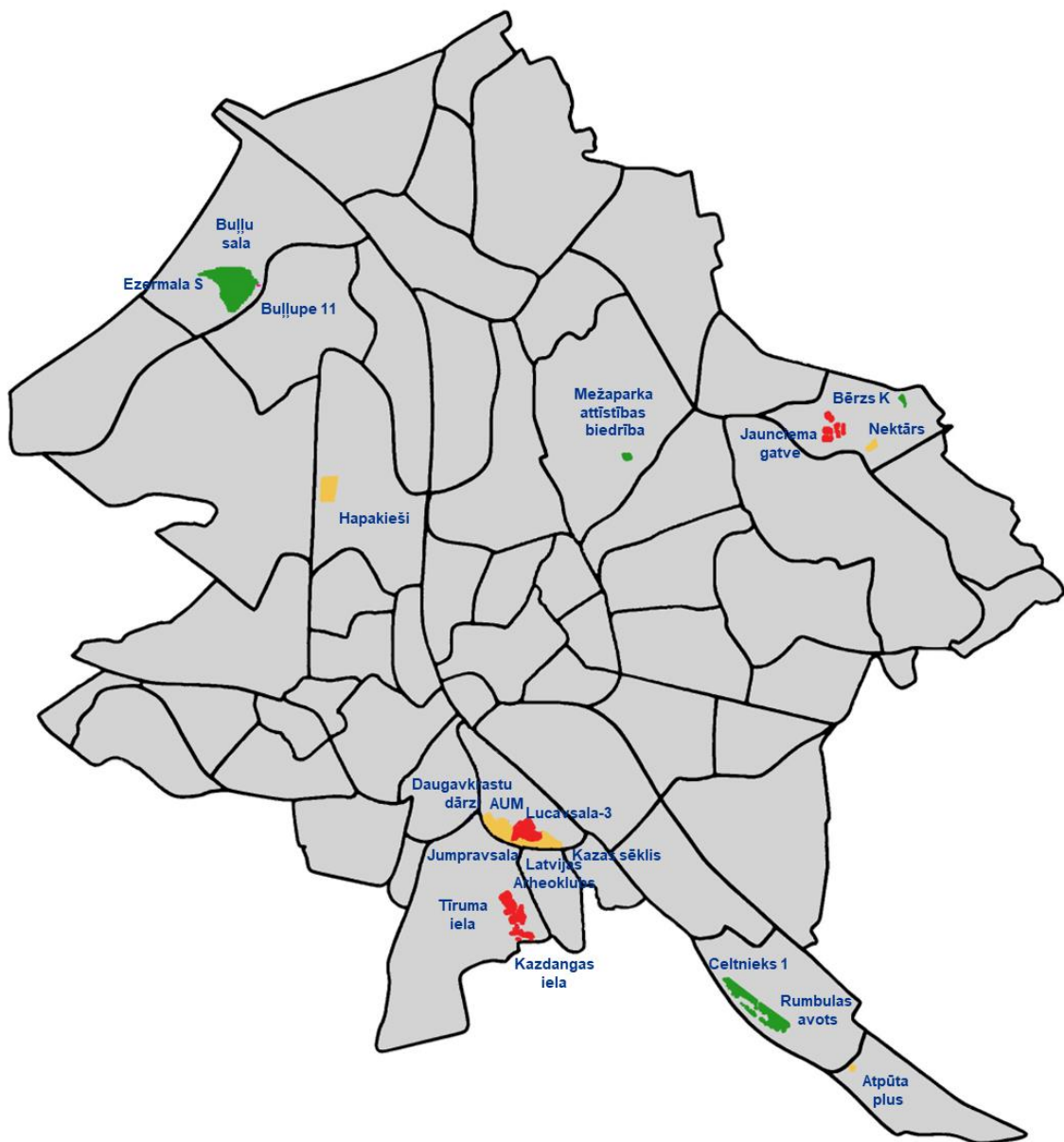

0	500 m tuvumā atrodas pieturas ar dažādiem ST veidiem	-
1	500 m tuvumā no teritorijas atrodas viena ST pietura	<p>MAB teritorijā ir vislabākā sasniedzamība ar ST, pateicoties vairākiem tuvumā esošiem transporta mezgliem. Šajā apkārtnē ir pieejami tramvaju un autobusu savienojumi, kas nodrošina ērtu piekļuvi gan apkārtējiem iedzīvotājiem, gan tiem, kas vēlas apmeklēt šo teritoriju. Tuvākā pietura ir «Hamburgas iela» (120m) un «Mirdzas Ķempes iela» (500m), kur kursē 11. tramvajs (Ausekļa iela – Mežaparks).</p>
18	500 m tuvumā no teritorijas neatrodas neviena ST pietura	<p>Neskatoties uz to, ka daudzas PD teritorijas atrodas salīdzinoši tuvu Rīgas centrālajām transporta plūsmām un ir centrāli novietotas pilsētā, piekļuve tām ar ST ir ierobežota. Tas ir saistīts ar to, ka tuvākās sabiedriskā transporta pieturas atrodas uz tilta vai citās vietās, no kurām līdz PD ir sarežģīti nokļūt. Daudziem PD ir tikai viena tuvumā esoša pietura ar ierobežotu transporta veidu klāstu. Pat ja ir pieejama pietura, bieži vien no tās līdz PD ir jāiet tālu, kas var būt īpaši grūti vecāka gadagājuma cilvēkiem vai tiem, kuriem ir ierobežotas pārvietošanās iespējas.</p> <p>Daļa no PD atrodas nomaļās vietās, kur tuvākais sabiedriskais transports var atrasties pat 15-20 minūšu gājiena attālumā. Šī attāluma dēļ PD kļūst mazāk pieejami tiem, kuri pastāvīgi pārvietojas ar sabiedrisko transportu.</p>

1.3.7 Mobilitātes tīklojums

Labas kvalitātes iekšējie celiņi nodrošina ilgtspējīgu pārvietošanos (ar kājām vai izmantojot velosipēdus), kā arī veicina integrāciju ar pārējo pilsētvidi. Piebraucamo ceļu kvalitāte veicina to, ka arī pārējie iedzīvotāji var iekļaut PD teritoriju savā ikdienas maršrutā.

57. Attēls. Vērtējumi pēc mobilitātes tīklojuma

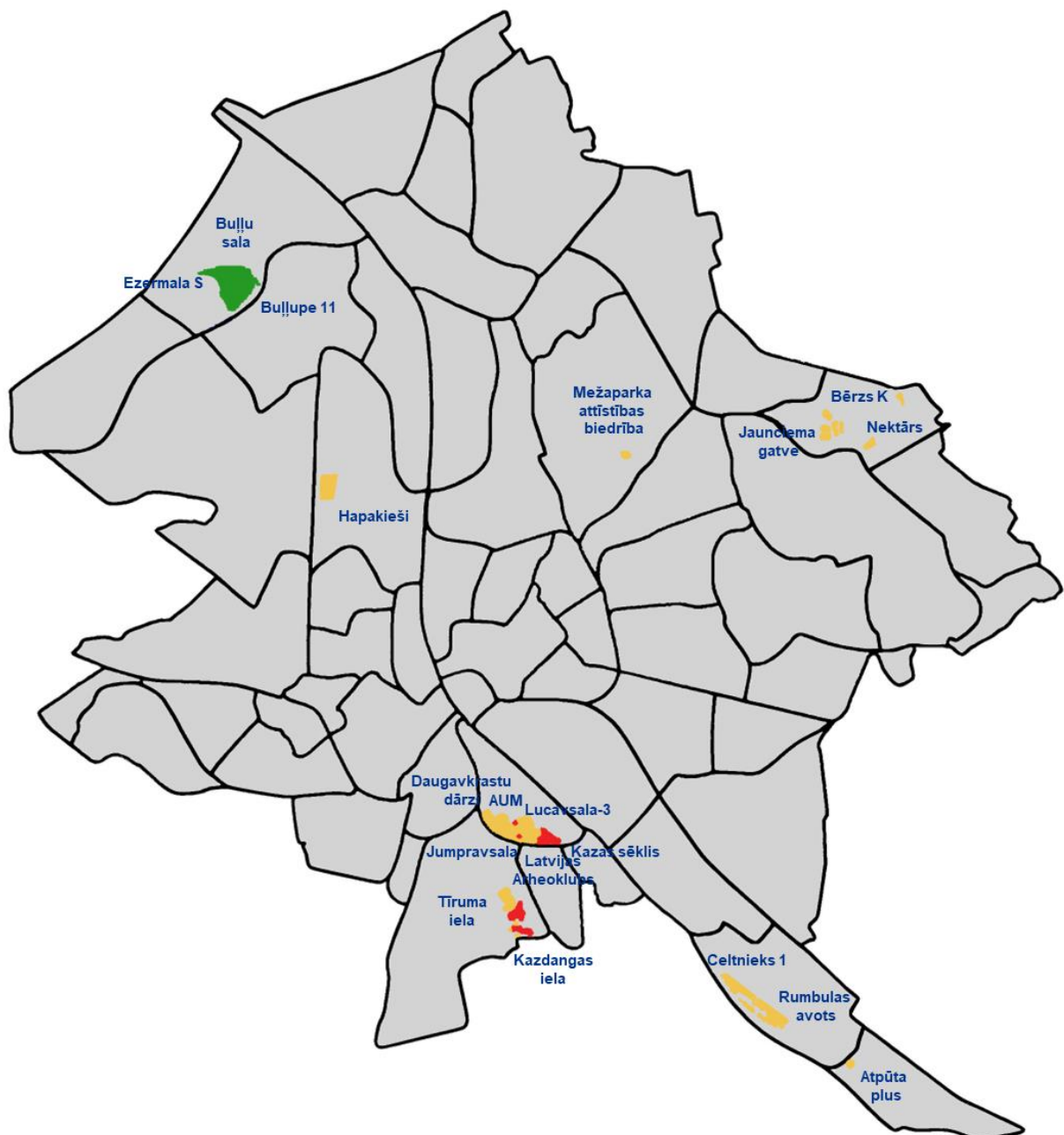
7	<p>Atrodas piemēroti ceļi pārvietošanās ar kājām un velosipēdu</p>	<p>Šīs teritorijas atrodas tuvu pie infrastruktūras tīkliem (MAB) vai pastaigu takām (Bukultu pastaigu taka - Bērzs K, Daugavas promenāde - Celtnieks 1 un Rumbulas avots).</p> <p>Papildus pie sasaistes ar apkārtējām teritorijām jāizceļ Ezermalas, Buļļu salas un Buļļupes PD teritorijas, kur ir labi pieejams asfaltēts galvenais ceļš. Šī pieejamība nodrošina ērtu un drošu piekļuvi no pilsētas, kas ir svarīgi gan dārzu apsaimniekotājiem, gan apkārtējiem iedzīvotājiem.</p> <p>Kopumā šajās teritorijās ir salīdzinoši labas kvalitātes iekšējie celiņi, pa kuriem var pārvietoties ar kājām un izmantojot velosipēdus.</p>
7	<p>Atrodas daļēji piemēroti ceļi pārvietošanās ar kājām un velosipēdu</p>	<p>Daļa no šīm teritorijām ir labi integrētas ar pilsētas infrastruktūru, izceļot Daugavkrastu dārzu PD teritorija, kur ir norobežoti ceļi ar žogiem, lai tie netiktu izbraukāti, kā arī PD nomnieki mēdz braukt pa PD teritoriju ar elektriskajiem skūteriem. Tomēr arī šajās teritorijās ir sastopami izbraukāti ceļi, kas applūšanas gadījumā nav piemēroti gājējiem vai velosipēdistiem. Šis trūkums ne tikai apgrūtina drošu un ērtu mobilitāti šajās teritorijās, bet arī ierobežo pieejamību un lietošanas ērtumu.</p>
5	<p>Neatrodas piemēroti ceļi pārvietošanās ar kājām un velosipēdu</p>	<p>Šajās teritorijās ir sastopami bedraini, applūduši un nelīdzeni zemes ceļi, kas ne tikai apgrūtina piekļuvi ar automašīnām, bet arī rada problēmas gājējiem un velosipēdistiem. Bedrainums, applūšana un nelīdzenums padara šos ceļus neērtus un bieži nedrošus, it īpaši nelabvēlīgos laikapstākļos. Kopumā šajās teritorijās ir ļoti apgrūtināta piekļuve un mobilitātes problēmas PD iekšējā teritorijā, kas būtiski ierobežo arī operatīvo dienestu piekļuvi PD teritorijām.</p>

1.3.8 Inženierinfrastruktūras pieejamība

Ārvalstu praksē PD teritorijās ir nodrošināta inženierinfrastruktūras pieejamība koplietošanas punktos vai pat katram individuālam dārzam, lai veicinātu pilnvērtīgu dārzkopības pieredzi nomniekiem – elektrības un ūdens pieejamība var fundamentāli mainīt dārzkopības pieejas un veicināt nomnieku interesi.

58. Attēls. Vērtējumi pēc inženierinfrastruktūras pieejamības

3	Pieejama elektrība, apgaismojums, un ūdens pumpji	<p>Attiecībā uz elektrības pieejamību, Ezermalas, Buļļupes un Buļļu salas PD teritorijās ir nodrošināta elektrība gandrīz visās teritorijās. Tas uzlabo ērtības dārza apsaimniekošanā, nodrošinot nepieciešamo enerģiju dažādiem dārzkopības procesiem un ikdienas vajadzībām.</p> <p>Papildus, šajās PD teritorijās ir pieejami pumpji un spices, kas uzlabo ūdens piegādi. Šīs ierīces ir svarīgas dārza darbiem, īpaši vasaras mēnešos, kad ūdens pieprasījums ir augsts. Tomēr pieejamība nav vienmērīga visā PD iekšējā teritorijā, kas var radīt izaicinājumus dažu PD apsaimniekošanā.</p>
12	Pieejams vismaz viens no iepriekš minētajiem objektiem	<p>Daugavkrastu dārzos, Jumpravsalā un Lucavsāla-3 ir novērota atjaunojamās enerģijas avotu, piemēram, saules paneļu un vēja ģeneratoru, izmantošana individuālo dārzu teritorijās. Šīs tehnoloģijas ne tikai kompensē elektrības trūkumu, bet arī veicina ilgtspējīgu enerģijas izmantošanu. Saules paneļu un vēja ģeneratoru izmantošana ir pozitīvs solis uz vides aizsardzību un resursu efektīvu izmantošanu, nodrošinot alternatīvu enerģijas avotus, kas ir svarīgi ilgtspējīgai dārzkopībai. Šajās teritorijās ir pieejams ūdens un dažos gadījumos ir uzstādīti arī saules paneļi. Ūdens apgāde ir nodrošināta izmantojot akas un/vai pumpjus, nodrošinot ērtu piekļuvi ūdenim tieši dārza teritorijā, samazinot nepieciešamību pēc tālu ūdens avotu meklēšanas. Tomēr daudzās teritorijās ir elektrības un apgaismojuma trūkums, kas būtiski ierobežo teritoriju attīstību.</p>
4	Nav pieejams neviens no iepriekš minētajiem objektiem	<p>Šajās teritorijās elektrības trūkums ievērojami ierobežo iespējas izmantot elektriskās iekārtas dārzkopībā un citās aktivitātēs. Tas ietekmē ne tikai dārza darbu efektivitāti, bet arī ierobežo komfortu dārza mājiņās, piemēram, nevar izmantot elektriskās gaismas, sildītājus vai virtuves iekārtas.</p>

1.4 Pārvaldības izvērtējums Rīgas PD

Balstoties uz Pasaules Bankas ekspertu metodiku funkciju izvērtēšanai¹⁸⁶, veikts Rīgas valstspilsētas pašvaldības (RVP) iestāžu un PD biedrību/ individuālo nomnieku atbildības un veikuma izvērtējums, ņemot vērā identificētās funkcijas un uzdevumus. Šobrīd PD pārvaldībā ir iesaistītas 7 RVP iestādes: PAD, ĪD, Mājokļu un vides departaments (MVD), Rīgas apkaimju iedzīvotāju centrs (RAIC), Ārtelpas un mobilitātes departaments (ĀMD), Centrālā administrācija (CA), pašvaldības policija un biedrības/individuālie nomnieki. Pašvaldības funkciju un uzdevumu pārskatīšanai tika izmantoti struktūrvienību nolikumi un RVP PAD sagatavotie materiāli par PD pārvaldību, bet biedrību un individuālo nomnieku pienākumu noteikšanai tika izmantots Rīgas PD zemes nomas līguma paraugs¹⁸⁷.

Lai salīdzinātu biedrību un individuālo nomnieku apsaimniekoto PD stāvokli, tika izmantoti iegūtie rezultāti no situācijas izvērtējuma padziļināti pētītajās PD teritorijās, t.sk. teritoriju apsekojumiem klātienē. Galvenie pastāvošie izaicinājumi PD pārvaldībā balstās uz intervijām ar PD biedrību pārstāvjiem un individuālajiem nomniekiem, kā arī uz 09.02.2024 organizētās darbnīcas rezultātiem.

1.4.1 PD pārvaldībā iesaistīto pušu atbildības un veikuma (funkciju un uzdevumu) novērtējums

Politikas funkcijas

Primāri pilda **PAD** (galvenais izpildītājs - GI),, kura pienākumos ir tādu uz PD pārvaldību attiecināmu, funkciju un uzdevumu veikšana kā:

1. Pilsētas attīstības stratēģiskā vadība (*Vadīt Rīgas valstspilsētas attīstības stratēģisko dokumentu izstrādi; Vadīt un koordinēt pašvaldības nozaru politikas plānošanas dokumentu izstrādi; u.c.*). **Šī funkcija sasaistē ar PD pārvaldību nodrošina PD iekļaušanu pilsētas attīstības plānos, vienlaikus, to attīstības atbilstību kopējai pilsētas stratēģijai.**

2. Konkurētspējīgas pilsētvides attīstības veicināšana (*Veicināt un koordinēt publisko investīciju programmu finansējuma ieviešanu pašvaldībā; Nodrošināt pašvaldības projektu iniciēšanu, sagatavošanu, virzīšanu un ieviešanu; u.c.*). **Sasaistē ar PD pārvaldību – nodrošināt ar PD saistīto attīstības projektu un iniciatīvu ieviešanas un finansējuma apguves pārraudzību; iniciēt jaunu PD noteikšanu; virzīt esošo PD labiekārtošanu.**

PAD nosaka katras Rīgas valstspilsētas pašvaldības darbības jomas prioritātes vidējam vai ilgam termiņam, izstrādājot attīstības plānošanas dokumentus, kurus apstiprina Rīgas dome. Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam viens no ilgtermiņa attīstības mērķiem ir "IM3: Ērta, droša un iedzīvotājiem patīkama pilsētvide"

¹⁸⁶ Ministru kabineta 2000. gada 21. novembra protokola izraksts Nr. 55 "Funkciju un institucionālās sistēmas analīzes veikšanas metodika" [\[URL\]](#)

¹⁸⁷ Rīgas PD zemes nomas līguma paraugs [\[URL\]](#)

ar rādītāju “Zaļo teritoriju īpatsvars no pilsētas kopējās teritorijas”, kura sasniegšanu iespējams veicināt caur PD attīstību¹⁸⁸.

Raksturojot PD pārvaldības politiskās funkcijas un to izpildi, svarīgi ņemt vērā arī Rīgas valstspilsētas pašvaldības lēmējvaras (Rīgas domes) lomu, kas ar saviem lēmumiem var ietekmēt gan visu Rīgas valstspilsētas teritoriju, gan konkrētas zemes vienības. Saskaņā ar Pašvaldību likumu¹⁸⁹ Rīgas domes autonomajās funkcijās ietilpst atbildības jomas, piemēram: “gādāt par pašvaldības administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (**publiskai lietošanai paredzēto teritoriju apgaismošana un uzturēšana; parku, skvēru un zaļo zonu ierīkošana un uzturēšana; pretplūdu pasākumi; kapsētu un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana**), **kā arī noteikt teritoriju un būvju uzturēšanas prasības, ciktāl tas saistīts ar sabiedrības drošību, sanitārās tīrības uzturēšanu un pilsētvides ainavas saglabāšanu**”. Līdz šim nav novērots, ka šo un citu autonomo funkciju izpilde Rīgas domes lēmumos būtu politiskā līmenī vērsta uz PD vērtības apzināšanos un attīstības veicināšanu, tāpēc, neskatoties uz RVP departamentu līdzšinējām un nākotnes iniciatīvām, svarīga loma būs arī RVP politiskajiem lēmumiem un nostājai.

PAD pieprasījumi par līdzekļu piešķiršanu (ja tāds ir nepieciešams) tālāk novirzās pie **CA, kur RVP Finanšu departaments pārvalda budžeta plānošanu, bet procesu vada RVP Budžeta komisija.**

ĪD (saistītais izpildītājs – SI) politikas funkcija tiek pildīta saskaņā ar ĪD funkciju “Veidot nozares politiku”, kuras ietvaros ĪD izstrādā RVP nekustamā īpašuma pārvaldības vadlīnijas (kas attiecināmas arī uz PD teritorijām tā kā tās ir pašvaldības īpašumā). **Sasaistē ar PD pārvaldību – iesaistīšanās jaunu PD teritoriju noteikšanā, identificējot tam piemērotas teritorijas, kas ir pašvaldības īpašumā**

Regulējošās funkcijas

Funkcijas tiek realizētas, piemēram, ar PAD funkciju “3. Pilsētvides sabalansētas attīstības nodrošināšana”, *izstrādājot vietējās pašvaldības teritorijas plānojumu, lokālplānojumus, tematiskos plānojumus un detālplānojumus un nodrošinot to administratīvo vadību.* Pašvaldības teritorijas plānojums ir “*attīstības plānošanas dokuments, kurā noteiktas prasības teritorijas izmantošanai un apbūvei, tajā skaitā funkcionālais zonējums, publiskā infrastruktūra, teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi, kā arī citi teritorijas izmantošanas nosacījumi un kuru izstrādā administratīvajai teritorijai vai tās daļai*”¹⁹⁰. **Sasaistē ar PD pārvaldību – teritorijas plānojums balstās uz tematiskajiem plānojumiem, Apstādījumu struktūras un publisko ārtelpu tematiskajā plānojumā kā atsevišķs elements izdalīti PD, kur noteikti plānošanas mērķi, vadlīnijas attīstībai, uzdevumi RTP.**

¹⁸⁸ Rīgas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam [\[URL\]](#)

¹⁸⁹ Pašvaldību likums [\[URL\]](#)

¹⁹⁰ Teritorijas attīstības plānošanas likums [\[URL\]](#)

Tieši teritorijas plānojums līdz šim ir bijis galvenais rīks, kas regulē PD attīstību, nosakot Rīgas teritorijā iespējamās zemes izmantošanas veidus, tomēr PD pārvaldība arī balstās tādos normatīvos regulējumos kā:

1. Būvniecības likums ¹⁹¹;
2. Noteikumi par atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām ¹⁹²;
3. Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu ¹⁹³;
4. Par neapbūvēta zemesgabala, kuru iznomā sakņu (ģimenes) dārza ierīkošanai, nomas maksas noteikšanu Rīgas pilsētā ¹⁹⁴;
5. Publiskas personas zemes nomas un apbūves tiesības noteikumi ¹⁹⁵;
6. Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi ¹⁹⁶;
7. Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums ¹⁹⁷;
8. Vispārīgie būvnoteikumi ¹⁹⁸;
9. Zemes pārvaldības likums ¹⁹⁹.

ĪD šīs funkcijas izpildē iesaistās savas funkcijas "3.5. pašvaldības īpašuma nodošana citas personas īpašumā vai lietojumā, kā arī citas personas īpašuma iegūšana pašvaldības īpašumā vai lietojumā" ietvaros, kas sasaistē ar PD un regulējošo funkciju ir nomas līguma izstrāde.

Gan intervijās, gan organizētajās darba grupās tika vairākkārt pieminēts, ka **pašreiz spēkā esošajā teritorijas plānojumā PD teritorijām ir nepilnvērtīgi nedefinēts statuss** (neviens no teritorijām nav noteikta kā pastāvīgā), kas apgrūtina iespējas **slēgt nomas līgumus uz ilgāku termiņu** (slēdzot jaunus līgumus un pagarinot esošos, termiņi ir noteikti: plānotām pastāvīgām teritorijām 5 gadi, pagaidu teritorijām 3 gadi un teritorijām ar augstu kadastrālo vērtību 1 gads), **nerada stabilitātes sajūtu** biedrībām un individuālajiem nomniekiem un attiecīgi **nemotivē ieguldīt laiku un privātos līdzekļus** PD attīstībā, jo nav pārliecības, ka pēc līguma termiņa beigām līgums tiks noslēgts atkārtoti. Tā kā pašlaik neviens no PD teritorijām nav noteikta kā pastāvīgā, PD tiek apdraudēti ar citiem attīstības projektiem, kuru dēļ PD teritorijas var tikt likvidētas un tajās var tikt uzsākts būvniecības process.

Intervijās un darba grupās tika vairākkārt uzsvērtā nepieciešamība pēc vienotiem, skaidriem noteikumiem vai vadlīnijām, kurās būtu skaidri noteikti galvenie PD teritoriju

¹⁹¹ Būvniecības likums. <https://likumi.lv/ta/id/258572>

¹⁹² Ministru kabineta 2016. gada 13. decembra noteikumi Nr. 788 "Noteikumi par atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām". <https://likumi.lv/ta/id/287396>

¹⁹³ Ministru kabineta 2017. gada 27. jūnija noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu". <https://likumi.lv/ta/id/291947>

¹⁹⁴ Rīgas domes 2019. gada 27. februāra saistošie noteikumi Nr. 70 "Par neapbūvēta zemesgabala, kuru iznomā sakņu (ģimenes) dārza ierīkošanai, nomas maksas noteikšanu Rīgas pilsētā". <https://likumi.lv/ta/id/305294>

¹⁹⁵ Ministru kabineta 2018. gada 19. jūnija noteikumi Nr. 350 "Publiskas personas zemes nomas un apbūves tiesības noteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/299999>

¹⁹⁶ TIAN https://www.rdpad.lv/wp-content/uploads/2023/03/TIAN_20230316_1625.pdf

¹⁹⁷ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums. <https://likumi.lv/ta/id/275062>

¹⁹⁸ Ministru kabineta 2014. gada 19. augusta noteikumi Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi". <https://likumi.lv/ta/id/269069>

¹⁹⁹ Zemes pārvaldības likums. <https://likumi.lv/ta/id/270317>

izmantošanas nolūki, atbildības jomas un kopumā tiktu apkopota būtiskākā informācija no normatīvajiem aktiem, kas ir saistoši PD darbībai.

Koordinācijas funkcijas

Primāri pilda PAD (t.sk. līdz 01.07.2024 tiek organizēta PD darba grupa, kuras darba rezultātā tiks sniegti priekšlikumi Izpilddirektoram) saskaņā ar funkcijas “4. Sabiedrības iesaistīšana pilsētas attīstības procesos” uzdevumiem (*Nodrošināt sabiedrības iesaisti ar pilsētas attīstību saistītu lēmumu pieņemšanā; Veicināt pilsētnieku līdzdalību pilsētvides attīstībā*). Izstrādājot Rīgas teritorijas plānojumu, vispirms tika izstrādāti 11 tematiskie plānojumi, tai skaitā Apstādījumu un publiskās ārtelpas tematiskais plānojums, kura ietvaros tika rīkota **darba grupas sanāksme par PD jautājumiem, tajā pieaicinot gan jomas ekspertus, gan pētniekus, gan dārzkopjus. Darba grupas rezultātā tika sagatavots priekšlikums PD dalījumam patstāvīgos un pagaidu un noteikti to vēlamie attīstības scenāriji, tai skaitā apbūves parametri.**

Šīs funkcijas izpildē nozīmīga loma ir arī RAIC, kas ir iesaistīts komunikācijā ar PD biedrību pārstāvjiem un individuālajiem nomniekiem, atbilstoši savai funkcijai “*Apkaimju attīstības, iedzīvotāju iesaistes un līdzdalības nodrošināšana un uzraudzība*”. **Sasaistē ar PD – sniedz informāciju par līdzdalības iespējām savas apkaimes attīstīšanā, atbalstu dažādu iniciatīvu virzībā un iedzīvināšanā apkaimju biedrībām, iedzīvotājiem un iedzīvotāju interešu grupām.**

Organizētajās darba grupās tika vairākkārt minēta vēlme pēc **biežākiem pasākumiem un dažādiem saskarsmes punktiem ar citiem nomniekiem un nozares ekspertiem**, jo šobrīd tāda veida pieredzes apmaiņas pasākumi netiek regulāri organizēti, tomēr jāpiemin 2022.gada organizēto Lucavsalas Apkaimes Forumu²⁰⁰ un arī aktīvo Lucavsalas Ekokopienas darbību, kas bieži organizē dažādus pasākumus un kopumā aktīvi uztur savus sociālos tīklus, informējot lasītājus par dažādām aktualitātēm²⁰¹. Šajā kontekstā arī tika minēts **kopējas komunikācijas platformas trūkums**, kur PD biedrības varētu komunicēt savā starpā, kā arī ar citām iesaistītajām pusēm un pašvaldības pārstāvjiem.

Pārraudzības funkcijas

Šīs funkcijas ir cieši saistītas ar regulējošām funkcijām, jo tās ietvaros tiek pārbaudīts, vai faktiskā darbība PD teritorijās notiek atbilstoši izstrādātajam regulējumam/noteikumiem.

Veiktā analīze liecina, ka **pārraudzības funkcijas ir ļoti sadrumstalotas** starp ĪD (GI), MVD (SI), PAD (SI) un biedrībām/individuāliem nomniekiem. Jebkuras funkcijas racionāla sakārtošana ietver arī viena tipa funkciju grupēšanu kopā, lai panāktu iespējamo sinerģisko efektu, tomēr pastāvošā sadrumstalotība ir sekmējusi izaicinājumus PD pārvaldībā, ņemot vērā gan esošo neskaidrību par to, kas ir primāri atbildīgs par pārraudzības funkciju izpildi, gan šobrīd pārraudzībā iesaistīto pušu

²⁰⁰ Lucavsalas biedrība, Lucavsalas Apkaimes Forums [\[URL\]](#)

²⁰¹ Lucavsalas Ekokopiena [\[URL\]](#)

kapacitātes līmeni. ĪD pienākumos ir tādu uz PD pārvaldību attiecināmu funkciju un uzdevumu veikšana kā:

- 1. Strukturēti uzskaitīt pašvaldības īpašumu un ar to saistītās tiesības (*Apzināt pašvaldības nekustamo īpašumu (tajā skaitā tā tehnisko stāvokli), kā arī veidot un uzturēt attiecīgu datubāzi; u.c.*); **Sasaistē ar PD – PD teritoriju apsekošana, apzināšana. Informācijas uzturēšana un sniegšana par brīvajiem PD.**
- 2. nodrošināt pilsētvides kvalitātes uzlabošanu, atbalstot Rīgas valstspilsētas iedzīvotāju, nevalstisko organizāciju, komersantu un pašvaldības iestāžu sadarbību un pieredzes apmaiņu nekustamo īpašumu kvalitātes atjaunošanai un attīstību kavējošu faktoru novēršanai (*Nodrošināt ēku fasāžu un citu ārējo konstrukciju ārējā izskata trūkumu apzināšanu, apsekošanu un uzskaiti; u.c.*); **Sasaistē ar PD – PD teritoriju apsekošana un aktu sastādīšana.**
- u.c.

MVD pienākumos ir ar vides prasību ievērošanu un teritoriju apsaimniekošanu saistīta funkcija "6. Vides aizsardzības un dabas resursu racionālas izmantošanas uzraudzība un pašvaldības meliorācijas sistēmas ekspluatācijas un uzturēšanas organizēšana". Funkcijas ietvaros definēti tādi uzdevumi kā:

- Pārziņa vides aizsardzības prasību ievērošanu, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, dabas resursu racionālu izmantošanu;
- Apzina piesārņotas un potenciāli piesārņotas vietas, izvērtē tās sadarbībā ar Valsts vides dienesta Lielrīgas reģionālo vides pārvaldi, kā arī plāno un organizē pašvaldībai piekrītošajos vai piederošajos zemesgabalos piesārņoto un potenciāli piesārņoto vietu izpēti un sanāciju;
- Uzturēt un apsaimniekot pašvaldības pārziņā esošās peldvietas, pludmales un aktīvās atpūtas zonas publisko ūdeņu krastmalās.

Sasaistē ar PD – PD teritoriju apsekošana, pārkāpumu identificēšana par vides aizsardzības prasību ievērošanu, jo visas PD teritorijas ir pašvaldības valdījums; lesaistīšanās jaunu PD teritoriju noteikšanā kontekstā ar pilsētas apstādījumiem, piemēram, veidojot pārejas zonas no publiskās telpas uz PD teritorijām, jo visas PD teritorijas ir pašvaldības valdījums; Decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistrēšana, lai nodrošinātu vides nepiesārņošanu.

Savukārt, PAD pienākumos ir nodrošināt ar būvniecības procesu saistītā administratīvā procesa tiesiskumu. **Sasaistē ar PD – būvniecības kontroles jautājumi, esošo būvju platības atbilstības noteikumiem izvērtējums.**

Ar PD zemes nomas līgumu daļa no pārraudzības funkcijām attiecībā uz pašvaldībai piederošo zemi tiek nodota biedrībām un individuālajiem nomniekiem, tostarp nosakot pienākumus, kas saistīti ar normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošanu (ko lielākoties nav racionāli piemērot privātpersonām). Līgumā ir noteiktas šādas funkcijas:

- Veikt zemesgabala uzturēšanu saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem;
- Ievērot zemesgabala lietošanas tiesību aprobežojumus;

- Apstādījumu uzturēšana un aizsardzība Zemesgabalā, kā arī uzņemties atbildību par citu Zemesgabala valdītājam normatīvajos aktos noteikto pienākumu izpildi saistībā ar Zemesgabalu;
- Nodrošināt līdzvērtīgās zemes pretendentiem/iem, vai sertificētam mērniekam, kurš veic Zemesgabala kadastrālo uzmērīšanu, brīvu pieejamību Zemesgabalam.

Apkopojot situācijas izvērtējuma secinājumus par padziļināti pētāmajām teritorijām, secināts, ka **individuālo nomnieku apsaimniekotās teritorijas ir ar būtiski sliktāku ainavas raksturu, estētisko un augu kvalitāti nekā biedrību apsaimniekotās teritorijas**, kas saistīts gan ar individuālu nomnieku nespēju ievērot visus līgumā noteiktos pienākumus, gan ar ĪD nepietiekamo kapacitāti regulāri apsekot visas individuālo nomnieku iznomātās teritorijas. Tomēr arī biedrībām mēdz būt grūtības pārraudzīt visu, kas notiek PD teritorijā, jo ne visi biedrību biedri apsaimnieko PD atbilstošā līmenī, un **vispārīgu vadlīniju trūkuma dēļ biedrībām ir izaicinoši argumentēt prasības** par PD kopšanu un izmantošanu.

Intervijās minēts, ka PD teritorijas **netiek pienācīgi apsektas no pašvaldības iestāžu puses** vai arī, ka tas netiek darīts nepieciešamajā kvalitātē (gandrīz visās teritorijās apsekojumu laikā tika novērotas nelegāla apbūve un atkritumu piesārņojums). Tomēr 2022. gadā sastādīti 170, bet 2023. gadā 189 apsekošanas akti, ko veica ĪD. 2023. gadā, pamatojoties uz apsekošanas aktiem, 25 nomniekiem tika nosūtītas pretenzijas (brīdinājums, ja mēneša laikā nesakops teritoriju, tad līgums tiek uzskatīts par izbeigtu), no tiem 12 sakopa, bet 13 līgumi tika izbeigti. Arī Rīgas Valstspilsētas pašvaldības policijai teorētiski ir jākontrolē Rīgas pilsētas teritorijas kopšanas un būvju uzturēšanas saistošo noteikumu izpilde, taču faktiski šī funkcija netiek veikta, balstoties uz intervijās gūto informāciju.

Pakalpojumu funkcijas

Šajā pētījumā par pakalpojumu funkcijām tiek uzskatīta pašvaldības zemes nodrošināšana nomai, lai nodarbotos ar dārzkopību. Lielāko daļu uzdevumu saistībā ar šīm funkcijām īsteno biedrības/ individuālie nomnieki. Tas ir pielīdzināms labajai praksei, jo pakalpojumu funkcijām ir jābūt nošķirtām no politiskajām un regulējošām funkcijām, lai izvairītos no interešu konflikta, un jātiek nodotām juridiskām vai privātām personām, ja tas nav pretrunā ar sabiedrības interesēm.

ĪD šīs funkcijas izpildē iesaistās savas funkcijas *“3.5. pašvaldības īpašuma nodošana citas personas īpašumā vai lietojumā, kā arī citas personas īpašuma iegūšana pašvaldības īpašumā vai lietojumā”* ietvaros, pildot uzdevumu *Organizēt un nodrošināt pašvaldības nekustamā īpašuma iznomāšanas procesu*. **Sasaistē ar PD – organizē PD teritoriju koplietošanas teritoriju uzturēšanas pasākumus, teritoriju iznomāšanu PD funkcijai, līgumu parakstīšanu un administrēšanu.**

Arī RAIC nodrošina iespēju potenciāliem nomniekiem pieteikties PD nomai caur apkaimju iedzīvotāju centru, kas faktiski kalpo arī kā klientu centrs.

Līgumā PD biedrībām/individuālajiem nomniekiem ir noteiktas sekojošas funkcijas:

- Zemesgabala uzturēšana atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, tostarp ievērojot Rīgas domes saistošo noteikumu par Rīgas valstspilsētas teritorijas kopšanu un būvju uzturēšanu prasības;
- Veikt visas darbības, lai nepieļautu auglīgās augsnes virskārtas iznīcināšanu vai tās kvalitātes pasliktināšanos, nepieļaut Zemesgabala un tam piegulošās teritorijas piesārņošanu ar atkritumiem un ar savu darbību neizraisīt zemes applūšanu ar notekūdeņiem, tās pārpurvošanos vai sablīvēšanos, novērst citus zemi postošus procesus, kā arī nepieļaut darbību, kas pasliktina citu zemes lietotāju vai īpašnieku zemes kvalitāti;
- Ja to pieļauj Rīgas teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi, citi būvniecību regulējošie normatīvie akti un par to izpildes ievērošanu atbildīgās iestādes, Nomniekam normatīvajos aktos noteiktā kārtībā ir tiesības uz Zemesgabala novietot īslaicīgas lietošanas būvi, kas nepieciešama *sakņu (ģimenes) dārza* izmantošanas nodrošināšanai, nepārsniedzot normatīvajos aktos atļauto platību;
- Nomnieks uzņemas pilnu atbildību par Zemesgabala lietošanu, slēdz līgumus par pakalpojumiem, organizē atkritumu izvešanu, ja Iznomātājs nav noslēdzis līgumu ar atkritumu apsaimniekotāju. Nomnieks nodrošina un seko sanitāro normu un ugunsdrošības noteikumu ievērošanai, par avārijas situācijām nekavējoties paziņo atbildīgajām iestādēm, veic neatliekamus pasākumus avārijas likvidēšanai un informē Iznomātāju;
- Nomnieks atbild par apstādījumu uzturēšanu un aizsardzību Zemesgabalā, kā arī par citu Zemesgabala valdītājam normatīvajos aktos noteikto pienākumu izpildi saistībā ar Zemesgabalu;
- Nomnieks nodrošina, ka turējumā esošie mājdzīvnieki netraucē citus lietotājus;
- Nomnieks neveic kapitālo apbūvi un nestāda ilggadīgus stādījumus.

Slēdzot līgumus ar biedrībām, pakalpojumu funkcija tiek interpretēta kā modelis, kur ĪD slēdz līgumu ar biedrību (nevis ar katru individuālo nomnieku), savukārt biedrība slēdz un administrē līgumus ar lielu skaitu individuālo nomnieku, vienlaikus vadot PD teritorijas kopējo apsaimniekošanu un uzturēšanu kārtībā ikdienā. Intervijās kopumā **sadarbība ar ĪD tiek vērtēta kā pozitīva** (īpaši komunikācijas ziņā), taču tika uzsvērts **ilgs dokumentu aprites process**, kas liecina par izaicinājumiem ĪD kapacitātē.

Slēdzot līgumus ar individuālajiem nomniekiem (nepastarpināti ar ĪD, teritorijās, kuras neapsaimnieko biedrības), individuālais nomnieks vienlaikus ir pakalpojuma saņēmējs un atbildīgais par teritorijas uzturēšanu tādā kārtībā, lai nākamais nomnieks aiz viņa arī saņemtu kvalitatīvu pakalpojumu nomas ceļā, kas prasa no individuālā nomnieka noteiktas zināšanas un prasmes normatīvo aktu interpretācijai un ievērošanai (realitātē šādos gadījumos normatīvie akti tiek neapzināti neievēroti).

PD teritorijas atrodas vien 24% Rīgas apkaimju, tāpēc nevar apgalvot, ka šobrīd tiek labā līmenī nodrošināta PD pieejamība. Tādās blīvi apdzīvotās apkaimēs kā Pļavnieki, Purvciems, Mežciems u.c. (no kurām arī bieži vien brauc PD nomnieki, līdz ar to ir pamats uzskatīt, ka šajās apkaimēs ir pieprasījums pēc PD teritorijām) nav PD teritorijas un nomniekiem ir nepieciešams braukt uz citām apkaimēm, izmantojot sabiedrisko vai personīgo transportu. Kopumā gan intervijās, gan darbnīcās par būtisku problēmu ir

izcelts augstais pieprasījums pēc PD (kas ir pozitīva iezīme, ja pašvaldība spēj sabalansēt piedāvājumu attiecīgi pret pieprasījumu), jo šobrīd pilsētā netiek veidotas jaunas PD teritorijas (jāvērtē arī perspektīvās vietas, kas būtu iedzīvotājiem tuvumā jeb blīvi apdzīvotās apkaimēs, kur šobrīd šo PD nav).

Labās prakses piemērs no ārvalstu pārvaldības ir prakse, kas paredz **jaunu PD iekārtošanu gadījumos, ja PD teritorija, atbilstoši apbūves plāniem tiek likvidēta (piemēram, Polijā)**. Latvijā šāda prakse nav obligāta, līdz ar to novērojama tendence PD teritoriju kopējam skaitam samazināties. Tajā pašā laikā jāpiemin, ka PD teritorija Mežaparkā, kuru apsaimnieko Mežaparka attīstības biedrība, tiks likvidēta 2024. gada oktobrī, lai uzsāktu sākumskolas apbūvi. Likvidēto PD vietā tiek plānots veidot jaunu PD teritoriju Stendera ielā 20 ar 40 dārziem.

Intervijās lielākoties tiek izteikts viedoklis, ka nomnieki būtu gatavi maksāt arī lielāku nomas maksu (ar nosacījumu, ka palielinoties nomas maksai palielinās arī pašvaldības atbalsts infrastruktūras uzlabošanai), tomēr dažās intervijās intervējamie izteica arī viedokli, ka ne visi PD teritorijas nomnieki spētu maksāt vairāk. Tāpat tika pausts viedoklis, ka biedrības spēj efektīvāk gan savākt nepieciešamos līdzekļus, gan noorganizēt infrastruktūras uzlabošanas darbus atbilstoši savām vajadzībām, jo tām, piemēram, nav nepieciešams organizēt iepirkuma procedūru, atšķirībā no pašvaldības iestādēm.

Atbalsta funkcijas

Atbalsta funkciju izpilde ir identificēta PAD pienākumos, piemēram, *apkopojot un uzturot aktuālo informāciju par publiskās infrastruktūras attīstības iecerēm, kas saistītas ar lokālplānojumu un detālplānojumu īstenošanu un nodrošinot Departamenta pārziņā esošās ģeotelpiskās informācijas uzturēšanu un apriti, ģeotelpiskās informācijas aprites procesu un aprites atbilstību normatīvo aktu prasībām*. **Sasaistē ar PD – Uzturēt augstas detalizācijas topogrāfiskās informācijas datubāzi par PD atrašanās vietām (t.sk. pieejamie, aizņemtie un papildus plānotie PD); PD telpiskais kartējums, kur potenciāli norādīt arī brīvos un aizņemtos dārzus; Uzturēt tīmekļa vietnē pieejamo PD karti.**

AMD atbalsta funkciju pilda sasaistē ar funkcijas “Transporta infrastruktūras objektu uzturēšanas, projektēšanas un būvniecības organizēšana” uzdevumu *Organizē transporta infrastruktūras objektu uzturēšanu, projektēšanu un būvniecību atbilstoši paredzētajam finansējumam, nodrošina veikto darbu kvalitātes kontroli, tādējādi iesaistoties PD pārvaldībā, uzturot ceļus kas ved līdz teritorijām (piebraucamie ceļi), ja tie ir izbūvēti ceļi sarkanajās līnijās*.

Intervijās visi intervējamie apgalvoja, ka līdz šim ne reizi nav identificējuši infrastruktūras (ceļu, taku, elektroapgādes, ūdensapgādes utt.) uzlabojumus padziļināti pētāmajās PD teritorijās par pašvaldības līdzekļiem – tomēr Lucavsālā un Jumpravsālā ir veikti ceļu remontu un caurteku tīrīšana par Rīgas Domes piešķirtiem naudas līdzekļiem 2020. gadā²⁰². Papildus uzlabojumi tiek veikti, biedrības ietvaros kopīgi vācot

²⁰² RVP PAD sniegtā informācija

nepieciešamos līdzekļus un pašu spēkiem piesaistot attiecīgus pakalpojumu sniedzējus. Līdzekļi tiek ieguldīti pašvaldības īpašuma uzlabošanā, taču tas netiek kompensēts.

PD biedrības pašas organizē atbalsta funkciju izpildi, piemēram, slēdzot līgumus par atkritumu apsaimniekošanu vai apsardzes pakalpojumiem (arī kameru uzstādīšanu). Par atbalsta funkciju nodrošināšanu faktiski atbild arī Rīgas valstspilsētas pašvaldības policija (iesaistās, ja tiek veikts izsaukums, pienākums arī kontrolēt RD SN 146. izpildi), VUGD un pašvaldības kapitālsabiedrības, piemēram, SIA "Rīgas satiksme" (nepieciešamo darbu plānošana un veikšana PD teritoriju sasniedzamībai ar sabiedrisko transportu), SIA "Rīgas ūdens" (Nepieciešamo darbu plānošana un veikšana PD teritoriju savienošanai ar ūdensapgādes un kanalizācijas tīkliem) SIA "Rīgas meži" (kvalitatīvas pārejas zonas uzturēšana no publiskās telpas uz PD teritorijām), Pārtikas un veterinārais dienests (dzīvnieku labturība PD teritorijās) u.c. (shematiskajā attēlojumā atzīmēti kā "Citi"). Biedrības arī ir atbildīgas par tām iznomātās teritorijas ceļu uzturēšanu.

RAIC struktūrvienība "Nevalstisko organizāciju atbalsta sektors" jeb "NVO nams" regulāri organizē bezmaksas seminārus Rīgas biedrībām un nodibinājumiem par dažādiem aktuāliem jautājumiem, piemēram, NVO darbībā nepieciešamiem dokumentiem; Aktualitātes grāmatvedības un nodokļu likumdošanā; Aktualitātes par gada pārskatu sagatavošanu biedrībām; Facebook iespējas nevalstisko organizāciju komunikācijā u.c. Tāpat Rīgas biedrībām un nodibinājumiem ir iespēja pieteikties un bez maksas izmantot pašvaldības atsevišķas telpas un aprīkojumu īslaicīgiem pasākumiem. RAIC katru gadu izsludina arī vairākus līdzfinansējuma konkursus, piemēram, Apkaimju iniciatīvu līdzdalības un piederības veicināšanas projektu konkursu. Arī apkaimju biedrības un PD nomnieku biedrības ir piedalījušās konkursā un guvušas finansiālu atbalstu, piemēram, iedzīvotāju foruma rīkošanai, ziņojumu stendu atjaunošanai, talku organizēšanai u.c.²⁰³

Tomēr, vērtējot iestāžu atbildības jomas un faktiski veicamos darbus, tika identificēts, ka ĪD veic arī atbalsta funkciju attiecībā uz individuālajiem nomniekiem, organizējot atkritumu apsaimniekošanu PD teritorijās, kur nav nodibināta biedrība, kas **nav** ĪD pienākumos (bet ir MVD pienākums zem uzdevuma *Plāno un organizē sadzīves atkritumu, arī sadzīvē radušos bīstamo atkritumu apsaimniekošanu atbilstoši atkritumu apsaimniekošanas valsts un reģionālajiem plāniem*), kā arī ceļu uzturēšanu šajās teritorijās (pēc ĪD nolikuma ceļu un ceļu uzturēšana un atjaunošana PD teritorijās nav ĪD funkcija, bet nav arī noteikts nevienai citai iestādei - identificēts, ka nepieciešams risināt šo pārvaldības iztrūkumu).

Analizējot esošo pārvaldības modeli tiek secināts, ka esošajā pārvaldības modelī trūkst institucionāla kapacitāte detālu jautājumu risināšanai, piemēram, PD inventarizācijai, neizmantoto teritoriju identificēšanai, kā arī apkārtējo teritoriju sakārtošanai.

Intervijās un darba grupās vairākkārt minēti **izaicinājumi saistībā ar infrastruktūras kvalitāti PD teritorijās**, piemēram, pievedošie ceļi lielākoties ir nesakārtoti un bedraini. Inženierinfrastruktūra elektrības un ūdens piekļuvei ir nodrošināta tikai retos gadījumos (bieži vien to nevar izdarīt, jo PD teritorijai nav piešķirta adrese) – 21% teritorijām jeb 4

²⁰³ RVP PAD sniegtā informācija

PD teritorijās, ir pieejama elektrība un 78% gadījumos jeb 15 PD teritorijās²⁰⁴ ir nodrošināta ūdens piekļuve (izmantojot alternatīvus piekļuves veidus, nevis centrālo apgādi).

PD teritorijās ir **būtisks drošības izaicinājums** – gandrīz visās intervijās ir minēts, ka šobrīd ir problēmas ar noziegumiem vai arī tādas ir bijušas pagātnē. PD biedrības proaktīvi uzstāda videonovērošanas kameras un/vai slēdz līgumus ar apsardzes uzņēmumiem (intervijās ir minēts, ka dažkārt sagaidīt policijas ierašanos ir laikietilpīgi), tomēr daudziem uzstādītās kameras arī tiek nolauztas.

Gandrīz visās PD teritorijās ir **apgrūtināta sabiedriskā transporta sasniedzamība** un tuvākās pieturas ir vairāk kā 500m attālumā. ST nesasniedzamība apgrūtina nokļūšanu uz PD teritorijām nomniekiem, kas ir pensionāri vai sociāli mazāk nodrošināti, kā arī privātā transporta izmantošana veicina nenostiprināto PD taku izbraukāšanu un kopumā negatīvi ietekmē gaisa kvalitāti pilsētā.

7. Tabula. PD pārvaldībā iesaistīto pušu funkciju un uzdevumu novērtējums²⁰⁵

	PAD ²⁰⁶	ĪD ²⁰⁷	MVD ²⁰⁸	RAIC ²⁰⁹	ĀMD ²¹⁰	CA	KS	Biedrības / Individuālie nomnieki
Politikas	V	X				X		
Regulējošā	V	X						
Koordinācijas	V			X				
Pārraudzības		V	X					X
Pakalpojumu		V	X	X				V
Atbalsta	X	X		X	X		X	V

Piezīme. Ar "V" atzīmēts galvenais izpildītājs, bet ar "X" – saistītie izpildītāji.

²⁰⁴ Citās teritorijās apsekojumu un interviju laikā tika identificēta ūdens piekļuve, ko PD nomnieki nodrošina katrs sev pats (lietus ūdens vākšana vai citi veidi)

²⁰⁵ Funkciju un uzdevumu novērtējumā izmantotos datus skatīt pielikumā nr.11. Tabulā ietvertie procenti ir veidojušies kā īpatsvars no visu uzdevumu skaita, kas attiecināmi uz PD pārvaldību.

²⁰⁶ Rīgas valstspilsētas pašvaldības Pilsētas attīstības departamenta nolikums [\[URL\]](#)

²⁰⁷ Nolikums – Rīgas valstspilsētas Īpašuma departaments [\[URL\]](#)

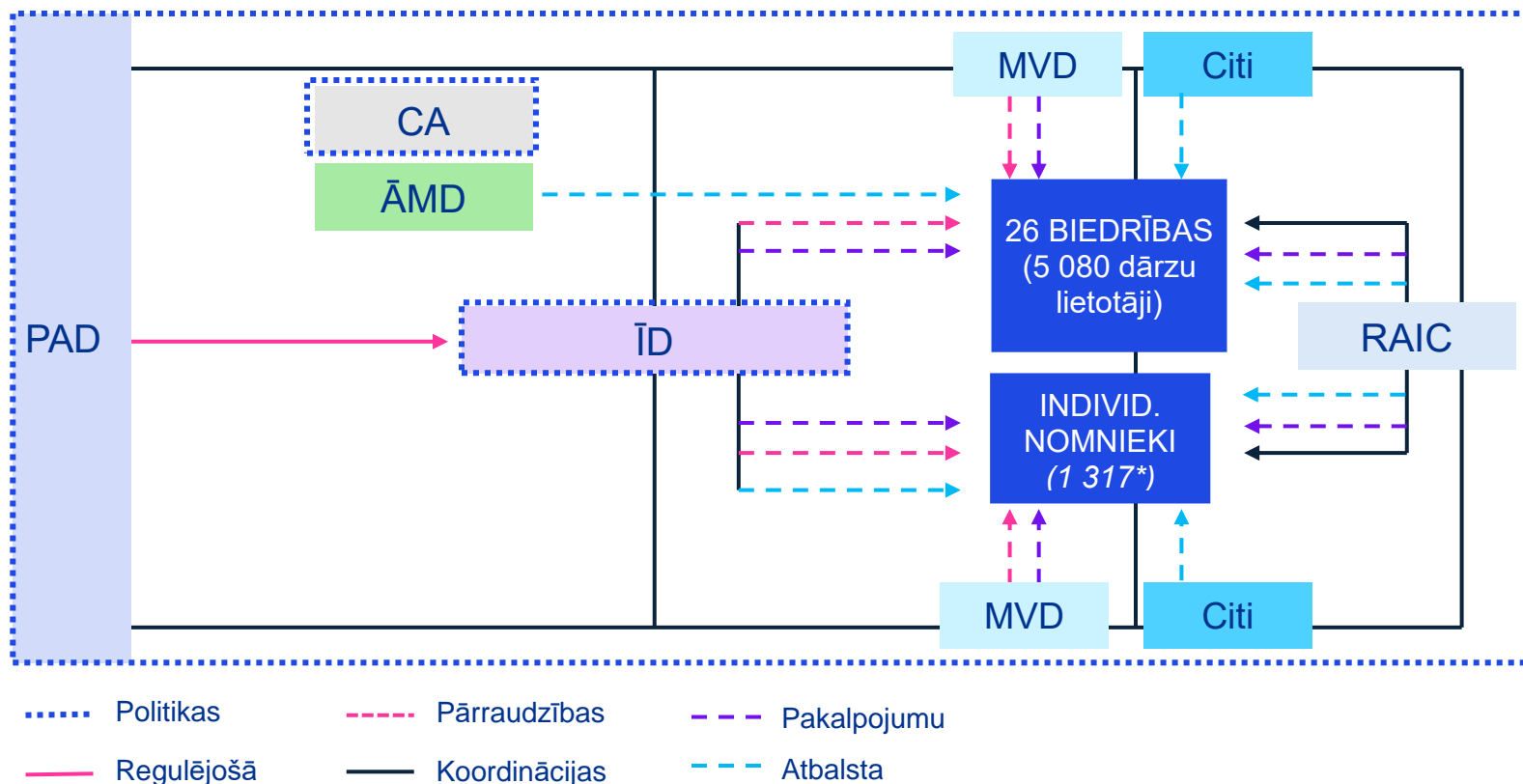
²⁰⁸ Rīgas valstspilsētas pašvaldības Mājokļu un vides departamenta nolikums [\[URL\]](#)

²⁰⁹ Rīgas Apkaimju iedzīvotāju centrs [\[URL\]](#)

²¹⁰ Rīgas valstspilsētas pašvaldības Ārtelpas un mobilitātes departamenta nolikums [\[URL\]](#)

Visas aplūkotās funkcijas tiek nodrošinātas ar dažādu RVP iestāžu, kā arī biedrību un individuālo nomnieku iesaisti. Tomēr, ņemot vērā pašreizējo ĪD kapacitāti (departamentā darbojas 7 darbinieki, bet tieši ar PD jautājumiem – 6 darbinieki un katrs pārstāv savu atbildības jomu), kas šobrīd veic pārraudzības, pakalpojumu un atsevišķos gadījumos arī atbalsta funkciju (piemēram, organizē atkritumu apsaimniekošanu PD teritorijās, kur nav nodibināta biedrība, kas faktiski **nav** ĪD pienākumos). Kopējo ĪD noslodzi raksturo arī administrēto līgumu skaits tajās PD teritorijās, kur nav PD biedrības (1 317 individuālo nomnieku līgumu). Šo līgumu administrāciju nākotnē būtu vēlams nodot biedrībām, kas būtiski samazinātu ĪD noslodzi šajā jautājumā un veicinātu kvalitatīvāku pārraudzības funkciju nodrošināšanu, kā arī potenciālu politikas veidošanas un/vai PD kompetences centra funkciju (59. Attēls).

59. Attēls. Esošās PD pārvaldības shematiskais attēlojums

*Individuālo nomnieku skaitā ir iekļauti arī 44 lietotāji, kas neatrodas oficiāli iezīmētajās PD teritorijās, bet nomā PD no ĪD dažādās vietās pilsētā

1.4.2 Biedrību devums Rīgas PD pārvaldībā salīdzinājumā ar individuālo nomnieku apsaimniekoto PD stāvokli

Ņemot vērā PD stāvokli padziļināti pētāmajās teritorijās, biedrību devums Rīgas PD pārvaldībā vērtējams kā ievērojami augstāks, salīdzinot ar individuālo nomnieku apsaimniekotajām teritorijām. Veicot apsekojumus, šīs teritorijas tika vērtētas pēc 8 kritērijiem, taču biedrību un individuālo nomnieku devums tiek vērtēts tikai 5 kritērijos, ņemot vērā, ka biedrības un individuālie nomnieki nevar ietekmēt tādas kritērijas kā teritorijas klasifikācija, iedzīvotāju blīvums un sasniedzamība ar sabiedrisko transportu.

Lai gan biedrību PD teritoriju kopējā vērtējumā tikai vienā kritērijā ir zaļš (atbilstošs) vērtējums, to stāvoklis ir acīmredzami labāks, līdz ar to ir pamats secināt, ka biedrības veiksmīgāk apsaimnieko savas teritorijas, t.sk. veic pārraudzības funkcijas (8. Tabula):

- **Ainavas raksturs.** Biedrību apsaimniekotās teritorijas ir kopumā kārtīgākas un sakoptākas, kā arī tajās reti ir sastopamas atkritumu izgāztuves. Pilnīgi pretēja situācija ir PD teritorijās, kur biedrību nav – teritorijas netiek pārraudzītas pietiekamā līmenī, bieži sastopams atkritumu piesārņojums (arī lielgabarīta atkritumi). Kopumā visas teritorijās nav atbilstoši sasaistītas ar apkārtējām teritorijām, tomēr biedrību apsaimniekotās PD teritorijas šķiet mazāk atdalītas no apkārtējās pilsētas nekā individuālo nomnieku PD teritorijas. Šeit arī būtisks faktors ir žogu stils, jo bieži vien ir redzamas teritorijas, kur žogi veidoti no atkritumiem vai citiem nepiemērotiem materiāliem, kas samazina iespējamību, ka kāds garāmgājējs izmantotu PD teritoriju kā daļu no sava ikdienas maršruta.
- **Estētiskā kvalitāte.** Biedrību apsaimniekotajās teritorijās ir biežāk sastopamas teritorijas, kur ir saskaņots žogu stils vai PD numerācija, kā arī kopumā ir sakoptāka teritorija starp celiņu un žogu. Individuāli apsaimniekotajās teritorijās šī estētiskā kvalitāte ir būtiski vājāk izteikta, jo teritorijās ir izteikta nesakārtotības un pat nedrošības sajūta (biežāk ir sastopamas arī pamestas vai nodegušas ēkas).
- **Augu kvalitāte.** Lai gan šis kritērijs ir labāk novērtēts nekā citi, tomēr biedrību apsaimniekotajos dārzos tika ievērotas arī eksotiskas augu sugas, kā arī bija mazāk izplatīti invazīvie augi nekā individuāli apsaimniekotajās PD teritorijās.
- **Mobilitātes tīklojums.** Neviena teritorija netika novērtēta kā atbilstoša šim kritērijam, tomēr biedrību apsaimniekotajās teritorijās ir mazāk sastopami nekvalitatīvi iekšējie celiņi, jo vairākas biedrības pašas ir spējušas savākt līdzekļus ceļu nostiprināšanai (Kazas sēklis, Jumpravsala) un pat izbūvei (Ezermala S, Buļļupe 11 un Buļļu sala).
- **Inženierinfrastruktūras pieejamība.** Biedrības ir spējīgākas noteikt savas teritorijas prioritātes un nepieciešamības gadījumā savākt līdzekļus, piemēram, ceļu vai infrastruktūras izbūvei/uzlabošanai, kā arī ūdens apgādei (pārsvarā izmantojot akas, pumpjus un atsevišķos gadījumos arī spices). Elektrības nodrošinājums atsevišķās PD teritorijās ir novērojams tikai biedrību apsaimniekotajās teritorijās. Biedrību apsaimniekotajās teritorijās arī biežāk ir sastopamas kopīgas teritorijas (valdes dārzi vai telpas), kur biedrības rīko kopsapulces vai citus pasākumus.

8. Tabula. PD izvērtējums Rīgā, salīdzinājums starp biedrību un individuālo nomnieku apsaimniekotajām PD teritorijām

Kritērijs (no 1.3. nodaļas)	Biedrības	Individuālie nomnieki
1. Teritorijas klasifikācija	Yellow	Red
2. Iedzīvotāju blīvums	Red	Yellow
3. Ainavas raksturs un sasaiste ar apkārtējām teritorijām	Yellow	Red
4. Estētiskā kvalitāte	Yellow	Red
5. Augu kvalitāte	Green	Yellow
6. Sasniedzamība ar sabiedrisko transportu	Red	
7. Mobilitātes tīklojums	Yellow	Red
8. Inženierinfrastruktūras pieejamība	Yellow	

2. Priekšlikumi PD vides kvalitātes un pārvaldības uzlabošanai

2.1 Principi ainaviskas pārejas uzlabošanai no publiskās ārtelpas uz individuālajiem PD

Balstoties uz labās prakses piemēriem un iegūtajām mācībām, tika izstrādāti priekšlikumi principiem, kas Rīgas pilsētā veicinātu ainavisku pāreju no publiskas ārtelpas uz individuālajiem PD un palielinātu PD teritoriju pieejamību atpūtai plašākai sabiedrībai.

Teritorijas pilnveidošana

Integrēti pastaigu un veloceliņi

- **Problemātika:** Situācijas izvērtējumā konstatēts, ka pastaigu un veloceliņu trūkums apgrūtina piekļuvi PD teritorijām, radot apgrūtinātu pāreju starp publisko un privāto telpu, kā arī kopumā ierobežo PD integrēšanu pilsētvidē. Tāpat arī daudzās teritorijās ir problemātiska vai ierobežota ST pieejamība, kas ierobežo pārvietošanās iespējas un nomnieki izvēlas pārvietoties ar automašīnām, kas veido ceļu bloķēšanu.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Vairākās Rīgas PD teritorijās ir nostiprināti ceļi, kas atvieglo pārvietošanos to iekšpusē, kā arī blakus vairākām teritorijām tuvumā ir pastaigu takas, kas norāda uz labu integrāciju ar apkārtnējo telpu.
- **Priekšlikums:** Izveidot skaidri norādītus un labi uzturētus gājējiem un velosipēdistiem piemērotus celiņus, kas šķērso vai iet gar PD teritorijām, nodrošinot piekļuvi un saikni starp publisko un privāto telpu. Šie celiņi var būt izklāti ar dabīgiem materiāliem, piemēram, akmeņiem, lai iekļautos ainavā vai citiem piemērotiem materiāliem, kas nodrošina ceļu nostiprināšanu. Papildus nepieciešams uzlabot ST pieejamību (tā ietvaros tiktu samazināta automašīnu izmantošana), lai nerastos situācijas, kad iekšējie PD teritorijas ceļi tiek bloķēti ar automašīnām un tiek izbraukāti, pasliktinot to izmantošanas kvalitāti gājējiem un velosipēdistiem.
- **Rezultāts:** Skaidri norādīti un labi uzturēti celiņi uzlabos pieejamību un veicinās harmoniskāku ainavisko pāreju starp dažādām teritorijām, kā arī veicinās PD teritorijas pieejamību plašākai sabiedrībai.

Pievedošo ceļu labiekārtošana

- **Problemātika:** Slikti uzturēti vai sliktā stāvoklī esošie pievedošie ceļi rada nevēlamu kontrastu starp PD teritorijām un to apkārtni, kas pasliktina ainavisko pāreju.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Rīgas PD biedrības Nektārs tuvumā tika sakārtots pievedošais ceļš – pašvaldības izbūvēts pilnvērtīgs

asfaltēts ceļš, kas padara šo vidi labvēlīgāku, tomēr jāņem vērā, ka labas kvalitātes ceļš bez satiksmes mierināšanas pasākumiem var piesaistīt arī citus apmeklētājus un braucējus, kas var neievērot ceļa satiksmes noteikumus un radīt bīstamas situācijas. Līdzīgi, taču par saviem līdzekļiem, biedrības Buļļu sala, Buļļupe 11 un Ezermalas ir izbūvējuši pievedošo ceļu visu trīs biedrību PD teritorijai.

- **Priekšlikums:** Paaugstināt PD teritorijām apkārt esošo un pievedošo ceļu kvalitāti, lai neveidojas spilgts kontrasts/ izmaiņas starp apkārtējo teritoriju un PD teritorijām.
- **Rezultāts:** Paaugstināta pievedceļu kvalitāte radīs vienotāku un estētiski pievilcīgāku vidi, uzlabojot gan PD teritoriju, gan apkārtējās apkaimes sasniedzamību un vizuālo tēlu.

Pieguļošo teritoriju labiekārtošana

- **Problemātika:** PD teritorijām pieguļošās teritorijas ir pamestas vai nepietiekami uzturētas, radot degradētu un nesakohtu ainavu.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Lielākā daļa Rīgas PD biedrību katru gadu organizē talkas, kas vērstas uz iekšēju teritoriju sakārtošanu, tomēr ir gadījumi, kad biedrība sakārto arī blakus teritoriju. Tas norāda, ka šādai praksei ir attīstības iespējas un Rīgas valstspilsētas pašvaldība var sadarboties ar biedrībām, lai veicinātu pieguļošo teritoriju labiekārtošanu.
- **Priekšlikums:** Labiekārtot apkārt esošās teritorijas (zāles nopļaušana, sniega tīrīšana, atkritumu savākšana, krūmu izzāģēšana/ sakopšana), iesaistot RVP un tās kapitālsabiedrību pārstāvjus vai nododot konkrētas teritorijas PD biedrību apsaimniekošanā.
- **Rezultāts:** Kārtīgāka, tīrāka un estētiski pievilcīgāka vide, kas veicina PD un apkārtējo teritoriju pievilcību un vērtību.

Pastaigu taku izveide

- **Problemātika:** Šobrīd lielākajai PD teritoriju daļai nav tuvumā esošu vai caurvijošu pastaigu taku, kas nodrošinātu tās publisko pieejamību.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Vislabākie piemēri Rīgā ir PD teritorijas biedrība Bērzs K, kam tuvumā ir Bukultu pastaigu taka, kuras projektu iesniedza Bukultu apkaimes biedrība un tā tika uzbūvēta 2021. gadā²¹¹. Arī Celtnieks 1 tuvumā ir Daugavas promenāde, kas paaugstina šīs PD teritorijas nozīmi un vērtību pilsētas kontekstā.
- **Priekšlikums:** Izveidot pastaigu takas, kas nodrošinātu ērtu un drošu piekļuvi PD pilsētas iedzīvotājiem (gan nomniekiem, gan cilvēkiem, kas vēlas šīs teritorijas apmeklēt rekreācijas u.c. nolūkos), veicinot aktīvu dzīvesveidu un tuvinot PD teritorijas pilsētas infrastruktūrai. Pastaigu takas būtu jāplāno tā, lai

²¹¹ Labums ne tikai vienai apkaimei – Bukultu pastaigu taka [\[URL\]](#)

tās būtu piemērotas visiem iedzīvotājiem, ieskaitot ģimenes ar bērniem un cilvēkus ar īpašām vajadzībām.

- **Rezultāts:** Taku izveidošana uzlabos apkārtējās vides kvalitāti, padarīs aicināšāku publisko ārtelpu gan PD lietotājiem, gan plašākai sabiedrībai.

i Informācijas un iekšējo noteikumu pārvaldība

Informācijas nodrošināšana par PD teritoriju plānošanu un iekšējiem darbiem

- **Problemātika:** Trūkst skaidras informācijas par PD teritorijām, to vēsturi un bioloģisko daudzveidību, kā arī aktuālo informāciju par notiekošajiem dārza darbiem, kas neveicina sabiedrības informētību un PD nomnieku veiksmīgu iekšējo komunikāciju. Līdz ar to, rodas arī papildus izaicinājums ar operatīvo dienestu iespēju sasniegt šīs teritorijas (kartējumi nav viņiem pieejami).
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Lietotājam draudzīgas tīmekļa vietnes izveide, piemēram, PD Eiropā (tostarp Vācijā, Somijā, Lielbritānijā u.c.), katrai dārzkopju biedrībai ir izveidota mājaslapa ^{212 213}, kur ir visa nepieciešamā informācija, t.sk. noteikumi un vadlīnijas, kas izriet no augstākstāvoša likuma (Vācijas gadījumā, Federālais likums par PD un atpūtas dārziem (*Bundeskleingartengesetz*). Arī Liepājā ir izveidots skaidrs kartējums ar esošajiem PD (pastāvīgie, pagaidu) un arī iezīmēta potenciālā teritorija jaunām PD teritorijām ²¹⁴. Papildus Rīgā (Lucavsalā) esošo PD teritoriju kartējums ir pieejams operatīvajam dienestam (tīmekļa vietnēs *Waze* un *Google Maps*).
- **Priekšlikums:** Izveidot vienotu, pārskatāmu un pieejamu tīmekļa lapu par Rīgas PD, kur apmeklētāji var uzzināt par PD teritorijas vēsturi, bioloģisko daudzveidību vai apkārtējo ainavu, bet PD lietotāji – aktuālo informāciju par dārza darbiem, noteikumiem, u.c. ²¹⁵). Mājaslapā arī tiktu norādīts PD teritoriju kartējums RVP ĪD mājaslapā jau šobrīd ir pieejami kartogrāfiski materiāli par 17 PD teritorijām un paralēli tiek turpināts darbs pie atlikušo teritoriju kartēšanas) un izmantotos datus var iesniegt arī operatīvajiem dienestiem. Papildus, iekļaujams arī sarakstu par “Valsts pārvaldes funkciju veikšanai vides nozarē nepieciešamiem RVP administratīvajā teritorijā esošiem zemesgabaliem ekoloģiskās un rekreācijas funkcijas objekti - ģimenes dārziņi ²¹⁶”
- **Rezultāts:** Sabiedrības izpratnes veicināšana par PD teritorijām, to vēsturi un bioloģisko daudzveidību, kā arī svarīgas informācijas izvietošanu PD lietotājiem.

Atvērtu un slēgtu zonu izveide

- **Problemātika:** PD teritorijas ir ļoti izolētas no apkārtējām pilsētas daļām un to apmeklētājiem ir grūti identificēt šo teritoriju atrašanās vietas, kā rezultātā tās netiek integrētas kopējā pilsētvidē.

²¹² *Schrebergarten.online* [\[URL\]](#)

²¹³ *Golden Hill Community Allotment* [\[URL\]](#)

²¹⁴ Liepājas karte mazdārziņi [\[URL\]](#)

²¹⁵ *BKleingG - Bundeskleingartengesetz* [\[URL\]](#)

²¹⁶ Valsts pārvaldes funkciju veikšanai vides nozarē nepieciešamiem RVP administratīvajā teritorijā esošiem zemesgabaliem ekoloģiskās un rekreācijas funkcijas objekti - ģimenes dārziņi [\[URL\]](#)

- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Eiropas valstīs ir plaši izmantota prakse, ka PD teritorijās, kas pieder pašvaldībai, ir pilnībā/ daļēji pieejamas atvērtas zonas, kurām var piekļūt ne tikai PD nomnieki, bet arī plašāka sabiedrība. Tādos gadījumos tie var būt bērnu rotaļu laukumi vai vienkārši pulcēšanās vietas, kur sabiedrība var pavadīt brīvo laiku ²¹⁷. Vācijā, Ķelnē, PD noteikumos ir noteikts, ka teritorijai ir jābūt atvērtai dienas laikā (lai neierobežotu satiksmi)²¹².
- **Priekšlikums:** Rekreācijas vietu veidošana noteiktās vietās PD teritorijās, piemēram, izveidojot bērnu rotaļu laukumus, nojumes vai ugunskuriem paredzētās vietas. Šajās teritorijās potenciāli ir izvietojams arī apgaismojums, kas veicinātu drošības sajūtu apkārtnē.
- **Rezultāts:** PD teritorijas, kas pieder pašvaldībai, kļūtu pieejamākas plašākai sabiedrībai, kopumā veicinot integrāciju ar pārējiem iedzīvotājiem un samazinot PD teritoriju izolāciju.

2.2 Pakalpojumu grozs PD teritorijām

Balstoties uz labās prakses piemēriem un iegūtajām mācībām, tika izstrādāti priekšlikumi par pakalpojumu grozu, ko nepieciešams nodrošināt PD teritorijās. Priekšlikumu aprakstos ir piemērota gradācija, norādot, ka primārie pakalpojumi (kritiskākie) ir ieviešami primāri (izvērtējot, kurām teritorijām tos ir nepieciešams nodrošināt) un kādi pakalpojumi ir sekundāri (to neesamība kritiski neietekmē PD apsaimniekošanu).

Primārie pakalpojumi

Ūdens pieejamība (tikai pastāvīgajās PD teritorijās)

- **Problemātika:** PD teritorijās ļoti reti ir nodrošināta centralizēta ūdens pieejamība, pārsvarā cilvēki izmanto akas, pumpjus vai lietus ūdens vākšanu individuālos PD. Tomēr šādos gadījumos ūdens pārsvarā ir sliktā kvalitātē un ir piemērots tikai dārza darbiem.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Bērzs K teritorijā ir koplietošanas ūdens spice, kas nodrošina salīdzinoši labas kvalitātes ūdeni, Daugavkrastu dārzos 3-4 PD grupām ir ierīkotas dziļurbuma spices ar motora sūkņiem, kā arī daudzi ir ierīkojuši individuālās spices. Līdzīgi arī citās PD teritorijās pārsvarā ir pieejams ūdens, taču reti kurā ir pieejams kāds centralizēts risinājums, kas pieejams ikvienam. Somijā, Espo pilsētā vidēji tiek izvietots viens ūdens piegādes punkts uz 4-5 zemes gabaliem ²¹⁸.
- **Priekšlikums:** Nodrošināt vismaz vienu ūdens piegādes punktu uz 5 PD zemes gabalu skaitu, nodrošinot vieglu piekļuvi ūdenim gan dārzkopībai, gan personīgām vajadzībām.

²¹⁷ How are allotment gardens managed? A comparative study of usage and development in contemporary urban space in Germany and Poland [\[URL\]](#)

²¹⁸ Finnou A allotment | City of Espoo [\[URL\]](#)

- **Rezultāts:** Piekļuve kvalitatīvam ūdenim būtiski veicinās gan dārzkopības attīstību teritorijās, gan arī pašas teritorijas labklājību.

Elektrības nodrošinājums (tikai pastāvīgajās PD teritorijās)

- **Problemātika:** Lielākoties PD teritorijās nav pieejama elektrības apgāde, kas rada ierobežojumus nomniekiem, jo tiek ierobežota darba rīku izmantošana (nevar izmantot instrumentus, kam ir nepieciešama elektrības uzlāde), un apgaismojuma uzstādīšana.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Lielbritānijā biedrības, slēdzot līgumu ar pašvaldību, var iekļaut kā pašvaldības pienākumu nodrošināt teritorijā elektrības apgādi, bet ne uz katra zemes gabala. Respektīvi, pašvaldības pienākums ir nodrošināt vismaz vienu koplietošanas punktu katrā PD teritorijā ²¹⁹.
- **Priekšlikums:** Uzstādīt elektrības apgādes koplietošanas punktus pastāvīgajās PD teritorijās, kur nomnieki var uzlādēt nepieciešamo aprīkojumu savām vajadzībām, bet nenodrošinot elektrību katram zemes gabalam.
- **Rezultāts:** Elektrības pieejamība (vismaz kā koplietošanas punkts katrā pastāvīgajā PD teritorijā) būtiski ietekmētu PD attīstību un izmantotās dārzkopības metodes, jo dārza darbi tiktu veikti ar citiem rīkiem un instrumentiem (iespējams, izmantojot profesionālāku un efektīvāku aprīkojumu), padarot teritorijas sakoptākas.

Atkritumu savākšana, t.sk. atkritumu šķirošana (visās PD teritorijās)

- **Problemātika:** Šobrīd PD teritorijās praktiski nav izveidota efektīva atkritumu savākšanas un šķirošanas sistēma, kas veido nomniekiem papildus izmaksas, palielina risku izgāztuvju veidošanai un nodara kaitējumu videi. Papildus tam, šķirošanas laukumu izveidei ir nepieciešama ceļu izbūve.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Spilgti piemēri ir PD biedrības Celtnieks 1 un Jumpravsala, kas ir izvietojusi savā teritorijā šķirošanas atkritumu konteinerus. Biedrību vadītāji seko līdzi, lai izmestie atkritumi atbilst šķirošanas principiem un noteikumiem, tādējādi nodrošinot, lai biedrībai nav jāmaksā liela maksa par atkritumu izvešanu. Līdzīgi arī daudzas citas biedrības jau šobrīd ir izvietojušas atkritumu konteinerus (dažās pat lielgabarīta).
- **Priekšlikums:** Mudināt biedrības uzstādīt atkritumu savākšanas un šķirošanas punktus, nodrošinot atsevišķas tvertnes plastmasai, stiklam un papīram. Organizēt regulāru atkritumu savākšanu un pārstrādi, lai samazinātu vides piesārņojumu. RVP atbildības jomā potenciāli būtu piemērotas infrastruktūras izbūve un PD lietotāju izglītošana saistībā ar atkritumu apsaimniekošanu.
- **Rezultāts:** Efektīva atkritumu savākšana un šķirošana samazinās vides piesārņojumu un atkritumu apsaimniekošanas maksu, veicinās ilgtspējīgu resursu izmantošanu, kā arī uzlabos PD vizuālo tēlu.

²¹⁹ NAS, *Allotment Associations and Self Management* [[URL](#)]

Apgaismojums, videonovērošana un/vai apsardze (tikai pastāvīgajās PD teritorijās)

- **Problemātika:** PD teritorijās ir biežas problēmas ar zādzībām un citiem pārkāpumiem, kurus nomnieki nespēj kontrolēt vai paši saviem spēkiem novērst (tikai izņēmuma gadījumos, kad biedrība pašorganizējas, uzstāda videonovērošanu un vajadzības gadījumā dodas un pārkāpuma vietu).
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Daudzās Rīgas pašvaldības PD teritorijās ir gan videonovērošana, gan apsardze. Vislabākie piemēri ir Buļļu sala, Buļļupe, Ezermalas, kur trīs biedrības atrodas blakus un ir izvietotas gan videonovērošanas kameras, gan apsardze. Līdzīgi arī biedrībās Celtnieks 1, Rumbulas avots, Bērzs K un Nektārs ir izvietotas videonovērošanas kameras. Biedrības Buļļu sala, Buļļupe un Ezermala S ir arī par biedrību savākti līdzekļi ierīkojušas ielu apgaismojumu.
- **Priekšlikums:** Veicināt biedrības uzstādīt pietiekamu apgaismojumu centrālajām takām/ ceļiem un svarīgākajām teritorijām, veicinot drošību naktī, popularizējot un informējot par pastāvošo praksi labajos piemēros minētajās PD teritorijās.
- **Rezultāts:** Obligāta apgaismojuma izvietošana, kā arī videonovērošana, mazinās potenciālo noziegumu veikšanu un uzlabos drošības sajūtu.

Sekundārie pakalpojumi

Nodrošināt informācijas standus un norādes (visās PD teritorijās)

- **Problemātika:** Orientēšanās PD teritorijās var radīt izaicinājumus nomniekiem un arī ārējiem apmeklētājiem, piemēram, viesiem un potenciālajiem interesentiem, it īpaši, ja trūkst skaidras un viegli pieejamas informācijas.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Daudzās Rīgas pašvaldības PD teritorijās biedrības ir nodrošinājušas informācijas standu un norāžu izvietošanu. Vislabākie piemēri ir Buļļu sala un Buļļupe 11, kur ir skaidri redzams informācijas stends, kā arī norādes par to, kāda biedrība pārvalda PD teritoriju.
- **Priekšlikums:** Izvietot informācijas standus ar svarīgu informāciju un kartēm, lai veicinātu orientēšanos teritorijā ne tikai nomniekiem, bet arī ārējiem apmeklētājiem, piemēram, viesiem un potenciālajiem interesentiem. Uzstādīt skaidras norādes par atkritumu šķirošanas punktiem, avārijas evakuācijas maršrutiem u.c.
- **Rezultāts:** Vieglāka orientēšanās nodrošinās ārtelpas pievilcīgumu, kas ne tikai atvieglos ikdienu nomniekiem un PD viesiem, bet arī spēs popularizēt PD kopumā sabiedrības vidū.

Kopienas aktivitāšu vietas iekārtošana (tikai pastāvīgajās PD teritorijās)

- **Problemātika:** Vairākās PD teritorijās trūkst vietas un infrastruktūras kopīgām aktivitātēm un plašākas sabiedrības iesaistīšanai.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Vācijā, Hamburgā un Manheimā, dārzu biedrības organizē kopīgus svētkus vasaras periodā. Līdzīgi arī Rīgas PD biedrības bieži vien ierīko vietu kopīgai laika pavadīšanai un pasākumu organizēšanai vismaz dažas reizes gadā. No kopējās PD teritorijas aptuveni 30-40% Vācijā un aptuveni 21% Polijā aizņem tieši kopīga zona^{220 221}. Vācijas gadījumā šajās zonās var atrasties izglītības centri (specializēta ēka, kurā ir iespējams vadīt dažādas apmācības)²²². Darbnīcas laikā arī tika izteikts priekšlikums par aprīkojuma un dārzkopības rīku koplietošanas konteineriem, kurus katrs biedrības dalībnieks var izmantot savām vajadzībām.
- **Priekšlikums:** Nodrošināt vietu kopīgai atpūtai, pasākumu organizēšanai un zināšanu apmaiņai (piemēram, iekārtojot kopīgu nojumi, krēslus, rotaļu laukumu bērniem), kā arī potenciālas vietas, kur dalīties darbarīkiem un aprīkojumu (rīku banka). Iespējams, tā var būt arī vieta, kur nomnieki savā starpā var tirgot stādus, sēklas u. tml.
- **Rezultāts:** Kopējās teritorijas veicinās kopienas sajūtu, sociālo mijiedarbību un aktīvu iesaistīšanos PD teritorijas attīstībā.

2.3 Vides kvalitātes un pašpietiekamības veicināšana

Balstoties uz labās prakses piemēriem un iegūtajām mācībām, tika izstrādāti priekšlikumi ekonomiski pamatotai un ilgtspējīgai PD vides kvalitātes un pašpietiekamības veicināšanai.

Ilgtspējīgas dārzkopības veicināšana

Stādījumu prioritizēšana, t.sk. Latvijas klimatam atbilstošu augu stādīšana

- **Problemātika:** Daudzas PD teritorijas netiek pilnībā izmantotas dārzkopībai, tādējādi zaudējot teritorijas potenciālu un dažādību. Apsekojumos novērots, ka gandrīz visās PD teritorijās ir tādi PD, kuros teritorijas netiek izmantotas dārzkopībai pat 10% apmērā, bet gan tikai atpūtai vai citiem nolūkiem.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Viena no pieejām ir noteikt, ka būtiska dārza teritorijas daļa jāizmanto pārtikas audzēšanai. Piemēram, Dortmundē, Vācijā, ir noteikts, ka vismaz trešdaļai dārza teritorijas

²²⁰ Bundesministerium für Verkehr, Bau und Stadtentwicklung / BBR - Bundesamt für Bau, Stadt- und Raumforschung (2008): Städtebauliche, ökologische und soziale Bedeutung des Kleingartenwesens. Berlin, Bonn.

²²¹ Über den Landesverband - Landesverband Westfalen und Lippe der Kleingärtner e.V. [\[URL\]](#)

²²² How are allotment gardens managed? A comparative study of usage and development in contemporary urban space in Germany and Poland [\[URL\]](#)

jābūt lietotai pārtikas audzēšanai ²²³. “Augnīcas” principi ietvēra augu izvēli, kas atbilst Latvijas reģionam, dzeramā ūdens patēriņa ierobežošanu dārzā, izmantojot lietus ūdeni dārza laistīšanai, un speciālu dobju izveidi, kas ļauj augsnei ilgāk uzturēt mitrumu ²²⁴. Daudzas biedrības (tostarp, Nektārs, Bērzs K, Kazas sēklis, Jumpravsala, Daugavkrastu dārzi u.c.) aktīvi uzsver saviem nomniekiem par to, ka PD jābūt produktīviem zemes gabaliem nevis tikai atpūtas vietām.

- **Priekšlikums:** Noteikt konkrētu platības apjomu, kas jānodrošina ar stādījumiem, lai teritorija tiek izmantota dārzkopības mērķim.
- **Rezultāts:** Efektīvāka un mērķtiecīgāka teritorijas izmantošana, uzlabojot dārzu kvalitāti un veicinot bioloģisko daudzveidību.

Speciālistu iesaiste ar pašvaldības atbalstu

- **Problemātika:** PD nomniekiem trūkst profesionālas ekspertīzes augu dažādības saglabāšanā un efektīvā dārzkopībā.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Biedrība “*Gartenfreunde Hamburg*” rīko speciālus kursus savu biedru profesionālajai pilnveidei. Šie kursi ir paredzēti esošajiem un topošajiem biedrības dalībniekiem, un tie tiek organizēti gan klātienē LGH birojā Hamburgā, gan kā tiešsaistes kursi. Kursi ietver vairākas nodarbības, kas norisinās vairāku mēnešu garumā. Dalībai kursā nepieciešams aizpildīt pieteikuma veidlapu un saņemt apstiprinājumu no biedrības valdes ²²⁵. Daugavkrastu dārzi Rīgā arī organizē dažādus seminārus un lekcijas savas biedrības dalībniekiem.
- **Priekšlikums:** Piesaistīt dārzkopības speciālistus augu dažādības saglabāšanai un papildināšanai vai organizēt kursus, kuriem var pieteikties PD nomnieki, par dažādām dārzkopībā aktuālajām tēmām, piemēram, augsni, sēklām, stādiem, ilgtspējīgu dārza kopšanu un ierīkošanu, tostarp labai draudzīgiem augu aizsardzības līdzekļiem, kā arī dažādu augu audzēšanu. Papildus, pašvaldība var uzņemties dažādu pasākumu organizēšanu, kur nomniekiem ir iespēja komunicēt un apmainīties ar idejām ne tikai savā starpā, bet arī ar nozares ekspertiem. Papildus iespējams piesaistīt ekspertus, lai uzlabotu PD darbību ir sadarbībā ar izglītības iestādēm, piemēram, nodrošinot apmaksātas prakses vietas studentiem.
- **Rezultāts:** Profesionāļu iesaiste nodrošinās zinātniski pamatotu un ilgtspējīgu pieeju augu izvēlei un teritorijas apsaimniekošanā.

Vides piesārņojuma izplatības ierobežošana

- **Problemātika:** Pesticīdu un ķīmisko vielu lietošana dārzkopībā var būt kaitīga videi un cilvēku veselībai (piemēram, šīs vielas var nonākt dabā, tā kā lielākā PD daļa atrodas pie ūdenstilpnēm).

²²³ A. Skredele “Pilsētas ģimenes dārziņu plānošana un apsaimniekošana” (2016)

²²⁴ A. Romančuka “Izglītība ilgtspējīgai attīstībai: Kopienas dārzu piemērs” (2021)

²²⁵ FB Schulungen [[URL](#)]

- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Daudzās valstīs, piemēram, Šveicē un Zviedrijā, ir stingri ierobežojumi vai pat aizliegumi pesticīdu un ķīmisko vielu izmantošanai dārzkopībā, kā arī Rīgas PD ir sastopami šādi ierobežojumi biedrību iekšējos noteikumos.
- **Priekšlikums:** Veicināt bioloģisko un mehānisko jeb dabai draudzīgo paņēmieni un augu aizsardzības metožu pielietošanu, par tām plašāk informējot sabiedrību (potenciāli iekļaujams punkts arī izstrādājot vispārējās vadlīnijas).
- **Rezultāts:** Videi draudzīgas un veselīgas dārzkopības prakses veicināšana, uzlabojot gan vides kvalitāti, gan sabiedrības veselību.

“Zero Waste” principu ieviešana

Bioatkritumu pārstrāde un atkritumu šķirošana

- **Problemātika:** Daudzās PD teritorijās trūkst efektīvas bioloģisko atkritumu pārstrādes sistēmas, kas veicinātu ilgtspējīgu resursu izmantošanu, kā arī nomnieku vidū ir izplatīta nepietiekama izpratne un infrastruktūra atkritumu šķirošanai PD teritorijās.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Spilgts piemērs ir Nantē (Francijā) izveidotais *La Crapaudine* PD. Šajā PD ir integrēta videi draudzīga prakse, piemēram, ierīkots komposts, kur pārstrādātos bioloģiskos atkritumus izmanto mēslošanā²²⁶. Veiksmīgs piemērs par atkritumu šķirošanu ir PD biedrība Celtnieks-1, kas ir gan uzstādījuši savā teritorijā nepieciešamos šķirošanas konteinerus, gan arī biedrības priekšsēdētājs seko līdzi izmestiem atkritumiem, lai tie atbilst šķirošanas noteikumiem.
- **Priekšlikums:** Veidot kopīgus vai individuālos kompostus, kā arī izglītēt PD nomniekus par atkritumu šķirošanu un noteikt atkritumu šķirošanu kā obligātu prasību.
- **Rezultāts:** Kompostu izveide sekmēs ilgtspējīgu atkritumu apsaimniekošanu, veicinot resursu pārstrādi un iespēju tos izmantot atkārtoti mēslojumu formātā. Kopumā uzlabota atkritumu šķirošana veicinās ilgtspējīgāku vides pārvaldību un samazinās atkritumu ietekmi uz vidi, kā arī ļaus nomniekiem samazināt izmaksas, kas saistītas ar atkritumu apsaimniekošanu.

Enerģētiskās neatkarības veicināšana

- **Problemātika:** Lielākajā daļā PD nav nodrošināta piekļuve elektrībai, nomnieki vien nelielā skaitā izmanto atjaunojamās enerģijas (saules, vēja u.c.) ieguves iespējas.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Starptautiskajā praksē viens no alternatīvās enerģijas ražošanas veidiem ir komposta izmantošana

²²⁶ The revival of urban agriculture: an opportunity for the composting stream [\[URL\]](#)

atjaunojamās enerģijas ražošanā ir izplatīta dažādos veidos, konkrēti Čehijas Republikā ²²⁷. Šāda veida atkritumu pārstrāde ne tikai palīdz sasniegt ES mērķus atkritumu pārstrādē un pārejā uz aprites ekonomiku, bet arī nodrošina vērtīgus uzturvielas augsnēm un ražo biogāzi kā atjaunojamu enerģijas avotu. Papildus, arī Rīgas valstspilsētas PD dažviet ir sastopami standarta saules paneļi (saules paneļu izvietošana ir arī ļoti populāra citās Eiropas valstīs, tostarp Vācijā), kurus nomnieki ir izvietojuši pēc individuālām vajadzībām. Viens no labajiem piemēriem, kur biedrības ir pašorganizējušās un paši noorganizējuši elektrības pieslēgumu ir Buļļu sala, Buļļupe 11, Ezermala S, kur šobrīd katram nomniekam PD ir elektrības pieslēgums.

- **Priekšlikums:** Izmantot dažādus atjaunojamās enerģijas ražošanas veidus, piemēram, izmantojot kompostus, saules paneļus vai vēja ģeneratorus, kā arī mudināt biedrības pašorganizēties, lai veidotu energokopienas, atbalstot biedrības arī ar pašvaldības instrumentiem (līdzfinansējuma piešķiršana vai informēšana par pieteikšanos līdzdalības budžetēšanas konkursam).
- **Rezultāts:** Enerģētiskā neatkarība sekmēs pašpietiekamību un ilgtspējīgu resursu izmantošanu, samazinot atkarību no ārējiem enerģijas avotiem un veicinot videi draudzīgu pieeju.

2.4 Dārziņu estētiskās kvalitātes un funkcionalitātes uzlabošana

Balstoties uz labās prakses piemēriem un iegūtajām mācībām, tika izstrādāti priekšlikumi pastāvīgo PD dizaina vadlīnijām, kas veicinātu estētisko kvalitāti un potenciāli palīdzētu orientēties PD teritorijās. Vispārējo vadlīniju ārvalstu praksē balstīts indikatīvais saturs pieejams pielikumā nr. 8, taču tas uzskatāms tikai par šī pētījuma ietvaros sagatavotu priekšlikumu, ko būtu jāturpina pilnveidot, savā starpā sadarbojoties PAD, ĪD, MVD un PD biedrībām.

Vispārēju vadlīniju izstrāde

PD Rīgā saskaras ar vairākiem estētiskiem un funkcionāliem izaicinājumiem teritoriju apsaimniekošanā un uzkopšanā. Intervijās, darba grupās, kā arī apsekojumu laikā tika novēroti šādi visizplatītākie izaicinājumi:

- PD numerācija ir nesakārtota, apgrūtinot orientēšanos un radot nekārtības sajūtu;
- Žogi bieži tiek būvēti no nepiemērotiem materiāliem, piemēram, dzeloņdrātīm, vecām riepām vai citiem otrreizējas izmantošanas materiāliem, kas ne tikai bojā kopējo ainavu, bet arī var radīt drošības riskus;
- Dārza būves ir visdažādākajos stilos un noformējumos, radot haotisku un nesaskanīgu teritorijas izskatu. Turklāt PD nomnieki būvniecībā nereti izmanto neestētiskus vai videi nedraudzīgus materiālus, bet skaidras vadlīnijas par pieļaujamajiem materiāliem un to vizuālo noformējumu trūkst;

²²⁷ CECI Article: Home and Community Composting [[URL](#)]

- Daudzi nomnieki neievēro prasības attiecībā uz teritorijas kopšanu, piemēram, zāliena pļaušanu un atkritumu apsaimniekošanu un biedrību vadītāji atzīst, ka viņiem šobrīd pietrūkst instrumentu efektīvai situācijas regulēšanai.

Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri: Vācijā Federālais likums par PD (*Bundeskleingartengesetz*²²⁸) nosaka vispārīgos principus PD teritoriju sakārtošanai. Tas kalpo kā pamats, uz kura pilsētu pašvaldības izstrādā detalizētas vadlīnijas jeb noteikumus (piemēram, Ķelnes pašvaldība sadarbībā ar Ķelnes PD biedrību izstrādājusi noteikumus, kas ir arī publiski pieejami²²⁹). Šīs vadlīnijas ietver konkrētus norādījumus par PD numerāciju, žogu būvniecību, dārza būvēm pieļaujamajiem materiāliem un izmēriem, kā arī teritorijas kopšanas prasībām u.c. jautājumiem.

Piemēram, likums nosaka, ka PD jābūt skaidri redzamam numuram, bet pašvaldības var noteikt vienotu numerācijas sistēmu un stilu. Tāpat likums nosaka maksimālo dārza būvju izmēru, bet pašvaldības var noteikt detalizētākas prasības par konstrukciju, materiāliem un krāsām (līdzīgi arī par izmantojamajiem materiāliem, lai izbūvētu žogus). Šāda sistēma nodrošina vienotu pieeju PD teritoriju sakārtošanai visā Vācijā, vienlaikus ļaujot pašvaldībām pielāgot vadlīnijas vietējām vajadzībām un specifikai.

Priekšlikums: Vispārēju vadlīniju izstrāde, kurās tiktu apkopota būtiskākā informācija no normatīvajiem aktiem, kas ir saistoši PD pārvaldībā un apsaimniekošanā, kā arī praktiski ieteikumi par pašvaldības kopējo redzējumu attiecībā uz PD teritorijas estētiku un funkcionalitāti. Vadlīnijās var potenciāli iekļaut arī atbildības sadalījumu, kur apsaimniekošana tiktu uzticēta biedrībām, kas izvirza atbildīgos pārstāvjus vadībai un komunikācijai ar pašvaldību (valde). Uz šī dokumenta pamata biedrības arī var veidot iekšējās kārtības noteikumus un apsaimniekošanas plānus, kā arī noteikt biedra naudas maksas elastīgumu (piemēram, piemērot atlaides par aktīvu dalību pārvaldībā un tml.)

Vispārējās vadlīnijas tiktu izstrādātas starpinstitucionālas darba grupas ietvaros, kur kā vadošā iestāde būtu PAD, bet atbalstošās – ĪD, MVD, RAIC, Labklājības departaments (LD) un Izglītības, kultūras un sporta departaments (IKSD), kā arī pēc nepieciešamības potenciāli var tikt piesaistīti PD biedrību pārstāvji un nozares eksperti. Vispārējās vadlīnijas tiktu noteiktas kā obligāts pielikums pie nomas līguma.

Rezultāts: Vispārējo vadlīniju izstrāde būtiski atvieglos PD nomnieku darbību, jo vadlīnijās skaidrā, saprotamā valodā tiks norādītas atļautajās un aizliegtās darbības saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kā arī biedrību vadītājiem būs pamats, lai, piemēram, lauztu līgumus ar nomniekiem, kas nepilda savus pienākumus vai apsaimnieko teritoriju neatbilstoši prasībām.

Infrastruktūras uzlabošana

Sakārtots celiņu tīklojums

- **Problemātika:** PD teritorijās trūkst skaidri definēta un loģiska celiņu tīklojuma, radot apjukumu un grūtības orientēties ne tikai PD nomniekiem, bet arī to viesiem.

²²⁸ BKleingG - Bundeskleingartengesetz [\[URL\]](#)

²²⁹ Garden Rules – Schrebergarten.online [\[URL\]](#)

- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Rīgā daudzām PD teritorijām ir taku nosaukumi (piemēram, īpaši izplatīts tādās PD biedrībās kā Buļļupe, Buļļu sala, Ezermala S, Daugavkrastu dārzi, Jumpravsala u.c.).
- **Priekšlikums:** Izveidot loģisku taku/celiņu tīklu ar nosaukumiem, izvietot PD teritorijas karti uz informācijas stendiem pie iebraukšanas ceļiem.
- **Rezultāts:** Celiņu tīklojums nodrošinās vieglāku orientēšanos, piekļuvi un vizuālo tēlu.

Satiksmes mierināšana

- **Problemātika:** PD teritorijās bieži trūkst drošības pasākumu, lai regulētu satiksmi un novērstu nepiederošu personu piekļuvi.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Ir gadījumi arī Rīgas PD teritorijās, kur biedrības ir uzstādījušas dažādas zīmes ar norādēm, ka nepiederošām personām ir aizliegts iebraukt, kā arī daudzi izteica vēlmi pēc arī citiem ierobežojumiem, kurus šobrīd nevar uzstādīt juridisku apsvērumu dēļ.
- **Priekšlikums:** Ieviest ātruma ierobežošanas risinājumus (piemēram, noteikt maksimālo braukšanas ātrumu līdz 20 km/h līdzīgi kā dzīvojamajās zonās, izbūvēt ātruma samazināšanas vaļņus, apsvērt caurlaižu ieviešanu vai pat slēgtus vārtus, lai novērstu, ka PD nepiederošas personas iebrauc teritorijā vai izmantot to kā stāvvietu).
- **Rezultāts:** Šie pasākumi paaugstinās drošību, samazinās negadījumu risku un novērsīs nevēlamu piekļuvi PD teritorijām, sekmējot mierīgāku un drošāku vidi.

Pašvaldības finansēšanas programmu izveide infrastruktūras pilnveidošanai

- **Problemātika:** PD nomnieki bieži saskaras ar finansiālām grūtībām, mēģinot risināt specifiskas problēmas, piemēram, saistībā ar infrastruktūras uzlabošanu, tomēr pārsvarā ar biedrības līdzekļiem nav iespējams veikt būtiskus ilgtermiņa uzlabojumus.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Rīgas PD ir piemēri, kad biedrības pašorganizējas un iegulda paši savus līdzekļus, lai uzlabotu infrastruktūru. Vispilgtākais piemērs ir PD biedrības Daugavgrīvā (Buļļu sala, Buļļupe un Ezermala S), kā arī Rumbulas avots, kas ir uzlabojuši pievedošo ceļu. Tomēr ne visas PD biedrības to spēj izdarīt. Polijā 2017. gadā 26 PD teritorijas saņēma subsīdijas infrastruktūras izbūvei vai modernizācijai, bet Poznaņas pilsēta 2018. gada budžetā bija paredzētas investīcijas PD teritorijās, kur šobrīd ir vai būs atvērtas zonas arī plašākai sabiedrībai (*plašāka informācija par ārvalstu piemēriem PD finansēšanai pieejama sadaļā 1.1.3.*).
- **Priekšlikums:** Apzināt infrastruktūras vajadzības PD teritorijās un paredzēt pašvaldības investīciju plānā infrastruktūras pilnveidošanu. Finansēšanas programmas jeb atbalsta instrumenti var tikt realizēti:
  - veicot tiešas investīcijas pastāvīgo PD teritorijās atbilstoši vajadzībām vai veidojot programmas, kurām grantu formā var pieteikties PD nomnieki

(piemēram, plūdu novēršanai, ceļa izbūvei), kuras tie nevar atrisināt, izmantojot biedrības līdzekļus, kā arī mudināt biedrības izmantot līdzdalības budžeta konkursa iespējas,

- piesakoties ES fondu finansējumam (īpaši saistībā ar pilsētas zaļās infrastruktūras uzlabošanu),
  - veicinot biedrību savstarpējo komunikāciju un prakses apmaiņu, piemēram, finanšu līdzekļu vākšanā un kopīgā uzlabojumu finansēšanā infrastruktūras jautājumu risināšanā vairākās PD teritorijās vienlaikus.
- **Rezultāts:** Finansēšanas programmas nodrošinās nepieciešamos resursus specifisku problēmu risināšanai, veicinot ilgtspējīgu attīstību un PD teritoriju uzlabošanu, kā arī PD biedrību informētības un kapacitātes palielināšanu infrastruktūras uzlabojumu veikšanai.

Pārvaldības līdzsvarošana

- **Problemātika:** Dārzu skaits un to pārvaldības struktūra vienas biedrības pārvaldībā nav optimāla, radot problēmas saistībā ar efektīvu izmantošanu un apsaimniekošanu. Pārvaldības struktūra var radīt problēmas saistībā ar teritorijas uzturēšanu, resursu sadali un kopienas iesaistīšanos, kur šobrīd biedrībās ir ļoti atšķirīgs PD skaits – no 30 individuāliem dārziem līdz pat 900. No vienas puses mazākas biedrības ir vieglāk pārvaldīt, bet lielākas – spējīgākas nodrošināt nepieciešamos ieguldījumus (kas liecina par biedrību spēju pašorganizēties, bet nenozīmē, ka tas ir labākais risinājums).
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Lai gan netika identificēti konkrēti piemēri par to, ka tiek ierobežots PD skaits vienā apvienībā, netika arī atrasti piemēri, kur viena biedrība pārvaldītu vairāk nekā 150 PD teritorijas. Vienlaikus individuālo dārzu skaits var būt saistīts ar biedrības pārvaldībā iesaistīto personu skaitu – jo lielāks dārzu skaits, jo vairāk cilvēku iesaistīti biedrības darbības vadībā un organizēšanā.
- **Priekšlikums:** Noteikt maksimālo PD teritoriju skaitu (piemēram, 150 teritorijas), kas drīkst būt vienas biedrības apsaimniekošanā VAI noteikt biedrības valdes locekļus atbildības sadali, piemēram, nosakot, ka viens valdes loceklis ir atbildīgs par 50 zemes gabaliem. Ierobežots dārzu skaits nodrošinās efektīvāku teritorijas pārvaldību un kopienas līdzdalību, kur biedrības vadība varēs labāk pievērsties katras atsevišķas teritorijas specifiskām un vajadzībām.
- **Rezultāts:** Biedrībām samazināsies administratīvais slogs, kas ļaus efektīvāk kontrolēt katras teritorijas stāvokli un atbilstību noteikumiem.

2.5 Nomas līguma uzlabošanas priekšlikumi PD estētikas un pēctecīgas attīstības veicināšanai

Balstoties uz labās prakses piemēriem un iegūtajām mācībām, tika izstrādāti priekšlikumi par to, kā papildināt vai mainīt PD nomas līgumu, lai veicinātu estētiski sakārtotu vidi, iespēju PD teritorijām attīstīties pēctecīgi.

Ilgtermiņa attīstības veicināšana

Nomas līguma termiņa pagarināšana

- **Problemātika:** Pašreizējie nomas līgumu termiņi ir pārāk īsi, lai nodrošinātu ilgtermiņa stabilitāti un plānošanu, jo līdzšinējā prakse ar līguma termiņu (šobrīd slēdzot jaunus līgumus un pagarinot esošos, termiņi ir noteikti: plānotām pastāvīgām teritorijām 5 gadi, pagaidu teritorijām 3 gadi un teritorijām ar augstu kadastrālo vērtību 1 gads) nomniekiem nav bijusi pietiekami motivējoša veikt ilgtermiņa ieguldījumus un izstrādāt ilgtermiņa attīstības plānus.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Zviedrijā un Vācijā nomas līgumu termiņi vietām sasniedz 25 gadus (dažos gadījumos tiek slēgti pat beztermiņa līgumi ²³⁰). Šāda pieeja veicina ilgtspējīgu teritorijas attīstību, jo viens nomnieks/ biedrība var ilgstoši rūpēties par PD un attīstīt to. Šis ilgtermiņa nomas modelis atšķiras no īstermiņa līgumiem, jo tas dod iespēju nomniekam veidot un uzturēt PD pēctecīgāk atbilstoši vadlīnijās noteiktām vides un ekoloģiskajām prasībām, tādējādi veicinot gan estētisko, gan ekoloģisko vērtību saglabāšanu un attīstību. Tas arī nodrošina stabilitāti un drošības sajūtu nomniekiem, kā arī veicina saikni ar konkrēto teritoriju un tās kopienas attīstību ²³¹.
- **Priekšlikums:** leviest garākus nomas termiņus vai pat beztermiņa līgumus, lai nodrošinātu augstāku PD teritoriju izmantošanas stabilitāti un ilgtermiņa plānošanu. Garāki nomas termiņi veicinātu lielāku PD nomnieku atbildības sajūtu un motivāciju ieguldīt ilgtspējīgā un estētiskā vidē. Lai nodrošinātu, ka ar ilgtermiņa līgumiem PD teritorijas nekļūst par pastāvīgas dzīvesvietas teritoriju, jānosaka, ka nomas līgums tiks izbeigts, ja teritorija netiks izmantota dārzkopībai, un, piemēram, ja tās iekārtošanā tiks izmantoti neatbilstoši materiāli.
- **Rezultāts:** Garāki nomas termiņi veicina lielāku atbildības sajūtu nomnieku vidū un motivāciju ieguldīt sava PD attīstībā, gūstot pārliecību, ka PD tiks saglabāti ilgtermiņā.

Priekšvārda iekļaušana līgumā ar vispārējo vadlīniju kopsavilkumu

- **Problemātika:** Nomas līgumā šobrīd ir atsauces uz normatīvajiem aktiem un regulējumiem, kas ir attiecināmi uz PD pārvaldību, taču svarīgākā informācija nav atspoguļota viegli saprotamā formā, kā arī daļa no norādītajiem dokumentiem nav publiski atrodama.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri:** Vācijas nomas līgumos ir priekšvārda sadaļa, kurā ir iekļauta nozīmīgākā informācija no likuma vai attiecīgās pilsētas vadlīnijām/noteikumiem. ²³⁰
- **Priekšlikums:** Iekļaut nomas līgumā sadaļu "Priekšvārds", kurā kopsavilkuma formā būtu iekļauta galvenā informācija no Vispārējām vadlīnijām (kas savukārt būtu līguma pielikumā).

²³⁰ *Kleingartenpachtvertrag* [\[URL\]](#)

²³¹ *Urban Allotment Gardens in European Cities Future, Challenges and Lessons Learned* [\[URL\]](#)

- **Rezultāts:** Galvenās prasības tiks vienkārši pasniegtas uzreiz līgumā ar atsauci uz konkrētu pielikumu, kur jebkuram nomniekam ir iespēja iepazīties ar vispārējiem noteikumiem, veicinot nomnieku izpratni par PD izmantošanas mērķi un lietošanas principiem.

Pienākumu sabalansētība

- **Problemātika.** Šī brīža līgumā ir iekļauti nomnieka pienākumi, kas nav pilnībā atbilstoši individuāliem nomniekiem, tādējādi pārliedot daļu no pašvaldības pienākumiem par pašvaldības īpašuma pārraudzību PD nomniekam. Piemēram:
  - Veikt zemesgabala uzturēšanu saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem;
  - Ievērot zemesgabala lietošanas tiesību aprobežojumus;
  - Apstādījumu uzturēšana un aizsardzība Zemesgabalā, kā arī uzņemties atbildību par citu Zemesgabala valdītājam normatīvajos aktos noteikto pienākumu izpildi saistībā ar Zemesgabalu;
  - Nodrošināt līdzvērtīgās zemes pretendentiem/ām, vai sertificētam mērniekam, kurš veic Zemesgabala kadastrālo uzmērīšanu, brīvu pieejamību Zemesgabalam.
  - Nomnieks nodrošina līdzvērtīgās zemes pretendentiem/ām, vai sertificētam mērniekam, kurš veic Zemesgabala kadastrālo uzmērīšanu, brīvu pieejamību Zemesgabalam.

Tomēr, balstoties uz esošās situācijas izvērtējumu, secināts, ka biedrības veiksmīgāk apsaimnieko teritorijas nekā individuālie nomnieki.

- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri.** Polijas²³² un Vācijas²³³ nomas līgumā nomniekam netiek piemēroti pārraudzības pienākumi, bet gan tiek norādīti vispārīgie noteikumi par atļautajām un aizliegtām darbībām, kas vērstas uz PD teritoriju kvalitātes saglabāšanu.
- **Priekšlikums.** Veidot atšķirīgus līgumus biedrībām un individuāliem nomniekiem, nepiemērojot individuāliem nomniekiem nesamērīgus pienākumus. Atļautās un aizliegtās darbības būtu raksturotas līguma priekšvārdā, bet līgumos, kas slēgti ar biedrībām, var paredzēt pārraudzības funkcijas, līdzīgi kā esošajā līgumā, piemēram:
  - nepieciešams reģistrēt jaunu (un esošu) decentralizēto kanalizācijas sistēmu, vēršoties ar iesniegumu RAIC centros, vai nosūtot iesniegumu pa pastu, vai elektroniski uz e-pastu vai uz e-adresi;
  - nepieciešams ziņot ĪD kompetenču centram par nepieciešamajiem darbiem teritorijas pakalpojumu groza attīstībai (līdz ar to uzkrātos informācijas bāze par risināmajiem jautājumiem un potenciāli novirzāmiem līdzekļiem teritoriju labiekārtošanai)

²³² Polski Związek Działkowców - Wzory dokumentów [\[URL\]](#)

²³³ Kleingartenpachtvertrag [\[URL\]](#)

- nepieciešams ziņot ĪD kompetenču centram par izmaiņām valdes sastāvā un biedrības statūtos;
- nepieciešams ziņot ĪD kompetenču centram par brīvajām PD teritorijām, to atrašanās vietām (piemēram, reizi gadā vai sezonā)
- nepieciešams piedalīties ĪD kompetenču centra rīkotajos semināros/darba grupās, kurās tiek strādāts pie jaunā pārvaldības modeļa ieviešanas;
- nepieciešams atbilstoši vadlīnijām nodrošināt kopīgi lietojamās teritorijas labiekārtošanu un uzturēšanu.
- u.c.
- **Rezultāts.** Individuālajiem nomniekiem netiks piemērotas pārraudzības funkcijas, kuras viņi faktiski nespēj izpildīt. Pārraudzības funkcijas tiks piemērotas tikai biedrībām, kuras to var veikt.

Nomā nododamo PD zemes gabalu skaita ierobežošana

- **Problemātika.** Esošajā PD pārvaldībā ir fakts, ka pieprasījums pārsniedz piedāvājumu (grūtības saņemt PD nomā, lielākoties visas teritorijas ir aizņemtas), tomēr Rīgā joprojām ir situācijas, kad viens dārza lietotājs izmanto vairākus zemes gabalus (vidēji tie ir 2 zemes gabali, bet sastopama arī situācija, kur vienam dārza lietotājam ir 10 zemes gabali).
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri.** Lai gan ārvalstīs regulējumos nav specifiski atrunāts maksimālais skaits, tomēr zemāka līmeņa vadlīnijās, piemēram, Lielbritānijā, ir teikts, ka ir jābūt vienam zemes gabalam uz cilvēku, izņēmuma gadījumā maksimālais ir 2, ja abi nomnieki ir ģimene²³⁴.
- **Priekšlikums.** Balstoties uz ārvalstu praksi, nomas līgumā iekļaut punktu, kas ierobežotu iznomājamo zemes gabalu skaitu (atļaujot tikai vienu zemes gabalu uz vienu dārza lietotāju), izņēmumu kārtā piešķirot ne vairāk kā divus zemes gabalus, ja interesenti par PD nomu ir vienas ģimenes locekļi.
- **Rezultāts.** Skaita ierobežošana paplašinās PD pieejamību arī citiem interesentiem, kas šobrīd nevar iznomāt PD lielā pieprasījuma dēļ.

Nomas maksas vērtības noteikšana

- **Problemātika.** Nomas maksa pašlaik tiek noteikta, balstoties uz kadastrālo vērtību (balstoties uz intervijām tika identificēts, ka šobrīd nomas maksa dažādās PD teritorijās ir no 0,04 līdz 0,20 EUR/m²), taču tā kā tā ir atkarīga no funkcionālā zonējuma un paredzētā lietojuma, veidojas nesamērīga atšķirība nomas maksā starp dažādām ĢD teritorijām. Papildus, tuvākajā laikā tiek plānota kadastrālās vērtības pārskatīšana, kas sekmēs to paaugstināšanos un līdz ar to potenciāli ietekmēs maksu par PD²³⁵.

²³⁴ *Micro allotment agreement* [URL]

²³⁵ Grozījumi Nekustamā īpašuma valsts kadastra likumā [URL]

- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri.** Salaspils novadā nomas maksu nosaka Finanšu komiteja, ņemot vērā visas ar pakalpojumu sniegšanu saistītās izmaksas (atkritumu izvešana, teritorijas sakopšana u.c.)²³⁶. Pārskatot ārvalstu piemērus, tiek secināts, ka vidēji minimālā nomas maksa gadā ir 0,17 EUR/m², bet maksimālā – 1,04 EUR/m². Pēc veiktajiem aprēķiniem, Rīgā šobrīd nomas maksa gadā sastāda 0,01 EUR/m².
- **Priekšlikums.** Izstrādāt metodiku un aprēķināt precīzu nomas maksas vērtību, kas nav piesaistīta KV, bet atbilst nepieciešamajām izmaksām saistībā ar PD administrēšanu un apsaimniekošanu. Apskatot citu pilsētu piemērus un ņemot vērā Latvijas specifiku, nevajadzētu piemērot lielāku nomas maksu par šajā pārskatā identificēto minimālo maksu (0,17 EUR/m²).
- **Rezultāts.** Jauns nomas maksas aprēķins izlīdzinās nesamērīgās atšķirības starp dažādām PD teritorijām, kā arī sekmēs lielākus ieņēmumus no nomas, ko ieguldīt PD attīstībā, t.sk. administrēšanā un tehniskās infrastruktūras izveidē.

Atlaižu piešķiršana nomas maksai

- **Problemātika.** Potenciāla nomas maksas palielināšana varētu padarīt PD nomu nepieejamāku dažām sabiedrības grupām. Tomēr, vienlaikus ieviešot atlaides sistēmu, var ne tikai kompensēt šo ietekmi, bet arī stiprināt PD pieejamību sociāli neaizsargātām iedzīvotāju grupām.
- **Starptautiskās un/vai vietējās labās prakses piemēri.** Dažās Lielbritānijas pilsētās piedāvā atlaides PD nomas maksai dažādām iedzīvotāju grupām, piemēram, pensionāriem, bezdarbniekiem, studentiem un maznodrošinātajiem. Atlaižu apmērs un nosacījumi var atšķirties atkarībā no pilsētas. Piemēram, Solihullā²³⁷ pensionāriem un bezdarbniekiem tiek piedāvāta 50% atlaide, bet Kalderdeilā²³⁸ 40% atlaidi var saņemt "Passport to Leisure" kartes īpašnieki. Bristolē²³⁹ un Birmingamā²⁴⁰ atlaides apmērs ir atkarīgs no individuālajiem apstākļiem, piemēram, no tā, vai nomnieks saņem pašvaldības pabalstus.
- **Priekšlikums.** Piešķirt atlaides senioriem, personām ar īpašām vajadzībām, potenciāli arī studentiem un maznodrošinātajiem, ņemot vērā RVP sociālo pabalstu piešķiršanas mērķa grupas.
- **Rezultāts.** PD noma būs pieejamāka plašākam iedzīvotāju lokam, kas savukārt veicinās gan sociālo iekļaušanu, gan vienlīdzīgas iespējas.

²³⁶ Mazdarzīnu nomas kartība grozīta [\[URL\]](#)

²³⁷ Allotment Garden Discount Form [\[URL\]](#)

²³⁸ Allotment costs | Calderdale Council [\[URL\]](#)

²³⁹ Pay your allotment rent [\[URL\]](#)

²⁴⁰ Rent and other costs | Allotments information | Birmingham City Council [\[URL\]](#)

2.6 Rīgas valstspilsētas pašvaldības un valsts normatīvā regulējuma izmaiņas

Valsts līmeņa likums par pilsētvides dārziem

Balstoties uz ārvalstu praksi, gandrīz visās Eiropas valstīs ir viens vai vairāki valsts līmeņa likumi, kas regulē pilsētvides dārzu pārvaldību. Balstoties uz ārvalstu praksi, likumā ir potenciāli iekļaujams punkts par to, ka valsts pārvaldes institūciju un pašvaldību pienākumos ietilpst piemērotu apstākļu nodrošināšana PD attīstībai. Šis pētījums var kalpot kā pirmais solis šīs iniciatīvas virzīšanai no Rīgas valstspilsētas pašvaldības puses, organizējot turpmāku saziņu, piemēram, ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju.

Teritorijas plānojuma izstrāde, iekļaujot PD atbilstošo zonējumu

Plānotajā teritorijas izmantošanas zonējuma plānā paredzēt pagaidu pastāvīgajām teritorijām jaunu funkcionālās zonas “Dabas un apstādījumu teritorija” apakšzonu (Itdzīgs risinājums tika izmantots Liepājā, Cēsīs, Salaspilī un Ādažos) ar indeksu– DA5. Dabas un apstādījumu teritorija (DA5) ir teritorija, kura vēsturiski izmantota PD ierīkošanai un turpmāk izmantojama šim mērķim, tai skaitā nomas PD ierīkošanai ar nedzīvojamu ēku apbūvi.

Dabas un apstādījumu teritorijas galvenie izmantošanas veidi ir:

- publiskā vai privātā ārtelpa (ar labiekārtojumu vai bez tā);
- mežs īpaši aizsargājamās dabas teritorijās.

Dabas un apstādījumu teritorijā var noteikt šādus papildizmantošanas veidus:

- publiskā apbūve un teritorijas izmantošana:
- kultūras iestāžu apbūve;
- sporta būvju apbūve;
- tūrisma un atpūtas iestāžu apbūve.

Lokāplānojuma izstrādes nepieciešamības pārskatīšana

Balstoties uz TIAN, ir noteikts nosacījums, ka “Pirms pastāvīgo ģimenes dārziņu ierīkošanas attiecīgajai teritorijai izstrādā lokāplānojumu”. Tomēr, ņemot vērā, ka lokāplānojuma izstrāde ir dārgs un laikietilpīgs process, kā arī ņemot vērā Liepājas praksi, kur šāds nosacījums nav noteikts ²⁴¹, KPMG izsaka priekšlikumu šo nosacījumu pārskatīt un izņemt.

Ieviešot šajā pētījumā un koncepcijā paredzētos priekšlikumus, ieteicams izmantot šādus principus, kas atvieglotu un veicinātu PD teritoriju ilgtermiņa statusa ieviešanu:

- Veikt grozījumus RTP, atsakoties no prasības par obligātu lokāplānojuma izstrādi. Tā vietā, sadarbībā starp RTP, dārzkopju biedrībā un apkaimju biedrībām jāpanāk vienošanās par teritorijām, kas ilgtermiņā varētu tikt izmantotas PD mērķim, t.sk.

²⁴¹ Liepājas apbūves noteikumi [[URL](#)]

paredzot jaunu teritoriju veidošanu vai esošo teritoriju paplašināšanu (šīm teritorijām kopumā ieteicams izveidot atsevišķu funkcionālo zonējuma kodu DA5, kā minēts iepriekšējā priekšlikumā);

- RTP un TIAN vienlaikus būtu nepieciešams iekļaut nosacījumus, ka PD likvidācija pastāvīgajās teritorijās nav pieļaujama un gadījumā, ja jebkura no PD teritorijām (pagaidu/ potenciālā pastāvīgā/ pastāvīgā) tiek likvidēta, piemēram, apbūvējot, pašvaldībai ir pienākums kompensēt šo teritoriju un tās vietā izveidot jaunu;
- Pilsētas attīstības plānošanas dokumentos (stratēģijā un/ vai attīstības programmā) iekļaut rādītāju par PD teritoriju platību no pilsētas teritorijas, kā arī katras apkaimes teritorijas. Šāda pieeja ļautu mērķtiecīgāk plānot gan pilsētas stratēģiskos uzstādījumus, gan pamatot to sasniegšanai nepieciešamo finansējumu investīciju plānā. Rezultatīvā rādītāja mērķim būtu jābūt palielināt PD teritoriju platību, nepaplašinot pilsētas teritoriju, kā arī tuvināties citu Eiropas valstu galvaspilsētu, piemēram, Berlīnes rādītājam – aptuveni 3% pilsētas teritorijas no 1,04% Rīgā, kas identificēts šī pētījuma izstrādes laikā. PD teritoriju attīstības paredzēšanai zemāka līmeņa pilsētas attīstības plānošanas dokumentos varētu tikt izmantots līdzīgs instruments kā apkaimju centru konceptplānu izstrāde²⁴², piemēram, Rīgas pilsētvides zaļināšanas plānā aptverot zaļās infrastruktūras pieejamības nodrošināšanu katrā apkaimē un paredzot vietas, kur ilgtermiņā tiktu nodrošinātas PD teritorijas, kā arī citas vietas, kas būtu piemērotas šī pētījuma 1.1.2. nodaļā minēto dārzkopības veidu un formu praktizēšanai.

2.7 Attīstības scenāriji PD turpmākajai attīstībai

Balstoties uz esošās situācijas analīzi, tika izstrādāti 4 iespējamie scenāriji PD turpmākajai attīstībai, t.sk. ņemot vērā Pasūtītāja sākotnēji definēto darba uzdevumu par scenāriju izstrādi, piemēram, dodot nomniekiem autonomiju vai pašvaldībai nodrošinot minimālo pakalpojumu grozu. Šajā nodaļā sniegts 4 apskatīto attīstības scenāriju apraksts un pamatojums, kā arī attīstības scenāriju ietekmes raksturojums uz **PD attīstību, nomas maksu, iespēju attīstīt kvalitatīvu tehnisko infrastruktūru un nodrošināt efektīvu pārvaldību**. Papildus tika izvērtēta arī katra scenārija ietekme uz Rīgas valstspilsētas stratēģiskajiem mērķiem un uzdevumiem, kas saistāmi ar PD – **dabas teritoriju attīstība, t.sk. garāku nomas līgumu slēgšanas iespējas, pasākumu īstenošana PD teritoriju sakārtošanai un drošībai un “saglabāt, pilnveidot un ilgtermiņā apsaimniekot zaļo infrastruktūru Rīgā”**. Nodaļas noslēgumā sniegti argumenti, rekomendējot vienu no scenārijiem, kas virzāms pārvaldības modeļa priekšlikuma izstrādei.

2.7.1 Attīstības scenāriju detalizēts apraksts

Scenāriju izstrāde balstīta uz stratēģiskajā plānošanā plaši pielietotu “scenāriju matricas” pieeju. Tās ietvaros scenāriju definēšana tiek balstīta uz galvenajiem izpētes jautājumu veicinošajiem faktoriem un neskaidrībām. Metodes mērķis ir prognozēt iespējamās nākotnes stāvokļus sistemātiskā veidā, veidojot kopēju izpratni starp iesaistītajām

²⁴² Konceptplāni [[URL](#)]

pusēm un scenāriju ietekmi uz tām un ļaujot apskatīt esošo situāciju no jaunām perspektīvām.

Šī Pētījuma ietvaros attīstības scenāriju galvenais jautājums tiek definēts kā: *“Kurš pārvaldības modelis visefektīvāk nodrošinātu pilsētas urbānās dārzkopības vīzijas sasniegšanu, t.sk. ilgtspējīgu PD attīstību un vides kvalitātes uzlabošanu?”*.

Nākamais solis scenāriju definēšanā ir galveno veicinošo faktoru noteikšana, kas ietekmēs nākotnes situāciju, izvēloties ne vairāk kā divus nozīmīgākos. Balstoties uz esošās situācijas analīzi, KPMG eksperti piedāvā izmantot šādus pārvaldības faktoros:

1. **Centralizācijas pakāpe:** Literatūras analīzē secināts, ka vairumā labās prakses piemēru dārzkopības pārvaldības modelis pilsētā ir decentralizēts – aplūkotajās pilsētās pašvaldība sadarbojas ar dārzkopju biedrībām un organizācijām, kas veic būtisku darba apjomu PD teritoriju apsaimniekošanā. Situācijas izvērtējums Rīgā liecina, ka pašlaik tiek praktizēta jaukta veida pieeja, kur pašvaldība slēdz līgumus gan ar dārzkopju biedrībām, gan ar individuāliem nomniekiem.
2. **Dārzkopības teritorijas/ veidi:** Literatūras analīzē secināts, ka urbānā dārzkopība labās prakses piemēros var pastāvēt ļoti dažādos veidos un formās, kas ne vienmēr ir ierobežota vai piesaistīta specifiskām pilsētas teritorijām. Situācijas izvērtējums Rīgā liecina, ka pašlaik trūkst saskaņota redzējuma un nosacījumu pilsētas teritorijām, kas ilgtermiņā varētu tikt attīstītas kā pastāvīgas pilsētvides dārzu teritorijas, kā arī samērā maz tiek praktizēti alternatīvi urbānās dārzkopības veidi.

Turpmākai scenāriju definēšanai ir nepieciešams noteikt katram pārvaldības faktoram atbilstošus minimālās attīstības un maksimālās attīstības līmeņus:

1. Centralizācijas pakāpe:

- 1.1. **Minimālais attīstības līmenis:** Centralizācija, kā ietvaros pašvaldība nodrošina visus pilsētvides dārzu nomniekiem nepieciešamos pakalpojumus.
- 1.2. **Maksimālais attīstības līmenis:** Decentralizācija, kā ietvaros pastāv augsta pilsētvides dārzu nomnieku autonomija un pašvaldība sniedz minimālo pakalpojumu apjomu.

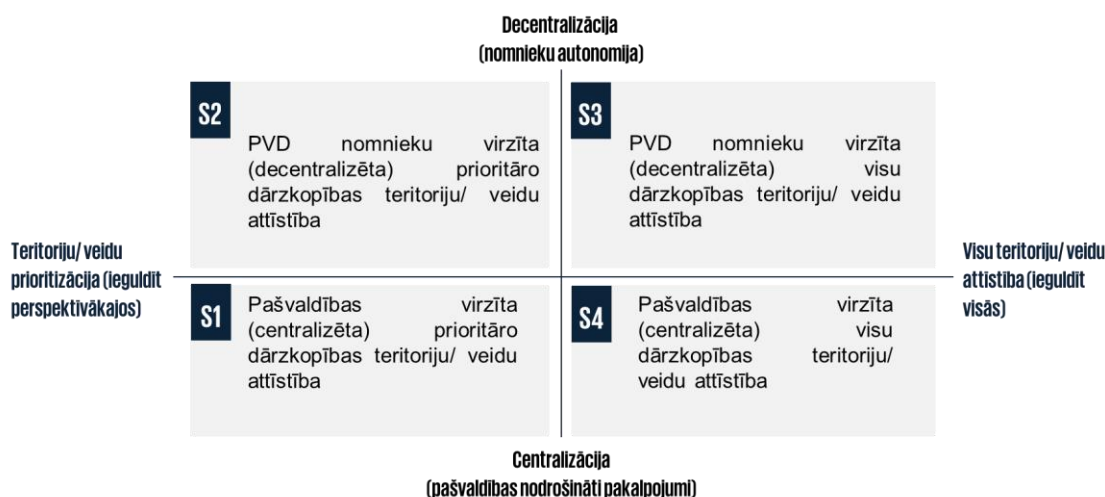
2. Dārzkopības teritorijas/ veidi:

- 2.1. **Minimālais attīstības līmenis:** Dārzkopības teritoriju/ veidu prioritizācija, kā ietvaros urbānā dārzkopība tiek attīstīta tikai perspektīvākajās teritorijās un/ vai veidos.
- 2.2. **Maksimālais attīstības līmenis:** Visu dārzkopības teritoriju/ veidu saglabāšana un attīstīšana, kā ietvaros tiek attīstīti iespējami plaši dārzkopības teritoriju un veidu loks.

Pamatojoties uz aprakstītajiem pārvaldības faktoriem un to minimālajiem un maksimālajiem attīstības līmeņiem, ir iespējams noteikt četrus iespējamus nākotnes scenārijus (60. Attēls).

1. **Pašvaldības virzīta (centralizēta) prioritāro dārzkopības teritoriju/ veidu attīstība**
2. **PD nomnieku virzīta (decentralizēta) prioritāro dārzkopības teritoriju/ veidu attīstība**
3. **PD nomnieku virzīta (decentralizēta) visu dārzkopības teritoriju/ veidu attīstība**
4. **Pašvaldības virzīta (centralizēta) visu dārzkopības teritoriju/ veidu attīstība**

60. Attēls. KPMG piedāvātie attīstības scenāriji

Visu scenāriju kopējais mērķis ir veicināt PD teritoriju **attīstības perspektīvu** (turpmāk – attīstības perspektīva), kas ietver augstu vides kvalitāti, PD pašpietiekamību, kā arī estētikas un funkcionalitātes uzlabošanu, piemēram:

1. Visos PD ir noteikta produktīvā zemes daļa un tiek veikta dārzkopība;
2. Ir nodrošināta regulāra informācijas apmaiņa starp pašvaldības un ārējiem speciālistiem (piemēram, nozares ekspertiem) ar dārzkopju biedrībām un/ vai individuāliem nomniekiem par dārzkopības aktualitātēm un pieejām, t.sk. par pesticīdu un ķīmisko vielu izmantošanas ierobežošanu;
3. Tiek veicināta *Zero waste* principu ieviešana PD teritorijās, veidojot kompostus, izglītojot par atkritumu šķirošanu u.c. jautājumiem;

4. Piesaistot ainavu arhitektus vai citus speciālistus, tiek noteiktas vienotas prasības estētisko vadlīniju izstrādei attiecībā uz PD numerāciju, žoga stila vadlīnijām, tipveida būvēm u.c.
5. Plašākai sabiedrībai pieejamu zonu (PD teritoriju daļu) noteikšana un izveidošana pastaigām un brīvā laika pavadīšanai (ieteicams ieviest šaurākā PD teritoriju lokā, kurām piemīt augstākā kultūrvēsturiskā vērtība).

Attīstības perspektīvas mērķtiecīgai sasniegšanai visos scenārijos būtu nepieciešama pašvaldības izstrādātas vadlīnijas, kas raksturotu ieteicamās pieejas PD pilnvērtīgai attīstībai (skat. pielikumā nr.7). Savukārt turpmākajās apakšnodalēs katra scenārija ietvaros tiek aprakstītas un analizētas dažādas iespējamās pārvaldības pieejas šo mērķu sasniegšanai.

2.7.1.1 *Scenārijs Nr.1: Pašvaldības virzīta (centralizēta) prioritāro teritoriju/ veidu attīstība*

Pašvaldība nosaka, kuras dārzkopības teritorijas un veidus attīstīt pastāvīgi, un mērķtiecīgi investēt to attīstībā – pašvaldības iniciatīva.

Balstoties uz esošās situācijas izvērtējumu, attīstības plānošanas dokumentiem un pašvaldības finansiālajām iespējām, scenārija ietvaros tiktu prioritizētas PD teritorijas, kas atbilst šādiem kritērijiem:

1. PD teritorijā ir aktīva dārzkopju biedrība vai ir atsevišķi aktīvie nomnieki, kas tuvākajā laikā varētu iegūt pārējo nomnieku vairākuma atbalstu;
2. PD teritorijā gandrīz visiem (piemēram, vismaz 90%) individuālajiem PD ir spēkā esoši nomas līgumi (un PD tiek arī faktiski izmantots, teritorija nav pamesta) un ir apzināta informācija par papildus interesentiem, kas vēlētos iznomāt PD;
3. PD teritorija teritorijas plānojumā ir klasificēta kā Dabas un apstādījumu teritorija;
4. PD teritorija nav vizuāli degradēta (piemēram, piesārņojuma, izmesto atkritumu, applūšanas, dārzkopībai neatbilstošas izmantošanas dēļ);
5. PD teritorija atrodas blīvi apdzīvotā apkaimē un būtu ērti sasniedzama apkaimes iedzīvotājiem ar kājām vai velosipēdu.

Scenārija ietvaros galveno iniciatīvu par PD attīstību uzņemtos **pašvaldība** (saglabājot un pilnveidojot 1.4.2. nodaļā aprakstīto pārvaldības modeli, kur politikas, regulējošās, koordinācijas, pārraudzības, pakalpojumu un atbalsta funkcijas galvenokārt nodrošina pašvaldības iestādes), veicot, piemēram, šādas darbības prioritizētajās PD teritorijās:

1. PD teritorijām pieguļošo teritoriju labiekārtošana, proaktīvi iesaistot pašvaldības iestādes un kapitālsabiedrības, ietverot tādas jautājumus kā pastaigu un velosipēdu izveide un integrācija ar PD apkārtnē esošo infrastruktūru, pievedošo ceļu un ielu

labiekārtošana, sabiedriskā transporta pieturu pieejamības nodrošināšana 500m attālumā no PD teritorijām;

2. Atkritumu savākšanas, t.sk. atkritumu šķirošanas, elektroapgādes un apgaismojuma, kā arī ūdens ņemšanas vietu pieejamības nodrošināšana PD teritorijās, informācijas centru un norāžu izvietošana pie ieejām PD teritorijās, apsardzes nodrošināšana, PD teritoriju iekšējā tīkla nostiprināšana, satiksmes mīrināšanas pasākumu ieviešana;
3. Pašvaldība un tās pārstāvji iniciē PD iekšējās vides sakārtošanu (piemēram, karšu un tīkla izveidošana, analīze par ekonomiski pamatotu dārzu izmēru un skaitu PD teritorijās, kopienas aktivitāšu veicināšana, piemēram, sadarbībā ar apkaimju koordinatori, proaktīva dārzkopības popularizēšana un nomnieku izglītošana par labajām praksēm, piesaistot iekšējus un ārējus speciālistus);
4. Pašvaldība ievieš speciālu finansēšanas programmu vai paredz noteiktu finanšu apjomu gadā PD teritoriju labiekārtošanai atbilstoši noteiktajai attīstības perspektīvai;
5. Pašvaldība veic PD pieprasījuma / piedāvājuma analīzi, jaunu teritoriju meklēšanu / piedāvāšanu biedrībām dažādām urbānās dārzkopības formām.
6. Pašvaldībai būtu iespēja noteikt prasības PD biedrībām (t.sk. tiktu noteikti pieļaujami un aizliegtākie būvniecības materiāli, teritorijas kopšanas noteikumi.), kas tiktu definētas ar tām noslēgtajos līgumos, tādā veidā ierobežojot visatļautību un paturot iespēju noteikt atļautās/aizliegtās darbības.

2.7.1.2 Scenārijs Nr.2: PD nomnieku virzīta (decentralizēta) prioritāro teritoriju/ veidu attīstība

Pašvaldība prioritizē teritorijas, kur ir aktīvi nomnieki un sadarbības kopīgām investīcijām PD attīstībā – sadarbība prioritizācijai.

Balstoties uz esošās situācijas izvērtējumu, attīstības plānošanas dokumentiem un pašvaldības finansiālajām iespējām, scenārija ietvaros tiktu prioritizētas PD teritorijas, kas atbilst šādiem kritērijiem:

1. PD teritorijā ir aktīva dārzkopju biedrība vai ir atsevišķi aktīvie nomnieki, kas tuvākajā laikā varētu iegūt pārējo nomnieku vairākuma atbalstu;
2. PD teritorijā gandrīz visiem (piemēram, vismaz 90%) individuālajiem PD ir spēkā esoši nomas līgumi un ir apzināta informācija par papildus interesentiem, kas vēlētos iznomāt PD;
3. PD teritorija teritorijas plānojumā ir klasificēta kā Dabas un apstādījumu teritorija;
4. PD teritorija nav vizuāli degradēta (piemēram, piesārņojuma, izmesto atkritumu, applūšanas, dārzkopībai neatbilstošas izmantošanas dēļ);

5. PD teritorija atrodas blīvi apdzīvotā apkaimē un būtu ērti sasniedzama apkaimes iedzīvotājiem ar kājām vai velosipēdu.

Scenārija ietvaros galveno iniciatīvu par PD attīstību uzņemas **PD biedrības** (pārņemot lielāko daļu no 1.4.2. nodaļā aprakstītajā pārvaldības modelī minētajām funkcijām koordinācijas, pārraudzības, pakalpojumu un atbalsta jomās), veicot, piemēram, šādas darbības prioritizētajās PD teritorijās:

1. Atkritumu savākšanas, t.sk. atkritumu šķirošanas, elektroapgādes un apgaismojuma, kā arī ūdens ņemšanas vietu pieejamības nodrošināšana PD teritorijās, informācijas stendu un norāžu izvietošana pie ieejām PD teritorijās, apsardzes nodrošināšana, PD teritoriju iekšējā taku tīkla nostiprināšana – lēmums par finanšu līdzekļu vākšanu šiem mērķiem tiek pieņemts biedrības sapulcēs atbilstoši individuālo nomnieku iespējām;
2. PD iekšējās vides sakārtošana atbilstoši biedrības izstrādātam apsaimniekošanas plānam (piemēram, teritorijas kartes un taku tīkla izveidošana ar nosaukumiem un PD numerāciju), analīze par pamatotu dārzu izmēru, mērķtiecīga kopienas sajūtas veicināšanas aktivitāšu organizēšana (piemēram, pasākumi, talkas u.c. aktivitātes), proaktīva dārzkopības popularizēšana un nomnieku izglītošana par labajām praksēm, piesaistot ārējus speciālistus).

Tomēr atsevišķas PD teritoriju vajadzības joprojām būtu jārisina pašvaldībai (saglabājot un pilnveidojot 1.4.2. nodaļā aprakstītās politikas, regulējošās, koordinācijas, pārraudzības, pakalpojumu un atbalsta funkcijas), piemēram:

1. PD teritorijām pieguļošo teritoriju labiekārtošana, proaktīvi iesaistot pašvaldības iestādes un kapitālsabiedrības, ietverot tādus jautājumus kā pastaigu un velosipēdu izveide un integrācija ar PD apkārtnē esošo infrastruktūru, pievedošo ceļu un ielu labiekārtošana, sabiedriskā transporta pieturu pieejamības nodrošināšana 500m attālumā no PD teritorijām;
2. Pašvaldība ievieš speciālu finansēšanas programmu vai paredz noteiktu finanšu apjomu gadā PD teritoriju labiekārtošanai atbilstoši noteiktajai attīstības perspektīvai un paredzot iespēju pilnībā vai daļēji līdzfinansēt dārzkopju biedrību iniciatīvas;
3. Pašvaldība veic PD pieprasījuma / piedāvājuma analīzi, jaunu teritoriju meklēšanu / piedāvāšanu biedrībām dažādām urbānās dārzkopības formām.
4. Pašvaldībai būtu iespēja noteikt prasības PD biedrībām (t.sk. tiktu noteikti pieļaujamie un aizliedzamie būvniecības materiāli, teritorijas kopšanas noteikumi.), kas tiktu definētas ar tām noslēgtajos līgumos, tādā veidā ierobežojot visatļautību un paturot iespēju noteikt atļautās/aizliegtās darbības..

2.7.1.3 Scenārijs Nr.3: PD nomnieku virzīta (decentralizēta) visu dārzkopības teritoriju/veidu attīstība

Visi PD tiek nodoti nomnieku biedrību apsaimniekošanā, kas iegulda atbilstoši iespējām – Sadarbība plašai PD attīstībai.

Balstoties uz esošās situācijas izvērtējumu, attīstības plānošanas dokumentiem un pašvaldības finansiālajām iespējām, scenārija ietvaros tiktu veicināta urbānās dārzkopības attīstība pēc šādiem principiem:

- Pašvaldība finansiāli, materiāli un organizatoriski atbalsta PD biedrības gan pētījumā aptvertajās, gan citur Rīgā esošajās PD teritorijās, ar mērķi sasniegt attīstības perspektīvas raksturojumu un līdzsvarotas urbānās dārzkopības iespējas visiem pilsētas iedzīvotājiem. PD teritorijās, kur nav biedrības, pašvaldība veic proaktīvu komunikāciju ar nomniekiem par šādas biedrības izveidošanas nepieciešamību, kā arī nodrošina motivējošus atbalsta mehānismus biedrību izveidošanai;
- Pašvaldība atbalsta arī jaunu urbānās dārzkopības teritoriju attīstību pilsētas apkaimēs, kur šādas iespējas nav. Tas primāri tiek veikts, atbalstot iedzīvotāju iniciatīvas un biedrības. Papildus, ja pastāv sabiedrības pieprasījums, bet nav PD piemērotas teritorijas, pašvaldība mērķtiecīgi analizē un izvērtē alternatīvu urbānās dārzkopības formu ieviešanu.

Scenārija ietvaros galveno iniciatīvu par PD attīstību uzņemas **PD biedrības** (pārņemot lielāko daļu no 1.4.2. nodaļā aprakstītajā pārvaldības modelī minētajām funkcijām koordinācijas, pārraudzības, pakalpojumu un atbalsta jomās), veicot, piemēram, šādas darbības visās PD u.c. urbānās dārzkopības veidu teritorijās:

1. Atkritumu savākšanas, t.sk. atkritumu šķirošanas, elektroapgādes un apgaismojuma, kā arī ūdens ņemšanas vietu pieejamības nodrošināšana PD teritorijās, informācijas stendu un norāžu izvietošana pie ieejām PD teritorijās, apsardzes nodrošināšana, PD teritoriju iekšējā taku tīkla nostiprināšana – lēmums par finanšu līdzekļu vākšanu šiem mērķiem tiek pieņemts biedrības sapulcēs atbilstoši individuālo nomnieku iespējām;
2. PD iekšējās vides sakārtošana atbilstoši biedrības izstrādātam apsaimniekošanas plānam (piemēram, teritorijas kartes un taku tīkla izveidošana ar nosaukumiem un PD numerāciju), analīze par pamatotu dārzu izmēru, mērķtiecīga kopienas sajūtas veicināšanas aktivitāšu organizēšana (piemēram, pasākumi, talkas u.c. aktivitātes), proaktīva dārzkopības popularizēšana un nomnieku izglītošana par labajām praksēm, piesaistot ārējus speciālistus);
3. Alternatīvo urbānās dārzkopības veidu organizēšana un attīstīšana tam piemērotās teritorijās.

Tomēr atsevišķas PD teritoriju vajadzības joprojām būtu jārisina pašvaldībai (saglabājot un pilnveidojot 1.4.2. nodaļā aprakstītās politikas, regulējošās, koordinācijas, pārraudzības, pakalpojumu un atbalsta funkcijas), piemēram:

1. PD teritorijām pieguļošo teritoriju labiekārtošana, proaktīvi iesaistot pašvaldības iestādes un kapitālsabiedrības, ietverot tādas jautājumus kā pastaigu un veloseliņu izveide un integrācija ar PD apkārtnē esošo infrastruktūru, pievedošo ceļu un ielu labiekārtošana, sabiedriskā transporta pieturu pieejamības nodrošināšana 500m attālumā no PD teritorijām;
2. Pašvaldība ievieš speciālu finansēšanas programmu vai paredz noteiktu finanšu apjomu gadā PD teritoriju labiekārtošanai atbilstoši noteiktajai attīstības perspektīvai un paredzot iespēju pilnībā vai daļēji līdzfinansēt dārzkopju biedrību iniciatīvas;
3. Pašvaldība veic PD pieprasījuma / piedāvājuma analīzi, jaunu teritoriju meklēšanu / piedāvāšanu biedrībām dažādām urbānās dārzkopības formām.
4. Pašvaldībai būtu iespēja noteikt prasības PD biedrībām (t.sk. tiktu noteikti pieļaujамie un aizliedzami būvniecības materiāli, teritorijas kopšanas noteikumi.), kas tiktu definētas ar tām noslēgtajos līgumos, tādā veidā ierobežojot visatļautību un paturot iespēju noteikt atļautās/aizliegtās darbības.

Gadījumos, kad PD teritorijās ir mazs zemes gabalu skaits (1-2) un biedrības veidošana nav realizējama, šādas nelielas teritorijas pārraudzītu un apsaimniekotu jumta organizācija vai RVP kompetenču centrs.

2.7.1.4 Scenārijs Nr.4: Pašvaldības virzīta (centralizēta) visu dārzkopības teritoriju/veidu attīstība

Pašvaldība iegulda un apsaimnieko visas PD teritorijas, kā arī atbalsta visu urbānās dārzkopības veidu attīstību Rīgā – Plaša urbānās dārzkopības attīstība.

Balstoties uz esošās situācijas izvērtējumu, attīstības plānošanas dokumentiem un pašvaldības finansiālajām iespējām, scenārija ietvaros tiktu veicināta urbānās dārzkopības attīstība pēc šādiem principiem:

- Pašvaldība finansiāli atbalsta un iegulda visās pētījumā aptvertajās un citur Rīgā esošajās PD teritorijās, ar mērķi sasniegt attīstības perspektīvas raksturojumu un līdzsvarotas urbānās dārzkopības iespējas visiem pilsētas iedzīvotājiem;
- Pašvaldība finansiāli atbalsta arī jaunu urbānās dārzkopības teritoriju attīstību pilsētas apkaimēs, kur šādas iespējas nav. Papildus, ja pastāv sabiedrības pieprasījums, bet nav PD piemērotas teritorijas, pašvaldība mērķtiecīgi analizē un izvērtē alternatīvu urbānās dārzkopības formu ieviešanu, piemēram, vertikālā dārzkopība.

Scenārija ietvaros galveno iniciatīvu par PD attīstību uzņemas **pašvaldība** (saglabājot un pilnveidojot 1.4.2. nodaļā aprakstīto pārvaldības modeli, kur politikas, regulējošās, koordinācijas, pārraudzības, pakalpojumu un atbalsta funkcijas galvenokārt nodrošina pašvaldības iestādes), veicot, piemēram, šādas darbības visās PD teritorijās un citur Rīgā pilsētā:

1. PD teritorijām pieguļošo teritoriju labiekārtošana, proaktīvi iesaistot pašvaldības iestādes un kapitālsabiedrības, ietverot tādus jautājumus kā pastaigu un veloceļu izveide un integrācija ar PD apkārtnē esošo infrastruktūru, pievedošo ceļu un ielu labiekārtošana, sabiedriskā transporta pieturu pieejamības nodrošināšana 500m attālumā no PD teritorijām;
2. Atkritumu savākšanas, t.sk. atkritumu šķirošanas, elektroapgādes un apgaismojuma, kā arī ūdens ņemšanas vietu pieejamības nodrošināšana PD teritorijās, informācijas stendu un norāžu izvietošana pie ieejām PD teritorijās, apsardzes nodrošināšana, PD teritoriju iekšējā taku tīkla nostiprināšana, satiksmes mierināšanas pasākumu ieviešana;
3. Pašvaldība un tās pārstāvji iniciē PD iekšējās vides sakārtošanu (piemēram, karšu un taku tīkla izveidošana, analīze par ekonomiski pamatotu dārzu izmēru un skaitu PD teritorijās, kopienas aktivitāšu veicināšana, piemēram, sadarbībā ar apkaimju koordinatoriem, proaktīva dārzkopības popularizēšana un nomnieku izglītošana par labajām praksēm, piesaistot iekšējus un ārējus speciālistus);
4. Pašvaldība ievieš speciālu finansēšanas programmu vai paredz noteiktu finanšu apjomu gadā PD teritoriju labiekārtošanai atbilstoši noteiktajai attīstības perspektīvai. Finansēšanas programmas ietvaros vai atsevišķi tiek paredzēts budžets arī alternatīvo dārzkopības veidu atbalstam. Finanšu līdzekļi prioritāri tiek novirzīti tām PD teritorijām, kurās pastāv būtiskākās problēmas saistībā ar vides un infrastruktūras degradāciju;
5. Pašvaldība veic PD pieprasījuma / piedāvājuma analīzi, jaunu teritoriju meklēšanu / piedāvāšanu biedrībām dažādām urbānās dārzkopības formām.
6. Pašvaldībai būtu iespēja noteikt prasības PD biedrībām (t.sk. tiktu noteikti pieļaujамie un aizliedzami būvniecības materiāli, teritorijas kopšanas noteikumi), kas tiktu definētas ar tām noslēgtajos līgumos, tādā veidā ierobežojot visatļautību un paturot iespēju noteikt atļautās/aizliegtās darbības.

2.7.2 Attīstības scenāriju ietekme uz PD

Secīgi turpinot darbu pie apskatīto attīstības scenāriju analīzes, KPMG eksperti ir sagatavojuši izpēti par to ietekmi uz PD, ņemot vērā esošās situācijas analīzi. Balstoties uz tehnisko specifikāciju, ietekme izpētīta un raksturota attiecībā uz šādiem aspektiem:

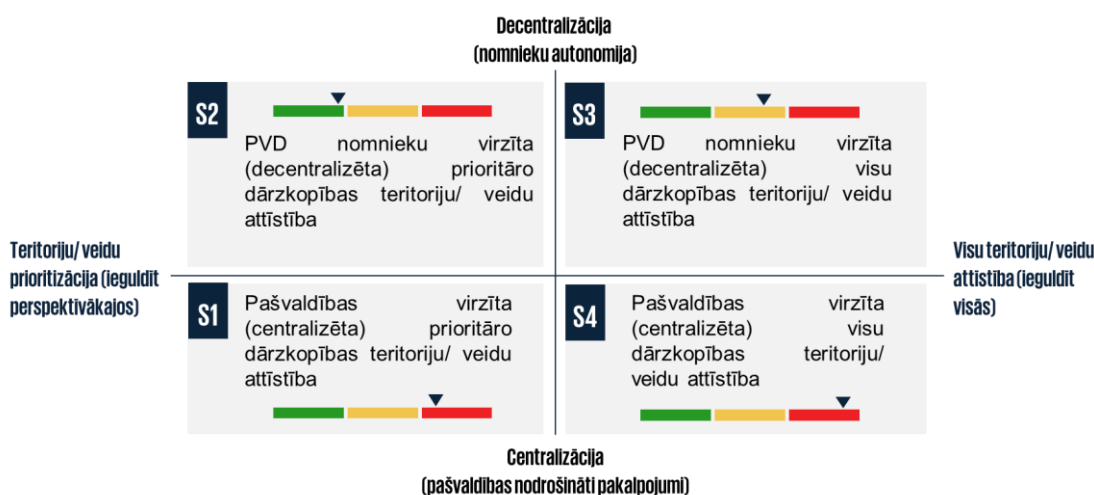
- Nomas maksa;
- Iespēja attīstīt kvalitatīvu tehnisko infrastruktūru;
- Iespēja nodrošināt efektīvu pārvaldību.

Ietekmes raksturojums sniegs kvalitatīvā (aprakstošā) formā, balstoties uz KPMG ekspertu vērtējumu. Papildus KPMG eksperti ir vērtējuši arī katra scenārija ietekmi uz Rīgas valstspilsētas stratēģisko mērķu sasniegšanu.

2.7.2.1 Ietekme uz nomas maksu

Izstrādāto attīstības scenāriju izvērtēšanai, tiek secīgi analizēta katra scenārija iespējamā ietekme uz nomas maksu (61. Attēls).

61. Attēls. Attīstības scenāriju iespējamā ietekme uz nomas maksu

Scenārijs Nr.1: Pašvaldības virzīta (centralizēta) prioritāro teritoriju/veidu attīstība. Negatīva ietekme, kas saistīta ar to, ka pašvaldības virzīta PD teritoriju attīstība ietvertu būtiskus pašvaldības ieguldījumus PD pieguļošajā un iekšējā infrastruktūrā, līdz ar to finanšu līdzekļu iegūšanai iespējamais risinājums (pilnā vai daļējā apmērā) būtu nomas maksas palielināšana tādā apmērā, lai gūtu papildus līdzekļus ieguldījumu veikšanai un PD teritoriju ikgadējai uzturēšanai. Tā kā būtiska daļa PD pašreizējo nomnieku ir pensionāri, maznodrošinātas personas un arī personas ar īpašām vajadzībām, nomas maksas palielināšana var samazināt kopējo pieprasījumu pēc PD nomas, līdz ar to nesasniedzot vēlamo attīstības perspektīvu.

Scenārijs Nr.2: PD nomnieku virzīta (decentralizēta) prioritāro teritoriju/veidu attīstība. Pozitīva ietekme, kas saistīta ar to, ka pašvaldības prioritizētajās teritorijās PD attīstības perspektīvas sasniegšanu organizē dārzkopju biedrības, līdz ar to mazinās nepieciešamība iesaistīt pašvaldības darbiniekus un finanšu resursus. Rezultātā nerodas papildus pamatojums nomas maksas straujai palielināšanai, jo ar PD teritoriju pārvaldību saistītās izmaksas tiek apkopotas un organizētas biedrību ietvaros.

Scenārijs Nr.3: Dārziņu nomnieku virzīta (decentralizēta) visu dārzkopības teritoriju/veidu attīstība. Neitrāla ietekme uz nomas maksu, jo esošās situācijas analizē secināts, ka ne visās Rīgā esošajās PD teritorijās ir aktīva dārzkopju biedrība, līdz ar to scenārija ietvaros vismaz tuvāko 3-5 gadu laikā daļa no PD u.c. dārzkopības veidiem būtu jāorganizē ar pašvaldības darbinieku iesaisti un pašvaldības pilnu vai daļēju līdzfinansējumu. Šī iemesla dēļ nomas maksa var būtiski nepieaugt, ja pašvaldība izvēlas nogaidīt līdz PD biedrības izveidojas visās PD teritorijās vai arī var nedaudz

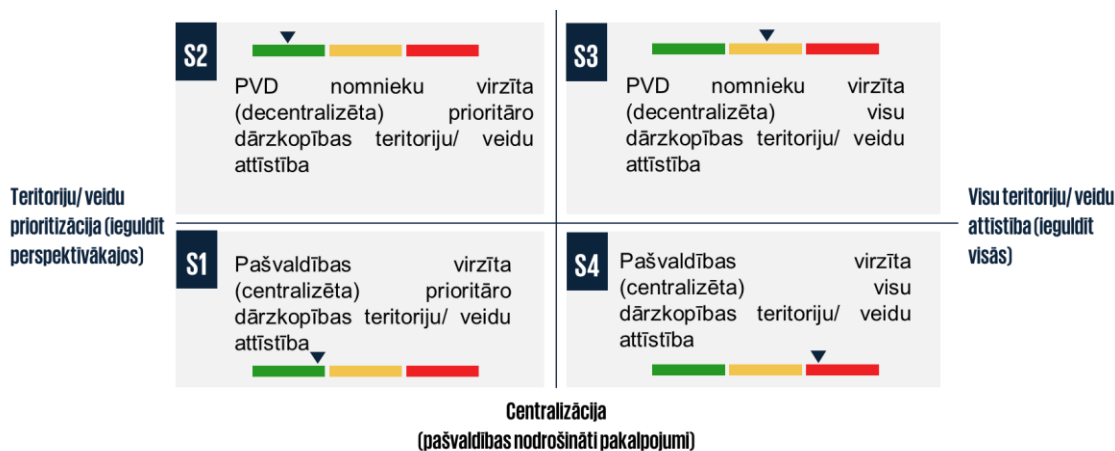
pieaugt, lai palielinātu pašvaldības iespējas veikt ieguldījumus mazāk sakārtotajās PD teritorijās.

Scenārijs Nr.4: Pašvaldības virzīta (centralizēta) visu dārzkopības teritoriju/ veidu attīstība. Negatīva ietekme uz nomas maksu, kas saistīta ar to, ka pašvaldības virzīta PD teritoriju attīstība ietvertu būtiskus pašvaldības ieguldījumus PD pieguļošajā un iekšējā infrastruktūrā, līdz ar to finanšu līdzekļu iegūšanai iespējamais risinājums (pilnā vai daļējā apmērā) būtu nomas maksas palielināšana tādā apmērā, lai gūtu papildus līdzekļus ieguldījumu veikšanai un PD teritoriju ikgadējai uzturēšanai. Tā kā būtiska daļa PD pašreizējo nomnieku ir pensionāri, maznodrošinātas personas un arī personas ar īpašām vajadzībām, nomas maksas palielināšana var samazināt kopējo pieprasījumu pēc PD nomas, līdz ar to nesasniedzot vēlamo attīstības perspektīvu.

2.7.2.2 Ietekme uz iespējam attīstīt kvalitatīvu tehnisko infrastruktūru

Izstrādāto attīstības scenāriju izvērtēšanai, tiek secīgi analizēta katra scenārija iespējamā ietekme uz kvalitatīvas tehniskās infrastruktūras attīstību (62. Attēls).

62. Attēls. Attīstības scenāriju iespējamā ietekme uz kvalitatīvas tehniskās infrastruktūras attīstību

Scenārijs Nr.1: Pašvaldības virzīta (centralizēta) prioritāro teritoriju/ veidu attīstība. Pozitīva ietekme, kas saistīta ar to, ka pašvaldības iestādes un kapitālsabiedrības ikgadējos darba plānos varētu iekļaut konkrētas darbības tehniskās infrastruktūras uzlabošanai. Veicinošs faktors būtu prioritāru PD teritoriju noteikšana, kas veicina ieguldījumu un uzturēšanas darbu fokusēšanu uz perspektīvākajām PD teritorijām, neparedzot ieguldījumus citur – tas nodrošinātu mērķtiecīgus ieguldījumus vietās, kur būtu iespējams gūt augstāko ekonomisko atdevi un pozitīvu ietekmi uz PD teritorijām.

Scenārijs Nr.2: PD nomnieku virzīta (decentralizēta) prioritāro teritoriju/ veidu attīstība. Pozitīva ietekme, kas saistīta ar to, ka aktīvie nomnieki un dārzkopju biedrības spēj salīdzinoši efektīvi identificēt un risināt vietēja rakstura tehniskās infrastruktūras jautājumus. Prioritāro PD teritoriju noteikšana veicina arī pašvaldības mērķtiecīgāku

finansiālo, materiālo un organizatorisko atbalstu pilnībā vai daļēji līdzfinansējot biedrību un aktīvo nomnieku iniciatīvas.

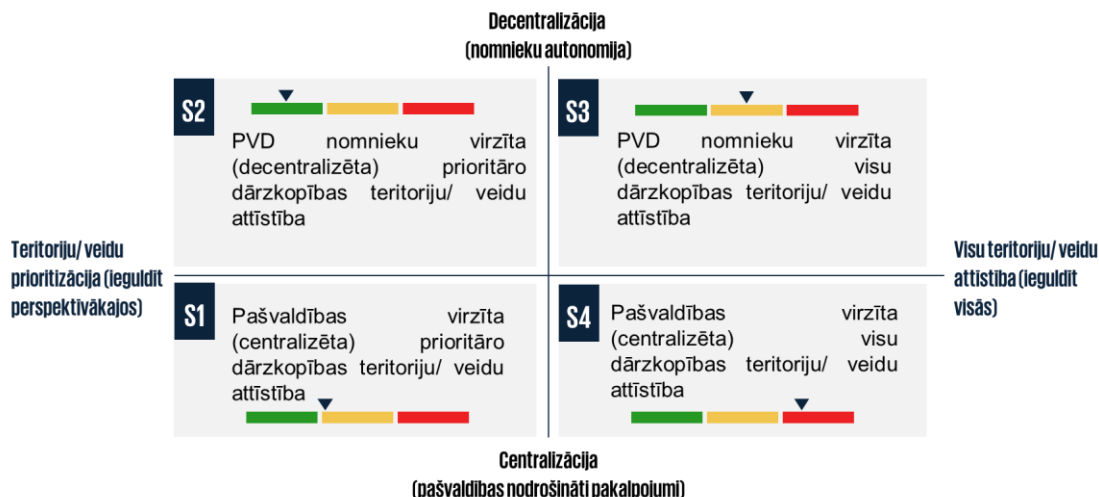
Scenārijs Nr.3: PD nomnieku virzīta (decentralizēta) visu dārzkopības teritoriju/ veidu attīstība. Neitrāla ietekme, jo pilsētā kopumā turpinātos nevienmērīga PD teritoriju attīstība. PD teritorijās, kur ir aktīvas dārzkopju biedrības, jau šī pētījuma ietvaros ir novērota būtiski labāk attīstīta estētiskā un infrastruktūras kvalitāte. Šī scenārija ietvaros pastāvētu risks, ka atšķirība starp PD teritorijām arvien palielinātos, tāpēc pašvaldībai būtu jāveic kompensējošas darbības, vairāk atbalstot/ ieguldot PD teritorijās, kur nav savas biedrības.

Scenārijs Nr.4: Pašvaldības virzīta (centralizēta) visu dārzkopības teritoriju/ veidu attīstība. Negatīva ietekme, jo izvēle pašvaldībai uzņemties pilnīgi visu PD teritoriju un dārzkopības veidu attīstību var būt pārāk apgrūtināša pašvaldības iestādēm un kapitālsabiedrībām, it īpaši ņemot vērā, ka esošās situācijas analīzē nav identificēts, ka pēdējo gadu laikā būtu veiktas aktīvas darbības no pašvaldības puses tehniskās infrastruktūras attīstībā PD teritorijās un to tuvumā.

2.7.2.3 Ietekme uz iespēju nodrošināt efektīvu pārvaldību

Izstrādāto attīstības scenāriju izvērtēšanai, tiek secīgi analizēta katra scenārija ietekme uz iespēju nodrošināt efektīvu pārvaldību (63. Attēls).

63. Attēls. Attīstības scenāriju ietekme uz iespēju nodrošināt efektīvu pārvaldību

Scenārijs Nr.1: Pašvaldības virzīta (centralizēta) prioritāro teritoriju/ veidu attīstība. Neitrāla ietekme, jo no vienas puses PD teritoriju prioritizācija veicinātu pašvaldības resursu novirzīšanu PD teritorijām un dārzkopības veidiem ar augstāko perspektīvu, taču pašvaldības virzītas (centralizētas) pārvaldības pieejas īstenošanai būtu jāpaplašina pašvaldības struktūrvienības kapacitāte, piemēram, paplašinot iesaistītā personāla skaitu. Turklāt starptautiskie un vietējie labās prakses piemēri liecina, ka PD pārvaldība sasniedz lielāku efektivitāti un iespējas īsākā termiņā risināt

PD nomniekiem aktuālos jautājumus, ja tā daļēji vai pilnībā tiek nodota dārzkopju biedrībām nevis uzturēta pašvaldības struktūrvienībās.

Scenārijs Nr.2: PD nomnieku virzīta (decentralizēta) prioritāro teritoriju/ veidu attīstība. Pozitīva ietekme, ko veicina sinerģija starp aktīvo nomnieku un dārzkopju biedrību iesaistīšanu pārvaldībā un pašvaldības noteikto PD teritoriju prioritizāciju. Šādā veidā tiek sasniegta iespējami efektīvākā pārvaldības pieeja, jo tā gūst labumu un gan no daļējas pārvaldības jautājumu nodošanas PD nomniekiem, gan no pašvaldības mērķtiecīgiem ieguldījumiem prioritārās teritorijās.

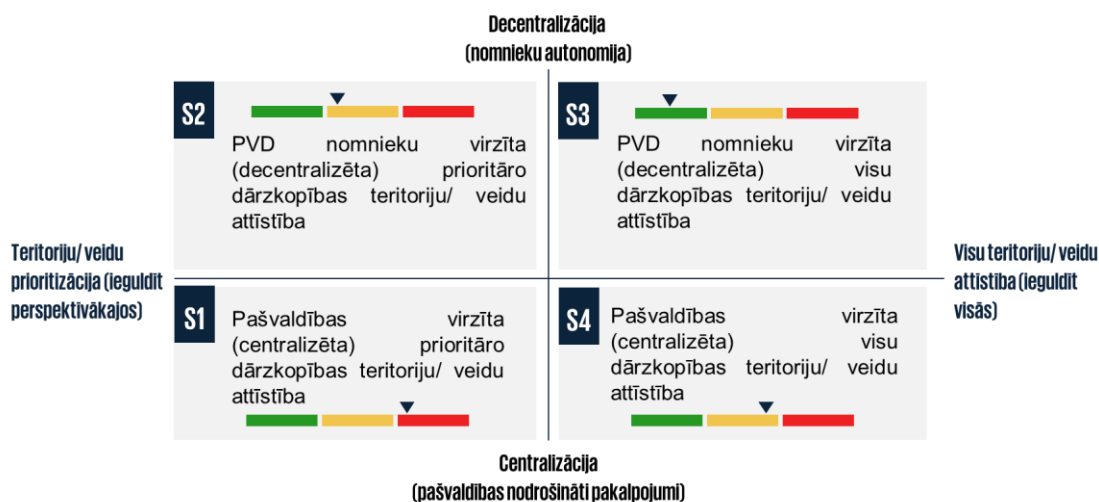
Scenārijs Nr.3: PD nomnieku virzīta (decentralizēta) visu dārzkopības teritoriju/ veidu attīstība. Neitrāla ietekme, jo no vienas puses PD pārvaldība sasniedz lielāku efektivitāti un iespējas īsākā termiņā risināt PD nomniekiem aktuālos jautājumus, ja tā daļēji vai pilnībā tiek nodota dārzkopju biedrībām nevis uzturēta pašvaldības struktūrvienībās, taču esošās situācijas analīze liecina, ka daļā no PD teritorijām šādas biedrības pašlaik nav. Tas nozīmē, ka pašvaldībai īstermiņā jāprojām būtu jāsadarbojas ar plašu loku individuālo nomnieku, kas samazina pārvaldības efektivitāti, tomēr ilgtermiņā būtu jāveicina gan esošo biedrību stiprināšana, gan sabiedrības virzīta attīstība pārējās PD teritorijās, lai virzītos uz situāciju, kur biedrības pārņem teritoriju uzturēšanu.

Scenārijs Nr.4: Pašvaldības virzīta (centralizēta) visu dārzkopības teritoriju/ veidu attīstība. Negatīva ietekme, jo šī scenārija ietvaros pašvaldība uzņemtos visu PD teritorijas vienmērīgas attīstības virzīšanu, kā arī finanšu ieguldījumu veikšanu. Esošās situācijas analīze liecina, ka līdz šim šādas darbības nav veiktas, kas nozīmē, ka būtu jāiegulda liels laiks, kā arī cilvēku un finanšu resursi, lai panāktu vēlamu rezultātu. Turklāt starptautiskie un vietējie labās prakses piemēri liecina, ka PD pārvaldība sasniedz lielāku efektivitāti un iespējas īsākā termiņā risināt PD nomniekiem aktuālos jautājumus, ja tā daļēji vai pilnībā tiek nodota dārzkopju biedrībām nevis uzturēta pašvaldības struktūrvienībās.

2.7.2.4 Ietekme uz Rīgas valstspilsētas stratēģisko mērķu sasniegšanu

Izstrādāto attīstības scenāriju izvērtēšanai, tiek secīgi analizēta katra scenārija ietekme uz Rīgas valstspilsētas stratēģisko mērķu sasniegšanu (64. Attēls).

64. Attēls. Attīstības scenāriju ietekme uz iespēju sasniegt pilsētas stratēģiskos mērķus

Scenārijs Nr.1: Pašvaldības virzīta (centralizēta) prioritāro teritoriju/veidu attīstība. Negatīva ietekme, jo, lai gan scenārija ietvaros pašvaldība noteiktu prioritāri attīstāmas teritorijas, kā PD, tas kopumā aptvertu ierobežotu PD skaitu un radītu neskaidrību par pārējo teritoriju attīstību kā daļu no pilsētas zaļās infrastruktūras. Pastāvētu iespējamība, ka tās tiek pārveidotas par apbūvi, samazinot zaļo teritoriju īpatsvaru pilsētā. Papildus, ja šis process tiktu organizēts centralizētā veidā, tad pašvaldība varētu saskarties ar nozīmīgu sabiedrības pretestību, kas mazinātu scenārija ieviešanas ilgtspējīgumu.

Scenārijs Nr.2: Dārziņu nomnieku virzīta (decentralizēta) prioritāro teritoriju/veidu attīstība. Neitrāla ietekme, jo, lai gan scenārija ietvaros pašvaldība noteiktu prioritāri attīstāmas teritorijas, kā PD, tas kopumā aptvertu ierobežotu PD skaitu un radītu neskaidrību par pārējo teritoriju attīstību kā daļu no pilsētas zaļās infrastruktūras. Pastāvētu iespējas, ka tās tiek pārveidotas par apbūvi, samazinot zaļo teritoriju īpatsvaru pilsētā. No otras puses, dārziņu nomnieku iesaiste nodrošinātu viņu interešu ņemšanu vērā, kas veicinātu izpratni par šī scenārija nozīmi un iespējamu zaļo teritoriju attīstību citur pilsētā, kompensējot notikušās izmaiņas.

Scenārijs Nr.3: PD nomnieku virzīta (decentralizēta) visu dārzkopības teritoriju/veidu attīstība. Pozitīva ietekme, jo gan decentralizēta PD teritoriju attīstība, gan zaļās infrastruktūras attīstības atbalsts pēc iespējas plašākā teritorijā un daudzveidībā veicinātu zaļās infrastruktūras saglabāšanu, pilnveidošanu un ilgtspējīgu apsaimniekošanu, kurā ir iespējams iesaistīties arī sabiedrībai.

Scenārijs Nr.4: Pašvaldības virzīta (centralizēta) visu dārzkopības teritoriju/ veidu attīstība. Neitrāla ietekme, jo zaļās infrastruktūras attīstības atbalsts pēc iespējas plašākā teritorijā un daudzveidībā veicinātu zaļās infrastruktūras saglabāšanu, pilnveidošanu un ilgtspējīgu apsaimniekošanu, tomēr bez sabiedrības iesaistes šis process var būt smagnējs, kā arī prasīt vairāk pašvaldības finanšu un laika resursu.

2.7.2.5 Kopsavilkums par attīstības scenāriju ietekmi uz PD

Katrs piedāvātais attīstības scenārijs tika novērtēts no 4 aspektiem, lai izvēlētos vienu veiksmīgāko scenāriju turpmākai PD attīstībai (65. Attēls).

65. Attēls. Attīstības scenāriju ietekme uz PD

	Ietekme uz nomas maksu	Ietekme uz iespējam attīstīt kvalitatīvu tehnisko infrastruktūru	Ietekme uz iespēju nodrošināt efektīvu pārvaldību	Ietekme uz pilsētas stratēģisko mērķu sasniegšanu
S1	Red (negatīva)	Green (pozitīva)	Yellow (neitrāla)	Red (negatīva)
S2	Green (pozitīva)	Green (pozitīva)	Green (pozitīva)	Yellow (neitrāla)
S3	Yellow (neitrāla)	Yellow (neitrāla)	Yellow (neitrāla)	Green (pozitīva)
S4	Red (negatīva)	Red (negatīva)	Red (negatīva)	Yellow (neitrāla)

Balstoties uz veikto analīzi un katra scenārija ietekmi uz nomas maksu, iespējam attīstīt kvalitatīvu infrastruktūru un iespēju nodrošināt efektīvu pārvaldību, tiek secināts, ka **veiksmīgākie scenāriji ir S2 un S3**, tomēr **KPMG atbalsta scenārija S3 izvēli**, jo šis scenārijs ir visvairāk vērsts uz sabiedrības interesēm un Rīgas valstspilsētas stratēģisko mērķu sasniegšanu.

2.8 Piedāvātais pārvaldības modelis

Balstoties uz padziļinātu literatūras un citu informācijas avotu analīzi, situācijas izvērtējumu padziļināti pētāmajās teritorijās un veikto attīstības scenāriju izstrādi un izpēti, KPMG eksperti piedāvā nākotnē izveidot jaunu integrētu PD pārvaldības modeli (66. Attēls). Būtiskākā izmaiņa, salīdzinājumā ar pašreizējo modeli, ir priekšlikums veidot **jumta organizāciju un ĪD kompetenču centru** (stiprinot departamenta esošo kapacitāti un kompetences) PD teritoriju jautājumos, kur:

- **Jumta organizācija** – tā būtu veidota kā 1.1.3.1. apskatīto ārvalstu jumta organizāciju analogs, kuras galvenais mērķis būtu nodrošināt PD teritoriju pārraudzību un atbalsta funkcijas, kā arī citus uzdevumus, kas raksturoti turpmāk šajā nodaļā. Vēlams, lai šāda organizācija rastos pēc Rīgas PD biedrību pašiniciatīvas, ideju ierosinot PAD – pozitīvas iezīmes par šāda scenārija

realizēšanos varēja novērot šajā pētījumā notikušajās darbnīcās, kurās PD biedrību pārstāvji izcēlās ar augstu aktivitāti, inteliģenci, apņēmību un vēlmi sadarboties. Jumta organizācijai būtu jānodrošina vismaz viens pilna vai daļēja laika darbinieks un tās darbība tiktu pilnībā vai daļēji finansēta no biedru naudām, pašvaldības finansējuma, ziedojumiem u.c. avotiem. Ņemot vērā ārvalstu pieredzi, pastāv iespēja, ka jumta organizācija var arī pilnībā pārņemt no ĪD PD teritoriju iznomāšanu tālākām PD teritoriju biedrībām un individuāliem nomniekiem, tādā veidā mazinot ĪD noslodzi, taču tas būtu jāvērtē turpmākos šīs koncepcijas ieviešanas soļos. **Jumta organizācijas izveidošana būtu vēlamais scenārijs, kas vislabāk atbilstu arī izvēlētajai attīstības scenārija nr.3 ieviešanai.**

- **ĪD (RD) kompetenču centrs** – esošajā pārvaldības modelī trūkst institucionāla kapacitāte detaļu jautājumu risināšanai, piemēram, PD inventarizācijai, neizmantoto teritoriju identificēšanai, kā arī apkārtējo teritoriju sakārtošanai, līdz ar to kā viens no prioritārajiem pasākumiem pārvaldības modeļa dzīvināšanai ir ĪD kompetenču stiprināšana, kas palīdzētu risināt kapacitātes trūkumu un pārvaldības sadrumstalotību, neatkarīgi no tā, vai tiek izveidota jumta organizācija. Ņemot vērā, ka PD pārvaldības uzlabošanai ir nepieciešams liels ieguldījums tieši no pašvaldības puses, saistībā ar informācijas uzturēšanu, ĪD kompetenču centrs varētu risināt jautājumus, kam pašlaik pašvaldībā pietrūkst kapacitātes, neatkarīgi no tā, vai nākotnē izdosies izveidot jumta organizāciju.

Piedāvātais pārvaldības modelis ietver šādu funkciju izpildi un atbildību sadalījumu:

1. **Politikas veidošanas funkcijas:** Ņemot vērā iespēju, ka pārskatāmā nākotnē varētu netikt izstrādāts Latvijas nacionālā līmeņa normatīvais regulējums attiecībā uz PD, pārvaldības modelis paredz, ka Rīgas valstspilsētas PD politikas veidošanas (iniciēšanas) funkcijas nodrošina PAD, iesaistot un veidojot sadarbību primāri ar ĪD (kompetenču centru) un MVD, un sekundāri – ar CA:
  - 1.1. **PAD atbildības jomas:** PD nozīmes paaugstināšana pilsētas stratēģiskās vadības un lēmumu pieņemšanas līmenī, veicinot citu RVP struktūrvienību, kā arī lēmumu pieņēmēju izpratni par pilsētvides dārzu teritoriju lomu pilsētā un attiecīgu publisko investīciju projektu/programmu apjoma palielināšanos; vispārēju pilsētas līmeņa vadlīniju izstrādes procesa vadīšana par PD definīciju, izmantošanas principiem, iesaistīto pušu atbildībām u.c. tēmām, kas risinātu nacionāla līmeņa politikas plānošanas dokumenta trūkumu.
  - 1.2. **ĪD (RVP kompetenču centra) atbildības jomas (SI):** nodrošināt, ka izstrādātajās vispārējās PD izmantošanas vadlīnijās ir ņemtas vērā pašvaldības politiskās intereses un autonomās funkcijas attiecībā uz tai piederošo nekustamo īpašumu.
  - 1.3. **MVD atbildības jomas (SI):** nodrošināt, ka izstrādātajās vispārējās PD izmantošanas vadlīnijās ir ņemtas vērā pašvaldības politiskās intereses un autonomās funkcijas attiecībā uz vides aizsardzību un pārvaldību.

- 1.4. **CA atbildības jomas (SI):** iesaistīties pašvaldības budžeta līdzekļu paredzēšanas veicināšanā PD teritoriju attīstībā; budžeta komisijas un Rīgas domes kompetencē ir apstiprināt noteiktu finanšu apjomu gadā pilsētvides dārzu teritoriju labiekārtošanai atbilstoši attīstības koncepcijas stratēģiskajiem uzstādījumiem un budžeta iespējām.

Attiecībā uz politikas veidošanas un kopējā pārvaldības modeļa priekšlikumu nozīmīgs aspekts un vienlaikus arī risks ir RVP politiskie lēmumi un nostāja. Tā kā PD attīstības jautājumi ir cieši saistīti ar Pašvaldību likumā noteiktām autonomajām funkcijām, šajā ziņojumā izstrādātie priekšlikumi būtu jāpārrunā un jāaskaņo arī ar RD, lai veicinātu tās pieņemto lēmumu tālāko virzību.

2. **Regulējošās funkcijas:** Ņemot vērā veikto pārvaldības izvērtējumu, piedāvātais pārvaldības modelis paredz regulējošās funkcijas pilnveidošanu un nostiprināšanu, veicinot ilgtermiņa statusa noteikšanu PD teritorijām:
  - 2.1. **PAD atbildības jomas:** sagatavot un veikt grozījumus teritorijas plānojumā un TIAN, paredzot pilnvērtīgu pastāvīgo PD statusa noteikšanu, piemēram, atceļot prasību par lokālpilnvarotības izstrādi un nosakot konkrētas teritorijas, kas ilgtermiņā saglabātu pastāvīgu statusu; vadīt vispārējo PD izmantošanas vadlīniju izstrādes procesu;
  - 2.2. **ĪD (RVP kompetenču centra) atbildības jomas (SI):** nodrošināt vispārējo vadlīniju piesaisti PD nomas līgumiem (priekšvārda un pielikuma formā); saskaņot PD teritorijas, kurām ir iespējams noteikt pastāvīgu statusu atbilstoši pašvaldības politiskajām prioritātēm attiecībā uz nekustamā īpašuma izmantošanu;
  - 2.3. **MVD atbildības jomas (SI):** iesaiste vispārējo vadlīniju izstrādē, ietverot būtiskākās prasības no vides kvalitātes aspekta.
3. **Koordinācijas funkcijas:** Ņemot vērā veikto pārvaldības izvērtējumu, piedāvātais modelis paredz koordinācijas funkciju stiprināšanu, izveidojot jumta organizāciju/ RVP kompetenču centru, kas būtu atbildīgs par regulāru informācijas apmaiņu dārzkopju biedrību starpā un pārstāvētu viņu intereses:
  - 3.1. **PAD, RAIC atbildības jomas:** nodrošināt sabiedrības iesaisti ar PD saistītu lēmumu pieņemšanā; veicināt pilsētnieku iesaisti un līdzdalību PD attīstībā; turpināt starpnozaru darba grupas par PD attīstību koordinēšanu līdz jumta organizācijas un RVP kompetenču centra izveidošanai.
  - 3.2. **ĪD (RVP kompetenču centra) sadarbībā ar jumta organizāciju atbildības jomas:** pārstāvēt PD biedrību intereses; veicināt to vajadzību un problēmu risināšanu; organizēt dārzkopības popularizēšanas aktivitātes; uzturēt regulāras komunikācijas platformu, kurā nodrošināt pieredzes apmaiņu un savstarpējās komunikācijas iespējas biedrībām, individuāliem nomniekiem, nozares ekspertiem, pašvaldības pārstāvjiem u.c.

4. **Pārraudzības funkcijas:** Ņemot vērā veikto pārvaldības izvērtējumu, piedāvātais modelis paredz būtiskas izmaiņas PD pārraudzības funkciju izpildē, kur tās lielā mērā tiktu nodotas jumta organizācijai, tādējādi atslogojot ĪD darbu un padarot pārraudzības procesu regulārāku un tuvāku PD dārzu nomniekiem:
  - 4.1. **Jumta organizācija atbildības jomas:** veikt PD biedrību darbības pārraudzību, skaidrojot / popularizējot vispārējo vadlīniju būtību, organizējot regulārus (ieteicams ikgadējus) klātienēs apsekojumus, tikšanās ar biedrību valdes pārstāvjiem un pārbaudot PD teritoriju stāvokli, tai skaitā būvju legalitāti, attiecībā pret vispārējo vadlīniju prasībām.
  - 4.2. **ĪD (kompetenču centra) atbildības jomas:** veikt nomas līgumu darbības pārraudzību brīdī, kad beidzas līguma termiņš vai izņēmuma gadījumos, kad jumta organizācija aicina ĪD izskatīt PD uzturēšanā noteiktus problēmjaudājumus; uzskaitīt un apzināt pašvaldības nekustamo īpašumu; izvērtēt pašvaldības nekustamā īpašuma izmantošanas atbilstību attīstības plānošanas dokumentiem, nelikumīgās būvniecības kartēšana un uzraudzība.
  - 4.3. **MVD atbildības jomas:** veikt pilsētvides dārzu teritoriju pārraudzību, kad jumta organizācija/ RVP kompetenču centrs aicina MVD izskatīt PD uzturēšanā noteiktus problēmjaudājumus saistībā ar dabas resursu racionālu izmantošanu, piesārņojumu, vides aizsardzības prasību ievērošanu, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, sadzīves atkritumu apsaimniekošanu un dzīvnieku uzskaiti.
  - 4.4. **PAD atbildības jomas (SI):** pārraudzības veikšana saistībā ar būvniecības kontroles jautājumiem.
  - 4.5. **Biedrību atbildības jomas:** veikt individuālo nomnieku darbības pārraudzību attiecībā pret vispārējo vadlīniju nosacījumiem.
5. **Pakalpojumu funkcijas:** Atbilstoši labas pārvaldības principiem, pakalpojumu funkcijas būtu pēc iespējas jānodala no politikas funkcijām, tāpēc jaunais pārvaldības modelis paredz decentralizētu pieeju, kurā ĪD vairs nebūtu jāslēdz nomas līgumi ar individuāliem nomniekiem, bet gan ar PD teritoriju attiecīgu biedrību skaitu:
  - 5.1. **PAD atbildības jomas:** veicināt finansiālu, materiālu un organizatoriskus atbalsta instrumentu pieejamību budžeta plānošanas procesā biedrību darbības uzsākšanai un atbalstam.
  - 5.2. **ĪD (RVP kompetenču centra) atbildības jomas:** pašvaldības īpašuma lietošanas nodošana PD biedrībām caur nomas līgumiem; iesniegumu reģistrēšana par PD iznomāšanu; veicināt biedrību veidošanos PD teritorijās, kur tādu vēl nav.

- 5.3. **RAIC atbildības jomas:** iesniegumu reģistrēšana par PD iznomāšanu; veicināt biedrību veidošanos PD teritorijās, kur tādu vēl nav.
  - 5.4. **MVD atbildības jomas:** uzturēt un apsaimniekot pašvaldības pārziņā esošās peldvietas, pludmales un aktīvās atpūtas zonas publisko ūdeņu krastmalā (attiecināms uz vietām, kas ir daļa no vai blakus PD teritorijām), kā arī organizēt nodošanu apsaimniekošanā dabas un apstādījumu teritorijas SIA "Rīgas meži", lai veicinātu pieguļošo teritoriju vides kvalitātes uzlabošanu.
  - 5.5. **Jumta organizācijas atbildības jomas:** veicināt biedrību veidošanos PD teritorijās, kur tādu vēl nav.
  - 5.6. **Biedrības:** organizēt pašvaldības īpašuma iznomāšanu individuāliem nomniekiem; atbildēt par ikdienas darbu vadību teritorijas un koplietošanas infrastruktūras un aprīkojuma uzturēšanai; administrēt līgumus ar individuāliem nomniekiem; organizēt atkritumu izvešanu; mērķtiecīgi organizēt kopienas sajūtu veicinošas aktivitātes; veicināt dārzkopības popularizēšanu un nomnieku izglītošanu.
  - 5.7. **Individuālo nomnieku atbildības jomas:** lietot nomā saņemto PD teritoriju paredzētajam mērķim un vispārējo vadlīniju prasībām; uzturēt iznomāto īpašuma daļu tādā fiziskā stāvoklī, lai to būtu pieejams vismaz tādā pašā kvalitātē nodot potenciāli nākamajam nomniekam, t.sk. nepieļaut zemesgabala un tam piegulošās teritorijas piesārņošanu, applūšanu, pārpurvošanos, sablīvēšanos u.c. zemi postošus procesus, kas pasliktina citu zemes lietotāju vai zemes īpašnieku zemes kvalitāti.
6. **Atbalsta funkcijas:** Ņemot vērā veikto pārvaldības izvērtējumu, piedāvātais modelis paredz atbalsta funkciju saglabāšanu un stiprināšanu, piemēram, nosakot papildus atbildības jumta organizācijai un ĪD kompetenču centram par mācību organizēšanu:
    - 6.1. **PAD atbildības jomas:** apkopot un uzturēt aktuālo informāciju par publiskās infrastruktūras attīstības iecerēm, kas saistītas ar lokālplānojumu un detālplānojumu īstenošanu (t.sk. PD teritorijās); nodrošināt informācijas resursu attīstību un pilnveidošanu, tai skaitā uzturēt un attīstīt vienoto Rīgas ģeogrāfiskās informācijas sistēmu (GEORīga.lv), topogrāfisko informāciju, ģeotelpiskās informācijas uzturēšanu un apriti, tajā nodrošinot arī informāciju par PD.
    - 6.2. **ĀMD atbildības jomas:** piebraucamo ceļu uzturēšana (ja tie ir izbūvēti ceļi sarkanajās līnijās).
    - 6.3. **Jumta organizācijas/ ĪD (RVP kompetenču centra) atbildības jomas:** mācību/ kursu / saliedētības un informatīvu pasākumu organizēšana PD biedrībām.

- 6.4. CA (Teritorijas labiekārtošanas pārvalde):** ārtelpas labiekārtošana pēc RVP deleģējuma.
- 6.5. ĪD (RVP kompetenču centra) atbildības jomas:** piebraucamo ceļu uzturēšana (ja tie ir iedibināti ceļi bez sarkanajām līnijām).
- 6.6. Pašvaldības kapitālsabiedrību atbildības jomas:** apzināt PD teritoriju inženiertehniskās un zaļās infrastruktūras vajadzības un plānot to apsaimniekošanas un uzlabošanas darbus (sabiedriskā transporta jaunu maršrutu apkalpošana, inženierinfrastruktūras pieejamība, pieguļošo teritoriju apsaimniekošana u.c.).
- 6.7. Citu pašvaldības iestāžu atbildības jomas:** gādāt par sabiedrisko kārtību un drošību PD teritorijā (pašvaldības policija, VUGD u.c.), jaunu ST maršrutu apkalpošana (Rīgas Satiksme) u.c..

9. Tabula. PD pārvaldībā iesaistīto pušu funkciju un uzdevumu sadalījums, balstoties uz piedāvāto pārvaldības modeli

	PAD	ĪD*	MVD	RAIC	ĀMD	CA	KS	Jumta org.	Biedrības
Politikas	V	X	X			X			
Regulējošā	V	X	X						
Koordinācijas	X			X				V	
Pārraudzības	X	X	X					V	X
Pakalpojumu	X	X	X	X					V
Atbalsta	V	X		X	X	X	X	X	

Piezīme. Ar "V" atzīmēts galvenais izpildītājs, bet ar "X" – saistītie izpildītāji.

Ar krāsām iezīmētas pozīcijas ar izmaiņām no esošā pārvaldības modeļa.

*RVP kompetenču centrs

Piedāvātā pārvaldības modeļa finansēšanas modelis

Pamatojoties uz 1.1.3.1. nodaļā veikto analīzi par PD pārvaldības administratīvajiem risinājumiem, piedāvātā pārvaldības modeļa finansēšanai tiek piedāvāts šāds modelis:

Pašvaldības finansējums

- Balstoties uz PAD iniciatīvu, turpmāko gadu laikā ieteicams nodrošināt pašvaldības budžeta investīcijas PD teritoriju attīstībā, risinot šajā pētījumā un papildus vajadzību apkopojumā identificētos uzlabojumus, t.sk. infrastruktūras izbūvi un modernizāciju. Piemērotākais brīdis būtu paredzēt nozīmīgākas investīcijās nākamās Rīgas attīstības programmas 2028.-2035.g. Investīciju plānā, nodrošinot, ka ieguldījumus

kompleksi plāno gan ĀMD, gan ĪD u.c. RVP iestādes un kapitālsabiedrības. Tādā veidā būtu iespējams arī realizēt šajā pētījumā izstrādāto Lucavsalas telpiskās attīstības vīziju, kurā paredzēta kopienas centrālo daļu labiekārtošana līdzīgi kā ārvalstu piemēros. Pašvaldības finansējumam ir jābūt primārajam avotam PD teritoriju uzlabošanā, jo šīs teritorijas ir pašvaldības valdījums;

- Pašvaldības finansējums var tikt paredzēts arī jaunu PD veidošanai, līdzīgi, kā tas jau šobrīd tiek paredzēts citās Latvijas pilsētās (piemēram, Liepājā un Cēsīs);
- Pašvaldības finansējums PD teritoriju labiekārtošanai var tikt piešķirts arī grantu/līdzdalības budžetēšanas veidā, ar nosacījumu, ka PD teritorijā ir aktīva biedrība un no veiktajiem darbiem labumu gūs plašāks Rīgas iedzīvotāju un viesu loks, piemēram, labiekārtojot publiski vai daļēji publiski pieejamus augļu un meža dārzus.

ES fondu finansējums

Ņemot vērā, ka tuvāko gadu desmitu kopējais mērķis gan pasaules, gan ES līmenī ir virzīties uz klimatneitralitāti un dabas vērtību saglabāšanu, paredzams, ka ES fondu līdzfinansējums zaļās infrastruktūras projektu realizēšanai būs pastāvīgi pieejams. Tāpēc pārvaldības modeļa pilnvērtīgai ieviešanai ir ieteicams apzināt tuvāko gadu laikā pieejamās ES fondu iespējas un izvērtēt iespējas izmantot šos ieguldījumus PD teritorijās, kas veicina arī siltuma salas efekta mazināšanu, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu u.c.

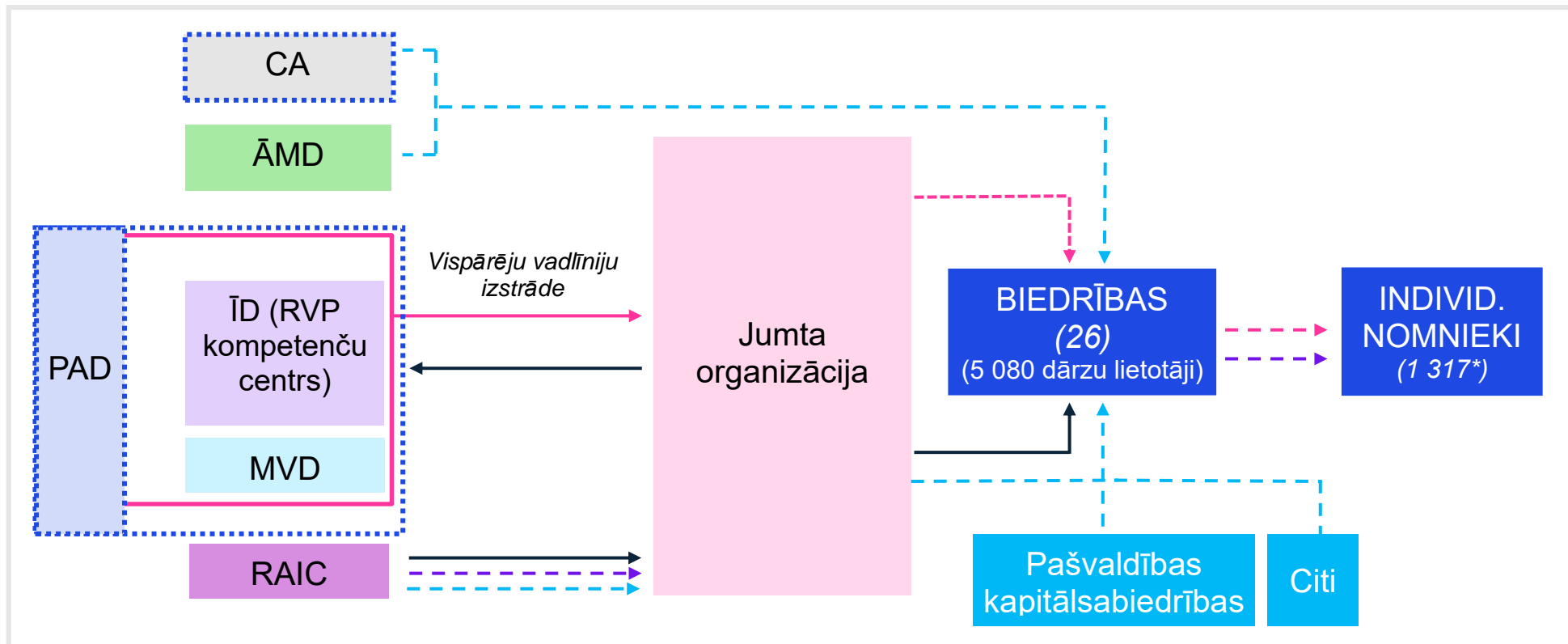
Biedrību finansējums, kas iegūts no biedra naudām, ziedojumiem u.c. veidos

- Nozīmīga daļa piedāvātā pārvaldības modeļa darbības nodrošināšanai nepieciešamā finansējuma varētu tikt iegūta no biedrību biedra naudām, kā arī ikgadējiem maksājumiem jumta organizācijai. Tas ļautu nodrošināt šo organizāciju pilnvērtīgu funkcionēšanu un nepieciešamo atbalsta funkciju izpildi juridiskajos, izglītojošos, interešu pārstāvniecības u.c. jautājumos. Biedra naudas var tikt izmantotas arī viena vai vairāku algotu darba vietu nodrošināšanai, tomēr prioritāri šis finansējums jāizmanto labumu nodrošināšanai biedrībām un to biedriem.
- Balstoties uz ārvalstu praksi, ir iespējams noteikt nosacījumu nomas līgumā, ka biedrību ieguldītie līdzekļi teritorijā var tikt kompensēti līguma laušanas pirms termiņa (piemēram, ja PD tiek likvidēti) gadījumā, ja šie ieguldījumi ir bijuši iepriekš saskaņoti ar pašvaldību.

Nomas maksa

- Attiecībā uz RVP realizētajām funkcijām un uzdevumiem piedāvātajā pārvaldības modelī būtu ieteicams izstrādāt tādas nomas maksas aprēķinu, kas iespēju robežās atbilstu no pašvaldības puses nepieciešamajiem izdevumiem par katru PD teritoriju administrēšanu un nodrošinātajiem pakalpojumiem (sakarība starp šiem aspektiem raksturota 1.1.3.1. nodaļā). Tomēr, nosakot nomas maksu, jāievēro princips, ka tai ir jābūt samērīgai un atbilstoši iedzīvotāju gatavībai to maksāt, kā arī jāparedz nomas maksas atlaides mazāk aizsargātām sabiedrības grupām.

66. Attēls. Piedāvātā PD pārvaldības modeļa shematiskais attēlojums

- ..... Politikas
- Koordinācijas
- Regulējošā
- Pakalpojumu
- Pārraudzības
- Atbalsta

*Individuālo nomnieku skaitā ir iekļauti arī 44 lietotāji, kas neatrodas oficiāli iezīmētajās PD teritorijās, bet nomā PD no ĪD dažādās vietās pilsētā

3. Koncepcijas galvenie stratēģiskie uzstādījumi

Vīzija: Urbānās dārzkopības daudzveidīgās formas Rīgā ilgtermiņā ir kļuvušas par būtisku daļu no pilsētas zaļās infrastruktūras, nodrošinot iespēju iesaistīties to veidošanā ikvienam pilsētas iedzīvotājam.

Misija: Urbānās dārzkopības misija Rīgā ir sniegt pienesumu iedzīvotāju dzīves kvalitātei, nodrošinot sakārtotu, drošu un sasniedzamu zaļo infrastruktūru, kas atbalsta kopienas līdzdarbību dažādu paaudžu ietvaros, veicina fizisko, garīgo un sociālo labklājību katram pilsētas iedzīvotājam un nodrošinātību ar pārtiku.

Sagatavošanās periods

M1: Stabila pamata izveidošana ilgtermiņā efektīvai un koordinētai pārvaldībai.

2024 - 2027

- RV1: Zemes inventarizācijas veikšana
- RV2: Jaunā PD pārvaldības modeļa ieviešana
- RV3: Regulāras komunikācijas nodrošināšana un uzturēšana
- RV4: Vispārējo vadlīniju izstrāde
- RV5: Nomas līguma pilnveidošana
- RV6: Infrastruktūras vajadzību apzināšana

Pārejas periods

M2: Institucionālā pilnveide un atbalsta instrumentu izstrāde, kas nodrošinās rīkus jauna pārvaldības modeļa ieviešanai.

2028 - 2030

- RV1: Jaunā pilsētvides dārzu pārvaldības modeļa ieviešana
- RV2: Nomas līguma pilnveidošana
- RV3: Nomas maksas noteikšanas modeļa izstrāde
- RV4: Pašvaldības atbalsta mehānismu un instrumentu izstrāde
- RV5: Lucavsālas telpiskās vīzijas ieviešana
- RV6: Regulāras komunikācijas nodrošināšana un uzturēšana

Aktīvais periods

M3: Ilgtermiņā strādājoša pārvaldības modeļa ieviešana, kas stiprina pilsētvides dārzu teritorijas.

2031 - 2035

- RV1: Ilgtermiņa nomas līgumu slēgšana ar biedrībām pastāvīgajās pilsētvides dārzu teritorijās
- RV2: Pilsētvides dārzu teritoriju paplašināšana un publiskās pieejamības veicināšana
- RV3: Infrastruktūras pilnveidošana
- RV4: Regulāras komunikācijas nodrošināšana un uzturēšana
- RV5: Pastāvīgo PD teritoriju noteikšana normatīvā līmenī
- RV6: Ilgtermiņa nomas līgumu slēgšana ar biedrībām pastāvīgajās PD teritorijās

Koncepcijas mērķis ir izveidot un atbalstīt urbānās dārzkopības tīklu Rīgā, kas:

- **Uzlabos iedzīvotāju dzīves kvalitāti**, nodrošinot pieejamu zaļo infrastruktūru, kas veicina fizisko aktivitāti un sociālo mijiedarbību, stiprinot iedzīvotāju fizisko un garīgo veselību, mazinot stresu un radot drošības sajūtu par saviem ilgtermiņa ieguldījumiem, vienlaicīgi nodrošinot iedzīvotājus ar pārtiku.
- **Uzlabos pilsētas vides kvalitāti**, samazinot gaisa un vides piesārņojumu un mazinot pilsētas siltumsāļas efektu, tādējādi veicinot Rīgas klimatneitralitātes mērķu sasniegšanu. Urbānā dārzkopība stiprinās ekosistēmu pakalpojumus, veicinot bioloģisko daudzveidību un uzlabojot mikroklimatu pilsētā.
- **Stiprinās kopienas**, kalpojot kā tikšanās vieta pilsētniekiem, veicinot sociālo mijiedarbību un iedzīvotāju savstarpējo saziņu dažādu paaudžu līmeņos. Urbānā dārzkopība veicinās atbildības sajūtu pret vidi, citiem un dabu, iesaistot iedzīvotājus kopīgā dārzkopības darbā.
- **Izveidos estētisku pilsētas ainavu**, nodrošinot sakārtotu un drošu pilsētvidi, kurā ir iedzīvotāju veidotās daudzveidīgas urbānās dārzkopības formas.

Koncepcija tiks īstenota, sakārtojot un pilnveidojot esošo pārvaldību, ieviešot jaunu, ārvalstu labajā praksē balstītu pārvaldības modeli. Pārvaldības modelis nodrošinās skaidrus noteikumus un stiprinās iedzīvotāju sadarbību ar pašvaldības struktūrvienībām, nosakot katras puses atbildības jomas un pienākumus.

Sagatavošanās periods (2024 - 2027). Stabila pamata izveidošana ilgtermiņā efektīvai un koordinētai pārvaldībai. Šajā periodā ir primāri jāsakārto tie jautājumi, uz kuru bāzes nākamajos periodos tiks ieviests jaunais pārvaldības modelis. Primāri šie jautājumi iekļauj zemes inventarizācijas veikšanu, ĪD kompetenču centra kapacitātes stiprināšanu, vispārējo vadlīniju izstrādi (kas kalpos kā galveno pamatprincipu un noteikumu kopums), infrastruktūras vajadzību apzināšanu (veicot klātienē apsekojumus visās PD teritorijās un piefiksējot nepieciešamos uzlabojumus), kā arī regulāras komunikācijas nostabilizēšanu. Sagatavošanās periods tiek noslēgts līdz 2027. gadam, jo līdz 2027. gadam ir spēkā pašreizējā Rīgas valstspilsētas attīstības programma, kas nosaka galvenos attīstības mērķus, rīcības virzienus un rādītājus.

Pārejas periods (2028 - 2030). Institucionālā pilnveide un atbalsta instrumentu izstrāde, kas nodrošinās rīkus jauna pārvaldības modeļa ieviešanai. Sākot ar 2028. gadu ir iespēja jau noteikt jaunu Rīgas attīstības programmu un gatavoties arī jaunās ilgspējīgās attīstības stratēģijas izstrādei, kuras ietvaros arī realizēt šī perioda galvenos rīcības virzienus. Perioda mērķis ir veikt jaunajam pārvaldības modelim nepieciešamās institucionālās izmaiņas un izstrādāt pašvaldības atbalsta instrumentus, kas šīs izmaiņas veicinātu (potenciālais atbalsta mehānisms ir arī pašas jumta organizācijas izveidei, ja par šo iniciatīvu ir sabiedrības atbalsts). Perioda laikā ir paredzēta jaunā PD pārvaldības modeļa ieviešana, sadarbībā ar biedrībām veidojot jumta organizāciju, nomas līguma pilnveidošana (balstoties uz sagatavošanās periodā normatīvajos regulējumos definētajām pastāvīgajām PD teritorijām, veikt ilgtermiņa līgumu slēgšanu), nomas maksas noteikšanas modeļa izstrāde. Šajā periodā arī tiktu realizēta Lucavsālas

telpiskās vīzijas ieviešana (Lucavsālas teritorijai līdz 2027. gadam ir plānots izstrādāt lokālplānojumu, uz kura bāzes arī tiks veiktas izmaiņas esošajā situācijā).

Aktīvais periods (2031 - 2035). Ilgtermiņā strādājoša pārvaldības modeļa ieviešana, kas stiprina PD dārzu teritorijas. Šajā periodā darbība tiek veikta jau balstoties uz veiktajām institucionālām izmaiņām (piemēram, jau ieviestais pārvaldības modelis) un skaidri nodefinētiem pašvaldības instrumentiem pilsētvides dārzu attīstībai. Aktīvajā periodā ar visām pastāvīgajām pilsētvides dārzu teritorijām tiktu slēgti ilgtermiņa vai beztermiņa līgumi, tiktu arī paplašinātas PD teritorijas (veidojot gan jaunas teritorijas, gan nodrošinot, ka tās ir pieejamas plašākai sabiedrībai) un pilnveidota infrastruktūra. Infrastruktūras pilnveidošana tiks veikta saskaņā ar pašvaldības atbalsta mehānismiem specifiski PD teritorijām.

4. Rīcības plāns

Rīcības plāns izvirzītā attīstības scenārija īstenošanai ir iedalīts 3 posmos un tajā ir iekļauti rīcības virzieni, aktivitātes, to īstenošanas periods un par tām atbildīgās puses. Detalizēts rīcības plāns ir pieejams pielikumā nr.9.

4.1 Sagatavošanās periods (2024 - 2027)

Mērķis	Rīcības virziens	Nr.p.k.	Aktivitātes	Atbildīgais	Līdzatbildīgais/-ie	Sākuma termiņš	Beigu termiņš
M1	RV1: Zemes inventarizācijas veikšana	1.	PD teritoriju kartējuma izveide (t.sk. iekļaujot takas, celiņus, katras teritorijas numuru)	ĪD	PAD	2024	2025
M1	RV1: Zemes inventarizācijas veikšana	2.	Brīvo, aizņemto un pamesto PD kartēšana, apzinot pilnu informāciju par tām piemērotām teritorijām	ĪD	PAD	2024	2025
M1	RV1: Zemes inventarizācijas veikšana	3.	PD teritoriju kartējuma pārnese uz pašvaldības ģeoportālam atbilstošu formātu	ĪD	PAD	2024	2025
M1	RV1: Zemes inventarizācijas veikšana	4.	Detalizētu teritoriju kartējuma pārnese uz pašvaldības ģeoportālam atbilstošu formātu	ĪD	PAD	2024	2027
M1	RV2: Jaunā PD pārvaldības modeļa ieviešana	5.	ĪD kompetenču centra kapacitātes celšana	ĪD	PAD	2024	2027
M1	RV3: Regulāras komunikācijas nodrošināšana un uzturēšana	6.	Vienotas PD biedrību savstarpējās komunikācijas platformas pieejas definēšana un izveide	PAD	PD biedrības	2024	2025
M1	RV3: Regulāras komunikācijas nodrošināšana un uzturēšana	7.	Regulāru pasākumu organizēšana PD pārvaldībā iesaistītajām pusēm ar mērķi veicināt pieredzes apmaiņu un PD koncepcijas ieviešanas jautājumu apspriedi (jumta organizācijas veidošana, pastāvīgo	PAD	PD biedrības	2024	2027

Mērķis	Rīcības virziens	Nr.p.k.	Aktivitātes	Atbildīgais	Līdzatbildīgais/-ie	Sākuma termiņš	Beigu termiņš
			teritoriju noteikšana, vadlīniju satura izstrāde u.c.)				
M1	RV4: Vispārējo vadlīniju izstrāde	8.	Iesaistīto pašvaldības iestāžu darba grupas izveide pārvaldības modeļa iedzīvināšanai	PAD	CA, ĪD, MVD, RAIC, LD, IKSD	2024	2025
M1	RV4: Vispārējo vadlīniju izstrāde	9.	Normatīvo aktu prasību kopsavilkuma izveidošana attiecībā uz PD teritorijām	PAD	ĪD, MVD, RAIC, LD, IKSD	2024	2025
M1	RV4: Vispārējo vadlīniju izstrāde	10.	Pieļaujamo būvniecības materiālu definēšana	PAD	ĪD, MVD	2024	2025
M1	RV4: Vispārējo vadlīniju izstrāde	11.	Detalizēta atbildības pārskata izveide	PAD	ĪD, MVD, RAIC	2024	2025
M1	RV4: Vispārējo vadlīniju izstrāde	12.	Vispārējo vadlīniju gala redakcijas sagatavošana	PAD	ĪD, MVD, PD biedrības	2026	2027
M1	RV5: Nomas līguma pilnveidošana	13.	Priekšvārda iekļaušana līgumā, iekļaujot vispārējo vadlīniju kopsavilkumu	ĪD	PAD, MVD, RAIC	2024	2028
M1	RV6: Infrastruktūras vajadzību apzināšana	14.	Apsekojumu organizēšana un nepieciešamo darbu/ vajadzību saraksta izveidošana PD teritorijās	ĪD	MVD	2024	2026

4.2 Pārejas periods (2028 - 2030)

Mērķis	Rīcības virziens	Nr.p.k.	Aktivitātes	Atbildīgais	Līdzatbildīgais/-ie	Sākuma termiņš	Beigu termiņš
M2	RV1: Jaunā PD pārvaldības modeļa ieviešana	15.	Jumta organizācijas izveide, saskaņojot tās atbildības, funkcijas un uzdevumus	PAD	ĪD, MVD, RAIC, LD, IKSD	2028	2028
M2	RV1: Jaunā PD pārvaldības modeļa ieviešana	16.	Lucavsalas teritorijas lokālpilnojumuma izstrāde	PAD	ĪD	2028	2030

Mērķis	Rīcības virziens	Nr.p.k.	Aktivitātes	Atbildīgais	Līdzatbildīgais/-ie	Sākuma termiņš	Beigu termiņš
M2	RV2: Nomas līguma pilnveidošana	17.	Ilgtermiņa nomas līguma nosacījumu definēšana	ĪD	Jumta organizācija	2028	2028
M2	RV2: Nomas līguma pilnveidošana	18.	Atšķirīgu līgumu izveidošana biedrībām un individuālajiem nomniekiem	ĪD	Jumta organizācija	2028	2028
M2	RV3: Nomas maksas noteikšanas modeļa izstrāde	19.	Metodikas un aprēķina sagatavošana atbilstoši nomas maksai un atvieglojumu piešķiršanas nosacījumiem	ĪD	PAD	2028	2028
M2	RV4: Pašvaldības atbalsta mehānismu un instrumentu izstrāde	20.	PD atbalstam paredzētu līdzekļu paredzēšana pašvaldības investīciju plānā un vidēja termiņa budžetā	CA	PAD	2028	2028
M2	RV4: Pašvaldības atbalsta mehānismu un instrumentu izstrāde	21.	ES fondu finansējuma piesaistes iespēju apzināšana, kas nodrošinātu atbalstu PD teritorijām grantu veidā (<i>ja iespējams</i>)	PAD		2028	2030
M2	RV4: Pašvaldības atbalsta mehānismu un instrumentu izstrāde	22.	Pašvaldības atbalsta instrumentu izveidošana, kas veicinātu biedrību un sabiedrības aktivitāti	PAD		2028	2029
M2	RV4: Pašvaldības atbalsta mehānismu un instrumentu izstrāde	23.	Sadarbības stiprināšana ar izglītības iestādēm, nodrošinot tām prakses iespējas PD teritorijās	PAD	Jumta organizācija	2029	2029
M2	RV4: Pašvaldības atbalsta mehānismu un instrumentu izstrāde	24.	Proaktīva pašvaldības komunikācija un atbalsta mehānismi, mudinot biedrību izveidi individuāli apsaimniekotajās teritorijās	PAD	Jumta organizācija	2028	2030
M2	RV5: Lucavsālas telpiskās vīzijas ieviešana	25.	LP paredzēto infrastruktūras risinājumu ieviešana	ĀMD, ĪD	PAD	2028	2030
M2	RV6: Regulāras komunikācijas nodrošināšana un uzturēšana	26.	Izveidotās komunikācijas platformas uzturēšana	Jumta organizācija	PAD	Pastāvīgi	Pastāvīgi
M2	RV6: Regulāras komunikācijas	27.	PD popularizēšanas kampaņas izveide	PAD	Jumta organizācija	2028	2028

Mērķis	Rīcības virziens	Nr.p.k.	Aktivitātes	Atbildīgais	Līdzatbildīgais/-ie	Sākuma termiņš	Beigu termiņš
	nodrošināšana un uzturēšana						
M2	RV6: Regulāras komunikācijas nodrošināšana un uzturēšana	28.	Pārskatāmas mājaslapas izveidošana par Rīgas PD teritorijām	ĪD, Jumta organizācija	PAD	2028	2029
M2	RV6: Regulāras komunikācijas nodrošināšana un uzturēšana	29.	Regulāru pasākumu organizēšana PD pārvaldībā iesaistītajām pusēm ar mērķi veicināt pieredzes apmaiņu un PD koncepcijas ieviešanas jautājumu apspriedi	Jumta organizācija	PAD	Pastāvīgi	Pastāvīgi

4.3 Aktīvais periods (2031 - 2035)

Mērķis	Rīcības virziens	Nr.p.k.	Aktivitātes	Atbildīgais	Līdzatbildīgais/-ie	Sākuma termiņš	Beigu termiņš
M3	RV1: Ilgtermiņa nomas līgumu slēgšana ar biedrībām pastāvīgajās PD teritorijās	30.	Vidēja termiņa (5-7 gadi) vai beztermiņa līgumu slēgšana ar pastāvīgajām PD teritorijām, kur ir noteikts funkcionālais zonējums DA5 un apsaimnieko biedrības	ĪD	PAD, Jumta organizācija	2031	2031
M3	RV2: PD teritoriju paplašināšana un publiskās pieejamības veicināšana	31.	Jaunu PD teritoriju noteikšana atbilstoši pašvaldības rīcības un investīciju plānam	PAD	ĪD	2031	2035
M3	RV2: PD teritoriju paplašināšana un publiskās pieejamības veicināšana	32.	Privāto zemju piesaiste PD vajadzībām	ĪD	PAD	2031	2035
M3	RV3: Infrastruktūras pilnveidošana	33.	PD teritorijām pieguļošo teritoriju labiekārtošana	ĪD, ĀMD	PAD, MVD, KS, CA (Teritorijas)	2032	2035

Mērķis	Rīcības virziens	Nr.p.k.	Aktivitātes	Atbildīgais	Līdzatbildīgais/-ie	Sākuma termiņš	Beigu termiņš
					labiekārtošanas pārvalde)		
M3	RV3: Infrastruktūras pilnveidošana	34.	Iekšējo ceļu tīklojuma sakārtošana	ĪD, ĀMD	PAD, MVD, KS	2032	2035
M3	RV3: Infrastruktūras pilnveidošana	35.	Satiksmes mierināšanas pasākumu izveidošana	ĪD, ĀMD	PAD, MVD, KS	2032	2035
M3	RV3: Infrastruktūras pilnveidošana	36.	PD teritorijām pievedošo ceļu labiekārtošana	ĪD, ĀMD	PAD, MVD, KS	2032	2035
M3	RV3: Infrastruktūras pilnveidošana	37.	Pastaigu taku izveide	ĪD, ĀMD	PAD, MVD, KS	2032	2035
M3	RV3: Infrastruktūras pilnveidošana	38.	Ūdens un elektrības koplietošanas punktu nodrošināšana visās PD teritorijās	ĪD, MVD	PAD, KS	2032	2035
M3	RV3: Infrastruktūras pilnveidošana	39.	Pievedošo ceļu <i>izgaismošana</i>	ĪD	PAD, MVD, KS	2032	2035
M3	RV4: Regulāras komunikācijas nodrošināšana un uzturēšana	40.	Regulāru pasākumu organizēšana PD pārvaldībā iesaistītajām pusēm ar mērķi veicināt pieredzes apmaiņu un PD koncepcijas jautājumu apspriedi	Jumta organizācija	PAD	Pastāvīgi	Pastāvīgi
M3	RV4: Regulāras komunikācijas nodrošināšana un uzturēšana	41.	Izveidotās komunikācijas platformas uzturēšana	Jumta organizācija	PAD	Pastāvīgi	Pastāvīgi
M3	RV5: Pastāvīgo PD teritoriju noteikšana normatīvā līmenī	42.	Teritorijas plānojuma grozījumi, kas aptvertu gan DA5 zonas ieviešanu, gan pastāvīgo teritoriju noteikšanu šajās zonās un jaunu PD teritoriju noteikšana	PAD	ĪD	2031	2033
M3	RV6: Ilgtermiņa nomas līgumu slēgšana ar biedrībām pastāvīgajās PD teritorijās	43.	Ilgtermiņa (10-30 gadi) nomas līguma slēgšana ar pastāvīgajām PD teritorijām, kur ir noteikts funkcionālais zonējums DA5 (ja tāds tiek izveidots)	ĪD	PAD, Jumta organizācija	2034	2035

Pielikumi

Pielikums Nr.1 Izmantotās literatūras un dokumentu saraksts

Pielikums Nr.2 PD nomnieku un biedrību interviju pārskats

Pielikums Nr.3 PD nomnieku un biedrību interviju kopsavilkumi

MS Word dokuments: "PD nomnieku un biedrību interviju kopsavilkumi"

Pielikums Nr.4 PD teritoriju profili

MS Word dokuments: "PD teritoriju profili"

Pielikums Nr. 5 PD fotofiksācija

Mape "PD fotofiksācijas rezultāti"

Pielikums Nr. 6 Darbnīcas par Rīgas PD attīstību kopsavilkums

MS Word dokuments "Pielikums Nr. 6_Darbnīcas par Rīgas PD attīstību kopsavilkums"

Pielikums Nr. 7 Darbnīcas par Lucavsalas vīziju kopsavilkums

MS Word dokuments "Pielikums Nr. 7_Darbnīcas par Lucavsalas vīziju kopsavilkums"

Pielikums Nr.8 Vispārējās vadlīnijas

MS Word dokuments "Pielikums Nr.8_Vispārējās vadlīnijas"

Pielikums Nr. 9 Rīcības plāns

MS Excel fails "Pielikums Nr. 9_Rīcības plāns"

Pielikums Nr. 10 Lucavsalas attīstības vīzija

Mape "Pielikums Nr. 10_Lucavsalas attīstības vīzija". Visus pielikumā esošos materiālus izstrādāja Izpildītāja apakšuzņēmējs SIA "Livland Group".

Pielikums Nr. 11 Funkciju izvērtējums

MS Excel fails "Pielikums Nr. 11_Funkciju izvērtējums"

Sazinieties ar mums

Kristaps Kovaļevskis

Projektu vadītājs, Konsultāciju pakalpojumi

T +371 28 447 273

E kkovalevskis@kpmg.com

Evija Šturca

Partnere, Konsultāciju pakalpojumi

T +371 29 479 747

E esturca@kpmg.com

www.kpmg.com/lv

Šajā dokumentā apkopotā informācija ir vispārīga un nav paredzēta kādas konkrētas fiziskas vai juridiskas personas situācijas apskatam. Lai arī mūsu mērķis ir sniegt precīzu un savlaicīgu informāciju, nav iespējams garantēt, ka informācijas saņemšanas brīdī tā vēl arvien būs precīza vai ka tā būs precīza nākotnē. Nevienam savā rīcībā nevajadzētu paļauties uz šo informāciju bez atbilstošas profesionālas konsultācijas, rūpīgi izpētot konkrēto situāciju.

KPMG nosaukums un logo ir preču zīmes, kuras KPMG globālās organizācijas neatkarīgās dalībfirmas izmanto saskaņā ar licences noteikumiem.